

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

Бондаренко Михайло Ігорович

УДК 339.727.2:339.9-044.922](043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ
«РОЗВИТОК СВІТОВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ В УМОВАХ
ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ»

Спеціальність 08.00.02 – «Світове господарство і міжнародні економічні
відносини»

(Економічні науки)

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ М.І. Бондаренко

Науковий керівник:

Гончаренко Наталія Іванівна, кандидат економічних наук, доцент

Харків – 2019

АНОТАЦІЯ

Бондаренко М.І. Розвиток світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – Світове господарство і міжнародні економічні відносини (Економічні науки). – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, Харків, 2019.

Дисертаційну роботу присвячено поглибленню теоретико-методичних засад дослідження розвитку світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій та розробці науково-практичних рекомендацій щодо інтеграції України до глобального інвестиційного простору.

На основі дослідження генези інвестиційного процесу в умовах сучасних трансформацій підкреслено неоднозначність глобалізаційних процесів сучасності, в тому числі, стосовно їх впливу на міждержавний рух капіталів, а саме – поряд з незаперечними позитивними наслідками і новими можливостями, пов'язаними з інтеграцією кожної окремо взятої країни до світового економічного і фінансового простору є небезпека загрози національній економічній безпеці та національним інтересам. Зазначено, що інвестування є чинником економічного зростання тільки за умови тісної взаємодії фінансової системи і реального сектора економіки, коли фінансові потоки накопичувального, спекулятивного, короткострокового характеру поступово перетворюються в довгострокові виробничі інвестиції. Розвиток фінансових ринків країн світу і посилення їх ролі в глобальному інвестиційному процесі носить комплексний характер і потребує вирішення багатьох питань в процесі подальших економічних перетворень.

У ході дослідження узагальнено теоретичні підходи дослідження світового інвестиційного ринку, що дало змогу уточнити трактування терміну «світовий інвестиційний ринок», який запропоновано розуміти як складний акумулятивно-розподільчий механізм вкладення інвестиційного

капіталу з метою отримання прибутку у сучасній світогосподарській системі, на принципах вільної конкуренції, попиту та пропозиції, інформаційного доступу, який ґрунтується на взаємодії національних інвестиційних ринків і метою якого є реалізація та забезпечення саморегулюючого інвестиційного процесу та фінансування господарюючих суб'єктів в умовах диференціації і диверсифікації його структурних елементів.

Систематизовано методи дослідження світового інвестиційного ринку в умовах глобалізації та запропоновано логіко-структурну схему його дослідження, що передбачає дев'ять послідовних етапів, які об'єднують застосування як класичних загальнонаукових методів дослідження, так й методів економіко-математичного аналізу, зокрема: кореляційного аналізу, кластерного аналізу, факторного аналізу, індексного методу та методики розрахунку інтегрального індексу.

Охарактеризовано особливості розвитку світового інвестиційного ринку та його трансформації за період з 2000 по 2017 рр. Зокрема, проаналізовано: динаміку притоку прямих іноземних інвестицій в цілому у світі та за регіонами; динаміку відтоку прямих іноземних інвестицій за регіонами світу; динаміку надходження портфельних інвестицій, як доповнюючого елементу прямих інвестицій, за регіональним розподілом; обсяги акцій та облігацій у портфельних інвестиціях за країнами світу; міжнародну інвестиційну позицію країн світу, що відображає їх фінансове положення як країни-кредитора або країни-боржника; динаміку сальдо інвестиційних прибутків за країнами світу; динаміку рахунку поточних операцій платіжного балансу країн світу; наявність взаємозв'язку між обсягами надходження прямих іноземних інвестицій та портфельних інвестицій в країни на зміни в обсягах їх ВВП. Виявлено, що за досліджуваний період як розвинуті країни, так й країни, що розвиваються, зазнали значних інвестиційних коливань, що були пов'язані, як із кризовими явищами у глобальній економіці, так й національними особливостями розвитку.

Конкретизовано складові інвестиційного клімату, який є результатом впливу двох елементів: інвестиційного потенціалу та інвестиційних ризиків – чим нижче рівень інвестиційних ризиків, тим більш повно може бути задіяний інвестиційний потенціал. Сформовано перелік складових інвестиційного клімату національних економік, які надають комплексну характеристику його соціальним, економічним та інституційним чинникам: 1. Індекс людського розвитку; 2. Індекс соціального прогресу; 3. Рейтинг інвестиційної привабливості; 4. Рейтинг глобальної конкурентоспроможності; 5. Індекс залучення країн до міжнародної торгівлі; 6. Глобальний індекс інновацій; 8. Індекс легкості ведення бізнесу; 9. Індекс сприйняття корупції; 10. Міжнародний індекс захисту прав власності; 11. Глобальний індекс підприємництва.

Проведено комплексний аналіз інвестиційного клімату 93 країн в глобальних умовах розвитку через кластерний аналіз, який дозволив виокремити групи найбільш привабливих, привабливих, середньо-привабливих, відносно привабливих та непривабливих країн світу за інвестиційним кліматом. Акцентовано увагу на значній регіональній асиметрії привабливості інвестиційного клімату, а саме: європейські країни мають найвищий ступінь привабливості інвестиційного клімату та відсутність інвестиційно непривабливих країн. В Африці, навпаки, відсутні найбільш привабливі в інвестиційному плані країни. Більшість країн Азії та Океанії, Америки відносяться до відносно привабливих в інвестиційному плані країн.

За допомогою факторного аналізу виокремлено факторні навантаження складових інвестиційного клімату для досліджуваних країн. Зроблено висновок, що кожен з чинників (соціальний, економічний, інституційний) формування інвестиційного клімату є вагомим з незначною перевагою економічної складової.

Розраховано авторський рейтинг інвестиційного клімату країн світу, визначеного з використанням методики розрахунку інтегрального індексу людського розвитку, адаптованої під інвестиційну діяльність. Здійснено

ієрархію країн світу за інвестиційним кліматом, зокрема лідером рейтингу є Швейцарія, Данія, Швеція, аутсайдерами – Мозамбік, Малі та Камерун.

Проведене дослідження дало змогу не тільки провести аналіз асиметричного розвитку світового інвестиційного ринку, а й сформувати складові формування інвестиційного клімату країни, розподілити країни світу у кластери за рівнем його розвитку, виокремити факторні навантаження та запропонувати авторський рейтинг привабливості інвестиційного клімату.

Проаналізовано інституціональні особливості регулювання світового інвестиційного ринку в умовах глобалізаційних перетворень, та запропоновано такі заходи модернізації інвестиційної політики України у питанні регулювання іноземних інвестицій: лібералізація законодавчих механізмів України у сфері інвестиційного права шляхом доповнення Законів України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування» нормами про партнерську взаємодію державних органів та бізнесу; активізація притоку іноземних інвестицій шляхом розширення пільгових термінів для закордонних інвесторів, зокрема у сфері венчурного бізнесу; створення інформаційних установ із консультативними функціями для забезпечення поінформованості іноземних інвесторів щодо економічного становища в Україні та процесу реформування інвестиційного законодавства України у цій сфері.

Запропоновано утворення в Україні специфічної інституції – Державної агенції інвестування національних проєктів, для контролю та регулювання інвестиційного ринку України через забезпечення реалізації державної політики у сфері інвестиційної діяльності та управління національними проєктами – стратегічно важливими проєктами, що забезпечують технологічне оновлення та розвиток базових галузей реального сектору економіки України.

Визначення інноваційного напрямку інвестиційної діяльності в країнах світу реалізовано через розрахунок взаємозв'язку між обсягами експорту високотехнологічних товарів та обсягами чистих портфельних інвестицій у

поточних цінах за період 2010-2016 рр. по 130 країнах. Проведений кореляційний аналіз дозволив виокремити 4 групи країн: 8 країн (у тому числі, Ізраїль, Фінляндія), для яких є характерним сильний взаємозв'язок між показниками, що свідчить про найвищий ступінь ефективності портфельних інвестицій в інноваційні сектори розвитку економіки; 22 країни (у тому числі, США, Франція), що характеризуються середнім взаємозв'язком між показниками, що може бути результатом значної диверсифікації джерел фінансування інноваційних секторів розвитку економіки; 53 країни (у тому числі, Німеччина, Японія, Великобританія), в яких рівень фінансування високотехнологічних галузей економіки є недостатнім, що є поступовою переорієнтацією країн зі стратегії індустріалізації шляхом залучення іноземного інвестування та потребує значного розвитку науки та її фінансування, на інші стратегії розвитку, в яких фінансування інноваційних секторів економіки потребує значно менших обсягів і не є пріоритетним; 46 країн (у тому числі, Сан-Томе і Принсіпі та Сент-Вінсент і Гренадін), для яких притаманний зворотній зв'язок між обсягами високотехнологічного експорту та обсягами чистих портфельних інвестицій, що може бути результатом офшоризації економік цих країн.

Доведено через оцінку ефективності використання іноземного капіталу в сучасних трансформаційних умовах розвитку економіки України за критеріями, що характеризують зовнішньоекономічну діяльність країни та її внутрішнє економічне середовище (ВВП; експорт; імпорт; валове нагромадження; оплата праці; обсяг реалізованої продукції; індекс промислового виробництва; індекс винахідницької активності; експорт високотехнологічної продукції), що в середньому ефективність прямих іноземних інвестицій на економіку України не є високою ($R=0,436$) – найбільший вплив інвестиції мають на рівень заробітної платні, ВВП на одну особу в дол. США, заявки на торговельні марки та номінальний ВВП в дол. США, значний зворотній зв'язок прямі іноземні інвестиції мають на обсяг реалізованої продукції та експортно-імпортні потоки. Отже, можна зробити

висновок, що інвестиційні процеси в Україні не мають систематичного характеру, а існуючі механізми їх залучення працюють вибірково та не мають позитивних тенденцій розвитку.

Визначено найбільш пріоритетні для інвестування види економічної діяльності в Україні – сільське господарство, деякі галузі промисловості (харчова промисловість, фармацевтична промисловість, виробництво меблів та виробів з деревини, виробництво гумових та пластмасових виробів) оптова та роздрібна торгівля, транспорт та логістична діяльність, фінансова та страхова діяльність. Таким чином, найбільш інвестиційно привабливим в умовах сучасної України є сільське господарство ($R = 0,91$), промисловість та сфера послуг мають дещо менший рівень привабливості ($R = 0,70$ та ($R = 0,71$ відповідно).

Запропоновано організаційно-економічні засади інтеграції України до світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій у вигляді векторної моделі, сутність якої полягає у поєднанні удосконалення зовнішньоекономічного середовища через складові інвестиційного клімату, які надають комплексну характеристику його соціальним, економічним та інституційним чинникам; удосконалення внутрішньоекономічного середовища через зниження рівня корупції та бюрократії, встановлення верховенства права, гарантування безпеки майнових прав, послаблення валютного контролю, зниження рівня корупції, підвищення політичної стабільності та міжнародного рівня країни; удосконалення фінансової, торговельної, транспортної та логістичної інфраструктури через впровадження механізмів забезпечення фінансової стабільності через діяльність регуляторів фіскального та фінансового секторів, та удосконалення системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки на основі ефективного використання фінансових ресурсів та розробки Національної транспортної стратегії розвитку.

Ключові слова: світовий інвестиційний ринок, глобальні трансформації, система світогосподарських відносин, інвестиційна політика країни,

інвестиційний клімат країни, формування інвестиційної привабливості, інституціоналізація регулювання світового інвестиційного ринку, організаційно-економічні засади інтеграції країни до світового інвестиційного простору.

ABSTRACT

Bondarenko M.I. Development of the world investment market in the conditions of global transformations. – Qualification scientific paper as a manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Economics: Specialty 08.00.02 – World Economy and International Economic Relations. – V.N. Karazin Kharkiv National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2019.

The dissertation is devoted to deepening of theoretical and methodological principles of research of development of the world investment market in the conditions of global transformations and development of scientific and practical recommendations concerning Ukraine's integration into the global investment space.

On the basis of the study of the genesis of the investment process in the context of modern transformations, the controversy of the globalization processes of the present day, including their impact on the intergovernmental movement of capital, has been emphasized, namely - along with the undeniable positive effects and new opportunities associated with the integration of each individual country to the global economic and financial space is a threat to national economic security and national interests. It is noted that investing is a factor in economic growth only if the financial system and the real sector of the economy co-operate closely when the financial flows of accumulation, speculative, and short-term nature are gradually transformed into long-term productive investments. The development of financial markets of the countries of the world and strengthening their role in the global investment process is complex and requires solving many issues in the process of further economic transformation.

The study summarizes the theoretical approaches to the study of the world investment market, which made it possible to clarify the interpretation of the term "world investment market", which is proposed to be understood as a complex cumulative-distributive mechanism of investing capital investment in order to profit in the modern world economic system, on the principles of free competition, demand and offers information access that is based on the interaction of national investment markets and whose purpose is to implement and secure the orehulyuyuchoho investment process and financing of economic entities in terms of differentiation and diversification of its structural elements.

The methods of research of the world investment market in the conditions of globalization are systematized and the logic-structural scheme of its research, which involves nine successive stages, combining application of both classical general scientific methods of research and methods of economic-mathematical analysis, in particular: correlation analysis, cluster analysis, factor analysis, index method and calculation method of the integral index.

The peculiarities of the development of the world investment market and its transformation for the period from 2000 to 2017 have been characterized. In particular, the dynamics of inflow of direct foreign investments in the whole world and in the regions has been analyzed; dynamics of outflow of direct foreign investments by regions of the world; the dynamics of portfolio investment inflow, as a complement to the element of direct investment, by regional distribution; volume of shares and bonds in portfolio investments by countries of the world; the international investment position of the countries of the world reflecting their financial position as a creditor country or a debtor country; the dynamics of the balance of investment income by countries of the world; current account balance dynamics of the countries of the world; the existence of a relationship between the volume of direct foreign investment and portfolio investment in the countries to change in their GDP. It was found that during the study period both developed countries and developing countries experienced significant investment fluctuations

that were related to the crisis phenomena in the global economy and national development peculiarities.

The components of the investment climate, which are the result of the influence of two elements: investment potential and investment risks, are described, the lower the level of investment risks, the more fully the investment potential can be invoked. The list of components of the investment climate of national economies, which provide a comprehensive description of its social, economic and institutional factors, is formed: 1. The index of human development; 2. Index of social progress; 3. Rating of investment attractiveness; 4. Global Competitiveness Rating; 5. Index of countries' engagement in international trade; 6. Global Innovation Index; 8. Index of ease of doing business; 9. Index of Corruption Perception; 10. International property rights protection index; 11. Global Index of Entrepreneurship.

A comprehensive analysis of the investment climate of 93 countries in the global development environment was carried out through cluster analysis, which allowed the selection of the most attractive, attractive, medium-attractive, relatively attractive and unattractive countries of the world according to the investment climate. The emphasis is on the significant regional asymmetry of the attractiveness of the investment climate, namely: European countries have the highest degree of attractiveness of the investment climate and the lack of investment-friendly countries. In Africa, on the contrary, there are not the most attractive in the country's investment plan. Most countries of Asia and Oceania, America are relatively attractive in the investment plan of the countries.

Using factor analysis, the factor loadings of the investment climate components are distinguished for the countries under study. It is concluded that each of the factors (social, economic, institutional) formation of the investment climate is significant with a slight advantage of the economic component.

The author's rating of the investment climate of the countries of the world, calculated using the method of calculating the integral index of human development adapted for investment activity, has been calculated. A hierarchy of

countries around the world has been made for the investment climate, with Switzerland, Denmark, Sweden outsiders being Mozambique, Mali and Cameroon ranking leader.

The conducted research allowed not only to analyze the asymmetric development of the world investment market but also to form the components of the formation of the investment climate of the country, to distribute the countries of the world to the clusters according to the level of its development, to distinguish factor loadings and to offer the author's rating of the attractiveness of the investment climate.

The institutional features of regulation of the world investment market in the context of globalization transformations are analyzed, and the following measures of improvement of Ukraine's investment policy in the field of regulation of foreign investments are proposed: liberalization of Ukraine's legislative mechanisms in the field of investment law by supplementing the Laws of Ukraine "On investment activity", "On the regime of foreign investment" the standards of partnership interaction between state bodies and business; intensification of inflow of foreign investments by extending preferential terms for foreign investors, in particular in the field of venture business; the creation of information agencies with advisory functions to ensure that foreign investors are aware of the economic situation in Ukraine and the process of reforming the investment legislation of Ukraine in this area.

It is proposed to create a specific institution in Ukraine - the State Agency for the Investment of National Projects for the control and regulation of the Ukrainian investment market through ensuring the implementation of the state policy in the field of investment activity and management of national projects - strategically important projects that provide technological upgrading and development of basic sectors of the real sector of the Ukrainian economy. .

The definition of the innovative direction of investment activity in the countries of the world was realized through the calculation of the relationship between the volumes of exports of high-tech goods and net portfolio investment

volumes at current prices for the period 2010-2016 in 130 countries. The correlation analysis made it possible to distinguish between 4 groups of countries: 8 countries (including Israel, Finland), for which there is a strong correlation between indicators, indicating the highest degree of efficiency of portfolio investments in innovative sectors of economic development; 22 countries (including the USA, France), characterized by an average interconnection between indicators, which may be the result of significant diversification of sources of funding for innovative sectors of economic development; 53 countries (including Germany, Japan, Great Britain), in which the level of financing of high-tech industries is insufficient, which is a gradual reorientation of countries in the strategy of industrialization by attracting foreign investment and requires significant development of science and its financing, other development strategies, in which the financing of innovative sectors of the economy requires much less and is not a priority; 46 countries (including Sao Tome and Principe and Saint Vincent and the Grenadines), which are characterized by a link between high-tech exports and net portfolio investment volumes, which may be the result of off-shoring of the economies of these countries.

It is proved by estimating the efficiency of using foreign capital in the current transformational conditions of the development of the Ukrainian economy according to the criteria characterizing the foreign economic activity of the country and its internal economic environment (GDP, export, import, gross accumulation, labor remuneration, volume of sales, index of industrial production, index of inventory activity, export of high-tech products) that, on average, the efficiency of foreign direct investment in Ukraine's economy is not high ($R = 0.436$) - on The greatest impact of investment is on the level of wages, GDP per capita in dollars. US Trademark Claims and Nominal GDP in US \$ The USA, the significant feedback of direct foreign investments are on the volume of sales and export-import flows. Consequently, it can be concluded that the investment processes in Ukraine are not systematic, and the existing mechanisms for their attraction work selectively and have no positive development trends.

The most priority areas for investing in the types of economic activity in Ukraine are agriculture, some industries (food industry, pharmaceuticals, furniture and wood products manufacturing, rubber and plastic products), wholesale and retail trade, transport and logistics activities, financial and insurance activity. Thus, agriculture ($R = 0.91$) is the most investment attractive in today's Ukraine, while industry and services have a somewhat lower level of attractiveness ($R = 0.70$ and $R = 0.71$, respectively).

The organizational and economic principles of Ukraine's integration into the global investment market in the conditions of global transformations in the form of a vector model are proposed, the essence of which is to combine the improvement of the foreign economic environment through the components of the investment climate, which provide a comprehensive description of its social, economic and institutional factors; improvement of the internal economic environment by reducing the level of corruption and bureaucracy, establishing the rule of law, guaranteeing the security of property rights, reducing currency control, reducing corruption, increasing political stability and the international level of the country; improving financial, commercial, transport and logistics infrastructure through the introduction of mechanisms for ensuring financial stability through the activities of fiscal and financial sector regulators, and improving the financial support system for innovative development of the national economy based on the effective use of financial resources and the development of the National Transport Development Strategy.

Key words: the global investment market, global transformations, the world economic relations system, the country's investment policy, the country's investment climate, investment attractiveness formation, institutionalization of the world investment market regulation, the organizational and economic principles of the country integration into the world investment space.

Список публікацій здобувача за темою дисертації

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Bondarenko M., Bunin S. Analysis of the regional differentiation of the world financial market // Technology audit and production reserves. 2018. № 5/5(43). P. 37-44. (Index Copernicus).

Особистий внесок здобувача: проведено аналіз динаміки розвитку світового фінансового ринку.

2. Гончаренко Н. І., Кравець М. А., Бондаренко М. І., Доля Р. М. Спреди суверенних кредитних дефолтних свопів як інструменти забезпечення міжнародної фінансової безпеки // Вісник ХНУ. Серія Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2018. №8. С.82-88. (Ulrichsweb Global Serials Directory (США); Research Bible (Японія); Академія Google (США)).

Особистий внесок здобувача: визначено вплив оцінок суверенного кредитного ризику на інвестиційну привабливість країн Євразії

3. Bondarenko M. The theoretical basis of the international investments research at the world economy system // Економічний простір. 2018. №136. С. 5-17. (Index Copernicus, Google Scholar). DOI 10.30838/ P.ES.2224.290818.5.204.

4. Бондаренко М.І., Шуба Т.П. Іноземне інвестування в сферу інформаційних технологій України в умовах глобального економічного розвитку // Економічний простір. 2018. №137. С. 47-55. (Index Copernicus, Google Scholar). DOI 10.30838/ P.ES.2224.290818.5.204.

Особистий внесок здобувача: розроблено науково-практичні рекомендації щодо підвищення ефективності іноземних інвестицій в ІТ-сферу України з урахуванням тенденцій глобального економічного розвитку

5. Бондаренко М. І. , Бабенко В. О., Сідоров М. І., Фірсанова В. О. Перспективи розвитку інтеграційних процесів у глобальній системі міжнародної торгівлі // «Вісник соціально-економічних досліджень» Одеського національного економічного університету. 2018. №1 (65). С. 36-48.

Особистий внесок здобувача: визначено фактори впливу інтеграційних процесів на розвиток системи міжнародної торгівлі.

6. Bondarenko M., Sidorov V., Babenko V. Researching factors of innovative activities of agrarian business of Ukraine under globalization of the world economy // Innovative technologies and scientific solutions for industries. 2017. No. 2 (2). P. 70-76. DOI: <https://doi.org/10.30837/2522-9818.2017.2.070> (URL: <http://itssi-journal.com/index.php/itssi/article/view/33>) (DOAJ, Ulrich's Periodicals Directory, WorldCat, OpenAIRE, BASE, Google Scholar, ROAD, ESJ, GIF, Research Bib, SIS, Open Archives Initiative, International Citation Index Of Journal Impact Factor & Indexing).

Особистий внесок здобувача: проаналізовано фактори інноваційної діяльності АПК України в умовах глобалізації.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Бондаренко М. І., Бабенко В. О., Панкова Ю. М. Прогнозування міжнародної інтеграції України у світовому інтеграційному просторі // Механізм, стратегії, моделі та технології управління економічними системами за умов інтеграційних процесів: теорія, методологія, практика: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (6-8 жовтня 2017 р., м. Хмельницький). Хмельницький: ФОП-Р Сторожук О.В., 2017. 226 с. С. 5-9.

Особистий внесок здобувача: систематизовано ефекти міжнародної інтеграції України до глобального економічного простору.

8. Бондаренко М. І., Павленко А. О., Несвітайло М. О. Іноземні інвестиції як фактор розвитку національної економіки в умовах глобальної конкуренції // Наукові здобутки на шляху до вдосконалення економічного потенціалу країни: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 19-20 травня 2017 р.). Дніпро: НО «Перспектива», 2017. С.6-9.

Особистий внесок здобувача: визначено роль іноземного капіталу в розвитку національної економіки країни в умовах глобальної конкуренції.

9. Бондаренко М. І., Бунін С. В., Доля Р. М. Аналіз ринкової капіталізації фінансової системи світу // Європейська інтеграція: історичний досвід та економічні перспективи: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 26 жовтня 2018 р.). 2018. С. 10-14.

Особистий внесок здобувача: запропоновано шляхи підвищення рівня ринкової капіталізації світової фінансової системи.

10. Bondarenko M. I., Goncharenko N. I., Bunin S. V., Dolya R. M., Kovalenko R. Theoretical principles of the research of the financial systems impact on the national economies economic growth // Innovations of the Future: Materials of XXXIII international scientific conference (Nov. 8, 2018, New York). Morrisville, Lulu Press., 2018. P. 20-23.

Особистий внесок здобувача: визначено фактори впливу на стійкість національних фінансових систем.

11. Bondarenko M. I., Goncharenko N. I., Digtenko S. A. Private venture capital funds as a source of foreign direct investment in the Australia's capital market // Scientific achievements of the present: Proceedings of XXXII International scientific conference (Nov. 1, 2018. New York). Morrisville, Lulu Press., 2018. P. 29-33.

Особистий внесок здобувача: визначено роль венчурних фондів у системі іноземного фінансування інноваційних проєктів Австралії.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

12. Бондаренко М. І., Бабенко В. О., Фірсанова В. О., Панкова Ю. М. Формування перспективних напрямів зовнішньоекономічної діяльності України в міжнародному бізнес-просторі: Монографія. / Актуальні проблеми прогнозування розвитку економіки України [За ред. О.І. Черняка, П.В. Захарченка]. Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2017. 371 с. С. 50 – 65.

Особистий внесок здобувача: проаналізовано фактори розвитку зовнішньоекономічної діяльності України в міжнародному бізнес-просторі.

ЗМІСТ

ВСТУП	18
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ	18
1.1. Наукове підґрунтя та генеза іноземних інвестицій в умовах сучасних трансформацій	27
1.2. Інституційний концепт дослідження світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій	45
1.3. Методичний інструментарій дослідження світового інвестиційного ринку у глобальній економічній системі	62
Висновки до розділу 1	71
РОЗДІЛ 2. ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	73
2.1. Асиметричність розвитку світового інвестиційного ринку в глобальних умовах розвитку	73
2.2. Кластеризація світового інвестиційного ринку в умовах глобалізації .	99
2.3. Багатофакторна оцінка інвестиційного клімату країн на світовому інвестиційному ринку в умовах його сегментації	119
Висновки до розділу 2	137
РОЗДІЛ 3. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ ІНВЕСТИЦІЙНОМУ РИНКУ	139
3.1. Інституціоналізація регулювання світового інвестиційного ринку в умовах глобалізаційних перетворень	139
3.2. Інноваційна складова розвитку світового інвестиційного ринку	150
3.3. Організаційно-економічні засади інтеграції України до глобального інвестиційного простору	173
Висновки до розділу 3	198
ВИСНОВКИ	202
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	207
ДОДАТКИ	231

ВСТУП

Обґрунтування теми дослідження. В умовах глобалізації світової економіки зростає зв'язок між економіками окремих країн як в області виробництва, так і залежного від нього руху капіталів у формі іноземних інвестицій, що збільшуються швидкими темпами і призводять до трансформації світового інвестиційного ринку, у процесі розвитку якого все більш актуальною стає необхідність розвитку інституційного середовища, що підтримує високоліквідний і прозорий ринок і надає можливості для вільного та ефективного міжнародного руху капіталів.

Проблема подальшого розвитку фінансових ринків країн світу і посилення їх ролі в глобальному інвестиційному процесі носить комплексний характер і потребує вирішення багатьох питань в процесі подальших економічних перетворень. При цьому створення сприятливого інвестиційного клімату, побудова ефективної моделі фінансового ринку, забезпечення умов для трансформації заощаджень в інвестиції і переміщення інвестиційних капіталів в реальний сектор економіки мають розглядатися як ті складові, які дозволять переломити негативні тенденції в розвитку національних економік і вийти країні на траєкторію стійкого економічного зростання, незважаючи на несприятливі зовнішні фактори і світову кон'юнктуру.

Фундаментальні дослідження особливостей функціонування національного та світового фінансового ринку висвітлено у наукових працях таких відомих вітчизняних і зарубіжних учених: В. Андерсона, С. Архієреєва, О. Білоруса, І. Бланка, М. Бордо, С. Брус, М. Бурмаки, Д. Бутенка, Т. Вахненка, Ж. Веги, М. Вілкінса, Дж. Вільямсона, В. Галанова, М. Гапонюка, В. Геєця, Р. Голдсміса, Н. Гончаренко, В. Гончаренка, О. Довгаль, Л. Долінського, Р. Еренберга, Р. Камерона, Д. Канемана, І. Кумешера, Д. Лук'яненка, З. Луцишин, Т. Майорової, К. Макконелла, І. Матюшенка, Е. Мацкайлова, М. Мельничука, Я. Міркіна, Р. Міші, О. Мозгового, С. Мошенського, Т. Орєхової, О. Пересада, П. Піатті, О. Підчоси, А. Поручника, О. Плотнікова, Р. Подпіери, Б. Райзберга, О. Рогача, Є. Савельєва, В. Сідорова, Р. Сілла, Б. Сміса, Н. Стукало, О. Сохацької, А.

Тейлора, В. Фещенко, М. Фрідмана, С. Циганова, В. Шевчука, С. Якубовського та інших.

Питанням оцінки дохідності іноземних інвестицій та механізмам їх впливу присвячено праці таких науковців: Т. Браке, П. Гурінчас, Р. Лангхамер, Ф. Лейн, Д. Милези-Ферретті, Т. Родіонової, Д. Тобін, К. Форбс, У. Шарп, М. Шмітц та інших.

Визнаючи вагомий внесок науковців у розвиток економічних досліджень з окресленої проблематики, можна констатувати, що глобальні детермінанти розвитку світового інвестиційного ринку як іманентна ознака функціонування світової економіки й підґрунтя просторових асиметрій у системі світового господарства залишаються малодослідженим напрямом сучасної економічної науки. Тому, незважаючи на глибину сучасних наукових розробок питань, пов'язаних із комплексним узагальненням передумов, причин і чинників асиметричності розвитку світового інвестиційного ринку, що визначають особливий вплив на стан світової економіки, недосконалість практики формування зваженої інвестиційної політики країни, її інвестиційної привабливості та умов повноправного входження до глобального інвестиційного простору свідчить про необхідність подальших розробок у цьому напрямку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та в рамках науково-дослідної теми «Глобалізація та регіоналізація як вектори розвитку міжнародних економічних відносин» (№ державної реєстрації 0116U001990), у межах якої здійснено дослідження особливостей розвитку світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій (довідка № 119-09/18 від 03.09.2018).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних засад дослідження розвитку світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій та розробка науково-практичних рекомендацій щодо інтеграції України до глобального інвестиційного простору.

Відповідно до мети дослідження в дисертаційній роботі поставлено і вирішено такі **завдання**:

- дослідити наукове підґрунтя та генезис іноземних інвестицій у глобальному економічному просторі;
- систематизувати концептуальні засади формування світового інвестиційного ринку;
- узагальнити методики дослідження розвитку світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій;
- проаналізувати асиметричність розвитку світового інвестиційного ринку в глобальних умовах розвитку;
- ідентифікувати особливості сегментації світового інвестиційного ринку у глобальній економічній системі;
- провести багатофакторний аналіз розвитку світового інвестиційного ринку з виокремленням ключових факторів впливу та детермінант розвитку в умовах його трансформації;
- дослідити інституційні засоби регулювання руху іноземного капіталу у системі світового господарства в умовах трансформаційних змін;
- визначити інноваційні напрями інвестиційної діяльності у країнах світу та світові тенденції стимулювання інноваційно-інвестиційних процесів;
- обґрунтувати науково-практичні рекомендації щодо інтеграції України до світового інвестиційного простору в умовах глобальних трансформацій.

Об'єктом дослідження є процес розвитку світового інвестиційного ринку.

Предметом дослідження є інституційні засади, детермінанти та перспективи розвитку світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій.

Методи дослідження. Наукові положення, висновки й рекомендації є повністю обґрунтованими, що підтверджують наявність логічного взаємозв'язку сформульованих завдань та отриманих результатів, аргументованість теоретичних висновків, використання широкого обсягу статистичного матеріалу та методів наукового дослідження.

Інструментально-методичний апарат дисертації ґрунтується на діалектичному методі пізнання та системному підході до дослідження особливостей розвитку світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій. У процесі дослідження застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема: поєднання абстрактного й конкретного методів (для дослідження сутності дефініції іноземні інвестиції, інвестиційний ринок) (пп. 1.1, 1.2); логічний та історичний методи (при дослідженні умов формування світового інвестиційного ринку) (п. 1.2); системний аналіз і синтез (для обґрунтування методичних підходів до аналізу особливостей розвитку світового інвестиційного ринку; для обґрунтування стратегічних напрямків інтеграції України до глобального інвестиційного простору) (п. 1.3, 3.2); комплексний системний аналіз (із метою виявлення сучасних тенденцій розвитку світового інвестиційного ринку) (п. 2.1); методи економіко-математичного моделювання (пп. 2.2, 2.3, 3.1, 3.2); статистичний метод та метод порівняльного аналізу (для систематизації чинників впливу іноземних інвестицій на економічне зростання держави та розвиток світового інвестиційного ринку) (пп. 2.1, 2.3, 3.1); комбінований підхід із використанням багатофакторних методів дослідження (при розробці концептуальних основ удосконалення інвестиційної привабливості країни) (п. 3.1).

Інформаційною та статистичними базами дослідження стали результати власних наукових досліджень, монографічні та інші публікації зарубіжних і вітчизняних вчених, офіційні статистичні й аналітичні матеріали міжнародних організацій (групи Світового банку, ВТО, МВФ, UNCTAD), експертні оцінки рейтингових агентств, матеріали міжнародних інформаційних агенцій, законодавчі та нормативні документи, статистичні дані Єврокомісії, Державної служби статистики України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у поглибленні теоретико-методичних засад дослідження розвитку світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій та обґрунтуванні науково-практичних рекомендацій щодо інтеграції України до глобального інвестиційного простору.

Конкретні наукові результати, що розкривають особистий внесок автора у розробку проблеми, яка досліджується, і характеризують наукову новизну роботи, полягають у наступному:

удосконалено:

- методичний інструментарій кількісного аналізу розвитку світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій шляхом кластеризації країн світу за даними 11 світових рейтингів, що характеризують рівень їх інвестиційного клімату, та багатофакторного аналізу впливу економічного, соціального та інституційного чинників на інвестиційний клімат країн кожного кластеру, результати яких свідчать про значну регіональну асиметрію інвестиційної привабливості у світі та вагомість впливу всіх складових на інвестиційний клімат країн кожного кластеру з незначною перевагою економічного чинника, що дозволило скласти авторський рейтинг інвестиційного клімату країн світу з використанням методики розрахунку інтегрального індексу людського розвитку, адаптованої під інвестиційну діяльність;

- науково-методичний підхід дослідження світового інвестиційного ринку, а саме розроблено логіко-структурну схему дослідження світового інвестиційного ринку в умовах глобалізації, що передбачає дев'ять послідовних етапів, які об'єднують застосування як класичних загальнонаукових методів дослідження, так і методів економіко-математичного аналізу, зокрема: дослідження теоретичних засад функціонування світового інвестиційного ринку; характеристика розвитку та асиметричності світового інвестиційного ринку в глобальних умовах розвитку; кластеризація світового інвестиційного ринку; багатофакторна оцінка інвестиційного клімату країн на світовому інвестиційному ринку; розробка авторського рейтингу інвестиційного клімату країн світу; виокремлення інституційних засад регулювання світового інвестиційного ринку; аналіз інноваційної складової розвитку світового інвестиційного ринку; оцінка ефективності прямих іноземних інвестицій в країні; розробка організаційно-економічних засад інтеграції країни до глобального інвестиційного простору;

– концептуальні засади підвищення інвестиційної привабливості України в умовах глобального розвитку через розробку концепт-моделі формування напрямів її інвестиційної привабливості на світовому інвестиційному ринку, що на основі аналізу чинників стримування та чинників формування інвестиційної привабливості вітчизняної економіки дозволяє моделювати можливі наслідки впливу інвестицій на макроекономічні показники та на окремі регіони (сектори) економіки;

набуло подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат дослідження авторським уточненням терміна «світовий інвестиційний ринок», який пропонується трактувати як складний акумулятивно-розподільчий механізм вкладення інвестиційного капіталу з метою отримання прибутку у сучасній світогосподарській системі, на принципах вільної конкуренції, попиту та пропозиції, інформаційного доступу, який ґрунтується на взаємодії національних інвестиційних ринків і метою якого є реалізація та забезпечення саморегулюючого інвестиційного процесу та фінансування господарюючих суб'єктів в умовах диференціації і диверсифікації його структурних елементів;

– обґрунтування науково-практичних рекомендацій щодо заходів удосконалення інвестиційної політики України в контексті її інтеграції до світового інвестиційного ринку за трьома напрямками, що передбачають низку завдань: 1) лібералізація законодавчих механізмів України у сфері інвестиційного права через доповнення Законів України «Про інвестиційну діяльність» та «Про режим іноземного інвестування» нормами про партнерську взаємодію державних органів та бізнесу; 2) активізація притоку іноземних інвестицій шляхом розширення пільгових термінів для закордонних інвесторів, зокрема у сфері венчурного бізнесу; 3) створення інформаційних установ із консультативними функціями для забезпечення поінформованості іноземних інвесторів щодо економічного становища та процесу реформування інвестиційного законодавства України через утворення Державної агенції з інвестування національних

проектів, що мають суттєво підвищити рівень інвестиційної привабливості вітчизняної економіки на міжнародному рівні;

– організаційно-економічні засади входження України до глобального інвестиційного простору, а саме розроблено двовекторну модель інтеграції України до світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій, яка передбачає першочергові заходи щодо удосконалення фінансової, торговельної, транспортної, логістичної інфраструктури української економіки, спрямовані на: а) підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства, промисловості та сфери послуг у межах внутрішньоекономічного середовища; б) формування привабливого інвестиційного клімату у межах зовнішньоекономічного середовища України.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у тому, що викладені автором теоретичні положення й практичні рекомендації забезпечують основу для подальших досліджень у напрямку аналізу умов формування та особливостей розвитку світового інвестиційного ринку та можуть бути використані для прогнозування динаміки економічного зростання країни та розробки заходів удосконалення її інвестиційної політики. Основні результати дисертаційної роботи доведені до рівня концептуальних положень, стратегічних напрямів, моделей, заходів і пропозицій регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Практичні рекомендації, наукові розробки, висновки та пропозиції автора, викладені в дисертації, впроваджено в діяльність Департаменту міжнародного співробітництва Харківської міської ради при підготовці звітів щодо зовнішньоекономічної діяльності міста та квартальних звітів щодо діяльності Департаменту міжнародного співробітництва Харківської міської ради, а також при підготовці аналітичних матеріалів до зустрічей керівництва міста з іноземними делегаціями з питань розвитку міжнародних економічних відносин (довідка № 697/01-03-23 від 19.09.2018); банка «Грант» при прийнятті бізнес-рішень щодо участі в інвестиційних проектах (довідка №291 від 21.09.2018).

Основні наукові положення та отримані результати дослідження використовуються в навчальному процесі для студентів факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна при викладанні дисциплін «Інвестування», «Міжнародні економічні відносини», «Міжнародні фінанси», що дало можливість поліпшити якість підготовки студентів за спеціальністю «міжнародні економічні відносини», збагатити лекційний матеріал, активізувати семінарські заняття (довідка № 122-09/18 від 12.09.2018).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою роботою. Наукові положення, висновки й рекомендації, які викладені в дисертації та публікаціях і виносяться на захист, отримані автором самостійно.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові положення та висновки, отримані в результаті дисертаційного дослідження, викладалися автором й отримали схвалення на міжнародних науково-практичних семінарах і конференціях, серед яких: IV Міжнар. наук.-практ. конференція «Механізм, стратегії, моделі та технології управління економічними системами за умов інтеграційних процесів: теорія, методологія, практика» (6-8 жовтня 2017 р., м. Хмельницький); Міжнародна науково-практична конференція «Наукові здобутки на шляху до вдосконалення економічного потенціалу країни» (м. Дніпро, 19-20 травня 2017 р.); II Міжнародна науково-практична конференція «Європейська інтеграція: історичний досвід та економічні перспективи» (м. Одеса, 26 жовтня 2018 р.); XXXII International scientific conference «Scientific achievements of the present» (Nov. 1, 2018. New York); XXXIII international scientific conference «Innovations of the Future» (Nov. 8, 2018, New York).

Публікації. Основні положення і результати дослідження викладені автором у 12 наукових працях, серед яких 6 статей - у наукових фахових виданнях України та у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, 1 розділ - у колективній монографії та 5 тез доповідей - у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 6,8 друк. арк., із яких особисто автору належить 3,9 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (241 найменування на 24 сторінках) та 16 додатків. Загальний обсяг дисертації складає 297 сторінок друкованого тексту, із яких основний зміст роботи – 206 сторінок друкованого тексту, зокрема 55 таблиць та 59 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ

1.1. Наукове підґрунтя та генеза іноземних інвестицій в умовах сучаних трансформацій

Під впливом ринкової трансформації, глобалізації та регіоналізації істотно змінилася вся система територіальної організації суспільства.

Глобалізація – не просто фактор, який має значний вплив на стан світової економіки, це новий стан світової економіки, що стала глобальною, що підтверджується як регіональним поширенням зон економічного процвітання, так і широким резонансом економічних криз.

Глобальні трансформації ведуть до певних перетворень, які торкаються всієї планети. Ці перетворення можуть мати незалежний від людства, об'єктивний характер, а можуть бути викликані суб'єктивними цілеспрямованими діями певних учасників цих трансформацій. У першому випадку йдеться про глобалізацію як таку.

Отже, процес глобалізації є досить суперечливим феноменом у світовому просторі. Певною мірою сутність процесу виражена в межах, що сприяють підвищенню ефективності світового господарства, економічному і соціальному прогресу людства. Але з іншого погляду форми прояву цих меж можуть іноді утискати інтереси широких верств населення як усього світу, так і окремих країн, що не входять у «клуб» держав «золотого мільярда». Сучасна (неоліберальна) модель глобалізації економіки несе в собі низку негативних явищ, характеризується гострими колізіями і конфліктами різних учасників світогосподарських відносин [1].

В умовах фінансизації світової економіки найбільший інтерес представляє дослідження процесів міжнародного руху капіталів. Дійсно, з

розвитком суспільства зростає зв'язок між економіками окремих країн, причому як в області виробництва, так і залежного від нього руху капіталів у формі зарубіжних (іноземних) інвестицій, що збільшуються швидкими темпами. У даний час промисловий капітал активно освоює світовий економічний простір саме через інвестиції, які виражають іманентну гнучкість капіталу, його здатність поєднувати або послідовно використовувати різні форми і методи зовнішньоекономічної фінансової експансії, його вміння пристосовуватися до змінних економічних, соціально-політичних і юридичних умов у різних країнах і групах країн [2, с. 3].

Інвестиції є найважливішим ресурсним джерелом розвитку соціально-економічної системи країни, визначають процес економічного розвитку в цілому, зачіпають найглибинніші основи господарської діяльності. Їх масштаби, структура і ефективність визначають стан, перспективи та конкурентоспроможність господарства країни.

Інвестиції, що мають різне національне походження, переплітаються і взаємодіють між собою. Вони утворюють міжнародні потоки і переростають в світові інвестиційні ресурси, що функціонують в глобальному інвестиційному просторі.

З метою визначення інвестиційного забезпечення економічного розвитку звернемося до еволюції питання. Класики, які створили систему економічних поглядів капіталізму, бачили в якості основного фактора економічного розвитку накопичення капіталу. А.Сміт довів, що шлях до багатства нації проходить через накопичення, яке неминуче веде до формування ринку капіталу, де накопичення перетворюються в промисловий капітал.

У формування теорії інвестицій великий внесок вніс Дж. М. Кейнс, який ввів важливе положення про прагнення до рівності інвестицій і заощаджень, виокремивши покупки в цілях споживання від покупок у цілях інвестування. Він визначив характер взаємозв'язку інвестицій і капіталу: обсяг інвестицій залежить від співвідношення норми відсотку і граничної ефективності капіталу. У його положеннях є передумова віднесення капіталу до факторів

виробництва, а інвестицій - до способу формування капіталу на основі оцінки його ефективності [3].

У монографії «Інвестиції», підготовленій нобелівським лауреатом з економіки У. Шарпом разом з іншими американськими вченими, зазначається: «У найширшому розумінні термін «інвестувати» означає розлучитися з грошми сьогодні з тим, щоб отримати їх більшу суму в майбутньому» [4]. «Інвестиція – це спосіб розміщення капіталу, який має забезпечити збереження або зростання суми капіталу», – визначають американські економісти Л. Гітман і М. Джонк у монографії «Основи інвестування» [5].

Серед іноземних дослідників, що вивчали теоретичні та практичні передумови розвитку світового фінансового ринку та світового інвестиційного ринку, особливо слід відмітити таких як: Абдель-Кадер М. Г. та Дугдейл Д. [6], Аль-Айми Дж., Н. Аль-Салех та Г. А. Хусейн [7], Алькоше Дж. та Е. Штайнер [8], Амірам Д. [9], Анг Н.П. та Тротман К.Т. [10], Бейлис В.Дж. та Самуельс Дж. А. [11], Баум А та Колли Н. [12], Бітті А., Ляо В.С. та Вебер Дж. [13], Борнхольт Г. [14], Карп С., Колемейнен К. та Митчелл Ф. [15], Крістенсен С. М. та Д. ван Бевер [16], Флору А. та Поппе П. Ф. [17], Гарі Р. Ф., Мур Дж. А., Сіснерос С.А. та Терандо В.Д. [18], Грехем Дж. С., Хазаріка С та Нарасим К. [19], Хан С., Резаї С.З. Хью Л. та Жанг Дж. Х. [20], Джексон С.В. [21], Джейкобс М. Т. та А. Шивдасані [22], Мастерс С. [23], Аткин М. [24].

Розвиток ринкових відносин, формування нової структури власності, зміна системи управління, розширення господарської самостійності та інші прояви глобальних трансформацій світогосподарської системи вимагають пошуку і застосування нових методів і підходів до регулювання економіки. Інвестиційний процес є одним з основних аспектів функціонування економічної системи, що визначають рівень технологічної основи й ефективності матеріального виробництва.

Складність дослідження будь-якого питання в області фінансово-кредитних відносин пов'язана з існуванням ряду дискусійних моментів і відсутністю у вітчизняній науці єдиної думки. Відповідно до цього, визначення сутності економічних категорій є найбільш важливим завданням наукової думки.

Єдності в розумінні сутності інвестицій як економічної категорії серед вчених і економістів досі не існує. У сучасній економічній літературі у зарубіжних і українських авторів, а також у законодавчих актах зустрічаються різні трактування визначення інвестицій, які не дають повної характеристики, а характеризують одну із сторін цього складного, багатогранного поняття.

Найважливішою ознакою інвестицій як економічної категорії є продуктивний характер використання капіталу, в той час як термін «вкладення капіталу» застосовується до характеристики фінансових операцій: гроші, депозити, короткострокові цінні папери і т. д.

Серед українських дослідників питаннями інвестиційного процесу присвячували свої роботи: Бондар М.І. [25], Васенко В.К. [26], Вовчак О.Д. [27], Грідасов В.М. [28], Губський Б.В. [29], Данілов О.Д. [30], Денисенко М.П. [31], Докієнко Л.М. [32], Дука А.П. [33], Кириченко О.А. [34], Кириленко В.І. [35], Коюда В.О. [36], Лановий В. [37], Липов В.В. [38], Лук'яненко Д.Г. [39], Луців Б.Л. [40], Майорова Т.В. [41], Матюшенко І.Ю. [42], Руденко Л.В. [43], Науменкова С.В. [44], Підчоса О.В. [45], Польшаков В.І. [46], Пересада А.А. [47], Сазонець І.Л. [48], Скібіцький О.М. [49], Ткаленко С.І. [50], Федоренко В.Г. [51], Череп А. В. [52], Шелудько В.М. [53], Ястремська О.М. [54], інші.

З цією ж думкою згоден дослідник в області інвестиційного права Богатирьов А. Г. [55, с. 172]. Продуктивність, а також довгостроковий характер витрачання коштів часто дозволяють авторам поставити знак рівності між інвестиціями і капітальними вкладеннями [55, с. 213], хоча це не зовсім коректно. Міжнародний рух капіталу розвивається в різних формах за

участю економічних суб'єктів різних країн. Інтенсивні потоки капіталу між країнами і регіонами світу викликають зростання обсягів іноземних інвестицій в економіку практично всіх країн.

Шевчук В. Я. та Рогожин П. С. зазначають, що інвестиції мають фінансове та економічне визначення. За фінансовим визначенням, інвестиції – це всі види активів (коштів), що вкладаються в господарчу діяльність із метою отримання доходу. За економічним визначенням, інвестиції — це видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу, а також не пов'язані з цим зміни оборотного капіталу, оскільки зміни в товарно-матеріальних засадах здебільшого залежать від руху видатків на основний капітал [56]. Тут не врахована та обставина, що інвестиції можуть направлятися на закупівлю прибуткових цінних паперів, акцій інших підприємств чи придбання великої партії матеріалів у зв'язку з інфляційними очікуваннями тощо. Ці операції ніяк не пов'язані з основним капіталом.

Ми згодні зі Скороходом І. П. та Якубовським С. О., які зазначають, що «Будь-яке майно (у тому числі і гроші), а також майнові права стають інвестиціями тоді, коли власник або користувач цього майна (майнових прав) вкладає їх у який-небудь об'єкт з метою отримання прибутку і досягнення корисного ефекту, тобто здійснює інвестиційну діяльність. Під останньою розуміють вкладення інвестицій і здійснення практичних дій з метою отримання прибутку й (або) досягнення іншого корисного ефекту» [57; 58].

Дорошенко Т. вказує, що інвестиції – це всі види грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в реальні та фінансові активи з метою отримання прибутку (доходу). Під інвестиціями слід розуміти тільки ті вкладення, метою яких є отримання прибутку (доходу). І саме за цією метою потрібно відрізняти інвестиції від інших вкладень коштів [59].

На думку Татаренко Н. О. та Поручника А. М., інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти

підприємницької та інших видів діяльності для отримання прибутку або досягнення певних соціальних ефектів. У першому випадку інвестиції розглядаються як засіб збільшення капіталу, у другому – як засіб надання соціальних послуг, які у кінцевому рахунку сприятимуть соціально-економічному розвитку суспільства [59; 60; 61].

Найбільш повне визначення інвестицій сформульовано Бланком І. А.: «Інвестиції представляють собою вкладення капіталу в усіх його формах з метою забезпечення його зростання в майбутньому періоді, отримання поточного доходу або вирішення певних соціальних завдань» [3, с. 10].

На думку Богатінова Ю. В. і Швандера В. А. «Інвестиції - це необхідна умова реалізації будь-якого підприємницького проекту, що вимагає значних ресурсів». Термін «інвестиції» походить від латинського слова «invest», що означає «вкласти». У більш широкому трактуванні інвестиції являють собою вкладення капіталу з метою його подальшого збільшення. При цьому приріст капіталу повинен бути достатнім для того, щоб компенсувати інвестору відмову від використання наявних коштів на споживання в поточному періоді, винагородити його за ризик, відшкодувати втрати від інфляції в майбутньому періоді [62, с. 23].

З точки зору Бора М.З. і Денисова А. Д., під інвестиціями в широкому сенсі необхідно розуміти грошові кошти, банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери, технології, машини, обладнання, ліцензії, в тому числі і на товарні знаки, кредити, будь-яке інше майно або майнові права, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності та інші види діяльності з метою отримання доходів (прибутку), збільшення ринкової вартості компанії або досягнення позитивного соціального ефекту [63, с. 60].

Загальну сутність інвестування визначають два ключових фактора:

- час – отримання прибутку (доходу) може бути послідовним, паралельним чи інтервальним;

– ризик – кошти вкладаються в певній кількості, а величина майбутнього прибутку (доходу) досить часто невідома, більше того, її може не бути взагалі і навіть втрачені всі інвестовані кошти. Інвестиції з низьким ризиком – безпечні для збереження вкладеного капіталу та отримання доходу, а інвестиції з високим ризиком (наприклад, спекулятивні) – мають відносну невизначеність термінів і розмірів отримання доходів.

Таким чином, інвестиції – це багатоаспектні вкладення капіталу, що можуть реалізуватися у різних формах та характеризуватися різними особливостями [42].

Таким чином, відмінними ознаками, що формують ринковий підхід до розуміння сутності інвестицій вважаються [64, с. 18]:

- по-перше, пов'язування інвестицій і отримання доходу, який виступає в якості мотиву здійснення інвестиційної діяльності;
- по-друге, розгляд інвестицій у взаємозв'язку двох аспектів: ресурсів (капітальних цінностей) і вкладень (витрат);
- по-третє, аналіз інвестицій в динаміці, що дозволяє об'єднати в рамках категорії «інвестиції», з одного боку, ресурси, вкладення, а з іншого - віддачу від вкладених коштів як мотиву цього об'єднання;
- по-четверте, включення до складу об'єктів інвестування будь-яких вкладень, що дають економічний чи інший корисний ефект.

Відповідно до економічного визначення інвестиції - «це сукупність витрат реалізованих у формі довгострокових вкладень капіталу в промисловість, сільське господарство, транспорт і інші галузі економіки виробничої та невиробничої сфери» [65, с. 123]. Частина інвестицій, здійснюваних державою, має на меті стабілізувати загальноекономічний процес, екологічну обстановку, соціальну стабільність або створити принципово нові напрямки техніки і технології, економічна ефективність яких заздалегідь невідома. Втім, витрати на технологічний прорив можуть дозволити собі і потужні фірми, і транснаціональні корпорації [66, с. 38].

У найширшому сенсі інвестиції забезпечують механізм, необхідний для фінансування росту та розвитку економіки країни.

З фінансової точки зору, тобто з точки зору прибутковості грошового господарства, підприємств всіх форм власності, інвестиції - це всі види ресурсів, що вкладаються в господарську діяльність, з метою отримання доходу або вигоди [67, с. 17]. Дане визначення відповідає головній меті будь-якого бізнесу - отримання прибутку. Однак воно вимагає уточнення і розгляду з точки зору економістів.

На даний час здійснення інвестицій не можна розглядати як «довільну» форму діяльності підприємства в тому сенсі, що підприємство може здійснювати або здійснювати подібного роду операції. Нездійснення інвестицій неминуче призводить до втрат конкурентних позицій [68, 15-17]. Тому всі можливі інвестиції можна розбити на дві групи:

- пасивні інвестиції, тобто такі, які забезпечують в кращому випадку непогіршення показників прибутковості вкладень в операції даного підприємства за рахунок заміни застарілого обладнання, підготовки нового персоналу замість звільнених співробітників і т. д. ;

- активні інвестиції, тобто такі, які забезпечують підвищення конкурентоспроможності фірми і її прибутковості в порівнянні з раніше досягнутими результатами (за рахунок впровадження нової технології, організації випуску було попиту товарів, захоплення нових ринків або поглинання конкуруючих фірм) [69, с. 5].

Інвестиції на макрорівні є основою для здійснення політики розширеного відтворення, поліпшення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, збалансованого розвитку всіх галузей народного господарства, розвитку охорони здоров'я, культури, вищої і середньої школи, вирішення проблем безробіття, охорони природного середовища, забезпечення обороноздатності держави та вирішення багатьох інших проблем [70, с. 32].

Міжнародний рух капіталу розвивається в різних формах за участю економічних суб'єктів різних країн. Інтенсивні потоки капіталу між країнами

і регіонами світу викликають зростання обсягів іноземних інвестицій в економіку практично всіх країн.

Закон України «Про інвестиційну діяльність» (ст. 1) визначає інвестиції як усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [71].

Грязнова А. Г. у фінансово-кредитному енциклопедичному словнику дає наступне трактування іноземних інвестицій: «довгострокові вкладення майнових та інтелектуальних цінностей іноземними інвесторами, а також зарубіжними філіями юридичних осіб-резидентів в економіку країни-реципієнта, а також придбання ними корпоративних або державних цінних паперів з метою отримання прибутку або активів » [72, с. 356].

З точки зору Ковальова В. В. існують різні форми, в яких може здійснюватися вихід на міжнародні ринки і які можуть розглядатися як альтернативні. Серед них найбільше значення і поширення набули: експорт продукції, інвестиції в існуючі або нові виробничі об'єкти за кордоном, придбання іноземних цінних паперів, покупка концесій, торгових марок, патентів, ліцензій та інших нематеріальних активів. Про іноземні інвестиції можна говорити в тих випадках, коли іноземний капітал вкладається в активи національних компаній або держав. Залежно від того, в які активи здійснюється вкладення капіталу, розрізняють матеріальні, фінансові та нематеріальні іноземні інвестиції [73, с. 532].

З фінансової точки зору іноземні інвестиції представляють собою вкладення капіталу в різні види підприємницької діяльності за кордоном з метою отримання підприємницького прибутку, певною мірою контролю за управлінням власністю або отриманням відсотка.

З правової точки зору іноземні інвестиції – це іноземна власність, що має відповідний статус, як в міжнародному, так і в національному праві.

Світовий досвід показав, що іноземні інвестиції мають ряд переваг перед іншими формами фінансування розвитку економіки. Незалежно від рівня

економічного розвитку будь-яка країна прагне залучити іноземні капітали, отримати прямі або непрямі ефекти від цих інвестицій. Найбільшу роль в залученні коштів грають макроекономічні чинники, в тому числі ємність внутрішнього ринку, валютна політична стабільність, а також рівень розвитку інфраструктури і кваліфікації робочої сили. Крім того, важлива інвестиційна політика приймаючої країни, що забезпечує гарантії закордонним інвесторам і має стабільну правову систему.

Як і будь-яке інше складне економічне явище, вкладення іноземних капіталів може чинити на національну економіку як позитивний, так і негативний вплив.

До переваг іноземних інвестицій можна віднести:

- збільшення обсягу реальних капіталовкладень, прискорення темпів економічного розвитку і поліпшення стану платіжного балансу країни;
- використання місцевих заощаджень для реалізації ефективних проектів;
- залучення місцевих капіталів і зміцнення місцевого фінансового ринку за рахунок використання його ресурсів в продуктивних цілях;
- підвищення рівня зайнятості, кваліфікації робочої сили;
- розширення асортименту продукції, що випускається;
- скорочення валютних витрат на оплату імпорту;
- розширення експорту і надходження іноземної валюти;
- підвищення рівня життя і купівельної спроможності населення;
- розвиток інфраструктури та сфери послуг;
- посилення конкуренції в національній економіці і зниження рівня її монополізації;
- підвищення довіри до країни, що дозволить залучити нових іноземних інвесторів [42].

До недоліків або до негативних наслідків іноземних інвестицій відносяться такі моменти:

- репатріація капіталу;

- посилення залежності національної економіки, що загрожує її економічній і політичній безпеці;
- ігнорування іноземними інвесторами місцевих умов і особливостей;
- можлива деформація структури національної економіки;
- посилення соціальної напруженості, зокрема за рахунок більш високої оплати праці на іноземних підприємствах;
- погіршення стану навколишнього середовища в результаті перекладу в країну «брудних» виробництв і нераціональне використання місцевих ресурсів. Зазначені переваги і недоліки іноземних інвестицій в економіку приймаючих країн не реалізуються автоматично, а існують лише в теорії. Будь-яка країна, що приймає намір розвивати спільне підприємництво з іноземними партнерами відповідно до інтересів національної економіки, повинна уважно оцінювати ситуацію, що склалася із залучення іноземного капіталу, проводити розумну політику з регулювання іноземних інвестицій, яка дозволила б повною мірою використовувати всі позитивні моменти і мінімізувати недоліки інвестиційного процесу [43].

Приймаюча країна гарантує іноземному інвестору захист його прав та інтересів, що відбивається в національних конституціях, законах про іноземні інвестиції і багатьох інших законодавчих і нормативних документах. Відповідно до цього можна виділити наступні форми державних гарантій:

- недискримінаційний режим закордонним інвесторам (як правило, національний режим);
- захист від можливої експропріації та націоналізації власності;
- вільний переклад прибутку і інших видів доходів за кордон;
- захист прав акціонерів і кредиторів;
- визначення порядку вирішення інвестиційних спорів [59].

Таким чином, роль іноземних інвестицій в розвитку економіки будь-якої країни полягає:

- по-перше, в інтернаціоналізації і глобалізації світових господарських зв'язків;

- по-друге, в стабілізації і підйомі національної економіки;
- по-третє, в організації основних форм міжнародних економічних відносин, створення стратегічного партнерства, межфирменного злиття;
- по-четверте, в здійсненні диверсифікації капіталовкладень в нові сфери економіки і бізнесу [56].

Проведений семантичний аналіз трактування економічної сутності інвестицій дозволив надати авторське визначення терміну «інвестиції», що найбільш повно відображає суть даної категорії, яке пропонується розуміти як вкладення капіталу у всіх його формах з метою отримання прибутку у майбутньому та у більшому розмірі. Інвестиції є грошовими потоками, які здійснюють кругообіг в економіці. Надходження грошових потоків в основному залежить від того інвестиційним кліматом, який створений в національній економіці, а також довірою, яке відчуває інвестор до держави.

Визначення сутності інвестиційного капіталу в економічній науці представляється наступним складним завданням, рішення якого необхідно для уточнення структури інвестиційного ринку і яке може бути різноманітним і багатогранним, оскільки природа інвестиційного капіталу визначається вмістом, основними функціями «самого Капіталу» - базового елементу ринкової економічної системи. Не вдаючись в дискусію, зазначимо, що ми в цілому поділяємо думку Гукової А.В., що інвестиційний капітал - це капітал розгортання нового виробництва, категорія, уточнююча поняття і види інвестицій, що характеризуються як система економічних відносин з приводу залучення сукупності необхідних для розгортання нового виробництва інвестиційних ресурсів - фінансових, виробничих, тимчасових, людських, природних і інформаційних, які в результаті свого руху в рамках інвестиційного процесу перетворюються в інвестиційні потоки, що створюють нову вартість об'єкта вкладення [74].

Тому інвестиційний капітал - це та частина інвестицій, яка спрямована на створення нової вартості об'єкта вкладення або її збільшення. В іншому випадку, зазначає Гукова А.В., ми маємо справу з інвестиційними

вкладеннями окремих видів майна та / або ресурсів, які в своєму цільовому використанні не дають можливості отримання доходу від приросту вартості об'єкта вкладення, а тільки непрямим чином створюють умови для функціонування інвестиційного капіталу і поточної діяльності з виробництва продукції, робіт і послуг [74, с. 53-54].

При цьому необхідно зазначити, що однією з істотних рис інвестиційного капіталу є безперервний його рух (зміна форм, видів, стадій, періодів, здійснювані в часі і просторі): інвестиційні ресурси мають бути трансформовані в інвестиційні потоки, а потім дані потоки в готовий продукт або процес введення в дію виробничих потужностей.

У момент реалізації інвестицій (продажу інвестиційного капіталу) на інвестиційному ринку їм протистоїть сукупність інвестиційних товарів (об'єктів вкладень). Це можуть бути цінні папери, інші об'єкти вкладень. Наприклад, елементи капітального майна. Інвестиційні товари об'єднує їх здатність приносити в майбутньому дохід так само як інвестиції, тому вони сумірні і можуть обмінюватися один на одного. Обмін об'єктами інвестиційних вкладень утворює ринок інвестиційних товарів.

По суті мова йде про інвестиційний ринок, що розглядається в двох аспектах: з точки зору руху інвестицій і з позиції руху інвестиційних товарів, що представляють собою об'єкти вкладення для інвесторів. Інвестиції та інвестиційні товари якісно неоднорідні, мають різні форми існування, що робить неможливим фізична присутність на інвестиційному ринку їх окремих різновидів. Тому в країнах з розвиненою ринковою економікою інвестиційному капіталу протистоять, як правило, різного роду цінні папери. Цінні папери, будучи представниками елементів фізичного капіталу, при зверненні на інвестиційному ринку фактично замінюють елементи фізичного капіталу, набувають свої, особливі форми існування і руху. Обороти інвестицій роздвоюються.

З одного боку, він здійснюється в процесі відтворення основного і оборотного капіталу, забезпечуючи реальний приріст капітального майна, - прямі інвестиції.

З іншого боку, оборот інвестицій в формі переливу капіталу відбувається через купівлю-продаж цінних паперів - фінансові інвестиції. Останні в даний час в розвинених в економічному відношенні країнах є основним інвестиційним товаром, замінником багатьох інвестиційних товарів в матеріально-речовій формі.

Отже, інвестиційний ринок сучасної економіки – це багатогранна, багатоплоскова і багаторівнева система відносин, що виникають між суб'єктами інвестиційної діяльності з приводу купівлі-продажу інвестиційного капіталу та інвестиційних товарів і послуг. Даний ринок являє собою сукупність ринків інвестиційного капіталу та інвестиційних товарів і послуг, кожен їх яких має складну власну (внутрішню) структуру.

Зупинимося на еволюції вчення про ринок. Початок навчання про ринок поклав англійський економіст Адам Сміт у роботі «Дослідження про природу і причини багатства народів» (1776), в якій він розглядає поняття «капіталу, ссужаемого в відсотки» [75]. У розділі «Відступ щодо депозитних банків, і зокрема Амстердамського банку», він говорить про закордонні векселі, державний кредит, національній валюті, тобто розглядає інструменти фондового ринку.

Надалі в роботах Кнута Вікселя, засновника шведської школи, в роботах «Цінність, капітал і рента» (1893), «Відсоток і ціни» (1898) йдеться про відсоток. При цьому банківський відсоток він визначає як «ринкову ставку відсотка» [76], а прибуток залежить від природних умов конкурентного відбору (далекоглядністю інвестора, кількістю конкурентів, економічними умовами і т.п.). На відміну від А. Сміта, К. Віксель аналізує діючі конкурентні сили змін на ринку.

Американський економіст Ірвін Фішер, представник математичної і сучасної економічної теорії, ввів поняття «інвестиційні можливості»

(«investment opportunity»), тобто це справжня (сьогоднішня) оцінка майбутньої віддачі капіталу. Таким чином, капітал по Фішеру, - це дисконтований потік доходів (мова йде про вартісну оцінку капіталу) [75]. Фішер, як і інші представники неокласичного напрямку, виходив з моделі досконалої конкуренції. Рівень виробництва по Фішеру визначається головним чином умовами, що складаються на ринку праці, і не залежить від рівня цін і кількості звертаються денег [76].

Неокласична модель економіки виключала можливість криз і безробіття в ринковій економіці, що суперечило реальній дійсності. Представники стокгольмської школи (Е. Ліндаль, Е. Лундберг, Г. Мюрдаль, Б. Улін і ін.) теоретично обґрунтували необхідність заходів державного регулювання економіки. У їх числі були державні інвестиції, програми громадських робіт та ін.

Основи теорії ліквідності як необхідної умови інвестування були розроблені в працях представників кембріджської школи: А. Маршалла, А. С. Пігу та ін. Вчені цього напрямку використовують мікроекономічний підхід. Це виражається в тому, що вони враховують мотиви поведінки господарюючих суб'єктів, зокрема їх прагнення зберігати активи в ліквідній формі.

У «Трактаті про грошову реформу» (1923) Дж. М. Кейнс запропонував пов'язати ліквідність з нормою обов'язкових резервів, тим самим оцінивши вплив банківської системи на обсяг пропозиції грошей на ринку. Крім того, Дж. М. Кейнс в книзі «Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей» (1936) спробував розкрити причини витоку капіталу з кругообігу, що на його думку гальмує розвиток виробництва. Неокласики ділять ринок на ринок праці, ринок товарів і грошовий ринок. Цей розподіл робить і Дж. М. Кейнс.

Відповідно до теорії Дж. М. Кейнса, якщо норма відсотка виявляється вище очікуваної норми прибутку, то інвестиції не будуть здійснені і, навпаки, якщо норма відсотка нижче очікуваної норми прибутку, підприємці будуть здійснювати проекти капіталовкладень.

Недоліком кейнсіанської теорії є те, що процес інвестування розглядається незалежно від правил, обмежень і стимулів, що впливають на інвестора. Неокласична теорія ґрунтується на ідеї схильності людини до індивідуалізму. Неокласична теорія від багатьох чинників абстрагується і тому не може бути адекватним теоретичним фундаментом для дослідження інвестиційного ринку.

Подальший розвиток економічної думки ми бачимо в працях представників інституційної теорії. Інституційно-еволюційна теорія Веблена розглядає як центральну ідею з'єднання еволюційної методології з інституційним аналізом економічного розвитку. Веблен обрав в якості одиниці аналізу інсти тути, які мають можливість адаптації до змін среди [77]. У той же час в теорії Веблена поняття інституту розглядається як щось розпливчате, що не дозволило йому побудувати теорію економіки як еволюційної науки.

Ідеї Веблена отримали розвиток в «Еволюційною теорії економічних змін» Р. Нельсона і С. Вінтера [78], відповідно до якої початкова інституційна структура приймається заданою і стосовно до неї розглядається виникнення і поширення нових інститутів. Інституціоналістів не схильні вважати, що всі індивіди і економічні суб'єкти мають повну інформацію про ціну, товари, ринковій кон'юнктурі, споживчому попиті і інших важливих питаннях, які дозволяють приймати необхідні рішення про угоди і цілях отримання найбільшої вигоди. Вони розглядають більш реалістичний варіант, при якому індивід, фірма, держава змушена діяти в умовах невизначеності, неповної або викривленої інформації.

Дане положення враховує «новий інституціоналізм», зокрема в теорії трансакційних витрат Р. Коуза і О. Вільямсона допускається непередбачувана динаміка в поведінці економічних суб'єктів, що дозволяє боротися зі складністю об'єкта. Обидва підходи недооцінюють соціальну природу інституту. Предметом подальших досліджень стала проблема складності різноманіття економічних інститутів, що вимагає для свого

вирішення відповідної теорії інституційних змін. При цьому необхідно враховувати, по-перше, що інститути в процесі функціонування змінюють свою функцію під вплив середовища, а по-друге, різні інститути можуть мати різну ступінь зв'язності між собою, утворюючи певні інституційні структури. Все це вимагає класифікації інституційних утворень як засобу зниження складності пізнання об'єкта. Отже, новий інституціоналізм вводить поняття «відкрита система», тобто система, що знаходиться в реальному або потенційну взаємодію з середовищем. Таким чином, ми бачимо, що новий інституціоналізм ґрунтується на системних підході, роблячи поняття відкритої системи домінуючим.

З позицій інституціональної теорії формування заощаджень передбачає наявність інституту, індивіда і цілеспрямовану діяльність. Слід зазначити, що заощадження здійснювалися людством в тій чи іншій формі протягом століть, що дозволяє говорити про еволюційний розвиток процесу, який визначається правилами і механізмами, які змінюються в міру розвитку процесу. Такі правила і механізми, що визначають і направляють інвестиційну діяльність відповідно до методологічним позиціям Веб-лена, складають її інституційне середовище.

Таким чином, еволюційний розвиток ринку знайшов своє відображення і в теоретичних дослідженнях сутності і структури ринку, але не дозволив дати цілісне уявлення про інвестиційному ринку. Тому в більш пізніх роботах таких фахівців, як Брю Стенлі Л., Макконнелл Кемпбелл Р., К.І. Рей, Марковича, Дж.Тобін, У.Шарп, йде уточнення поняття ринку.

Традиційний підхід до ринку базується на двох основних гіпотезах:

- раціональність індивідуума; це означає, що індивідууми з урахуванням регламентації, якій вони підпорядковуються, прагнуть найкращим чином використовувати свої ресурси для отримання максимального результату;
- ринки в умовах розвиненої конкуренції мають такі особливості: роздробленість учасників; однорідність продукту; вільний доступ на ринок;

прозорість ринку, що означає можливість безкоштовного доступу до інформації про ціну і якість наявного продукту.

Концепція нового підходу до ринку отримала розвиток в кінці 1970-х років і заснована на 3-х гіпотезах стандартної моделі:

1. Відповідно до першої моделі принципу раціональності неокласичного аналізу протиставляється принцип обмеженої раціональності поведінки індивідуумів, які не здатні прогнозувати будь-які можливі випадковості. Принцип обмеженої раціональності стимулює інтерес до процесу прийняття рішень, а не до їх результатами, так як договорами притаманне недосконалість, що призводить до опортуністичного поведінки двох типів: до і після укладення угоди.

2. Концепція опортуністичного поведінки є основною в дослідженнях О. Уільямсона [79] (1975,1985) під назвою «підхід в аспекті транзакційних витрат», де в якості відправної точки використовується робота Р. Коуза (1937). О. Вільямсон розглядає, як ринок забезпечує найкращу економічну координацію в залежності від витрат, пов'язаних з реалізацією угоди, наприклад витрат на доступ до інформації про ціну і якість продуктів, на складання контрактів і контроль за їх виконанням.

Три елемента визначають транзакційні витрати: специфічний характер активів, які є предметом угоди (тобто ступінь готовності активу до альтернативного використання); невизначеність угоди, пов'язана з опортуністичних поведінкою; регулярність укладення угоди.

3. Асиметрія інформації та агентські відносини розвиваються Йенсеном і Меклінг (1976). Прикладом агентських відносин є делегування акціонерами великого підприємства керівним органам повноважень з управління фірмою від їх імені. Теорія агентських відносин більше уваги приділяє конфліктів інтересів і способу їх вирішення за допомогою методів стимулювання.

У роботах сучасних вчених з'являються і нетрадиційні визначення ринку. Так, Євстигнєєв В. фондовий ринок розглядає з позиції інформаційної ефективності: «Фондовий ринок - як система, в якій народжується і

переробляється інформація, де особливості національного фінансового ринку у вирішальній мірі залежать від його потужності як своєрідного генератора інформації, а специфіка поведінки раціональних інвесторів на цьому ринку - від обсягу переробляється їм інформаційного потоку, таким чином, ефективність фінансового ринку залежить від інформації ... » [80].

Для визначення структури ринків інвестиційного капіталу та інвестиційних товарів і послуг необхідно розробити і законодавчо затвердити класифікаційні групи інвестиційного капіталу та інвестиційних товарів і послуг. Це дозволить уточнити економічний зміст і структуру інвестиційного ринку, виявити напрямки його розвитку і вдосконалення [81].

1.2. Інституційний концепт дослідження світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій

Можна вважати давно визнаним фактом наявність тісного зв'язку між рівнем розвитку фінансової системи й інтенсивністю економічного розвитку тієї чи іншої країни. Разом з тим характер зв'язку залишається предметом гострих дискусій економістів. Одна точка зору, яка одним з перших була чітко сформульована австрійським і американським економістом, соціологом і істориком економічної думки Й. Шумпетером (1883-1950), виходить з визнання активного впливу фінансових інститутів, перш за все банків, на економіку за рахунок більш ефективної трансформації заощаджень в інвестиції [82, с. 66]. Нобелівський лауреат М. Міллер відзначав, що «[думка] про те, що фінансові ринки вносять свій внесок в економічне зростання, занадто очевидна, щоб вона коштувала серйозного обговорення». Про велику роль фінансової системи в економічному розвитку писали такі відомі автори, як Е. Шоу, Р. Голдсміт, Р. Маккіннон і ін. [83].

У той же час багато впливових економістів приписують фінансовій системі пасивну роль, вважаючи, що вона лише обслуговує потреби

економіки в посередницьких послугах. Наприклад, нобелівський лауреат Р. Лукас вважав, що значення фінансового сектора для економічного зростання переоцінюється. Дж. Робінсон стверджувала, що фінансова система є похідною від реальної економіки і що саме економічне зростання створює попит на фінансові послуги. Інакше кажучи, фінансова система не впливає на економічне зростання, вона лише реагує на потреби реального сектора. Крім того, сучасними дослідниками відзначається, що фінансизація світової економіки і домінування у фінансовому секторі спекулятивних операцій створили досить сприятливе підґрунтя для відмивання незаконно отриманих доходів та криміналізації фінансових ринків [84, с. 29].

Проте слід все ж відзначити, що більшість економістів дотримується першої точки зору, причому в останньому десятилітті XX в. відбувся кардинальний поворот у даній сфері, і сьогодні важливість фінансового сектора для економічного зростання не піддається сумніву. Важливим просуванням стала серія досліджень, проведених експертами Світового банку, в яких на широкому емпіричному матеріалі досліджувався зв'язок між показниками фінансової системи і темпами економічного зростання. Роботи економістів Світового Банку переконливо показують, що показники розвитку фінансової системи не просто корелюють з довгостроковими темпами економічного зростання, але і що зв'язок між ними носить стійкий причинно-наслідковий характер. Крім того, були отримані нові важливі дані щодо механізмів впливу фінансових інститутів на економіку.

Серед основних напрямків дослідження світового фінансового ринку, слід, перш за все, виділити ґрунтовні дослідження його розвитку [85, 86], однак в них не розглянуто сучасні тенденції розвитку фінансового ринку.

У роботах [87, 88] проведено аналіз розвитку світового фінансового ринку в умовах циклічності розвитку світового господарства, проте зазначено динамічні перетворення тільки по окремим країнам світу без урахування регіональних утворень.

Багатьма вченими розглянуто значний вплив глобалізаційних перетворень на розвиток світових фінансів. Зокрема, у роботі [89] досліджено ринкові інститути та можливі посткризові ризики фінансових ринків, однак, на прикладі лише розвинутих країн світу, а аналогічні проблеми країн, що розвиваються, залишилися поза межами дослідження. У роботах [90, 91] наведено цікаві результати дослідження фінансових ринків Швеції та США, однак, решта країн та регіонів світу також залишилась поза межами уваги авторів. Робота [92] присвячена диференціації ринкових рівнів та важелям їх регулювання. Однак, думка автора недостатньо підтверджується статистичними даними. Авторами праці [93] за допомогою економіко-математичних методів дослідження доводиться зв'язок ринку цінних паперів та розвиток реальної економіки в динаміці з 1926 по 2000 рр. Однак, не зважаючи на ґрунтовність проведених розрахунків, у дослідженні відсутній регіональний підхід, який дозволив би виявити значну регіональну сегментацію на світовому фінансовому ринку.

Автори дослідження [94] провели значні розрахунки щодо міжнародної диференціації розвитку фінансового ринку та впливу на нього структурних змін, що проходять на сучасному етапі його розвитку. Однак, основну увагу у дослідженні приділено настроям американських інвесторів в різні економіки світу.

Існує думка, що в даний час глобальних трансформацій, коли на стику «фінанси-капітал» йде активна діяльність, яка визначає параметри економічного розвитку, доцільно виділяти інвестиційний ринок як важливу економічну категорію, що включає ринок цінних паперів, ПП, позичкового капіталу, ОКС, гарантій, боргів, грошовий і фондовий ринки. При цьому інвестиційний ринок залишається складовою частиною «фінансового ринку» і на відміну від нього має акумулюючу спрямованість [95]. Інвестиційному ринку належить виняткова роль у формуванні, мобілізації, використання і відтворення інвестиційного потенціалу як сукупності наявних коштів, можливостей у тій чи іншій сфері.

Слід зазначити, що вітчизняній економічній літературі до сьогодні існують різні думки з приводу розуміння сутності інвестиційного ринку, бо одні автори розглядають його як «ринок інвестиційних товарів» [96], інші – як «ринок об'єктів інвестування» [97], треті – як сукупність взаємопов'язаних ринків [98].

Таким чином, поняття «інвестиційний ринок» можна вживати в двох аспектах - у вузькому і широкому сенсі. У вузькому сенсі інвестиційний ринок - це специфічний вид ринку, де об'єктом купівлі-продажу є інвестиційний товар і послуги. У широкому сенсі - це сукупність економічних відносин між суб'єктами інвестиційної діяльності з приводу купівлі-продажу інвестиційного капіталу, інвестиційних ресурсів, інвестиційних товарів і послуг за цінами, які складаються на основі взаємного попиту і пропозиції, під впливом механізму конкуренції [99].

Інвестиційний ринок представляє собою складну компонентну і багаторівневу систему економічних відносин між суб'єктами інвестиційної діяльності з приводу обсягу і структури інвестиційного капіталу (інвестиційних ресурсів) і інвестиційних товарів і послуг за допомогою ціноутворення, що переслідує мету фінансового, матеріального, інтелектуального й інших виїви забезпечення потреб процесу відтворення капіталу з мінімізацією здійснюваних витрат і оптимізацією терміну окупності вироблених вкладень [100].

Отже, інвестиційний ринок можна представити як діалектичний взаємозв'язок сукупності ринку інвестиційного капіталу (інвестиційних ресурсів) і ринку інвестиційних товарів і послуг, що здійснюється опосередковано через інвестиційні інститути або безпосередньо між його суб'єктами.

У структурі інвестиційного ринку одні вчені виділяють ринки позичкового капіталу, цінних паперів, реальних і фінансових інвестицій, інвестиційного капіталу, інвестиційних товарів і послуг, інноваційний ринок в частині вкладень в певні види нематеріальних активів тощо. Інші, вводять

поняття інвестиційного ринка і розглядають його як сукупність окремих ринків (об'єктів реального та фінансового інвестування), у складі яких виділяються ринок прямих капітальних вкладень, ринок приватизованих об'єктів, ринок нерухомості, ринок інших об'єктів реального інвестування, фондовий ринок, грошовий ринок» Автори намагаються конкретизувати структуру інвестиційного ринку за об'єктами вкладень, не уточнюючи специфіки інвестиційних ресурсів, а також в даному трактуванні не розділяючи процес формування інвестиційних ресурсів і процес вкладення капіталу.

Дещо інший підхід запропонований в роботі Шеремета А.Д. та Сайфуліна Р.С., які розглядають фінансовий ринок як ринок фінансових активів, при цьому елементами фінансового ринку є: золото і дорогоцінні метали, національна валюта, іноземна валюта, позичковий капітал (кредити), цінні папери [101, с. 40]. Складовими частинами фінансового ринку автори вважають: валютний ринок, ринок національних коштів і фондовий ринок

Вагомі теоретичні дослідження фінансового ринку проводили такі науковці як: Матюшенко І. [102], Рогач О., Сніжко О., Луцишин З., Пузанов І., Мазуренко В. [103], Сас Б., Луців Б., Кравчук І. [104], Сохацька О., Роговська-Іщук І., Вінницький С. [105], Циганов С. [106], Шевчук [107], Якубовський С. [108].

На нашу думку інвестиційний ринок слід розглядати з позицій інституціонального підходу, що дозволяє врахувати не тільки системні зв'язки, а й інституційну структуру ринку (рис.1.1).

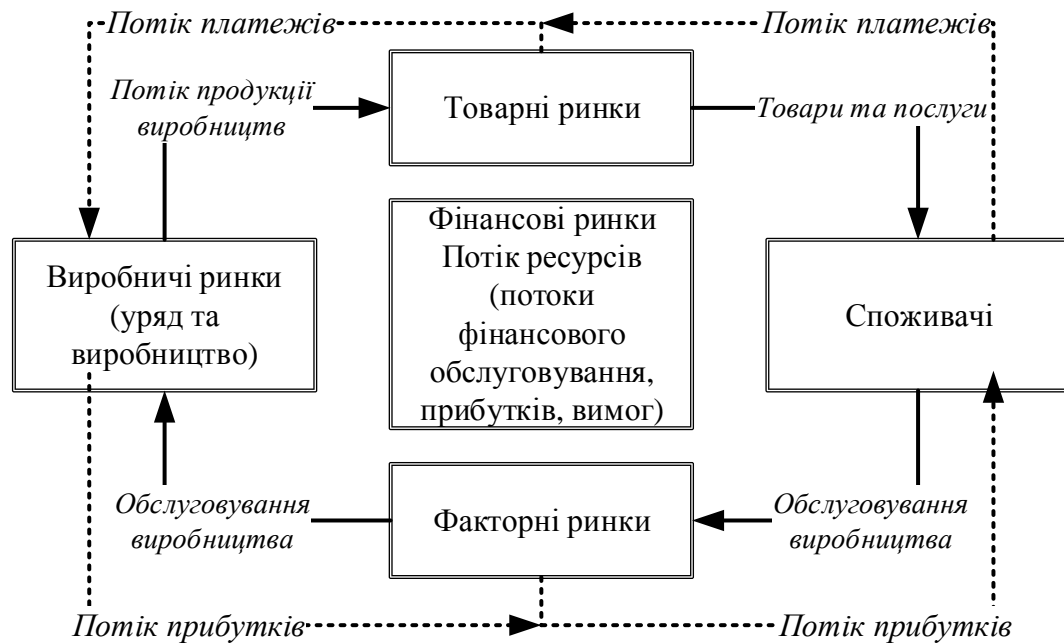

Рис. 1.1. Взаємодія ринків в економічній системі*

*Складено за [109]

Фінансовий ринок призначений для здійснення операцій між покупцями і продавцями фінансових ресурсів і являє собою сукупність ринків: фондового, кредитного, валютного та ринку дорогоцінних металів.

Валютний ринок – це сфера економічних відносин, що виявляється при здійсненні операцій з купівлі-продажу іноземної валюти і цінних паперів в іноземній валюті, а також операцій з інвестування.

На ринку дорогоцінних металів здійснюються операції з золотом та іншими дорогоцінними металами.

Кредитний ринок – це сфера економічних відносин між позичальником і кредитором, що виникають у зв'язку з рухом грошей на умовах платності, зворотності, терміновості і цільового використання. Важливим елементом кредитного регулювання є позичковий відсоток. Елементом кредитного ринку є ринок інструментів позики, до яких відносяться корпоративні боргові інструменти (облігації), а також середньострокові векселі. Джерелом фінансування інвестицій є довгострокові кредити.

Фондовий ринок формує механізм залучення фінансових інвестицій у виробництво, обслуговує інвестиційні потреби реального сектора. Одним з найважливіших індикаторів розвитку фондового ринку в світі вважається співвідношення між сумарною капіталізацією ринку акцій (ринкової вартості компаній) і розміром валового внутрішнього продукту (ВВП). Для розвинених країн ця величина сягає понад 60% ВВП.

Український фондовий ринок практично не пов'язаний з реальним сектором економіки, а його загальна капіталізація поступається аналогічному показнику великих корпорацій США. Для держави і корпоративних структур фондовий ринок виступає джерелом ресурсів, а для інвесторів - сферою докладання капіталів.

Фондовий ринок багато економістів називають інвестиційним ринком або ринком інвестицій. Однак, на наш погляд, це визначення не коректне. Інвестиційний ринок ширше, він включає крім фондового ринку ринок середньострокових і довгострокових кредитів, частина валютного ринку у вигляді міжнародного ринку облігацій, а також іноземні кредити. Структура інвестиційного ринку представлена на рис. 1.2.

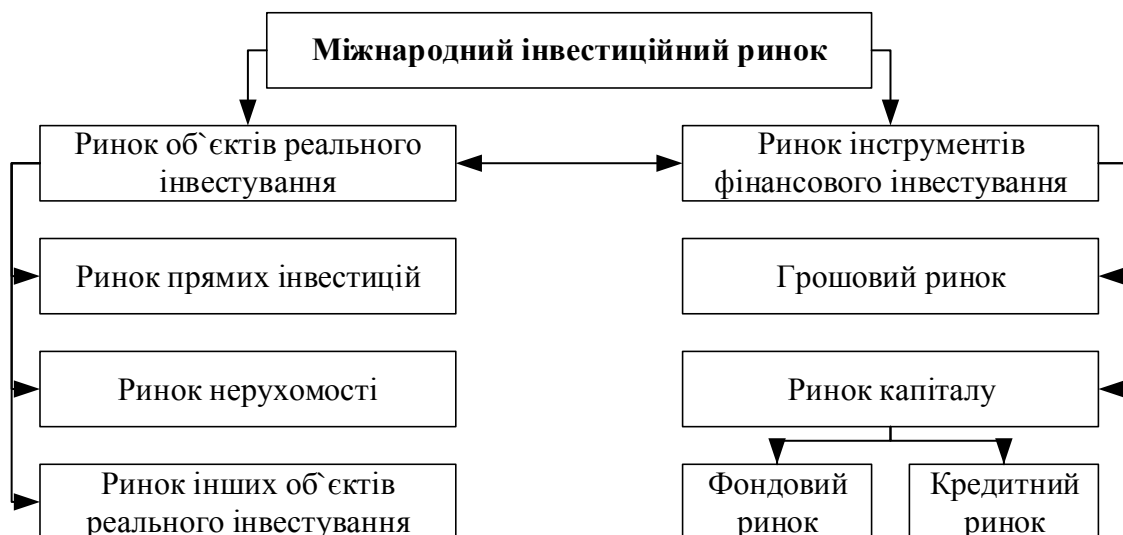

Рис.1.2. Функціональна структура міжнародного інвестиційного ринку*

*Складено за [110]

На перший погляд структуризація інвестиційного ринку може бути проведена за видами інвестицій. Класифікація інвестицій здійснюється за певними ознаками (рис. 1.3).

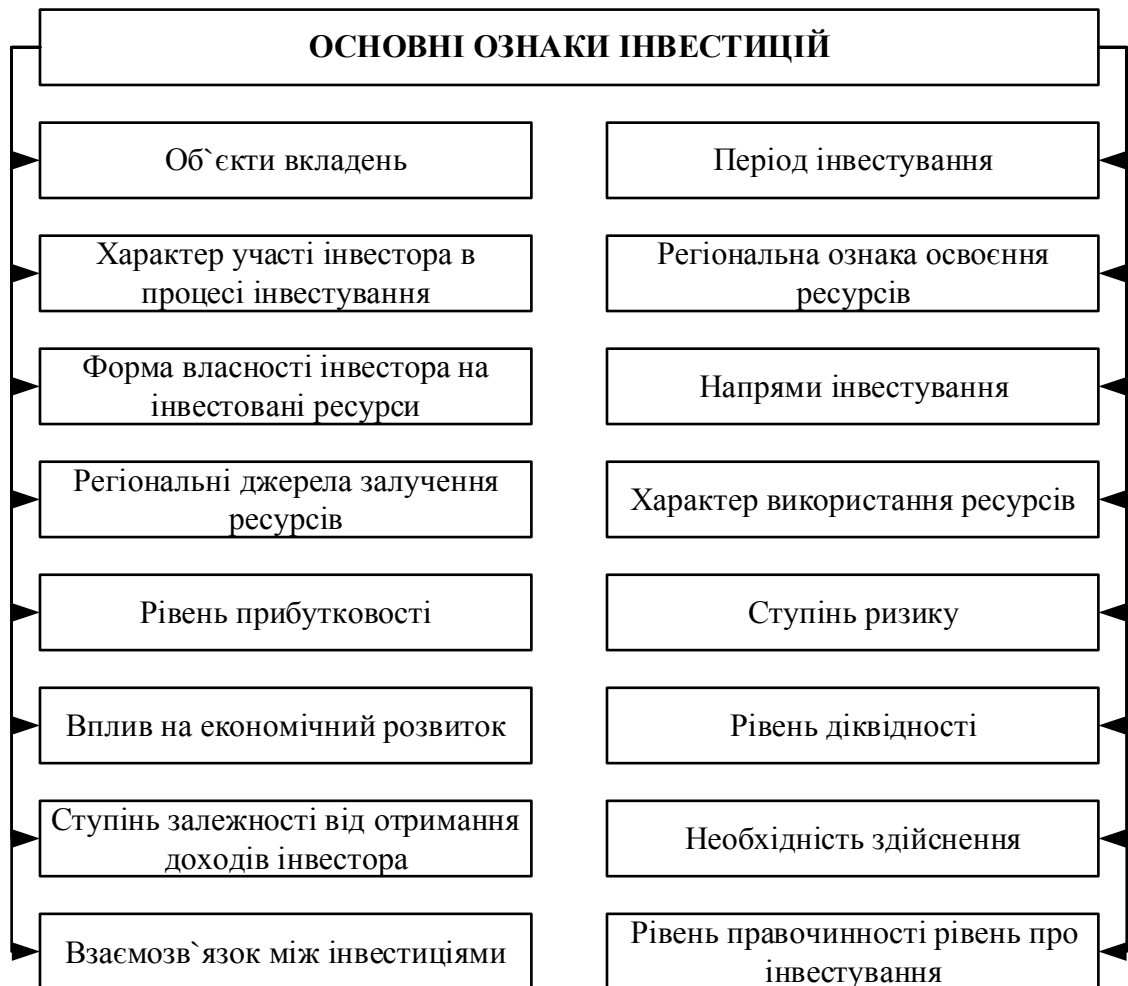

Рис. 1.3. Основні ознаки класифікації інвестицій*

* Складено за [111]

Грунтуючись на викладеному, інвестиційний ринок структурно можна уявити як ринок, що складається зі значної кількості локальних ринків: ринку прямих, фінансових, державних, іноземних, коротко- і довгострокових інвестицій, кожен з яких має свою специфіку. Але подібна деталізація створює труднощі в здійсненні теоретичного аналізу інвестиційного ринку.

Тому більшість вчених-економістів, які досліджують даний ринок, виділяють в його структурі основні (базові) види ринків.

Наприклад, Тумус Ф.С. – ринки реальних, фінансових та інтелектуальних інвестицій. У ринку фінансових інвестицій – ринок позикових капіталів і ринок цінних паперів [112, с. 37.].

Ігоніна Л.Л. пропонує кілька підходів до структуризації інвестиційного ринку [113, с. 44-45.]. Вона вважає, по-перше, що на основі двох форм функціонування інвестиційного ринку, обумовлених виокремленістю реального і фінансового капіталу, слід виділяти первинний ринок в формі обороту реального капіталу і вторинний ринок у формі звернення фінансових активів, які опосередковують перетік реального капіталу. По-друге, що в зв'язку зі зростанням ролі науково-технічного прогресу в умовах глобальних трансформацій необхідно виділити інноваційний ринок в його частині, пов'язаний з вкладеннями в певні види нематеріальних активів. По-третє, що по основних об'єктах інвестування інвестиційний ринок являє собою сукупність ринків реального інвестування – капітальних вкладень, нерухомого майна, інших об'єктів реального інвестування – і ринків фінансового інвестування: грошового, фондового тощо.

Наше уявлення про структуру інвестиційного ринку та логіка її обґрунтування полягає в наступному.

Інвестиційний механізм ринкової економіки – механізм попиту і пропозицій, інвестиційного попиту і інвестиційної пропозиції, на основі збігу яких може ефективно здійснюватися інвестиційна діяльність як єдність процесів вкладення інвестиційних ресурсів і отримання потоку доходів в майбутньому. У методологічному плані інвестиційний попит є, з одного боку, інвестиційний потенціал (аккумуляований дохід), з іншого – платоспроможну потребу в інвестуванні. А звідси – свого роду пропозицію капіталу. Інвестиційна пропозиція – це об'єкти інвестування, що пред'являють попит на капітал (інвестиційний попит).

Інвестиційний попит і інвестиційна пропозиція, так само як і попит і пропозиція капіталу на інвестиційні цілі, персоніфікуються в конкретних об'єктах і суб'єктах інвестування. До об'єктів інвестування належать новостворювані і модернізовані основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях і сферах народного господарства, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, майнові права.

Суб'єкти інвестиційної діяльності (або їх об'єднання для здійснення спільного інвестування) реалізують інвестиційну пропозицію і інвестиційний попит, вступаючи в певні відносини за посередництвом механізмів інвестиційного ринку, на якому відбувається процес обміну інвестиціями та / або інвестиційними товарами.

Обмін інвестиціями – інвестиційний ринок – характеризується пропозицією інвестицій з боку інвесторів і попитом на інвестиції з боку потенційних учасників інвестиційної діяльності. Обмін інвестиціями (купівля-продаж інвестиційного капіталу) здійснюється з розрахунку отримання доходів у майбутньому, що перевищують рівень доходу в даний момент.

З точки зору інституційного підходу інвестиційний ринок являє собою складну цілісну систему, що об'єднує інститути, організації та індивідів, між якими існують багатопланові взаємозв'язку. Розрізняють ранній (класичний) і сучасний інституціоналізм. Перший визнавав індивіда основним елементом економічної системи. Сучасний інституціоналізм розвивається за двома напрямками. З одного боку, це «новий» інституціоналізм, який продовжує традиції старого інституціоналізму, знаходиться на позиціях пріоритетності соціального середовища, або «інститутів» по відношенню до людини; новий інституціоналізм розглядає людину, яка в своїй поведінці залежить від зовнішнього середовища, знаходиться під її впливом. Поняття інститут розглядається як самостійний суб'єкт, але іншого (макро-) рівня, тобто виникає проблема інституційної структури суспільного виробництва.

Інститути – це набір формальних правил, неформальних обмежень і механізмів їх примусового здійснення [114, с. 21]. При цьому розмежовують інститути по формуванню з тяжінням до звичаїв, традицій і правові інститути, в рамках яких реалізується вплив держави і самого інституту на індивіда. З іншого боку, неоінституціоналізм, який пояснює економічні і соціальні явища з позицій окремої людини, аналізуючи в першу чергу дії окремих економічних суб'єктів. Таким чином, інституціоналізм піднімає питання про існування формальних та неформальних правил, які можуть змінюватися під впливом світосприйняття людей. На певному етапі між ними виникає напруженість, яка веде до нерівноважного стану всю систему [115, с. 178].

Позитивним моментом інституційно-еволюційної теорії є підхід до економічного розвитку як до складного істрочного процесу, що включає якісні етапи, варіанти.

На нашу думку, підхід «нових» інституціоналістів до дослідження управління інвестиційним процесом є більш адекватним. Інвестиційна сфера тісно переплітається з виробничої, фінансової, будівельної, соціально-культурної та іншими сферами і має суттєвий вплив на їх структуру. Відбувається якісна зміна структури факторів виробництва: підвищується роль фінансових чинників, складається фінансово-виробнича структура, що формує певний тип економічного зростання.

Цікаве уточнення предмета дослідження представлено в роботі Дж. Ходжсона [116, р. 13]. Він пише, що «інституціоналісти визнають, що головний предмет вивчення економічної науки це інститути ... економіка вивчає сутність процесів ... економічна теорія повинна ґрунтуватися на реальній теорії поведінки людини ...». І далі в його роботі уточнюються завдання економіста. Він пише: «Інститути – це ключові елементи будь-якої економічної системи, і тому головне завдання економіста полягає у вивченні інститутів і процесів їх збереження, поновлення і зміни. Економіка – це

відкрита і еволюційна система ... ». Саме останнє положення відрізняє новий інституціоналізм від старого.

На проблемі поняття інституту зупиняється і Дж. Р. Коммонс в своїх дослідженнях. Він визначає «інститут як колективні дії з контролю, лібералізації і розширенню колективної дії». При цьому поняття колективної дії трактується і як традиції, звичаї, і як «безліч організованих поточних відносин, таких, як сім'я, корпорація, торгова асоціація, профспілка, система резервів, держава». На думку Коммонса, загальним принципом для перерахованих вище понять є більша або менша кількість контролю, лібералізації і розширення індивідуальних вчинків колективними діями. Останні розглядаються з різних позицій: 1. З точки зору закону колективні дії встановлюють відносини прав і обов'язків; 2. З точки зору індивідуальної поведінки вони вимагають виконання і терплячості; 3. З точки зору результуючого економічного становища індивідуумів вони забезпечують безпеку, узгодженість і свободу; 4. З Точки зору причин, ефекту або мети загальні принципи є принципами рідкості, ефективності, перспективності, робочими правилами колективних дій, а також лімітують і доповнюють чинників економічної теорії. Спільність робочих правил полягає в тому, що всі вони показують, що індивідууми можуть, повинні або не повинні робити, враховуючи колективні санкції. На основі проведеного дослідження Дж. Коммонс робить наступний висновок: «Індивідуальні дії в дійсності є « транс діями » або замість індивідуальної поведінки, або замість обміну товарами. Це є зміна товарів і індивідуумів транзакціями і робочими правилами колективних дій, яка відзначає перехід від класичної і гедонічним шкіл до інституційної школі економічного мислення» [117].

Інституціоналісти не схильні вважати, що всі індивіди і економічні суб'єкти мають повну інформацію про ціну, товари, ринковій кон'юктурі, споживчому попиті і інших важливих питаннях, які дозволяють приймати необхідні рішення про угоди і цілях отримання найбільшої вигоди. Вони розглядають більш реалістичний варіант, при якому індивід, фірма, держава

змушені діяти в умовах невизначеності, неповної або викривленої інформації [117].

Основна мета функціонування інвестиційного ринку – забезпечення саморегулювання інвестиційного процесу за допомогою мобілізації та організації інвестиційного потенціалу.

Відзначимо найбільш важливі фактори, від яких залежить інвестиційний процес. По-перше, процес інвестування залежить від очікуваної норми прибутку, або рентабельності передбачуваних капіталовкладень. Якщо ця рентабельність, на думку інвестора, занадто низька, то вкладення не будуть здійснені. По-друге (і це тісно пов'язано з першою обставиною), інвестор при прийнятті рішення завжди враховує альтернативні можливості капіталовкладень і вирішальним тут буде рівень процентної ставки в банках. Відповідно до теорії Кейнса, якщо норма відсотка виявляється вище очікуваної норми прибутку, то інвестиції не будуть здійснені і, навпаки, якщо норма відсотка нижче очікуваної норми прибутку, підприємці будуть здійснювати проекти капіталовкладень. Недоліком кейнсіанської теорії є те, що процес інвестування розглядається незалежно від правил, обмежень і стимулів, що впливають на інвестора.

Отже, сутність інвестиційного ринку як економічної категорії проявляється в тому, що інвестиційний ринок - складна система економічних відносин купівлі-продажу інвестиційних ресурсів, в рамках якої формуються попит і пропозиція, а також ціни на них.

Інвестором можуть бути фізичні особи та інвестиційні організації будь-якої організаційно-правової форми. Так, в якості інвестиційних організацій можуть виступати банки, страхові компанії, інвестиційні фонди та інші, які здійснюють свою діяльність на інвестиційному ринку в якості: посередника (фінансового брокера), інвестиційного консультанта, інвестора. Діяльність інвестиційних організацій на ринку регламентується правилами, створюють його нормативно-правову базу і забезпечують стабільність в умовах, що змінюються середовища. У той же час інвестиційні організації формують

свої неформальні правила поведінки на інвестиційному ринку з урахуванням загальносистемних. Інститути забезпечують деяку сталість в поведінці інвесторів протягом певного періоду часу, але самі з метою збереження своїх позицій на ринку повинні змінюватися при зміні зовнішнього середовища, зберігаючи стійкість [118, с. 58-59].

Стійкість досягається ускладненням як самих інститутів, так і інвесторів, що є умовою розвитку інвестиційної сфери і, відповідно, економічного зростання. Отже, інституційний аспект розвитку інвестиційної сфери є об'єктивною реальністю.

Основними елементами інвестиційного ринку є інвестиційний попит і інвестиційна пропозиція, які взаємодіють таким чином, що при нормальному інвестиційному кліматі та інвестиційної активності досягаються їх відносне збіг, рівновагу. Носіями інвестиційної пропозиції є інвестори (постачальники), а інвестиційного попиту - споживачі (покупці).

Оскільки інвестиційні ресурси і об'єкт інвестування можуть бути розділені як в просторі, так і в часі, то механізмом, що дозволяє встановити відповідність між попитом на інвестиційні ресурси та їх пропозицією за обсягом і за часом, а також регулятором дій учасників інвестиційних угод є розвинений інвестиційний ринок. Згідно інституційної теорії ринок вкрай рідко знаходиться в стані рівноваги, оскільки постійно змінюється як внутрішня, так зовнішнє середовище. Інституційна економіка допускає можливість нерівноважної ситуації або наявності декількох точок рівноваги, які необов'язково є оптимальними.

Значну роль у функціонуванні інвестиційного ринку відіграє інституційне середовище, яке визначає правила поведінки, а також спрямовує і обмежує діяльність суб'єктів за допомогою певних механізмів: санкцій, стимулів, порядку функціонування інвестиційних інститутів, вирішення спорів, інформаційно-методичного забезпечення інвестиційної діяльності тощо. Цілісність і повнота інституційного середовища сприяють формуванню сприятливого інвестиційного клімату.

До інституційного середовища інвестиційного ринку відносяться: інститути, що формують взаємодії між економічними агентами на ринку і які становлять сукупність законів, нормативних документів; неформальні правила у вигляді звичаїв, традицій, обумовлені культурною спадщиною, а також організації: інститути фінансово-кредитних установ; організатори торгівлі - біржі і торгові системи, що організують проведення регулярних торгів з цінних паперів; системи розрахунків і обліку прав на цінні папери - клірингові системи, реєстратори і депозитарії, що забезпечують розрахунки за укладеними угодами, облік та перереєстрацію прав на цінні папери; посередники на ринку - ділери і брокери, які надають інвесторам послуги з укладання угод на ринку; інформаційно-аналітичні системи підтримки інвестиційних рішень – інформаційні агентства, рейтингові агентства, бази даних, що представляють інвесторам розгорнуту і повну інформацію про стан емітентів, економічної ситуації в країні, виконання бюджетів [119, с. 268].

У процесі розвитку світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій все більш актуальною стає необхідність розвитку інституційного середовища, що підтримує високоліквідний і прозорий ринок, що надає можливості для вільного та ефективного міжнародного руху капіталів.

Так як світова інвестиційна сфера є частиною глобальної фінансової системи, то необхідною умовою глобалізації інвестиційного ринку є лібералізація руху фінансових ресурсів, а технічним засобом – система глобальних засобів зв'язку та інформаційних мереж, що забезпечує швидкий трансфер коштів з одного регіону в інший.

Інструментами мобілізації та розподілу світових ресурсів для фінансування інвестицій є базові ринкові інститути:

- 1) банківська система (національні та транснаціональні банки);
- 2) фондовий ринок;
- 3) бюджети держав і наддержавних структур;

4) міжнародні фінансові інститути [120].

Глобалізація, необхідність посилення міжнародного регулювання економічних відносин послужили поштовхом у розвитку світових фінансових інститутів, які регулюють міжнародні валютно-кредитні та фінансові відносини з метою розвитку міжнародного співробітництва та забезпечення цілісності та стабілізації всесвітнього господарства. До них відносяться: світові – Міжнародний валютний фонд, група Світового банку (в тому числі МБРР), ЮНКТАД, ОЕСР (центр координації економічної політики розвинених країн), Паризький і Лондонський клуби, що забезпечують врегулювання зовнішньої державної і приватної заборгованості відповідно) і регіональні – ЄБРР, ЄІБ (Європейський інвестиційний банк), АФЕСР (Арабський фонд економічного і соціального розвитку).

Світовий інвестиційний процес відрізняється широким регіональним і інституціональним охопленням, що не виявляє державну приналежність [120].

Базою світового інвестиційного процесу є ТНК і ТНБ, які оперують на світовому ринку капіталу і визначають його характер. Основним інструментом впливу ТНК і ТНБ на формування світового інвестиційного процесу ПІІ-стратегії. Передумовою формування інвестиційної стратегії є загальна стратегія економічного розвитку компанії. Відносно неї інвестиційна стратегія має підпорядкований характер і повинна узгоджуватися з нею щодо цілей та етапів реалізації. Інвестиційна стратегія в цьому випадку розглядається як головний чинник забезпечення ефективного розвитку компанії у відповідності із обраною загальною стратегією розвитку. В основі реалізації інвестиційної стратегії лежить система принципів, які є запорукою успіху розробленої стратегії [121].

Всі інструменти ТНК сприяють розвитку світового ринку інвестицій: інвестування «з нуля», трансплантація, стратегічні альянси, злиття і поглинання, з яких останні два найбільш активні. Злиття та поглинання – великі складові світового інвестиційного процесу, що визначають динаміку

його розвитку, бо в цьому випадку компанії отримують контрольний пакет акцій підприємств у країні-реципієнті. Обсяг ПІ пов'язаний з процесом злиття і поглинань - вони неодноразово ставали причиною зростання або скорочення обсягів іноземних інвестицій.

Трансформаційні процеси зачіпають малий і середній бізнес (МСБ) як споживача світових інвестиційних ресурсів і виробника інноваційної продукції. Технології банків і фондових ринків дозволяють МСБ включатися в систему користування міжнародними інвестиційними ресурсами.

Таким чином, глобалізація світового інвестиційного процесу забезпечує необхідне переміщення інвестиційних, технологічних, сировинних, кадрових і інформаційних ресурсів, що в свою чергу сприяє зародженню і розвитку світових факторів виробництва, у тому числі – капіталу. А розвиток факторів виробництва сприяють економічному зростанню національних економік.

Проведене дослідження теоретичних засад розвитку світового інвестиційного ринку дає можливість удосконалити понятійно-категоріальний апарат шляхом уточнення поняття «світовий інвестиційний ринок», який пропонуємо розуміти як складний акумулятивно-розподільчий механізм вкладення інвестиційного капіталу з метою отримання прибутку у сучасній світогосподарській системі, на принципах вільної конкуренції, попиту та пропозиції, інформаційного доступу, який ґрунтується на взаємодії національних інвестиційних ринків і метою якого є реалізація та забезпечення саморегулюючого інвестиційного процесу та фінансування господарюючих суб'єктів в умовах диференціації і диверсифікації його структурних елементів.

1.3. Методичний інструментарій дослідження світового інвестиційного ринку у глобальній економічній системі

У сучасних умовах аналіз дослідження світового інвестиційного ринку та інвестиційної привабливості країн та регіонів грає ключову роль у глобальній економічній системі.

Питання дослідження методики оцінки інвестиційної привабливості світового інвестиційного ринку та його складових висвітлено у роботах зарубіжних та вітчизняних науковців: Бенъ Т.П. [122], Бондар М.І. [123], Клочан В.П. [124], Лудченко Я.О. [125], Остапенко О.І. [126], Пересада А.А. [127], Удалих О.О. [128], Яришко С.Я. [129].

Станом на сьогодні існує багато методик оцінки інвестиційної діяльності, що використовують різні види аналізу. Багато з них є недоступними для зовнішніх користувачів через обмеження в інформаційних ресурсах, потреби в залученні додаткових експертів через існування низки розрахункових показників.

Вплив інвестицій на народне господарство з позиції макроекономіки вперше було досліджено Дж. М. Кейнсом, проте він зосередив свій аналіз на автономних і індукованих інвестицій без їх поділу за різними джерелами на вітчизняні та іноземні. При цьому Дж. М. Кейнс розглядав лише короткий період функціонування національної економіки [130].

Надалі теорія Дж. М. Кейнса була доопрацьована його послідовниками, зокрема, найбільш відомі посткейнсіанські модель Е. Домара, яка відображає принцип мультиплікатора, і Г. Харрода, що виражає принцип акселератора [130, с. 454-455]. Основними факторами, що впливають на приріст валового внутрішнього продукту і інвестиції згідно з даними моделям, є приріст капіталовіддачі і приріст норми накопичення.

В даний час для оцінки впливу іноземних інвестицій на економіку країни – реципієнта були розроблені і застосовуються такі економіко-математичні моделі:

- диференціальна модель міждержавного перерозподілу капіталу (модель В. Леонтьєва);
- модель економічного зростання на базі виробничих функцій (модель Вельфенс-Джесінскі з модифікаціями);
- моделі взаємодії місцевих та іноземних інвестицій (моделі типу «хижак - жертва»);
- мультиплікаторна схема оцінки ролі прямих іноземних інвестицій (ПІІ);
- модифікована разностная модель мультиплікатора-акселератора [131].

Аналіз перерахованих моделей, баз їх формування та можливостей застосування дозволяє виявити наявні недоліки і об'єктивно існуючі обмеження їх використання, а також визначити, що найбільш зручною і простою для розрахунків є модель, яку частіше за інших і використовують для визначення впливу ПІІ на економічне зростання.

Аналізуючи існуючі моделі, не можна не відзначити наступне. Головною відмінною рисою всіх моделей, побудованих на основі моделі економічного зростання Домара-Харрода, є, те, що остання постулює рівність інвестицій і заощаджень в умовах макроекономічної рівноваги, що в реальній економіці, як правило, не забезпечується. Для сучасної економіки частіше характерна макроекономічна нестабільність, враховуючи динамічну сутність останньої, а величини граничної схильності до заощадження і граничної схильності до інвестування є волатильними, схильними до впливу безлічі як екзогенних, так і ендегенних факторів [132; 133; 134].

В якості систематизації значного переліку екзогенних та ендегенних факторів розвитку інвестиційного ринку застосовується кластерний аналіз.

Термін «кластерний аналіз» вперше вжив англійський вчений Р.Тріон в 1939 році, який охоплює 100 різних алгоритмів [135]. Можливість та доцільність кластерного аналізу як одного з етапів процедури оцінювання інвестиційного ринку обґрунтовується, з одного боку, простотою й універсальністю методики його проведення та особливостями складу і змісту

вихідних даних. Для даних, що характеризують інвестиційну діяльність характерні значний обсяг, велика кількість оцінок та численність однотипних показників. Основним завданням кластеризації є формування таких однотипних груп (кластерів). Більшість сучасних методів кластеризації запропоновано в 60-ті роки XX століття. Цей час характеризується величезною кількістю публікацій. Як найважливіші можна виділити роботи таких авторів: Трайон Р.С. [136], Файяд У.М., Хартиган Дж. А. [137], Барсегян А.А. [138] Енюков И.С. [139], Кулаїчів А.П. [140], Мандель И.Д. [141], Уиллиамс У. Т., Ланс Д. Н. [142], Чубукова И. А. [143].

Ці та багато інших авторів сформували математичну базу для застосування кластерних методів у різних галузях науки.

Задача кластеризації потребує статистичної обробки, а також належить до широкого класу задач навчання без вчителя. Кластерний аналіз – це багатовимірна статистична процедура, що виконує збір даних, які містять інформацію про вибірку об'єктів, і потім впорядковує об'єкти в порівняно однорідні групи (кластери). Кластер – група елементів, які характеризуються загальною властивістю, головна мета кластерного аналізу – знаходження груп схожих об'єктів у вибірці [137].

У сучасному економічному середовищі на спрямованість інвестиційних стратегій, які формують конкурентні переваги, мають прямий вплив чинники кластеризації. Так, світова практика в області організації кластерів показує, що вони мотивують галузевих лідерів прискорювати бізнес-процеси за допомогою інновацій. Завдяки цьому механізму з'являються передумови для економії виробничих ресурсів і зниження трансакційних витрат. У масштабі країни чинники інноваційного інвестування спільно з факторами кластеризації змінюють якість економічного зростання і сприяють мультиплікації безлічі пов'язаних з інноваціями ефектів. До основних з них відносяться:

- науково-технічний, який забезпечувався б шляхом залучення в процеси кластеризації і інвестування наукових і науково-виробничих

організацій (доступ до баз знань в науково-технічній сфері; наявність висококваліфікованих наукових кадрів; здатність до розробки і освоєння інновацій);

– виробничо-технологічний, підтримуваний процесом створення нових форм виробничої кооперації в виробництвах високотехнологічної продукції. Наприклад, організаційно відокремлених і економічно самостійних спеціалізованих конструкторських і інжинірингових організацій (пропозиції за проектними рішеннями модернізації виробничо-технологічної бази; наявність унікального обладнання, технологій та оптимальне їх використання;

– кваліфікований персонал інженерного профілю; здатність створювати високотехнологічну продукцію, засновану на наукових досягненнях);

– фінансовий, створюваний захисними заходами використання інноваційного активу, здатного самостійно генерувати дохід (наявність виняткових прав на виробництво та дистрибуцію інноваційного продукту; трансферне ціноутворення в інноваційному кластері; диверсифікація виробництва);

– маркетинговий, який визначається конкурентними характеристиками інноваційної продукції на цільових товарних ринках (переорієнтація виробництва на нові товари і нові ринки; розвинена товаропровідна мережу; сервісні переваги).

Таким чином, для підприємств, що здійснюють випуск експортоорієнтованої продукції, фактори інноваційного інвестування використовуються для конкурентних переваг в умовах розширення економічного простору і переходу на інтенсивний тип економічного розвитку.

Для дослідження інвестиційного потенціалу та інвестиційної привабливості країн світу має сенс використовувати факторний аналіз.

Використання факторного аналізу набуло широкого поширення у західних наукових школах починаючи з 1960-их рр. На практичному рівні,

застосування даного методу набуло найбільшого поширення в регіональній економіці з метою класифікації регіонів та систематизації факторів, що впливають на їх розвиток [144].

Серед методів статистичного аналізу, що використовуються для систематизації та впорядкування множини змінних, факторний аналіз є доволі ефективним засобом у вивченні фінансових потоків у світовому господарстві.

В сучасних дослідженнях в більшості випадків вживається поняття факторних моделей [145; 146; 147]. Факторний аналіз зводиться до моделювання багатфакторної моделі, сутністю якої є утворення математичної залежності між факторами [145, с. 362]. Поняття факторної системи зустрічається суттєво рідше [147, с. 160]. Використання поняття системи пояснюється акцентуванням уваги на взаємозв'язках між факторами та можливостях їх переорієнтації, трансформації і перенесення на сукупність інших чинників нижчого порядку, що визначають кількісні та якісні характеристики факторів вищого порядку, які мають безпосередній зв'язок із результативним показником. Модель більшою мірою характеризує спосіб спрощеного, формалізованого представлення економічних явищ за допомогою різних знаків. У зв'язку із потребою удосконалення аналітичного забезпечення фінансового менеджменту шляхом трансформації відносних показників доцільніше використовувати поняття система.

Розширене відтворення інвестиційного капіталу створює умови для сталого економічного зростання на мікро-, мезо- і макрорівнях. Високий рівень розвитку національної економіки є своєрідною гарантією для зовнішніх інвесторів, що, як правило, сприяє залученню інвестиційних потоків і зростанню інвестиційної привабливості. Наявність зовнішніх інвестиційних потоків у країні або регіоні робить їх економічну систему відкритою, а, отже, життєздатною.

У рамках окремо взятих країн і регіонів формуються локальні інвестиційні потенціали, основними компонентами яких є:

- ресурси, обумовлені географічним і геоекономічним положенням, а також існуючим економічним потенціалом;
- організаційна система функціонування економічних суб'єктів;
- рейтинг на основі технічних показників економічного розвитку, тобто прихильність потенційних інвесторів, їх очікування щодо успішності інвестиційних проектів в країні і регіоні [124].

На структурування інвестиційного потенціалу впливають такі чинники:

- географічні, просторові і природні;
- стан і структура економіки країни або регіонів;
- наявність інвестиційно привабливих секторів господарювання;
- діяльність державного апарату по залученню інвестицій;
- вплив політичної стабільності і ступеня впливу різних груп регіональних еліт на інвестиційну привабливість країни або регіону;
- законодавча база;
- механізми розвитку економічних і соціальних складових країни або регіону та залучення інвестицій;
- інфраструктура залучення інвестицій, проведення переговорів та супроводження інвестиційних проектів протягом інвестиційного циклу;

Найважливішим критерієм оцінки інвестиційного потенціалу є інвестиційна активність як категорія, що представляє собою сукупність економічних відносин, що відбивають ефективність (результативність) процесів формування та використання внутрісистемного і (або) залученого ззовні капіталу для досягнення цільових параметрів функціонування економічних систем.

В роботі пропонується наступна логіко-структурна схема дослідження світового інвестиційного ринку в умовах глобалізації, рис. 1.4.

Рис. 1.4. Логіко-структурна схема дослідження світового інвестиційного ринку в умовах глобалізації*

*Розроблено автором

Згідно запропонованої автором схеми аналізу світового інвестиційного ринку в умовах глобалізації, методика дослідження передбачає дев'ять послідовних етапів:

Етап 1 дозволяє сформулювати бачення теоретичних передумов дослідження світового інвестиційного ринку з використанням класичних загальнонаукових методів дослідження, зокрема, аналізу, синтезу, критичного порівняльного аналізу, систематизації, тощо.

Етап 2 проводиться з метою аналізу різноманітного та асиметричного розвитку світового інвестиційного ринку в глобальних умовах розвитку та використанням окрім методу статистичної обробки даних та їх графічного представлення, також кореляційного аналізу, який дозволяє довести наявність зв'язку між економічним зростанням національних економік та обсягами прямих іноземних інвестицій та портфельних інвестицій.

Етап 3 – кластеризація світового інвестиційного ринку дозволяє конкретизувати складові інвестиційного клімату країн світу, сформулювати їх перелік та виокремити за допомогою кластерного аналізу групи найбільш привабливих та непривабливих країн світу за інвестиційним кліматом.

Етап 4 – багатофакторна оцінка інвестиційного клімату країн на світовому інвестиційному ринку проводиться за допомогою факторного аналізу з метою виокремлення найбільш вагомих факторних навантажень складових інвестиційного клімату для досліджуваних країн.

Етап 5 – передбачає розробку авторського рейтингу інвестиційного клімату країн світу з використанням індексного методу та методики розрахунку інтегрального індексу людського розвитку, адаптованої під інвестиційну діяльність, а саме:

$$P.I.K. = \sqrt[3]{\text{Інд. соц. розв.} \times \text{Інд. екон. розв.} \times \text{Інд. інстит. розв.}} \quad (1.1),$$

P.I.K. – Рейтинг інвестиційного клімату країн світу; інд. соц. розв. – індекс соціального розвитку; інд. екон. розв. – індекс економічного розвитку; інд. інстит. розв. – індекс інституційного розвитку.

Відповідно до запропонованої методики окремі індекси: індекс соціального розвитку, індекс економічного розвитку та індекс інституційного розвитку базуються на відносних показниках, які в свою чергу характеризують складову інвестиційного клімату країни, та розраховуються за таким алгоритмом [149]:

- розрахунок середнього показника кожного з рейтингу;
- стандартизація підсумкового балу кожної країни в рейтингу шляхом поділу рейтингового балу на середнє за рейтингом.
- виокремлення стандартизованих показників положення країни за кожною зі складових.

Етап 6 – виокремлення інституціоналізаційних засад регулювання світового інвестиційного ринку проводиться за допомогою стандартних наукових методів обробки та систематизації значного обсягу інформації, що дають змогу сформулювати заходи модернізації інвестиційної політики країни та визначити специфічні інститути забезпечення реалізації державної політики у сфері інвестиційної діяльності.

Етап 7 – аналіз інноваційної складової розвитку світового інвестиційного ринку дозволяє оцінити інноваційний напрям інвестиційної діяльності в країнах світу через розрахунок кореляційного взаємозв'язку між обсягами експорту високотехнологічних товарів та обсягами чистих портфельних інвестицій.

Етап 8.– оцінка ефективності прямих іноземних інвестицій в країні з виокремленням найбільш пріоритетних для інвестування видів економічної діяльності за допомогою систематизації, регресійного аналізу, методу статистичної обробки даних та кореляційного аналізу через критерії оцінки ефективності прямих іноземних інвестицій на економіку країни (ВВП; експорт; імпорт; валове нагромадження; оплата праці; обсяг реалізованої продукції; індекс промислового виробництва; індекс винахідницької активності; експорт високотехнологічної продукції).

Етап 9 – розробка організаційно-економічних засад інтеграції країни до глобального інвестиційного простору за результатами проведеного дослідження.

Отже, проведений аналіз теоретичних передумов розвитку світового інвестиційного ринку дозволив визначити базові аспекти його функціонування в глобальних умовах розвитку та визначити методику аналітичного розділу роботи.

Висновки до розділу 1

1. На основі дослідження генези інвестиційного процесу в умовах сучасних трансформацій підкреслено неоднозначність глобалізаційних процесів сучасності, в тому числі, стосовно їх впливу на міждержавний рух капіталів, а саме – поряд з незаперечними позитивними наслідками і новими можливостями, пов'язаними з інтеграцією кожної окремо взятої країни до світового економічного і фінансового простору є небезпека загрози національній економічній безпеці та національним інтересам. Зазначено, що інвестування є чинником економічного зростання тільки за умови тісної взаємодії фінансової системи і реального сектора економіки, коли фінансові потоки накопичувального, спекулятивного, короткострокового характеру поступово перетворюються в довгострокові виробничі інвестиції. Розвиток фінансових ринків країн світу і посилення їх ролі в глобальному інвестиційному процесі носить комплексний характер і потребує вирішення багатьох питань в процесі подальших економічних перетворень.

2. У ході дослідження узагальнено теоретичні підходи дослідження світового інвестиційного ринку, що дало змогу уточнити трактування терміну «світовий інвестиційний ринок», який запропоновано розуміти як складний акумулятивно-розподільчий механізм вкладення інвестиційного капіталу з метою отримання прибутку у сучасній світогосподарській системі, на принципах вільної конкуренції, попиту та пропозиції, інформаційного

доступу, який ґрунтується на взаємодії національних інвестиційних ринків і метою якого є реалізація та забезпечення саморегулюючого інвестиційного процесу та фінансування господарюючих суб'єктів в умовах диференціації і диверсифікації його структурних елементів.

3. Систематизовано методи дослідження світового інвестиційного ринку в умовах глобалізації та запропоновано логіко-структурну схему його дослідження, що передбачає дев'ять послідовних етапів, які об'єднують застосування як класичних загальнонаукових методів дослідження, так й методів економіко-математичного аналізу, зокрема: кореляційного аналізу, кластерного аналізу, факторного аналізу, індексного методу та методики розрахунку інтегрального індексу.

Основні наукові результати розділу наведені в наступних публікаціях автора: [150; 151; 152; 153].

РОЗДІЛ 2

ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

2.1. Асиметричність розвитку світового інвестиційного ринку в глобальних умовах розвитку

Посиленню світових інвестиційних процесів на рубежі XX-XXI століть сприяла лібералізація світових економічних відносин (світового фінансового ринку зокрема), стабілізація інвестиційного клімату в країнах ринкової економіки (що забезпечує умови для діяльності ТНК), лібералізація режимів ПІІ (з ними в країну реципієнта разом з технологіями приходять сучасні менеджмент і маркетинг), – все це стало складовим глобалізації світового господарства.

Фінансовий ринок – це інструмент оптимізації розподілу капіталів, засіб досягнення мети розвитку і зростання. Він створює сприятливі умови для довгострокового економічного зростання. У свою чергу, умовами успішного функціонування самого ринку капіталу є економічні та інституційні передумови.

Товарне виробництво, що зберігає національний характер, в основному спирається на міжнародні чинники виробництва, і в першу чергу на інтернаціоналізовані інвестиційні ресурси. Розвиток засобів зв'язку та інформаційних мереж став поштовхом до формування глобального інвестиційного простору, яке змінило міжнародні економічні і політичні відносини, породило нові тенденції в розвитку світової економіки. Частина факторів економічного розвитку, які вважалися раніше зовнішніми, набувають статусу внутрішніх не тільки для ТНК, а й для національного підприємництва - сталася глобалізація інвестицій.

Вплив глобалізації на розвиток світового ринку інвестицій виражається в наступних формах:

1. Уніфікація інвестиційного процесу Міжнародними організаціями та рядом розвинутих країн на умовах недискримінації та розвитку конкуренції.
2. Страхування та гарантування суб'єктів світового господарства від країнових, регіональних криз і переродження їх в глобальні.
3. Інституціоналізація та вплив міжнародних норм на держрегулювання інвестиційної сфери для забезпечення глобальної стабільності, економічної стійкості, екологічної безпеки країн.
4. Стимулювання держпідтримки відкритих ринків інвестицій на основі надання захисту від політичних і комерційних ризиків (через системи розподілу ризиків і соціального забезпечення).

Внаслідок глобалізації світової економіки, сталася модифікація світового ринку інвестиційних ресурсів: інтенсифікація кредитного механізму, змінилися терміни, ціни та умови доступу країн до міжнародних позикових ресурсів.

Сучасний процес глобалізації економіки змінює роль держави, робить його безпосереднім учасником суспільного виробництва. В умовах глобалізації інвестиційний ринок стає все більш неперсоніфікованим, що веде до зростання транзакційних витрат. До складових виробництва увійшла інформація. Створені інформаційні системи посилили здатність капіталу до швидкого переміщення, що містить в собі потенційну можливість до руйнування економічних систем. Набув поширення ринковий фундаменталізм, і міжнародна фінансова система сама стала чинником кризового процесу; з'явився капітал, здатний робити гроші з грошей, розміри якого не піддаються обліку; набуває масового значення втеча капіталу, що пов'язано зі створенням офшорних зон; змінилися потоки фінансового капіталу, що пов'язано із залученням у ряді країн готівкової іноземної валюти, що живить через емісійний ефект країни, що емітують свою валюту. Однак не всякий рух валюти означає втечу капіталу. Визначальною ознакою є нанесення шкоди вітчизняному виробництву, вилучення його з інвестиційних ресурсів.

Фінансова діяльність в умовах глобалізації має ознаки, що відрізняють її від традиційних форм фінансової взаємодії держав, заснованих на виключно державному суверенітеті. До них відносяться:

- глобальна присутність міжнародних фінансових інститутів;
- міжнародна фінансова інтеграція;
- масове впровадження фінансових інновацій;
- посилення фінансової конкуренції між країнами;
- скорочення обсягу втручання держави в діяльність на внутрішньому ринку;
- розширення міжнародного ринку єврооблігацій і євроакцій;
- розвиток множинності зв'язків між внутрішніми і міжнародними секторами і ринку;
- вільне переміщення капіталу з внутрішнього на світовий фінансовий ринок;
- розширення гарантій захисту кредиторів і позичальників від ризиків внаслідок глобальної фінансової інтеграції.

Трансформації міжнародної інвестиційної діяльності в світовий інвестиційний процес сприяють зрілості світового фінансового ринку, швидкому розвитку ринку цінних паперів, утворенню великих центрів концентрації капіталу, стиранню міждержавних господарських кордонів, засобів інформаційного обміну, зародженню неформальних фінансових ринків. Під впливом цих факторів з'являються спеціалізовані ринки: цінних паперів, гарантій, об'єктів капбудівництва, боргів та ін., що впливають на розвиток світового відтворювального процесу і визначають глобальне переміщення інвестиційних ресурсів: масштаби, географічну сегментацію, форми переміщення і реалізації.

Відповідно до територіальної сегментації, вагомим є виокремлення таких економічних показників, як притік та відтік прямих іноземних інвестицій (ПІІ) за регіонами світу та національними економіками, портфельних інвестицій, міжнародних інвестиційних позицій країн, рахунку

їх поточних балансів, динаміки сальдо інвестиційних прибутків країн, взаємозв'язок між ПІІ та об'ємом ВВП країн.

Одним із основних індикаторів стану світового інвестиційного ринку є об'єм притоку прямих іноземних інвестицій, портфельних інвестицій у певні регіони чи країни. Даний індикатор є своєрідною ознакою, що характеризує рівень розвитку взаємозв'язків між економічними суб'єктами господарювання [154, с 61-62].

Притік інвестування є показником, що визначає вартість прямих іноземних інвестицій у певний регіон чи країну, зроблених інвесторами-нерезидентами цієї країни. Притоки ПІІ за регіонами світу та притоки ПІІ в першу двадцятку приймаючих країн показані на рис. 2.1 – 2.5.

Загалом, за період із 2000 по 2017 роки притік ПІІ за регіонами зростав поступово із різким спадом після 2008 року у зв'язку із глобальною кризою.

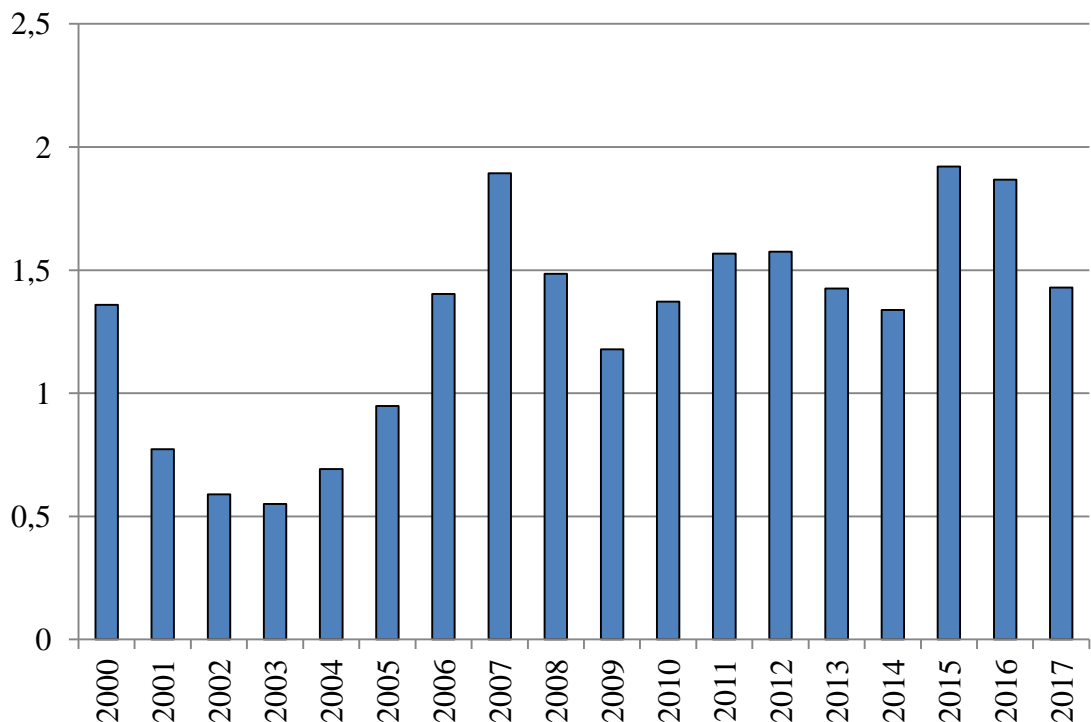

Рис. 2.1. Динаміка притоку ПІІ у світі за 2000-2017 рр.,
трлн. дол. США*

*Складено автором за даними [155]

Відповідна тенденція спостерігається і в більшості представлених на рис. 2.2 – 2.3 регіонах світу. В африканському регіоні, Латинській Америці та Карибському басейні протягом 2000-2017 років наявний нестабільний об'єм притоків ПІІ через відносну нерозвиненість більшості інвестиційно привабливих галузей промисловості [155].

В останні роки притоки ПІІ в регіони із розвинутою економікою знизилися (у 2017 році – 712 млрд дол. США), що пояснюється спадом після високих притоків ПІІ в минулі роки. Підвищення в інтенсивності злиттів і поглинань (M&As) між країнами із розвиненими економіками та структурні зміни в багатонаціональних корпораціях спричинили зріст притоків ПІІ у 2016 році. У 2017 році транзакції такого типу стали менш інтенсивними, що стало причиною закономірного зменшення притоків ПІІ у країни із розвиненими економіками. Факт значного зменшення цінового об'єму в найбільшій мірі відобразився на національній економіці США, де притік ПІІ зменшився до 275 млрд. дол. США у 2017 році, що становить 40% від показника 2016 року (рис. 2.2).

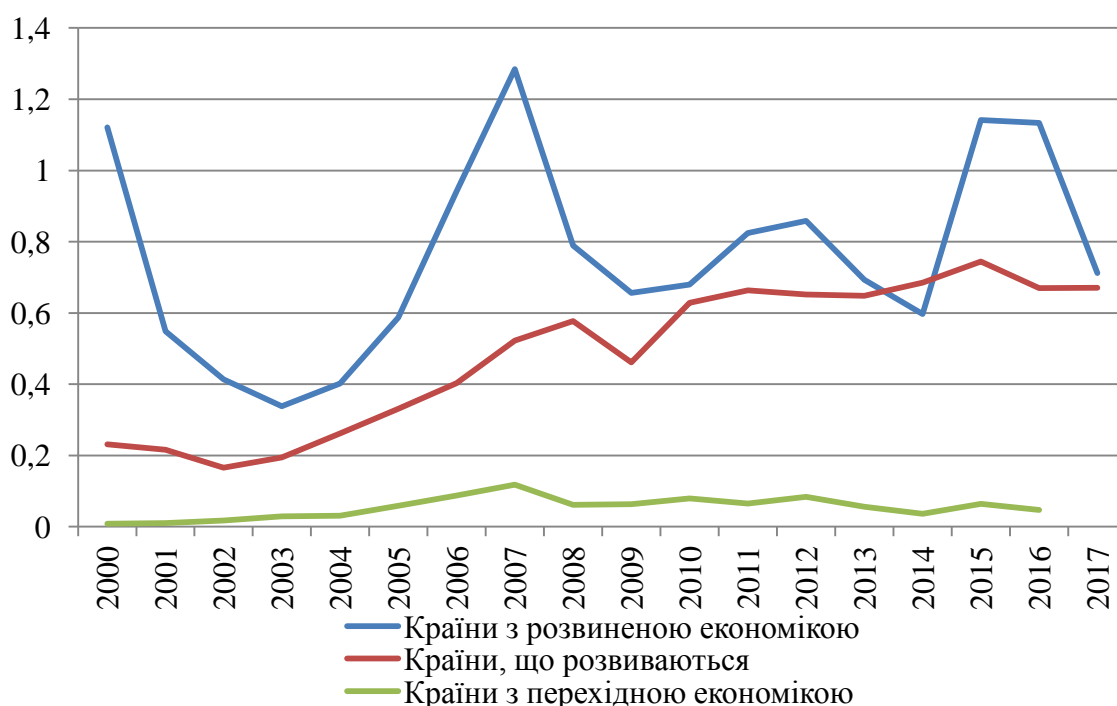

Рис. 2.2. Притоки ПІІ за регіонами світу у 200-2017 рр.,
трлн. дол. США* *Складено автором за даними [155]

Притоки ПІІ в країни, що розвиваються, зросли на 1 млрд. дол. США, порівнюючи із показниками 2016 року. Притоки іноземних інвестицій продовжили надходити в Азію в 2017 році із такою ж інтенсивністю, що була зафіксована в 2016 році. Поступовий зріст притоків ПІІ (476 млрд. дол. США) зробив Азію найбільшим регіоном-реципієнтом ПІІ за своєю часткою у світовій економіці. Країни Латинської Америки та Карибського басейну показали невеликий зріст у притоці ПІІ в 11 млрд. дол. США у 2017 році порівняно із 2016 роком (рис. 2.3).

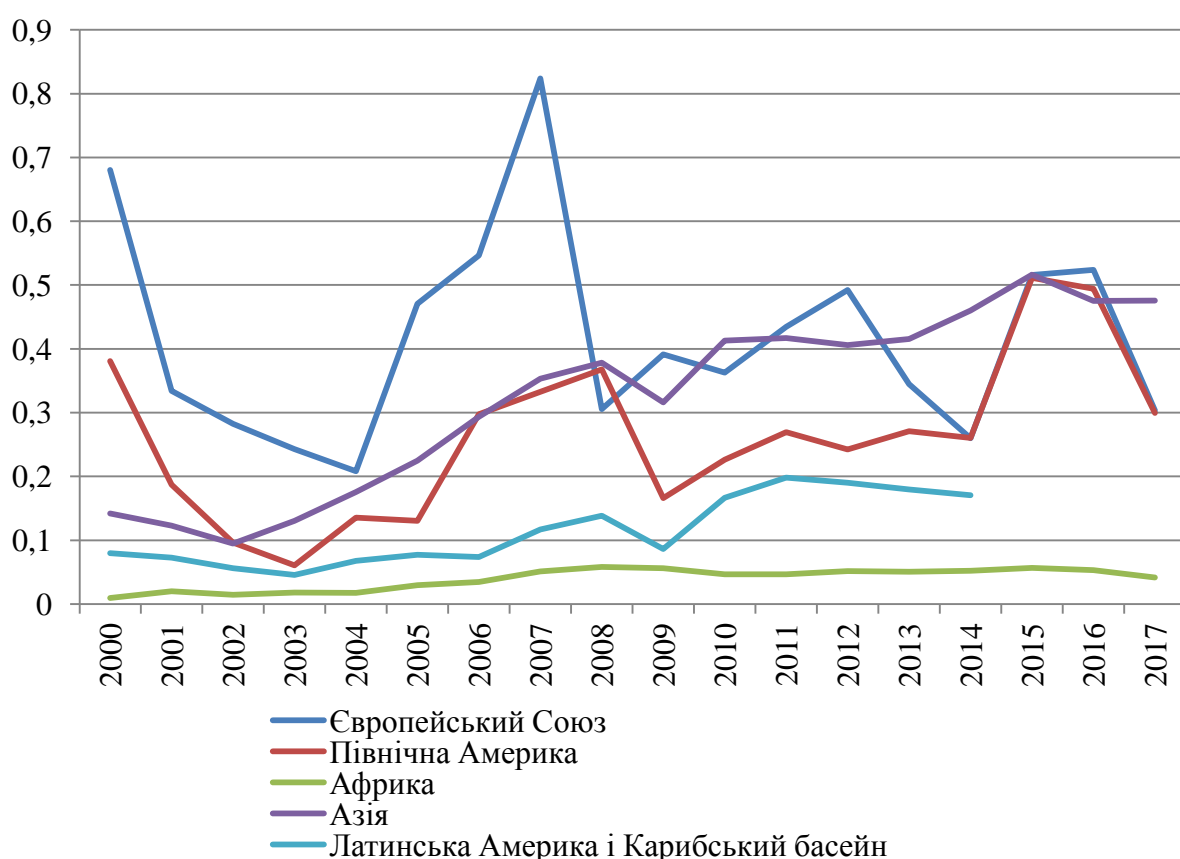
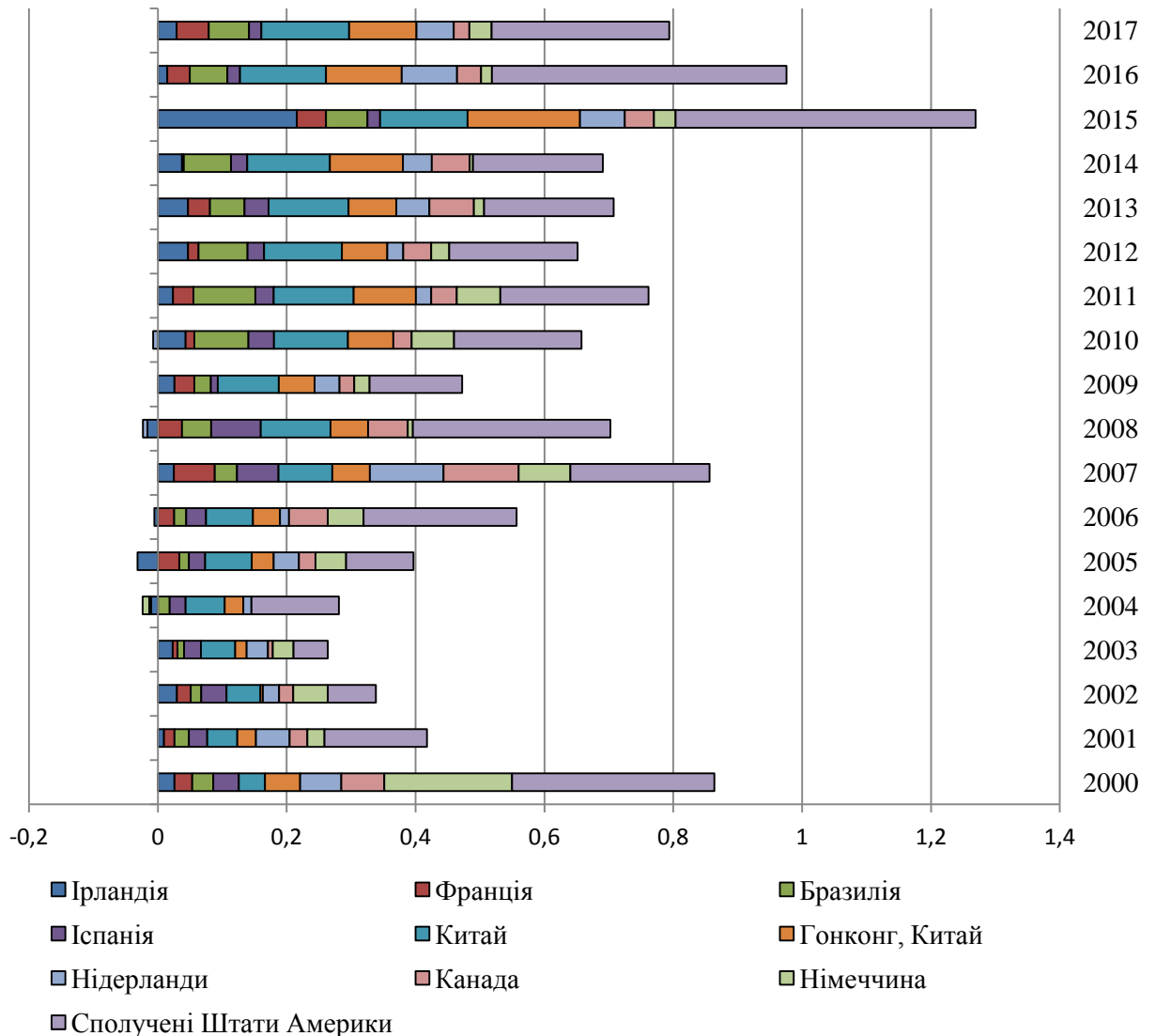

Рис. 2.3. Притоки ПІІ за регіонами світу у 2000-2017 рр.,
трлн. дол. США* *Складено автором за даними [155]

Африканський регіон зазнав зменшення інтенсивності потоків іноземних інвестицій через затяжний період перебоїв у поставках товарів та нестійких цін на нафту. У цьому регіоні притоки ПІІ зменшилися до 42 млрд дол. США у 2017 році [155].

За загальними тенденціями, притоки ПІІ до країн із перехідною економікою зменшилися до 47 млрд дол. США, що є результатом стагнації інвестиційних потоків в регіоні, яка почалася у 2014 році.

Результатом регіональних варіацій, показаних на рис. 2.4 – 2.5, є те, що лише 3 із 10 країн, що мають найбільшу частку в прийомі ПІІ, є суб'єктами з економікою, що розвивається (Китай, Гонконг (Китай), Бразилія).

привабливістю інвестиційних вкладень у даній країні та перспективністю її економічного розвитку.

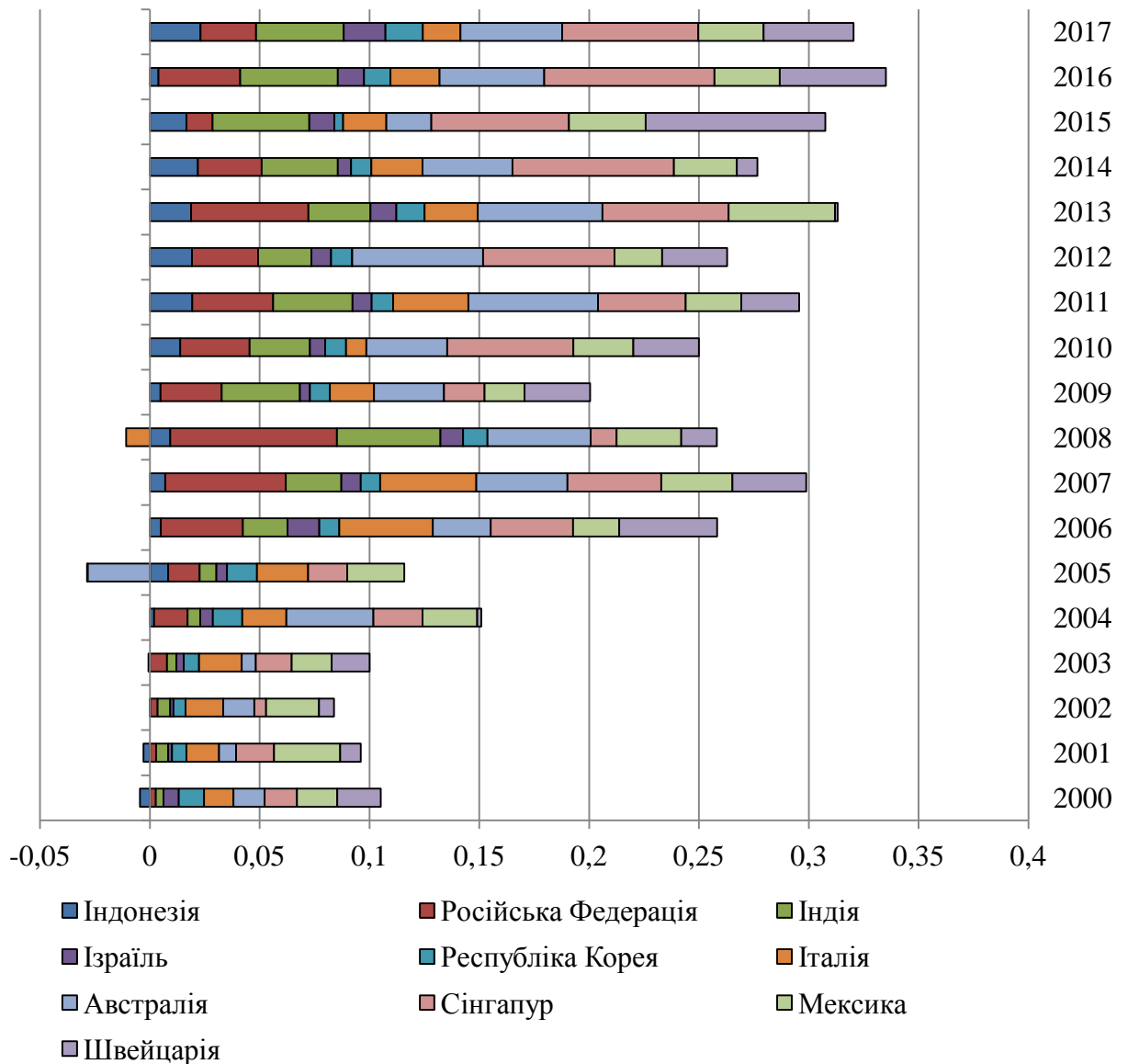

Рис. 2.5. Притоки ПІІ за другою десяткою приймаючих країн
(млн. дол. США) *

*Складено автором за даними [155]

Не менш важливим показником для аналізу розвитку сучасного світового ринку інвестицій є відтік ПІІ за регіонами та країнами. Відтік ПІІ є індикатором, що означає об'єм прямих іноземних інвестицій певного регіона чи країни, зроблених інвесторами, що є резидентами цієї країни, в

інші країни [156, с. 37]. Відтоки ПІІ за регіонами світу та відтоки ПІІ із першої двадцятки країн базування показані на рис. 2.6 – 2.10.

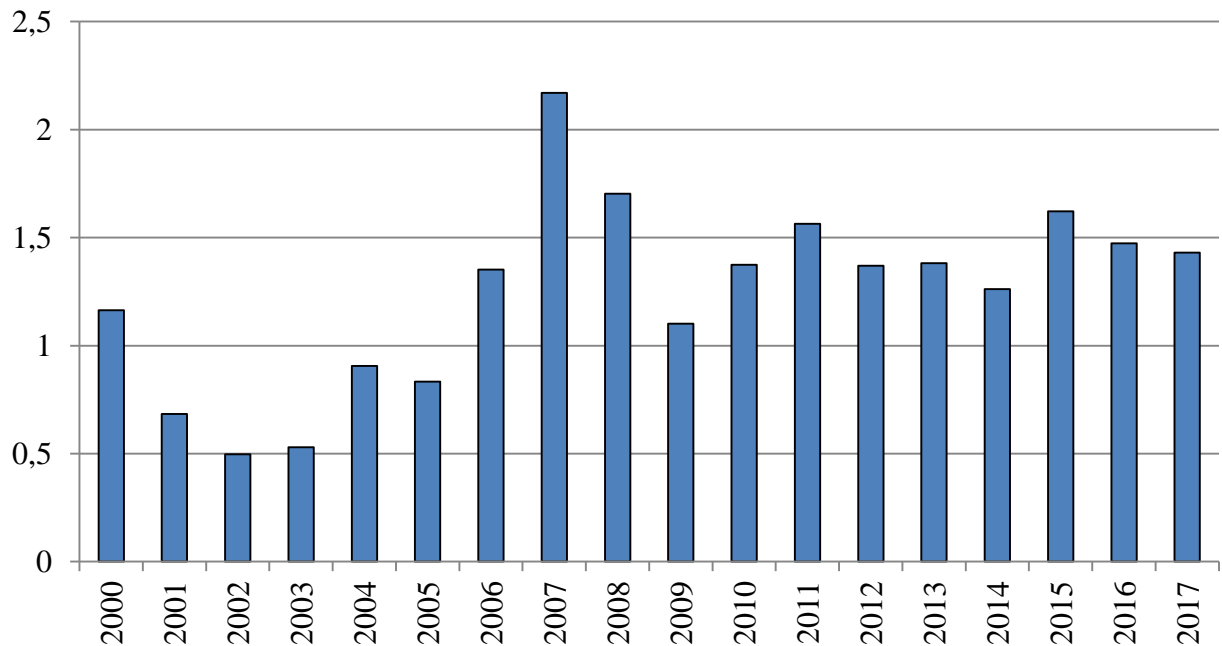

Рис. 2.6. Відтоки ПІІ за регіонами (трлн. дол. США)*

*Складено автором за даними [155]

Експорт інвестицій із регіонів світу не показував стабільного підйому в досліджуваній період із 2000 по 2017 роки. На рис. 2.7 простежується хвилеподібна тенденція об'ємів відтоків ПІІ за регіонами світу.

Північноамериканський регіон та інші країни із розвиненою економікою є типовим підтвердженням загальної нестабільності відтоку ПІІ із регіонів світу.

За світовими показниками, наймінімальнішим даний показник був у 2002 році, після поступового спаду до 497 млрд. дол. США.

За даними 2017 року, відтоки ПІІ у світі зменшилися до 1,429 млрд. дол. США. Найкраще тенденція спаду простежується в показниках європейських країн з розвиненою економікою, чий показник за 2017 рік є від'ємним [155].

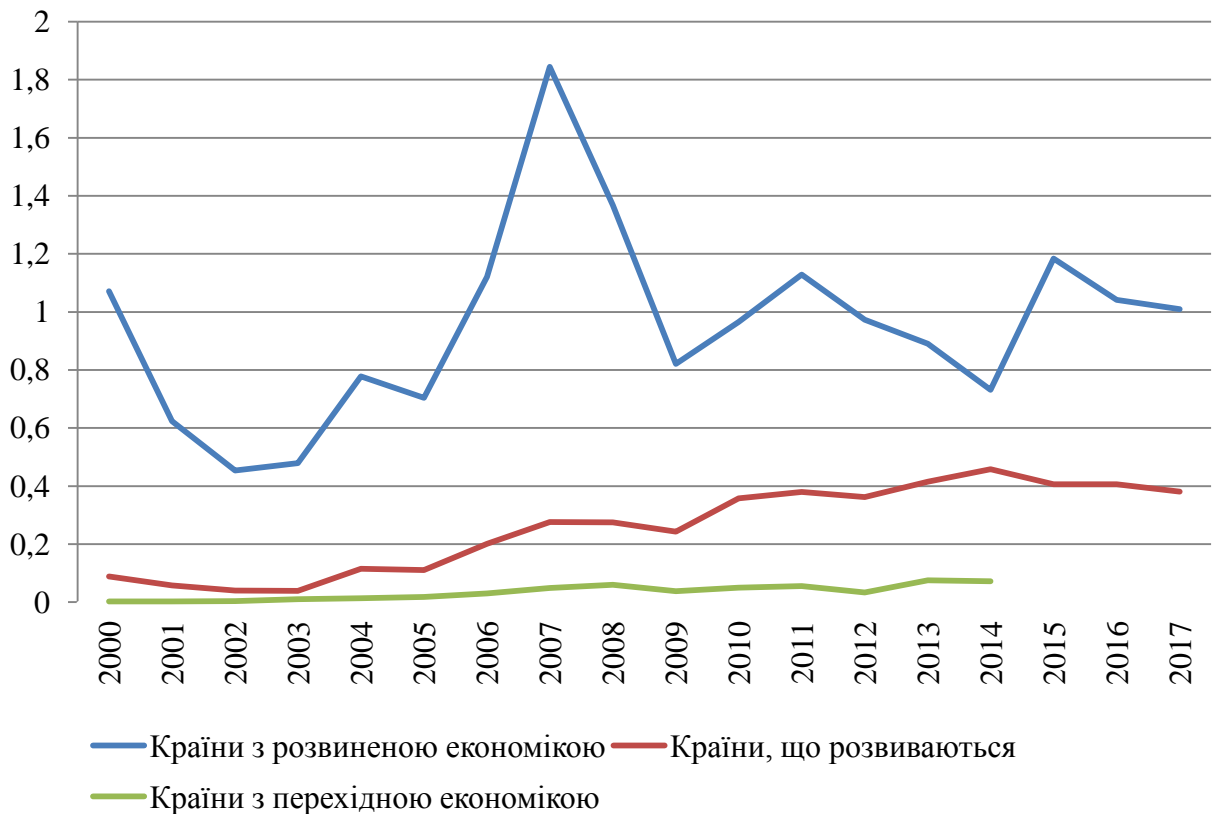

Рис. 2.7. Відтоки ПІІ за регіонами світу у 2000-2017 рр.,
млрд. дол. США*

*Складено автором за даними [155]

Загальна тенденція нестабільності в експорті інвестицій за кордон із країн із економікою, що розвивається та перехідною економікою, пояснюється високими ризиками знецінення їх національної валюти та геополітичними ризиками.

Що ж до азійського регіону, він показує доволі стабільний об'єм експорту інвестицій за межі регіону, що свідчить про поступову диверсифікацію економічних зв'язків азійського регіону із країнами-імпортерами ПІІ із Азії [155], рис. 2.8.

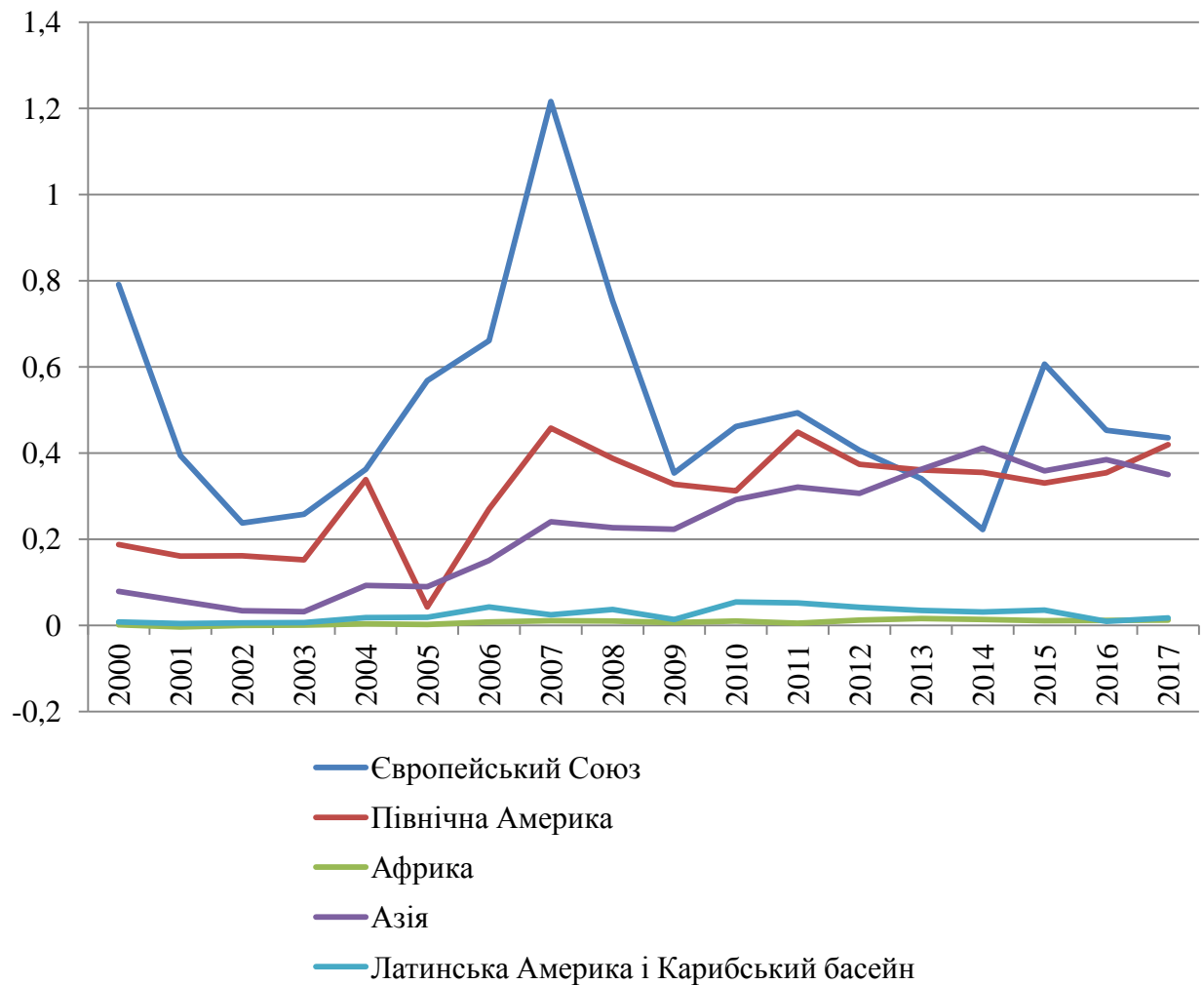

Рис. 2.8. Відтоки ПІІ за регіонами (млрд. дол. США) *

*Складено автором за даними [155]

Відтік ПІІ із першої двадцятки країн базування, як видно із рис. 2.9, не показав різкого спаду за період із 2000-2017 роки, за винятком спадів у Сполученому Королівстві протягом 2014-2016 років, що було пов'язано із складною політичною ситуацією всередині країни та оголошенням її виходу із Європейського Союзу. Показовим є те, що, на відміну від показників притоків ПІІ, у першій п'ятірці країн базування за досліджуваний період наявні лише 2 суб'єкти із економікою, що розвивається (провінція Тайвань, Китай; Гонконг, Китай) [155].

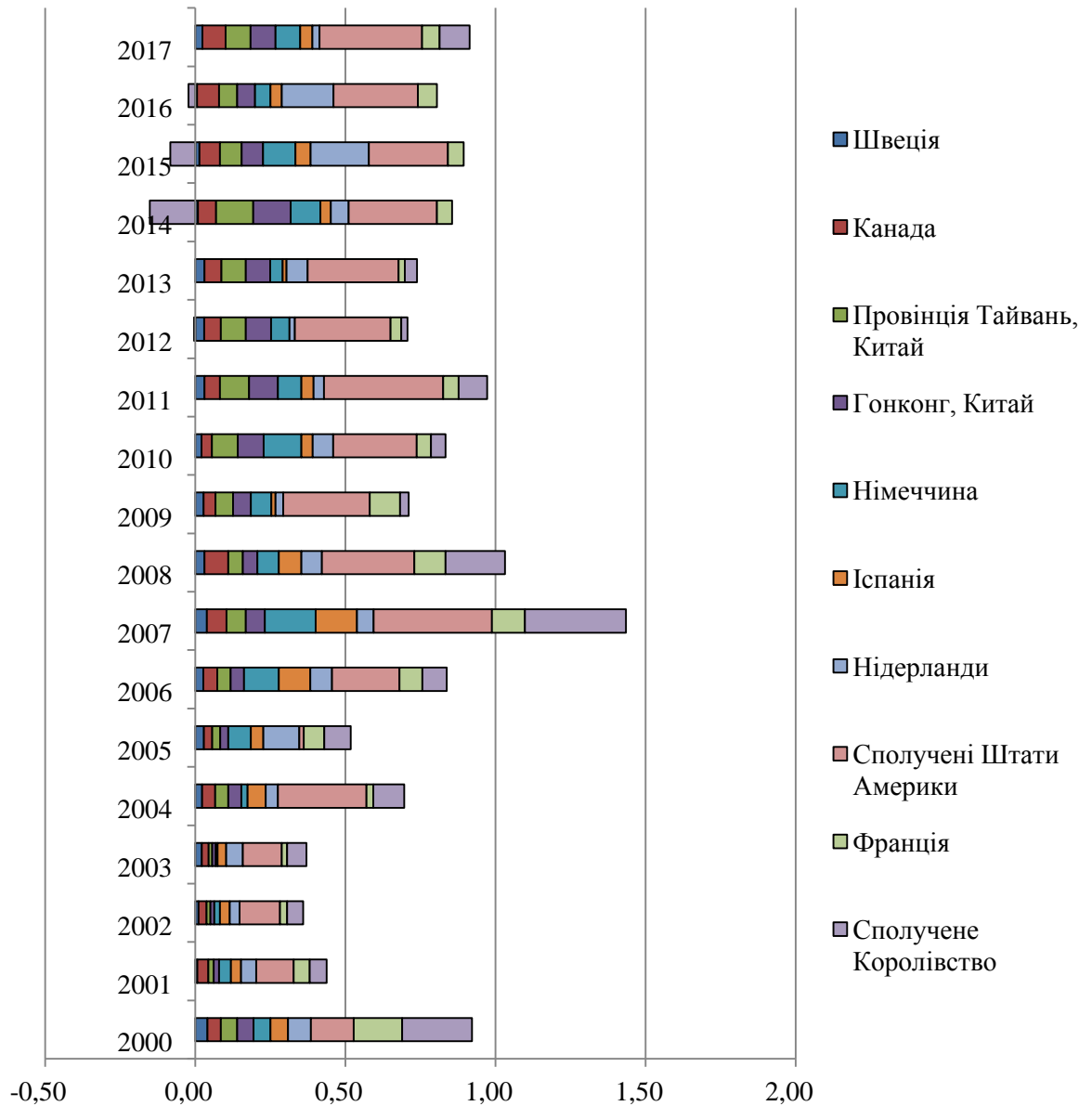

Рис. 2.9. Відтоки ПП із першої двадцятки країн базування
(млрд. дол. США)*

*Складено автором за даними [155]

Найбільшим за обсягом коливанням обсягів відтоків ПП із першої двадцятки країн-експортерів ПП характеризується 2015 рік, рис. 2.10.

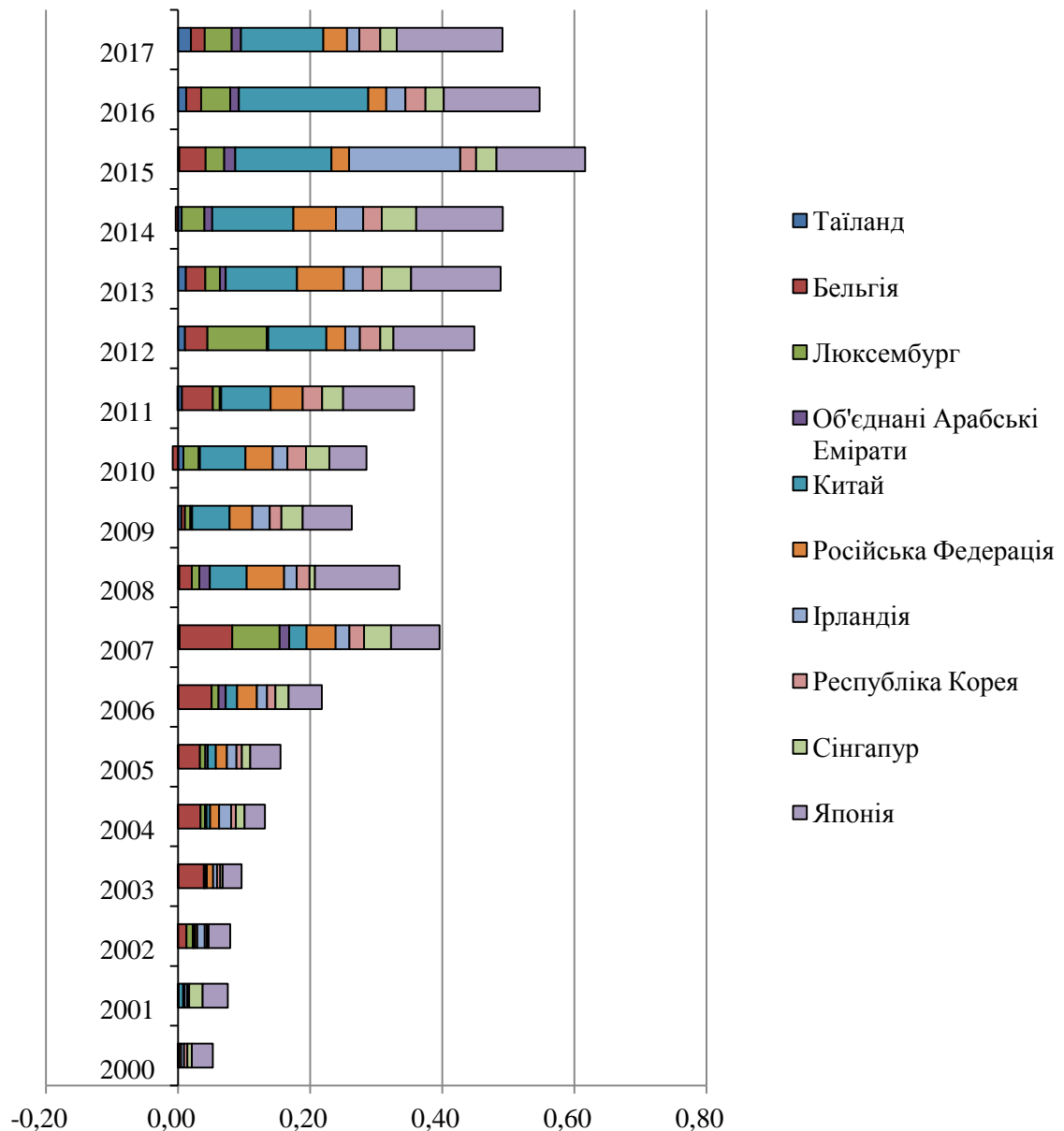

Рис. 2.10. Відтоки ПІІ із першої двадцятки країн базування
(млрд. дол. США)*

*Складено автором за даними [155]

При аналізі притоку і відтоку ПІІ на прикладах національних економік країн світу, важливим є дослідження сукупного об'єму портфельних інвестицій у світових потоках інвестицій.

Портфельні інвестиції – це доповнюючий елемент прямих інвестицій, що є показником обсягу придбання суб'єктом господарювання фінансових активів, які не надають інвесторами права управління об'єктом інвестування.

Портфельні інвестиції пов'язані з формуванням портфеля і є придбанням цінних паперів та інших активів. Головною мотивацією міжнародного портфельного інвестування є, на відміну від прямого інвестування, те, що перше має більшу ліквідність, ніж ПІІ [157, с.14].

На рис. 2.11 показаний загальний спад сукупного об'єму портфельних інвестицій у країнах, що простежується за багатьма роками у від'ємній площині діаграми. Особливо цей негативний тренд помітно на прикладі показника країн із розвинутою економікою, сукупний об'єм портфельних інвестицій яких зменшився приблизно у три рази в 2017 році. Регіони, у яких цей показник був від'ємним у 2016 році, не відновилися від спаду в 2017 році.

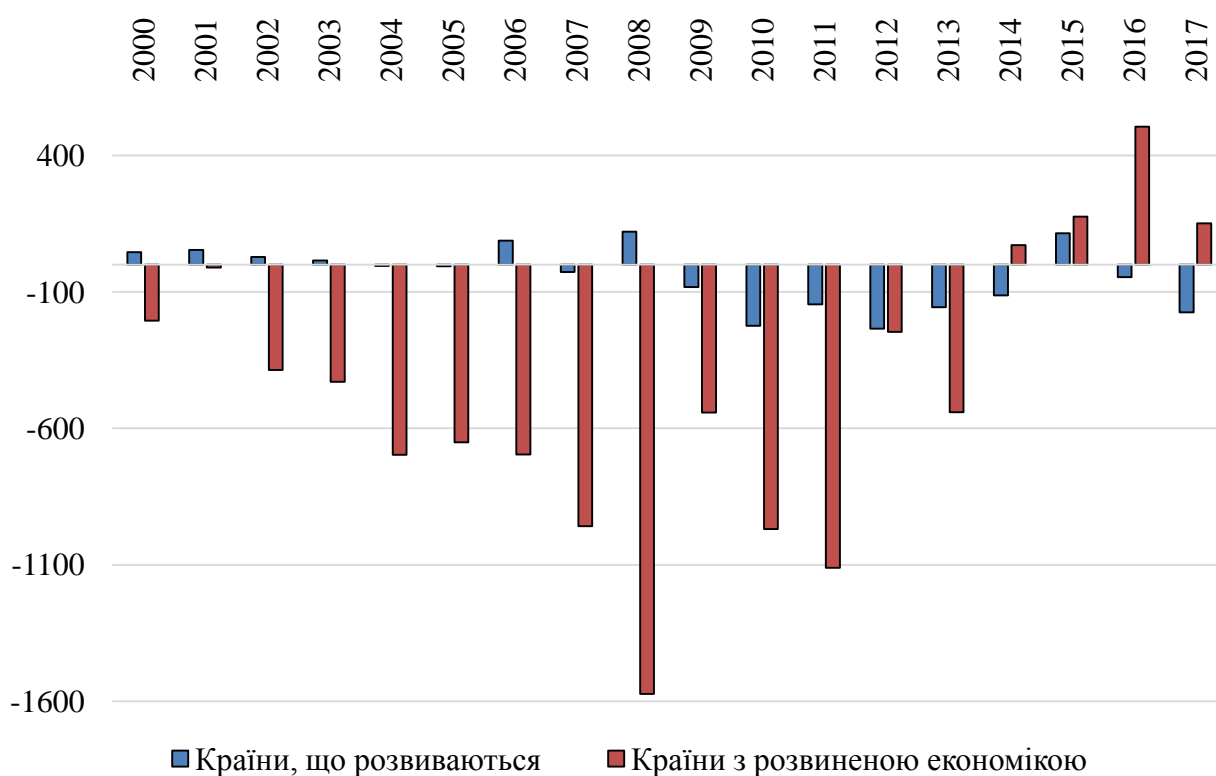

Рис. 2.11. Сукупний об'єм портфельних інвестицій за регіонами (млрд. дол. США)*

*Складено автором за даними [158]

Сукупний об'єм портфельних інвестицій в інших країнах із розвинутою економікою, країнах, що розвиваються та країнах Близького

Сходу та Північної Африки стабільно знижувався у період в 2008 та 2009 рр., із покращенням, що змінило спад у 2013 році (рис. 2.12). Країни Латинської Америки та Карибського басейну та азійські країни, що розвиваються, не показали покращення після глобального спаду обсягів портфельних інвестицій на світовому інвестиційному ринку у 2008 році [158].

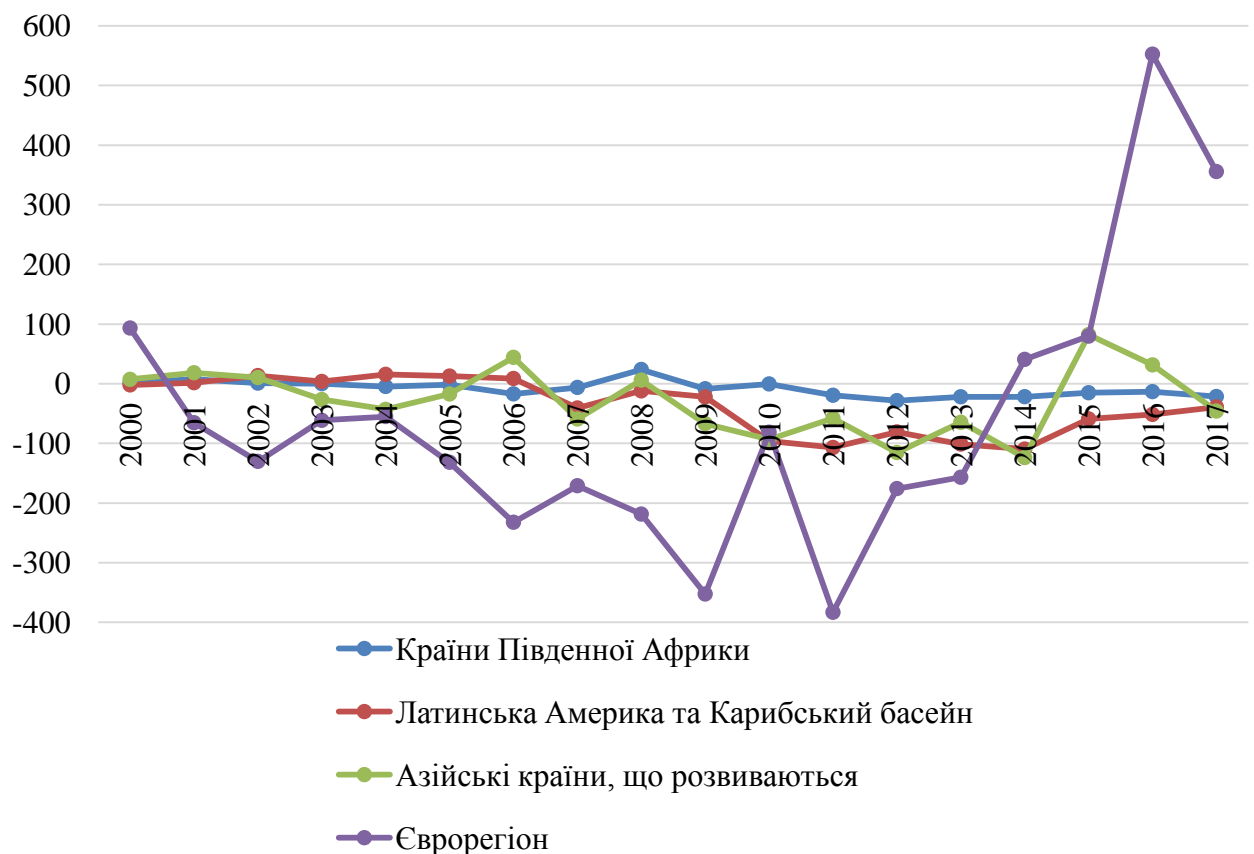

Рис. 2.12. Сукупний об'єм портфельних інвестицій за регіонами (млрд. дол. США) *

*Складено автором за даними [158]

Як свідчать рис. 2.13-2.14, у країнах сукупний об'єм даного виду інвестицій був нестабільним протягом періоду з 2000 по 2017 роки із тенденцією до різкого спаду. Хвилеподібний рух портфельних інвестицій можна спостерігати на прикладах Японії, Іспанії, Франції та Німеччини (2003-2004; 2008-2009; 2012-2013 роки).

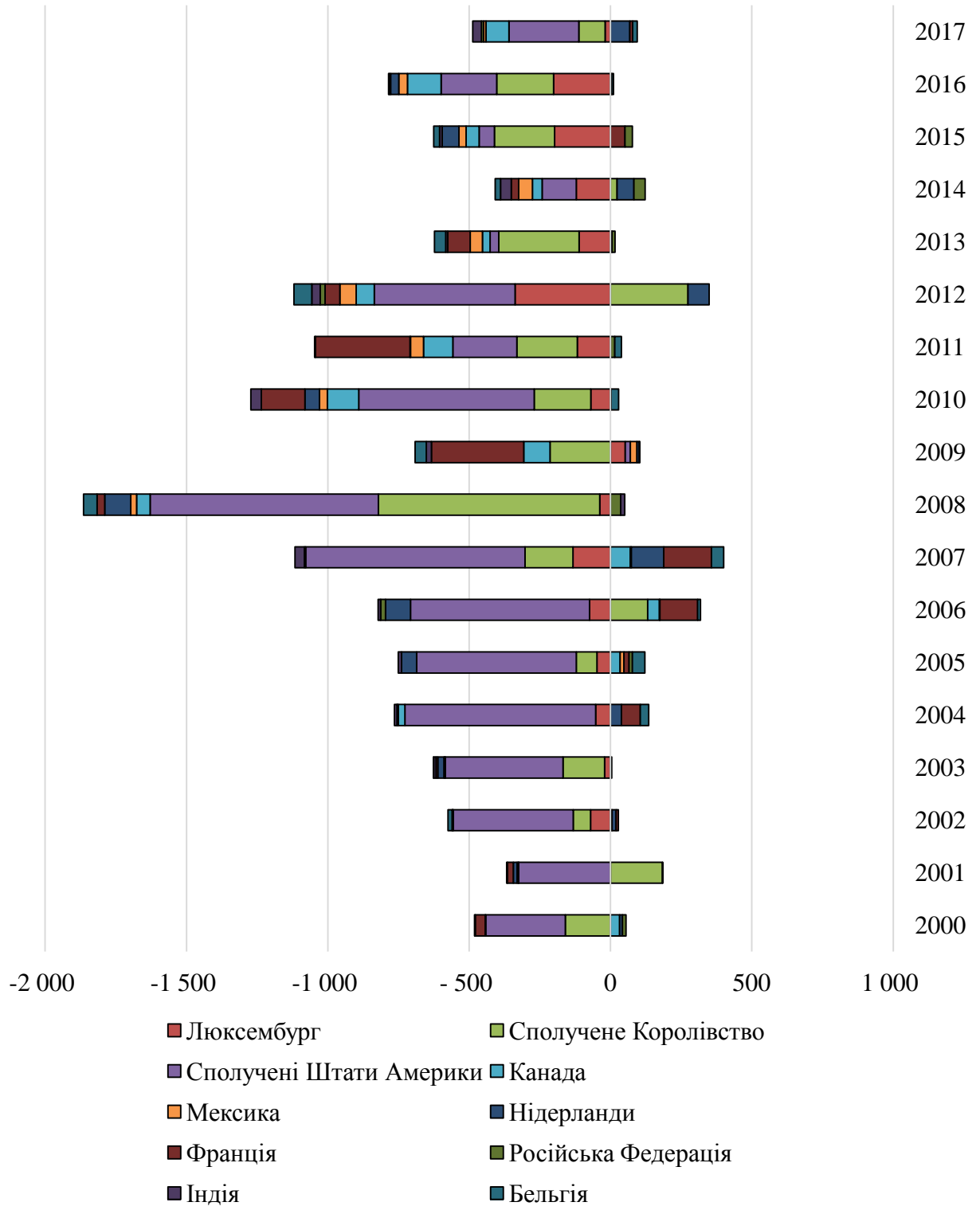

Рис. 2.13. Сукупний об'єм портфельних інвестицій за країнами (млрд. дол. США)*

*Складено автором за даними [158]

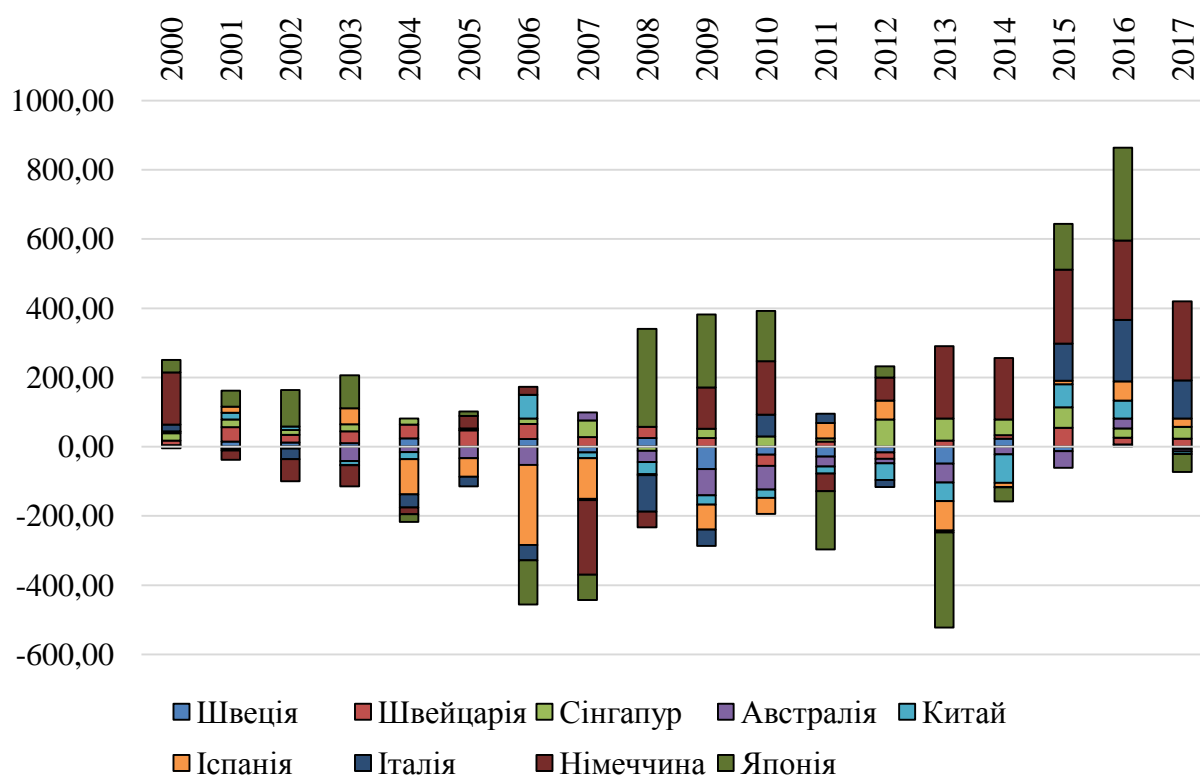

Рис. 2.14. Сукупний об'єм портфельних інвестицій за країнами
(млрд. дол. США)*

*Складено автором за даними [158]

Проаналізовано динаміку загальних обсягів облігацій, що були придбані як резидентами певної країни, так і нерезидентами. Прибутковість такого інвестування часто невисока, але відрізняється надійністю. Інвестування в облігації означає, що інвестор стає кредитором для емітента облігації. Державні зобов'язання можуть бути використані країною для покриття дефіциту бюджету.

Із рис. 2.15 можна зробити висновок, що обсяг облігацій у портфельних інвестиціях Японії залишався стабільно високими протягом 2000-2017 років із незначними спадами у 2007, 2012 та 2015 роках. Такі країни, як Німеччина, Іспанія, Австралія, Люксембург та Канада мали періоди від'ємних значень обсягів облігацій (2001, 2005, 2007, 2009, 2015, 2016). Об'єм видачі державних облігацій Індією показував поступове зростання за 2011-2013 роки.

Загальною тенденцією є те, що абсолютна більшість представлених нижче країн переживає спад загального обсягу реалізації державних облігацій, що розпочався у 2015 році.

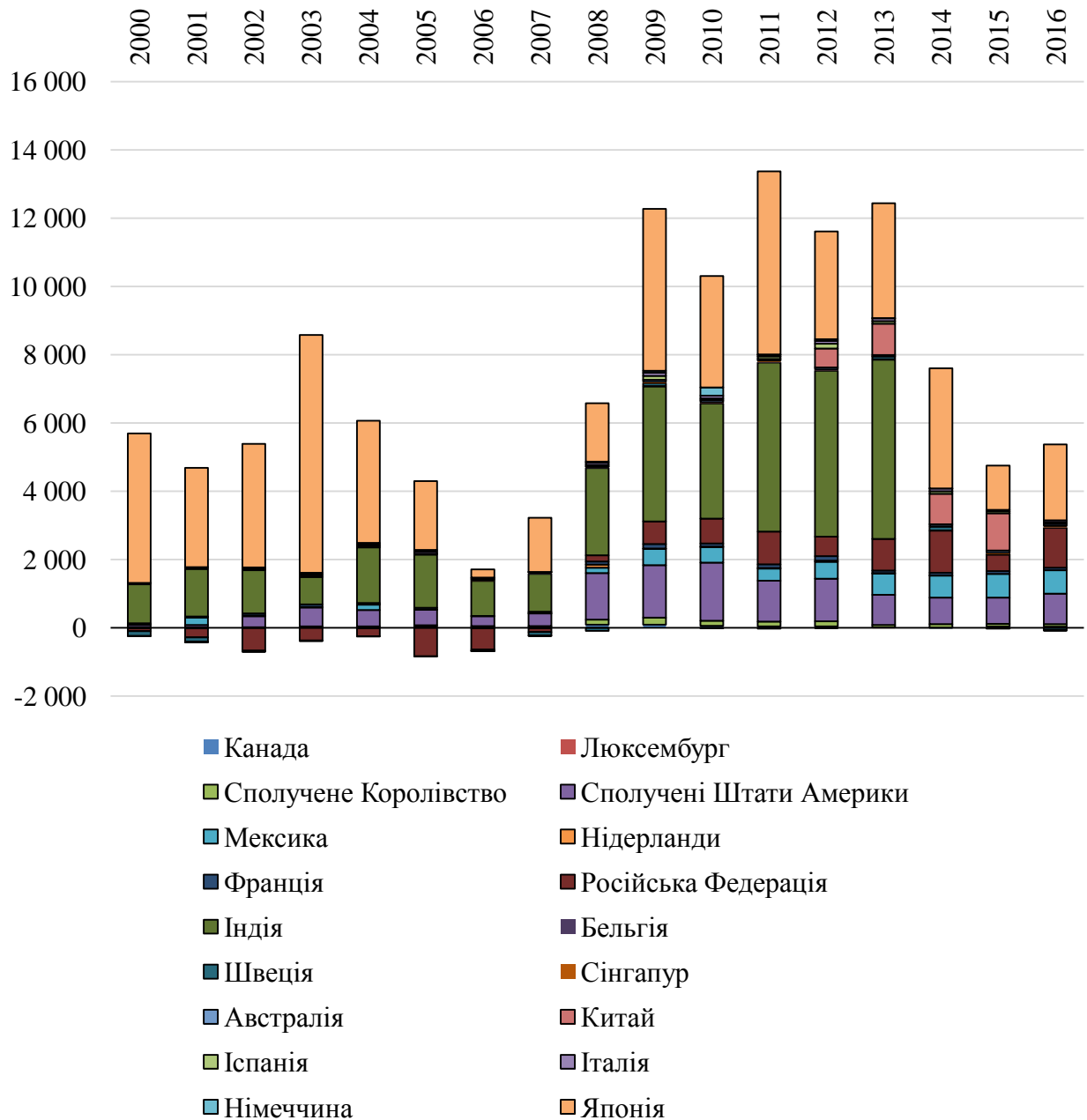

Рис. 2.15. Об'єм облігацій у портфельних інвестиціях за країнами (млрд. дол. США)*

*Складено автором за даними [158]

Що до обсягів акцій у портфельних інвестиціях (рис. 2.16), Японія, Швейцарія та Індія займають передові місця, які забезпечуються зростанням

реалізації державних акцій. Так, у 2015 році обсяг даного показника збільшився більш ніж у вісім разів [158].

У трійці останніх країн (Австралія, Італія, Іспанія) спостерігається стабільний спад із тяжінням до від'ємних показників протягом усього досліджуваного періоду з 2000 до 2017 року.

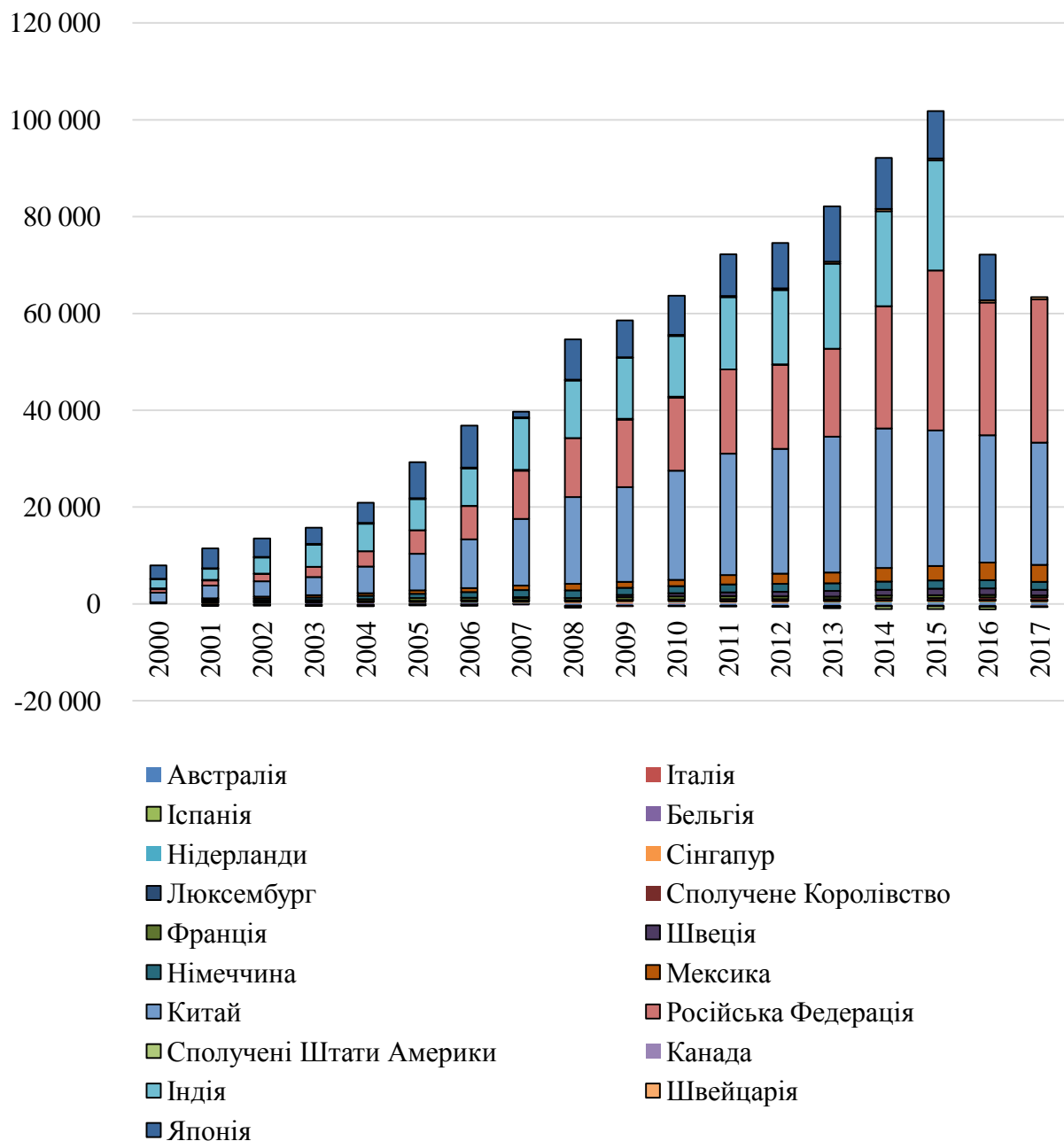

Рис. 2.16. Об'єм акцій у портфельних інвестиціях за країнами (млрд. дол. США)*

*Складено автором за даними [158]

Показники, розглянуті вище, а саме притоки та відтоки ПІІ, сукупний об'єм портфельних інвестицій є індикаторами залученості регіону чи країни у транзакції на міжнародному інвестиційному ринку.

У свою чергу, такий показник, як міжнародна інвестиційна позиція країн, відображає фінансове положення певної країни. Якщо значення цього показника країни позитивне, то вона є країною-кредитором, якщо ж негативне – країна-боржник.

Міжнародна інвестиційна позиція складається на підставі методичних рекомендацій Міжнародного валютного фонду, що базуються на показнику платіжного балансу країни [159, с. 17].

Доцільним є розглянути міжнародні інвестиційні позиції десяти країн-кредиторів та країн-боржників за 2000-2017 роки.

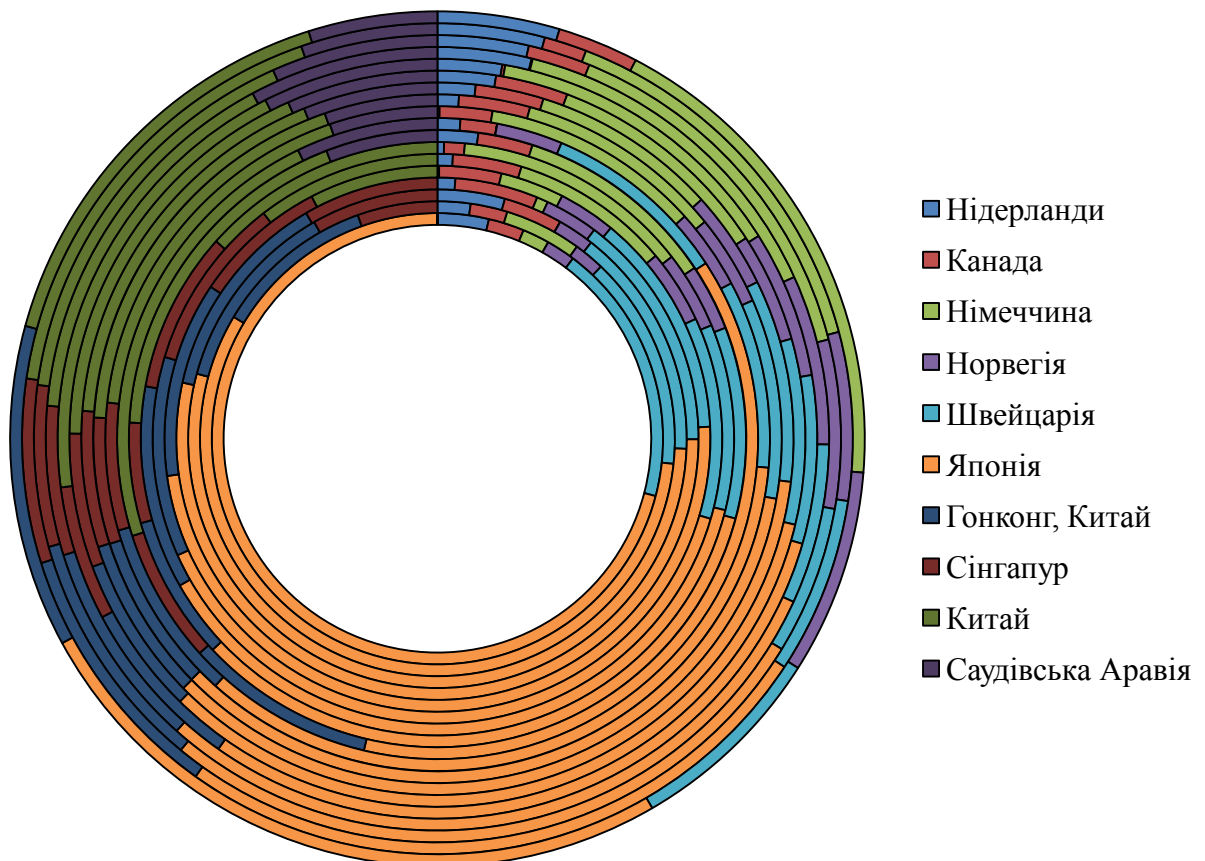

Рис. 2.17. Міжнародні інвестиційні позиції країн-кредиторів (тис. дол. США), з 2000 р (внутрішній діаметр) по 2017 р. (зовнішній діаметр)*

*Складено автором за даними [158]

Дані, зазначені на рис. 2.16 – 2.17, засвідчують, що перші місця за обсягами кредитування інших країн незмінно займали Японія, Німеччина та Китай, чиї міжнародні інвестиційні позиції лише покращувалися протягом 2000-2017 років. Саудівська Аравія послабила свої позиції у 2017 році. Нестабільністю відзначалася Канада, чия міжнародна інвестиційна позиція була від’ємною в період з 2000 до 2013 року.

Що до країн-боржників, прослідковується чітка тенденція погіршення міжнародної інвестиційної позиції та збільшення зовнішнього боргу усіх країн-боржників, крім Сполучених Штатів Америки, які покращили свою позицію на 456 млрд. дол. у 2017 році порівняно з 2016 роком (рис. 2.18).

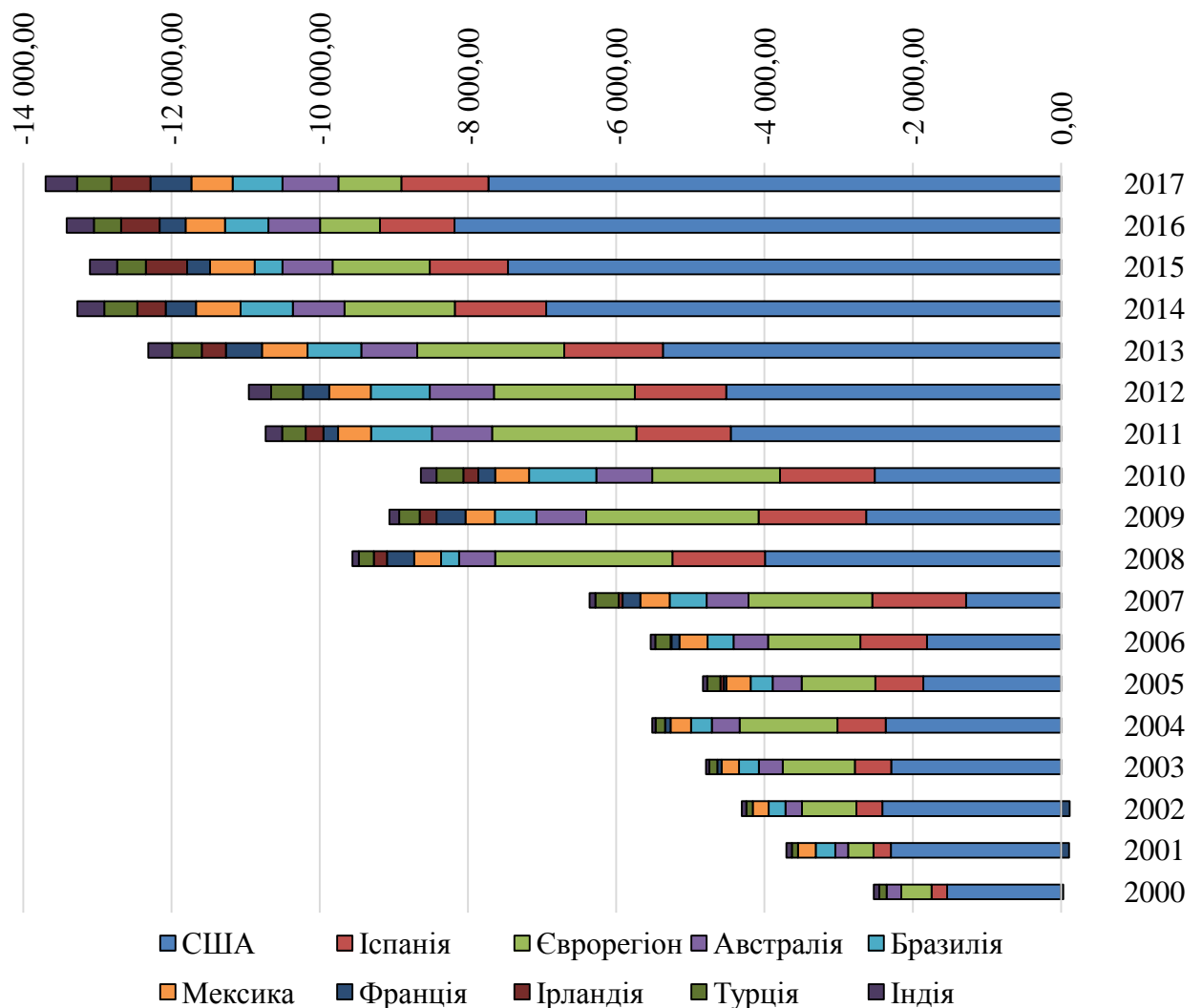

Рис. 2.18. Міжнародні інвестиційні позиції країн-боржників
(дол. США)* *Складено автором за даними [158]

Негативна тенденція до збільшення зовнішнього боргу простежується в економіках Індії та Турції, що мають порівняно кращу міжнародну позицію, ніж Сполучені Штати Америки, Іспанія та Єврорегіон. Тим не менш, прямої кореляції між міжнародною інвестиційною позицією, притоками та відтоками ПІІ не простежується, що зрозуміло із прикладу США [158].

При аналізі сучасного стану світового інвестиційного ринку та тенденцій на ньому розглянуто динаміку сальдо інвестиційних прибутків країн. Даний показник відображає залежність об'єму внутрішнього валового продукту від частки доходів інвестицій в ньому та є індикатором вигідності залучення інвестицій у національну економіку країни та інвестицій в інші регіони світу [157, с. 20], рис. 2.19.

Із рис. 2.19 видно, що найбільша частка доходів від інвестицій у ВВП за період з 2000 по 2017 рр. притаманна Китаю, Індії, Іспанії, Сінгапуру та Австралії. В цілому частка доходів від інвестицій у ВВП досліджуваних країн у середньому зростала протягом 2000-2017 років на 1-2%. Лише в Люксембурзі, Мексиці, Австралії та Об'єднаних Арабських Еміратах ця частка не була стабільною (2001-2002; 2005-2006; 2009-2010 роки). У результаті інвестиційні доходи даних країн дещо зменшилися, що вплинуло на їх ВВП [158].

У той час як інвестиційні прибутки країни є важливою часткою її ВВП, висока залежність від іноземних інвесторів не є позитивним явищем. Така залежність наражає економіку країни на можливі фінансові ризики через політичну та економічну нестабільність країн інвесторів-нерезидентів [156, с.40].

Важливою складовою міжнародної інвестиційної привабливості країни для потенційних інвесорів є рахунок поточних операцій платіжного балансу країни. Платіжний баланс має прямий взаємозв'язок із міжнародною інвестиційною позицією певної країни.

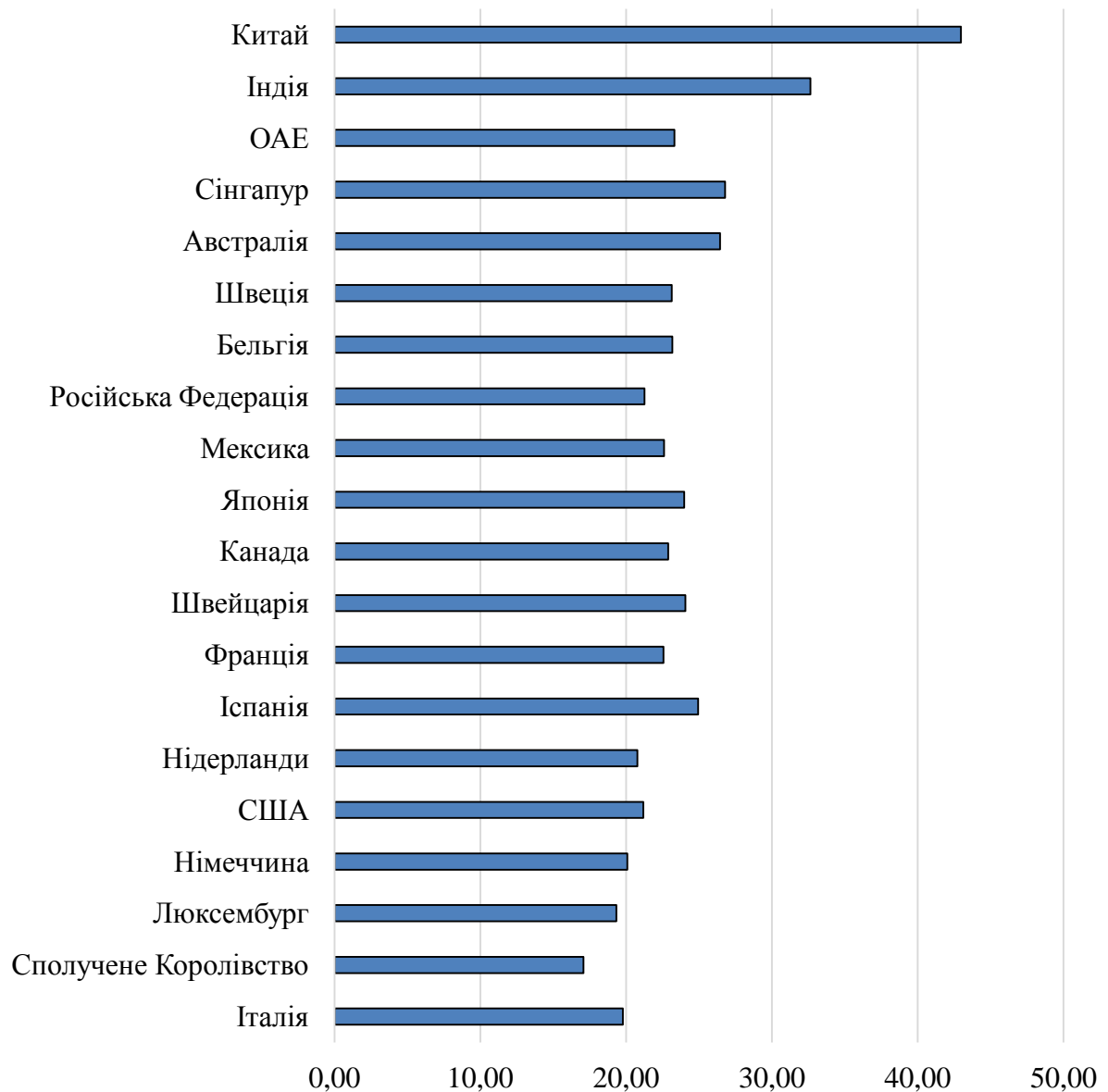

Рис. 2.19. Динаміка сальдо інвестиційних прибутків країн (% від ВВП)*

*Складено автором за даними [158]

Рахунок поточних операцій платіжного балансу країни є сумою сукупного експорту та імпорту товарів та послуг, а також чистого первинного та вторинного доходів.

На рис. 2.20 відображено рахунки поточних операцій платіжного балансу країн за 2000-2017 роки. За даний період простежується чітка межа між країнами з позитивними і негативними рахунками поточних операцій

платіжного балансу: жодна країна із обидвох груп не мала ні різкого покращення, ні різкого погіршення показника

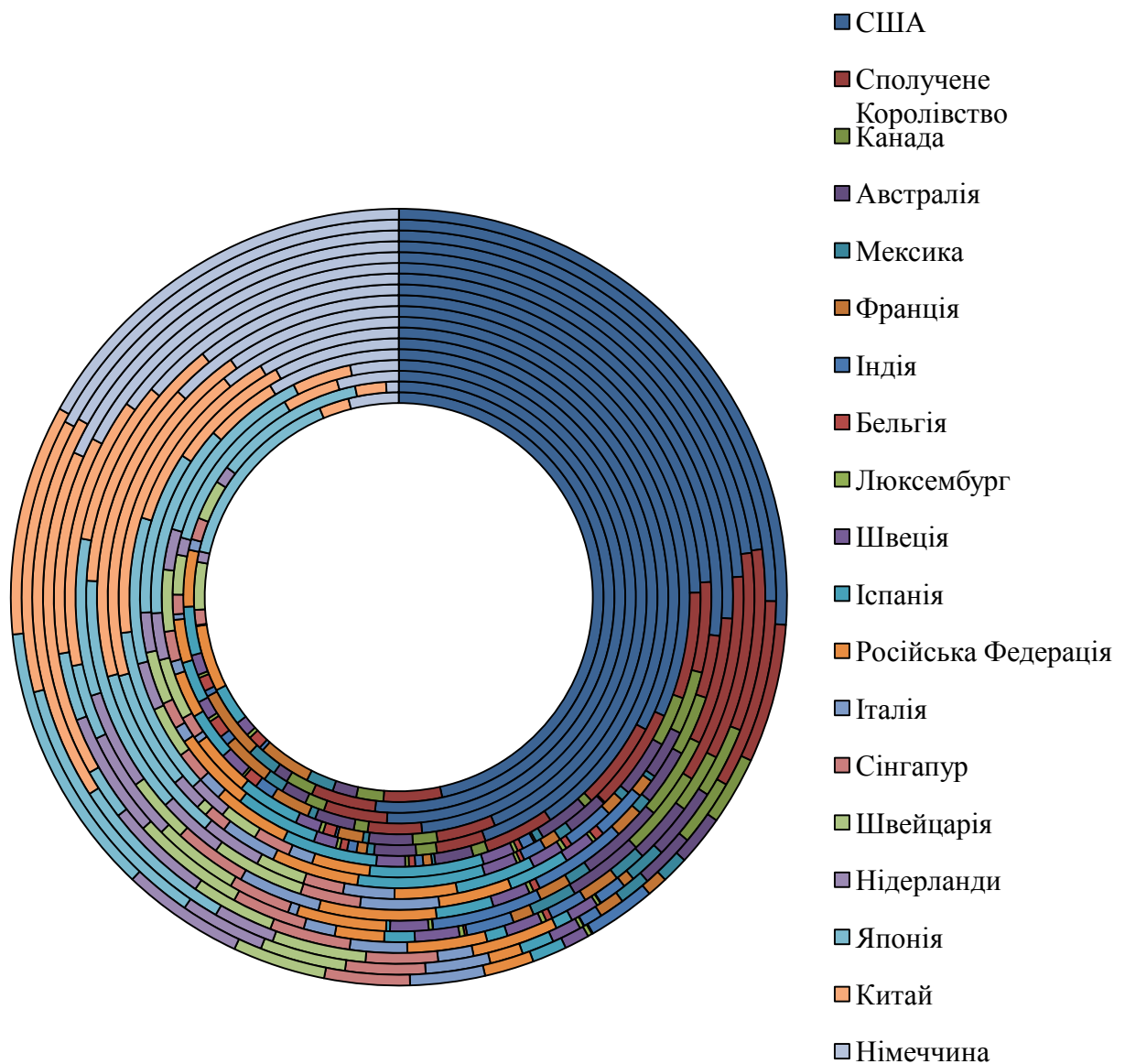

Рис. 2.20. Рахунок поточних операцій платіжного балансу країни (млрд. дол. США), з 2000 р (внутрішній діаметр) по 2017 р. (зовнішній діаметр)*

*Складено автором за даними [158]

За результатами аналізу зроблено висновок, що у групі першої п'ятірки країн із негативним рахунком поточних операцій платіжного балансу усі країни, за винятком США, скорочують негативний розрив завдяки

покращенню власної міжнародної інвестиційної позиції. У країнах із позитивним рахунком поточних операцій платіжного балансу існує тенденція до покращення свого економічного становища із часу останнього падіння в 2015 році (Сінгапур, Нідерланди та Китай) [158].

Доцільним є необхідність проведення кореляційних залежностей об'ємів надходження прямих іноземних інвестицій та портфельних інвестицій в країни зі змінами в об'ємі їх ВВП за роки із 2000 по 2017.

Прямі іноземні та портфельні інвестиції сприяють ефективному використанню міжнародних фінансово-економічних ресурсів. Разом із тим, необхідно уникати концентрації фінансових інвестицій в сферах торгівлі та фінансів та стимулювати їх надходження в галузі промисловості [156, с.36].

На рис. 2.21 та 2.22 наведено залежність обсягів ВВП від надходження прямих іноземних інвестицій та портфельних інвестицій.

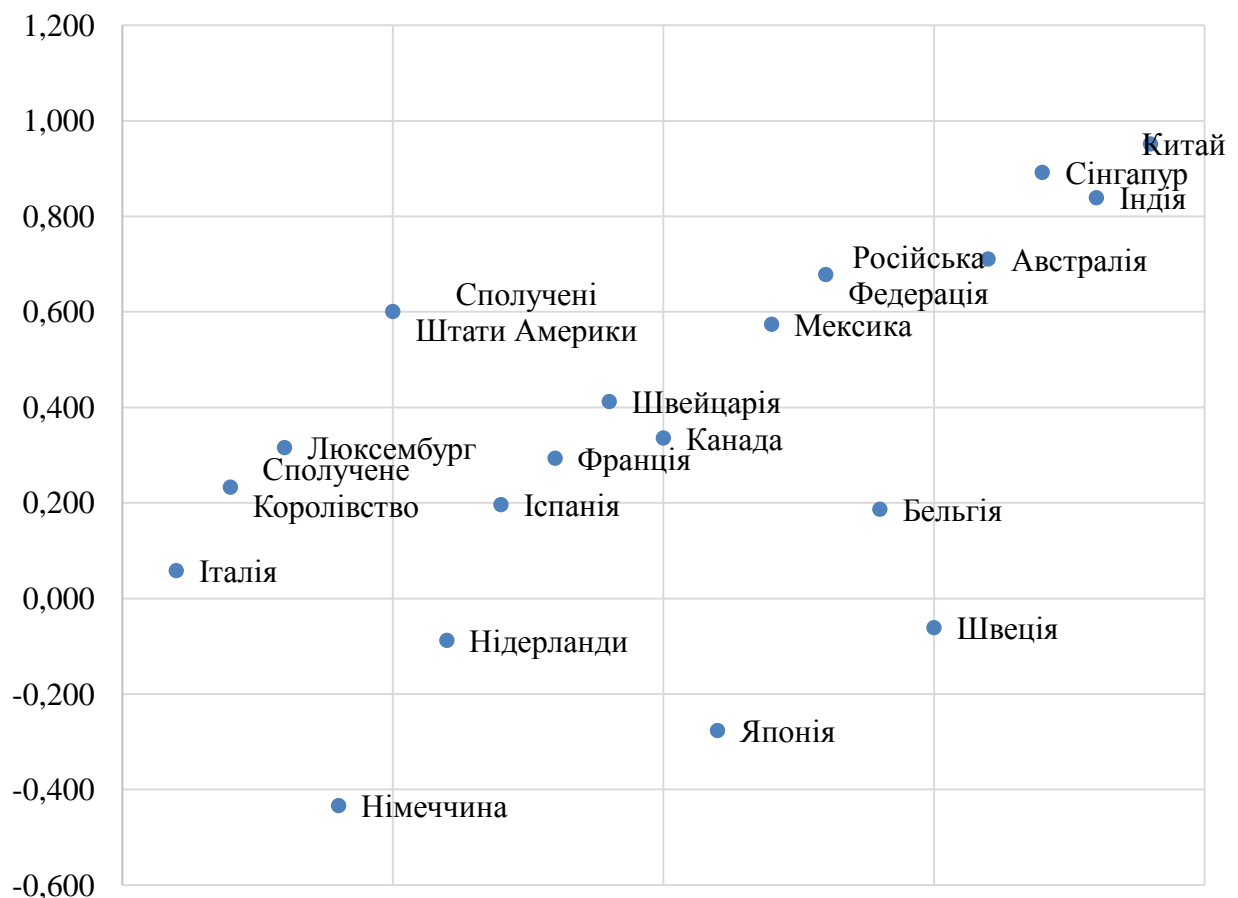

Рис. 2.21. Кореляційна залежність обсягів ВВП від надходження ПІІ, 2000-2017 р. * *Розраховано автором за даними [158]

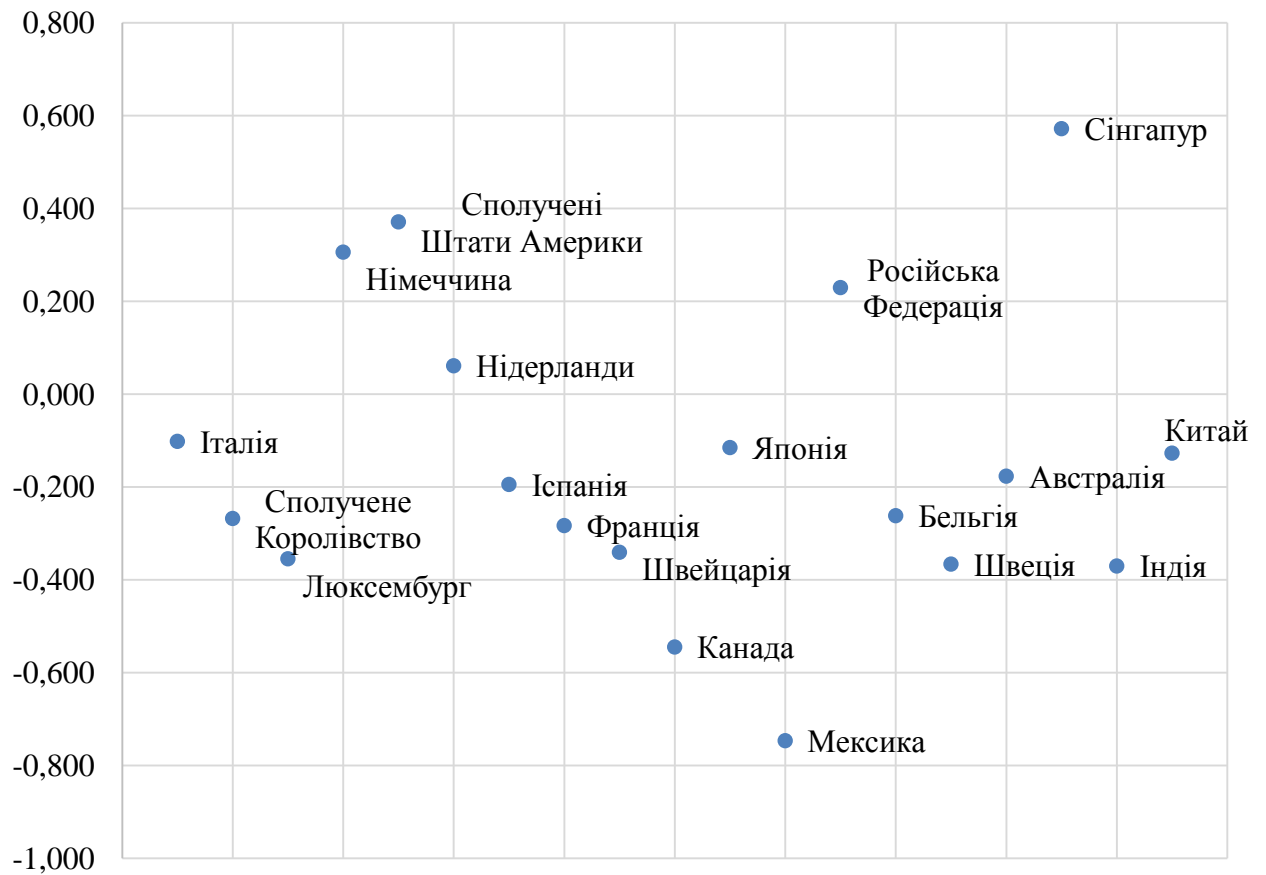

Рис. 2.22. Кореляційна залежність обсягів ВВП від надходження портфельних інвестицій, 2000-2017 р. *

*Розраховано автором за даними [158]

Найбільшу залежність ВВП від надходження ПІ мають економіки Китаю, Сінгапуру, Індії, найменшу – економіки Німеччини та Японії. ЩО стосується залежності ВВП від надходження портфельних інвестицій – тільки економіка Сінгапуру має вагомий зв'язок між цими показниками.

Отже, за результатами проведеного аналізу визначено значну асиметричність розвитку світового інвестиційного ринку в глобальних умовах розвитку, а саме: в період з 2000 по 2017 рр притік ПІ у світі зростав поступово після різкого спаду 2008 р. Однак, це зростання має нелінійний характер, що робить прогнозування його росту не надто вірогідним. Аналогічна тенденція спостерігається в більшості регіонах світу, зокрема, в Африці, Латинській Америці та Карибському басейні протягом 2000-2017 рр.

наявний нестабільний об'єм притоків ПІІ через відносну нерозвиненість більшості інвестиційно привабливих галузей промисловості. Притоки ПІІ в регіони із розвинутою економікою в цілому знизилися, що пояснюється спадом після високих притоків ПІІ у докризові роки. Загальна тенденція нестабільності в експорті інвестицій за кордон із країн із економікою, що розвивається та перехідною економікою, пояснюється високими ризиками знецінення їх національної валюти та геополітичними ризиками. Азійський регіон показує доволі стабільний об'єм експорту інвестицій за межі регіону, що свідчить про поступову диверсифікацію економічних зв'язків азійського регіону із країнами-імпортерами ПІІ із Азії.

Загальний спад сукупного об'єму портфельних інвестицій особливо простежується у таких країнах як: Японія, Іспанія, Франція та Німеччина.

2.2. Кластеризація світового інвестиційного ринку в умовах глобалізації

Одним з найважливіших умов для залучення інвестицій і подальшого економічного зростання країни є створення сприятливого інвестиційного клімату. Багато дослідників використовують терміни «інвестиційний клімат» і «інвестиційна привабливість» як синоніми», проте немає єдиного визначення цих категорій.

Різноманіття умов і факторів, під впливом яких відбувається формування інвестиційного клімату в країнах світу може розглядатися як сукупність економічних, політичних та інших умов, що створюють певний рівень привабливості фінансових вкладень в певній країні, при невисокому рівні можливих інвестиційних ризиків.

Поняття «інвестиційна привабливість» на відміну від інвестиційного клімату, є суб'єктивною оцінкою конкретного інвестора. Тобто навіть при сприятливому інвестиційному кліматі країни в цілому, інвестиційна

привабливість певного регіону або підприємства може бути невисокою, але тільки з точки зору певного інвестора, і не більше.

Отже, категорія «інвестиційний клімат» є більш широкою та потребує виокремлення переліку ознак, за якими в глобальних умовах розвитку можна характеризувати національні економіки. Інвестиційний клімат та його привабливість у світовому господарстві забезпечують певні (політичні, економічні, правові, соціальні, тощо) чинники, які зумовлюють поведінку суб'єктів інвестиційної діяльності щодо вкладення інвестицій у розвиток економіки країн. Такими чинниками можна вважати:

- наявність ресурсно-сировинної бази та особливості природних умов;
- особливості територіального положення країни та рівень її інфраструктурної забезпеченості;
- виробнича та наукова спеціалізація регіону;
- наявність трудового потенціалу та рівень його кваліфікації;
- сукупна купівельна спроможність населення;
- розвиненість інституціональної ринкової структури (інституціональна, фінансова, страхова, товарна та інші) ринкові структури;
- загально-державні чинники (політична стабільність, чинна система законодавства, система оподаткування, умови діяльності іноземних інвесторів, тощо).

Тобто, високий рівень розвитку кожної з перелічених ознак є чинником підвищення інвестиційного клімату, а, відповідно – невисокий рівень – чинником зниження якості інвестиційного клімату країни.

Зроблений висновок можна віднести до так званого «ризикованого підходу» визначення складових інвестиційного клімату, а саме: інвестиційного потенціалу та інвестиційних ризиків.

Інвестиційний потенціал як поняття, перш за все, пов'язаний з ємністю інвестиційного простору, а інвестиційні ризики – з його надійністю.

Таким чином, інвестиційний потенціал є здатністю національної економіки досягнути максимально можливого результату в певних умовах

розвитку, який включає: ресурсний, виробничий, інфраструктурний, трудовий, фінансовий, споживчий, інституційний, інноваційний потенціали. Всі ці фактори характеризують можливості залучення інвестування певною країною.

Інвестиційний ризик – це ймовірність виникнення непередбачених втрат в ситуації невизначеності умов інвестиційної діяльності і характеризується можливістю або ймовірністю повного або часткового недосягнення (неотримання) результатів здійснення інвестицій.

Таким чином, можемо зробити висновок, що інвестиційний клімат формується під впливом двох складових елементів: інвестиційного потенціалу та інвестиційних ризиків (рис. 2.23) – чим нижче рівень інвестиційних ризиків, тим більш повно може бути задіяний інвестиційний потенціал

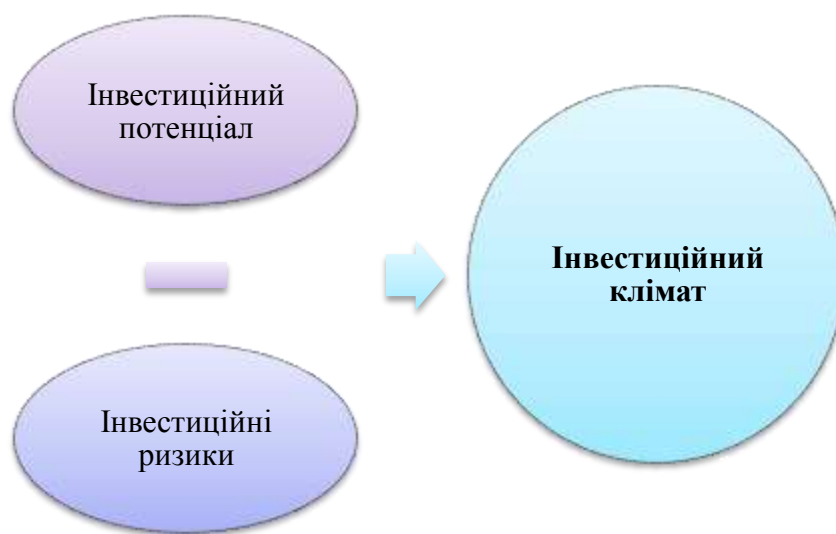

Рис. 2.23. Складові елементи інвестиційного клімату*

*Складено автором за [160]

Для оцінки інвестиційного клімату національних економік пропонується використання даних світових рейтингів, методологія яких відображає баланс між інвестиційним потенціалом та інвестиційними ризиками – країни-лідери рейтингів мають потенційні переваги та мінімальні

ризиків, а країни-аутсайдери, навпаки, мають перевагу інвестиційних ризиків при недостатній кількості потенційних можливостей інвестування.

В якості складових інвестиційного клімату обрано дані таких рейтингів, рис. 2.24, які надають комплексну характеристику соціальним, економічним та інституційним чинникам формування інвестиційного клімату.

Проаналізуємо кожен з перелічених рейтингів більш детально.

1. Індекс людського розвитку (ІЛР) [161] – це підсумковий показник для оцінювання довгострокового прогресу людського розвитку у трьох основних площинах: довготривале та здорове життя; доступ до знань; гідний рівень життя. Довге і здорове життя вимірюється середньою тривалістю життя. Рівень знань вимірюється середньою кількістю років, витрачених на освіту дорослим населенням, тобто середньою кількістю років навчання протягом життя у людей віком від 25 років; а доступ до навчання та знань – очікуваними роками навчання для дітей-першокласників, тобто загальною кількістю років навчання.

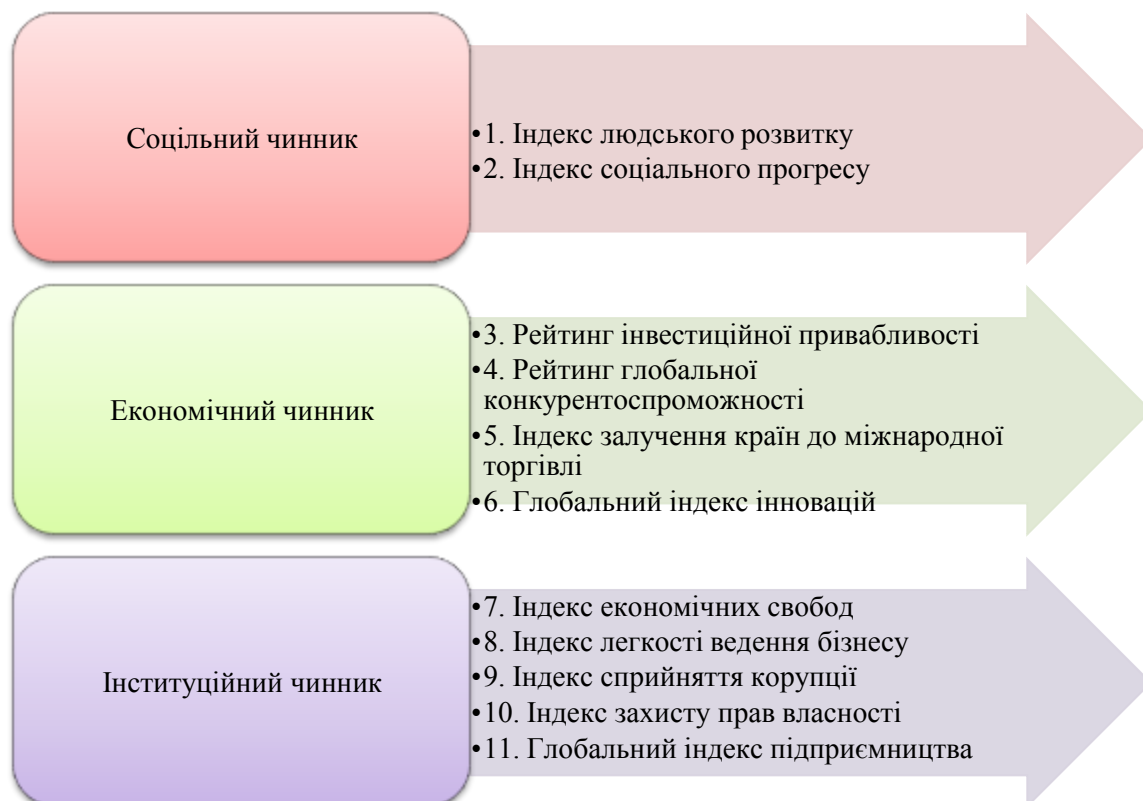

Рис. 2.24. Складові оцінки привабливості інвестиційного клімату національних економік*
*Складено автором

Рівень життя вимірюється валовим національним доходом (ВНД) на душу населення в доларах постійної купівельної спроможності рівня 2011 року, конвертованих за коефіцієнтами переходу на паритет купівельної спроможності (ПКС). В табл. 2.1 наведено ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів індексу. В додатку О наведено дані індексу людського розвитку по всім 189 досліджуваним країнам у 2018 р.

Таблиця 2.1

ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів індексу людського розвитку

Країни-лідери індексу	Індекс	Країни-аутсайдери індексу	Індекс
Норвегія	0,953	Нігер	0,354
Швейцарія	0,944	ЦАР	0,367
Австралія	0,939	Південний Судан	0,388
Ірландія	0,938	Чад	0,404
Німеччина	0,936	Бурунді	0,417
Ісландія	0,935	Сьєрра-Леоне	0,419
Гонконг	0,933	Буркіна-Фасо	0,423
Швеція	0,933	Малі	0,427

Джерело: [161]

2. Індекс соціального прогресу [162] – комбінований показник, який вимірює досягнення країн світу з точки зору суспільного добробуту та соціального прогресу. Індекс не включає показники економічного розвитку країн світу (ВВП, тощо), а призначений для оцінки суспільного добробуту в країнах. При визначенні успіхів в галузі соціального прогресу враховуються понад 50 показників, об'єднаних в три основні групи: основні потреби людини (харчування, доступ до основної медичної допомоги, забезпечення житлом, доступ до води, електрики і санітарних послуг, рівень особистої безпеки); основи благополуччя людини (доступ до базових знань і рівень грамотності населення, доступ до інформації та засобів комунікації, рівень охорони здоров'я, екологічна стійкість); можливості розвитку людини (рівень особистих і громадянських свобод, забезпечення прав і можливостей людини приймати рішення і реалізовувати свій потенціал).

В табл. 2.2 наведено ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів індексу. В додатку О наведено дані індексу соціального прогресу по всім 146 досліджуваним країнам у 2018 р.

Таблиця 2.2

ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів індексу соціального прогресу

Країни-лідери індексу	Індекс	Країни-аутсайдери індексу	Індекс
Данія	90,1	ЦАР	26,58
Норвегія	90,1	Чад	27,8
Швейцарія	90,03	Афганістан	31,9
Ісландія	89,99	Еритрея	32,76
Фінляндія	89,88	Конго, Дем. Респ.	35,77
Люксембург	89,32	Нігер	37,02
Нідерланди	89,24	Бурунді	37,4
Швеція	89,14	Папуа-Нова Гвінея	37,83

Джерело: [162]

3. Рейтинг інвестиційної привабливості (BDO International Business Compass) [163] – вимірює привабливість країни як багатовимірну концепцію в трьох вимірах: економічному, політико-правовому та соціально-культурному.

В табл. 2.3 наведено ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів рейтингу. В додатку о наведено дані рейтингу інвестиційної привабливості по всім 174 досліджуваним країнам у 2018 р.

Таблиця 2.3

ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів рейтингу інвестиційної привабливості

Країни-лідери індексу	Індекс	Країни-аутсайдери індексу	Індекс
Сінгапур	85,1	Північна Корея	27,76
Гонконг	84,08	Венесуела	29,96
Швейцарія	81,84	Судан	30,81
Нідерланди	80,14	Афганістан	33,47
Ірландія	78,81	Еритрея	33,56
Данія	78,8	ЦАР	34,24
Норвегія	78,22	Чад	35,61
Великобританія	77,06	Демократична Республіка Конго	36,6

Джерело: [163]

4. Рейтинг глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) [164] – складений з 113 змінних, які детально характеризують конкурентоспроможність країн світу, що знаходяться на різних рівнях економічного розвитку. Всі змінні об'єднані в 12 контрольних показників, що визначають національну конкурентоспроможність: якість інститутів; інфраструктура; макроекономічна стабільність; здоров'я і початкова освіта вища освіта і професійна підготовка; ефективність ринку товарів і послуг; ефективність ринку праці; розвиненість фінансового ринку; рівень технологічного розвитку; розмір внутрішнього ринку; конкурентоспроможність компаній; інноваційний потенціал.

В табл. 2.4 наведено ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів рейтингу. В додатку О наведено дані рейтингу глобальної конкурентоспроможності по всім 140 досліджуваним країнам у 2018 р.

Таблиця 2.4

ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів рейтингу глобальної конкурентоспроможності

Країни-лідери індексу	Індекс	Країни-аутсайдери індексу	Індекс
США	85,641	Чад	35,52
Сінгапур	83,478	Ємен	36,396
Німеччина	82,839	Гаїті	36,451
Швейцарія	82,586	Ангола	37,056
Японія	82,468	Бурунді	37,528
Нідерланди	82,38	Респ. Конго	38,241
Гонконг	82,251	Сьєрра-Леоне	38,8
Великобританія	81,988	Мозамбік	39,754

Джерело: [164]

5. Індекс залучення країн до міжнародної торгівлі (The Global Enabling Trade Index) [165] складається на основі аналізу показників відкритості національних економік для міжнародної торгівлі, які характеризують доступ до ринків, адміністративне управління на кордоні, транспортну та комунікаційну інфраструктури, а також діловий клімат в країні. Аналіз даних цього дослідження дозволяє визначити, яким чином країна усуває бар'єри на

шляху до міжнародної інтеграції, її здатність до стимулювання торгівлі, а також системні проблеми, які потребують вирішення для покращення ситуації.

В табл. 2.5 наведено ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів рейтингу. В додатку О наведено дані індексу залучення країн до міжнародної торгівлі по всім 136 досліджуваним країнам у 2016 р.

Таблиця 2.5

ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів індексу залучення країн до міжнародної торгівлі

Країни-лідери індексу	Індекс	Країни-аутсайдери індексу	Індекс
Сінгапур	5,97	Венесуела	2,85
Нідерланди	5,7	Чад	2,93
Гонконг	5,66	Ємен	2,95
Люксембург	5,63	Респ. Конго	3,03
Швеція	5,61	Іран	3,16
Фінляндія	5,6	Мавританія	3,18
Австрія	5,52	Камерун	3,2
Великобританія	5,52	Габон	3,24

Джерело: [165]

6. Глобальний індекс інновацій (The International Innovation Index) [166] оцінює елементи національних економік, у яких протікають інноваційні процеси, зокрема інститути, людський капітал, дослідницьку діяльність, інфраструктуру, рівень розвитку ринку та бізнесу. Враховує більше 80 параметрів, серед яких – кількість заявок на права інтелектуальної власності, створених мобільних додатків, науково-технічних публікацій та обсяг витрат на освіту.

В табл. 2.6 наведено ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів індексу. В додатку О наведено дані індексу залучення країн до глобального індексу інновацій по всім 126 досліджуваним країнам у 2018 р.

Таблиця 2.6

**ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів індексу залучення країн до
глобального індексу інновацій**

Країни-лідери індексу	Індекс	Країни-аутсайдери індексу	Індекс
Швейцарія	68,4	Ємен	15,04
Нідерланди	63,32	Того	18,91
Швеція	63,08	Буркіна-Фасо	18,95
Великобританія	60,13	Кот-д'Івуар	19,96
Сінгапур	59,83	Нігер	20,57
США	59,81	Бенін	20,61
Фінляндія	59,63	Замбія	20,66
Данія	58,39	Гвінея	20,71

Джерело: [166]

7. Індекс економічних свобод (Economic Freedom of the World) [167]. Економічна свобода – фундаментальне право кожної людини управляти її власною працею та майном. В економічно вільних суспільствах, особи вільні у виборі роботи, виробництві товарів, витратах та інвестиціях будь-яким шляхом, яким забажають. Всі ці свободи підтримуються і захищаються державою. В економічно вільних суспільствах, також, уряд дозволяє праці, капіталу і товарам вільно пересуватися і утримується від примусу і тиску на свободи, втручається лише у разі необхідності збереження і функціонування самого себе. Індекс економічної свободи базується на 10-ти індексах: свобода бізнесу; свобода торгівлі; податкова свобода; державні витрати; грошова свобода; свобода інвестицій; фінансова свобода; захист прав власності; свобода від корупції; свобода трудових стосунків.

В табл. 2.7 наведено ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів індексу. В додатку О наведено дані індексу економічних свобод по всім 162 досліджуваним країнам у 2018 р.

Таблиця 2.7

**ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів індексу залучення країн до
індексу економічних свобод**

Країни-лідери індексу	Індекс	Країни-аутсайдери індексу	Індекс
Гонконг	8,97	Венесуела	2,88
Сінгапур	8,84	Лівія	4,74
Н.Зеландія	8,49	Аргентина	4,84
Швейцарія	8,39	Алжир	4,99
Ірландія	8,07	Конго, Респ.	5,02
США	8,03	Сирія	5,02
Грузія	8,02	ЦАР	5,11
Маврикій	8,01	Ангола	5,17

Джерело: [167]

8. Індекс легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business Index) [168] засновується лише на вивченні та квантифікації законів, постанов та правил, що стосуються ведення підприємницької діяльності. Базується на десять внутрішніх індикаторів: початок бізнесу; робота з дозволами на будівництво; отримання електропостачання; реєстрація майна; отримання кредиту; захист прав інвесторів; сплата податків; міжнародна торгівля; забезпечення контрактів; закриття підприємства.

В табл. 2.8 наведено ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів індексу. В додатку О наведено дані індексу економічних свобод по всім 190 досліджуваним країнам у 2018 р.

Таблиця 2.8

**ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів індексу легкості ведення
бізнесу**

Країни-лідери індексу	Індекс	Країни-аутсайдери індексу	Індекс
Н. Зеландія	86,55	Сомалі	19,98
Сінгапур	84,57	Еритрея	22,87
Данія	84,06	Венесуела	30,87
Респ.Корея	83,92	П. Судан	32,86
Гонконг	83,44	Ємен	33
США	82,54	Лівія	33,21
Великобританія	82,22	ЦАР	34,86
Норвегія	82,16	Афганістан	36,19

Джерело: [168]

9. Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index) [169], в якому країни впорядковані за показником рівня корупції, який базується на оцінках підприємців та аналітиків.

В табл. 2.9 наведено ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів індексу. В додатку О наведено дані індексу сприйняття корупції по всім 180 досліджуваним країнам у 2017 р.

Таблиця 2.9

ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів індексу сприйняття корупції

Країни-лідери індексу	Індекс	Країни-аутсайдери індексу	Індекс
Нова Зеландія	89	Сомалі	9
Данія	88	Південний Судан	12
Норвегія	85	Сирія	14
Фінляндія	85	Афганістан	15
Швейцарія	85	Ємен	16
Сінгапур	84	Судан	16
Швеція	84	Гвінея-Бісау	17
Велика Британія	82	Екваторіальна Гвінея	17

Джерело: [169]

10. Міжнародний індекс захисту прав власності (International Property Rights Index) [170]. Оцінку права та можливості громадян мати і захищати приватну власність здійснено за трьома основними компонентами: правове і політичне середовище, права матеріальної власності та права інтелектуальної власності.

В табл. 2.10 наведено ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів індексу. В додатку О наведено дані індексу захисту прав власності по всім 136 досліджуваним країнам у 2018 р.

Таблиця 2.10

ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів індексу захисту прав власності

Країни-лідери індексу	Індекс	Країни-аутсайдери індексу	Індекс
Фінляндія	8,692	Гаїті	2,734

Н. Зеландія	8,632	Ємен	2,793
Швейцарія	8,619	Венесуела	2,975
Норвегія	8,45	Бангладеш	3,366
Сінгапур	8,405	Пакистан	3,637
Швеція	8,397	Конго Дем. Реп	3,745
Австралія	8,329	Чад	3,771
Нідерланди	8,325	Бурунді	3,778

Джерело: [170]

11. Глобальний індекс підприємництва (Global entrepreneurship index) [171], який розраховується на основі того, як країна сприяє розвитку підприємництва (тобто впровадженню інновацій, умовам функціонування для малого бізнесу тощо).

В табл. 2.11 наведено ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів індексу. В додатку О наведено дані індексу підприємництва по всім 135 досліджуваним країнам у 2018 р.

Таблиця 2.11

ТОП-10 країн-лідерів та країн-аутсайдерів індексу підприємництва

Країни-лідери індексу	Індекс	Країни-аутсайдери індексу	Індекс
США	83,6142	Чад	8,97868
Швейцарія	80,4472	Мавританія	10,8896
Канада	79,2453	Бурунді	11,8262
Велика Британія	77,7543	Бангладеш	11,8365
Австралія	75,4537	Малаві	12,2156
Данія	74,3097	Сьєрра-Леоне	12,297
Ісландія	74,1506	Уганда	12,8524
Ірландія	73,7173	Гвінея	12,9123

Джерело: [171]

Для комплексного аналізу інвестиційного клімату в глобальних умовах розвитку здійснено кластерний аналіз, який дозволив виокремити групи країн за станом інвестиційного клімату на сучасному етапі. В якості вихідних даних обрано дані за всіма проаналізованими світовими рейтингами. Після систематизації у дослідженні залишилось 93 країни (додаток П).

Оскільки відсутня інформація про те, що є окремі показники, що більш важливі для класифікації, ніж інші, вважаємо можливим в рівній мірі враховувати відмінності кожного показника. В якості алгоритму

кластеризації обрано метод «повних зв'язків», який рахує, що включення нового об'єкта в кластер відбувається тільки в тому випадку, якщо відстань між об'єктами не менше деякого заданого рівня.

Результати аналізу представлено на дендрограмі, рис. 2.25 та графіку середніх значень складових інвестиційного клімату по кластерам, рис. 2.26.

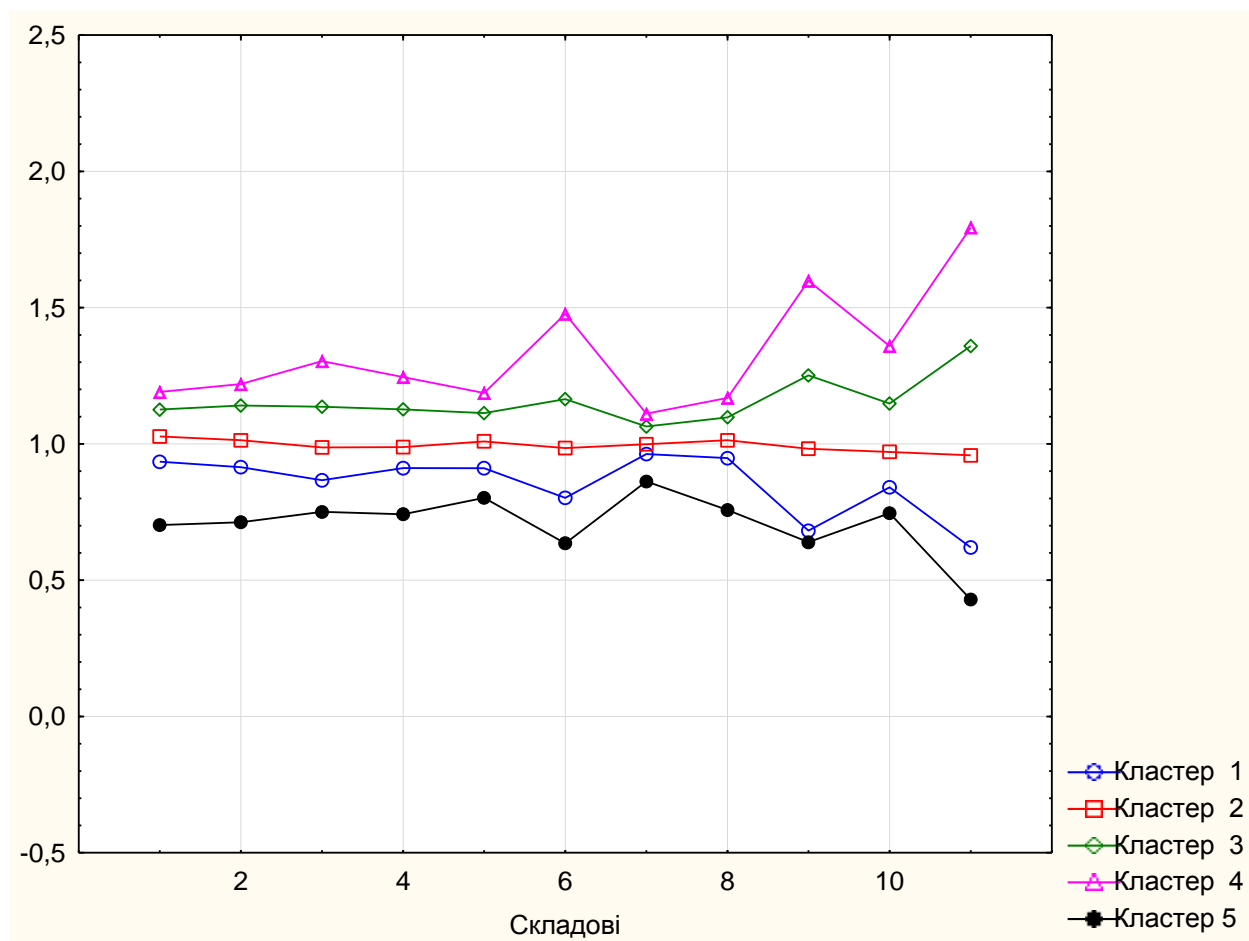

Рис. 2.26. Графік середніх значень ознак в кластерах, отриманих методом Уорда *

*Складено автором

Як видно з рис. 2.25 по подібності країни світу за привабливістю інвестиційного клімату найбільш доцільно розділити на 5 кластерів. Наведені у табл. 2.12 евклідові відстані між кластерами в середньому наближаються до 0, що свідчить про об'єктивність кількості обраних кластерів.

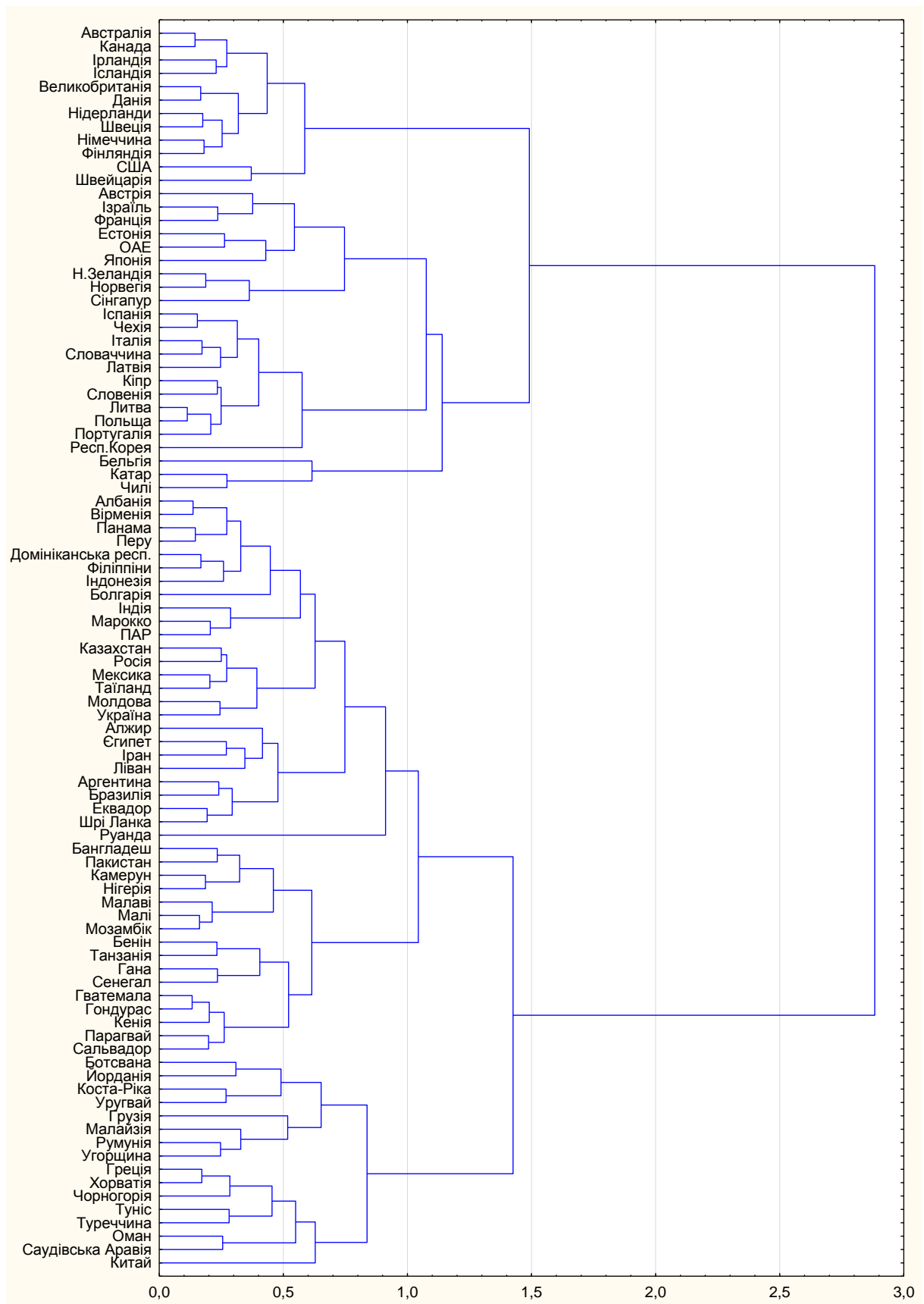

Рис. 2.25. Дендрограма країн світу за рівнем розвитку інвестиційного клімату* *Складено автором

Таблиця 2.12

Евклідові відстані між виокремленими кластерами*

Euclidean Distances between Clusters (Spreadsheet1) Distances below diagonal Squared distances above diagonal					
	No. 1	No. 2	No. 3	No. 4	No. 5
No. 1	0,000000	0,052900	0,048967	0,050211	0,078429
No. 2	0,229999	0,000000	0,077564	0,113938	0,163150
No. 3	0,221284	0,278502	0,000000	0,031182	0,050614
No. 4	0,224078	0,337547	0,176583	0,000000	0,007676
No. 5	0,280051	0,403919	0,224975	0,087611	0,000000

*Розраховано автором.

Отже, в табл. 2.13 представлено наповнення кожного з виокремлених кластерів.

Таблиця 2.13

Склад кластерів, що виділено методом Уорда*

Номер кластера	Кількість об'єктів в кластері	Склад кластера
Кластер 1	28	Албанія, Аргентина, Болгарія, Бразилія, Вірменія, Гватемала, Домініканська респ., Еквадор, Єгипет, Індія, Індонезія, Іран, Казахстан, Кенія, Ліван, Марокко, Мексика, Молдова, Панама, Парагвай, Перу, Росія, Руанда, Сальвадор, Таїланд, Україна , Філіппіни, Шрі Ланка
Кластер 2	20	Ботсвана, Греція, Грузія, Йорданія, Італія, Китай, Коста-Ріка, Латвія, Малайзія, Оман, ПАР, Румунія, Саудівська Аравія, Словаччина, Туніс, Туреччина, Угорщина, Уругвай, Хорватія, Чорногорія
Кластер 3	15	Бельгія, Естонія, Ізраїль, Іспанія, Катар, Кіпр, Литва, ОАЕ, Польща, Португалія, Республіка Корея, Словенія, Чехія, Чилі
Кластер 4	17	Австралія, Австрія, Велика Британія, Данія, Ірландія, Ісландія, Канада, Нова Зеландія, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Сінгапур, США, Фінляндія, Франція, Швейцарія, Швеція
Кластер 5	13	Алжир, Бангладеш, Бенін, Гана, Гондурас, Камерун, Малаві, Малі, Мозамбік, Нігерія, Пакистан, Сенегал, Танзанія

*Складено автором

Проаналізуємо кожен з кластерів більш детально.

Кластер 1 об'єднує відносно інвестиційно привабливі країни. Кожна з країн має достатній інвестиційний потенціал, але й досить високі інвестиційні ризики. До групи увійшли країни, що розвиваються, переважно з Азії та Південної Америки. Серед європейських країн до кластеру входять Албанія, Болгарія, Вірменія, Молдова, Україна, Росія. В табл. 2.13 наведено евклідові відстані для країн цього кластеру за ступенем подібності.

Таблиця 2.13

Евклідові відстані об'єктів від центрів кластеру 1*

Members of Cluster Number 1 (Spreadsheet1) and Distances from Respective Cluster Center Cluster contains 28 cases			
Країни	Відстань	Країни	Відстань
Албанія	0,063219	Ліван	0,093910
Аргентина	0,107764	Марокко	0,073471
Болгарія	0,118485	Мексика	0,075234
Бразилія	0,087694	Молдова	0,089292
Вірменія	0,058639	Панама	0,083698
Гватемала	0,096766	Парагвай	0,076810
Домініканська респ.	0,045759	Перу	0,063124
Еквадор	0,071525	Росія	0,095267
Єгипет	0,089227	Руанда	0,189863
Індія	0,092537	Сальвадор	0,085511
Індонезія	0,053159	Таїланд	0,096273
Іран	0,106125	Україна	0,091779
Казахстан	0,077858	Філіппіни	0,044759
Кенія	0,098693	Шрі Ланка	0,055075

*Розраховано автором

Кластер 2 об'єднує середньо привабливі країни. Кожна з країн має достатній інвестиційний потенціал, який, однак, урівноважується певними інвестиційними ризиками. До групи увійшли країни переважно з Азії та Південної Америки. Серед європейських країн до кластеру входять Греція, Грузія, Італія, Латвія, Румунія, Словаччина, Угорщина, Хорватія, Чорногорія. В табл. 2.14 наведено евклідові відстані для країн цього кластеру за ступенем подібності.

Таблиця 2.14

Евклідові відстані об'єктів від центрів кластеру 2

Members of Cluster Number 2 (Spreadsheet1) and Distances from Respective Cluster Center Cluster contains 20 cases			
Країни	Відстань	Країни	Відстань
Ботсвана	0,129586	ПАР	0,100024
Греція	0,067056	Румунія	0,033740
Грузія	0,128721	Саудівська Аравія	0,076931
Йорданія	0,084607	Словаччина	0,089628
Італія	0,103798	Туніс	0,121518
Китай	0,150851	Туреччина	0,091955
Коста-Ріка	0,085392	Угорщина	0,075997
Латвія	0,093488	Уругвай	0,135895
Малайзія	0,095939	Хорватія	0,058016
Оман	0,107342	Чорногорія	0,086162

*Розраховано автором

Кластер 3 об'єднує інвестиційно привабливі країни. Кожна з країн високий інвестиційний потенціал при незначних інвестиційних ризиках. До групи увійшли країни переважно з Європи та такі країни з високим рівнем економічного розвитку як: Японія, Республіка Корея, Ізраїль. В табл. 2.15 наведено евклідові відстані для країн цього кластеру за ступенем подібності.

Таблиця 2.15

Евклідові відстані об'єктів від центрів кластеру 3*

Members of Cluster Number 3 (Spreadsheet1) and Distances from Respective Cluster Center Cluster contains 15 cases			
Країни	Відстань	Країни	Відстань
Бельгія	0,228509	Польща	0,064751
Естонія	0,072291	Португалія	0,050184
Ізраїль	0,135356	Респ.Корея	0,119392
Іспанія	0,086688	Словенія	0,054721
Катар	0,104172	Чехія	0,089922
Кіпр	0,083814	Чилі	0,081214
Литва	0,062518	Японія	0,130867
ОАЕ	0,072897		

*Розраховано автором

Кластер 4 об'єднує найбільш інвестиційно привабливі країни. Кожна з країн високий інвестиційний потенціал при незначних інвестиційних ризиках.

До групи увійшли високорозвинені країни світу. В табл. 2.16 наведено евклідові відстані для країн цього кластеру за ступенем подібності.

Таблиця 2.16

Евклідові відстані об'єктів від центрів кластеру 4*

Members of Cluster Number 4 (Spreadsheet1) and Distances from Respective Cluster Center Cluster contains 17 cases			
Країни	Відстань	Країни	Відстань
Австралія	0,066961	Німеччина	0,040056
Австрія	0,073400	Норвегія	0,116625
Великобританія	0,064797	Сінгапур	0,157593
Данія	0,058003	США	0,116674
Ірландія	0,062161	Фінляндія	0,050557
Ісландія	0,080139	Франція	0,104939
Канада	0,080495	Швейцарія	0,129400
Нова Зеландія	0,141593	Швеція	0,059928
Нідерланди	0,061542		

*Розраховано автором

Кластер 5 об'єднує інвестиційно непривабливі країни світу, інвестування яких має дуже ризикований характер. До групи увійшли найменш розвинуті країни Латинської Америка, Африки та Азії. В табл. 2.17 наведено евклідові відстані для країн цього кластеру за ступенем подібності.

Таблиця 2.17

Евклідові відстані об'єктів від центрів кластеру 5*

Members of Cluster Number 5 (Spreadsheet1) and Distances from Respective Cluster Center Cluster contains 13 cases			
Країни	Відстань	Країни	Відстань
Алжир	0,134925	Малі	0,071775
Бангладеш	0,095880	Мозамбік	0,090965
Бенін	0,066677	Нігерія	0,062756
Гана	0,100070	Пакистан	0,050586
Гондурас	0,077956	Сенегал	0,088799
Камерун	0,070887	Танзанія	0,065956
Малаві	0,066412		

*Розраховано автором

На рис. 2.27 наведено ієрархію кластерів за привабливістю інвестиційного клімату. Як видно, найбільшу інвестиційну привабливість мають країни 4 кластеру, найменшу – країни 5 кластеру.

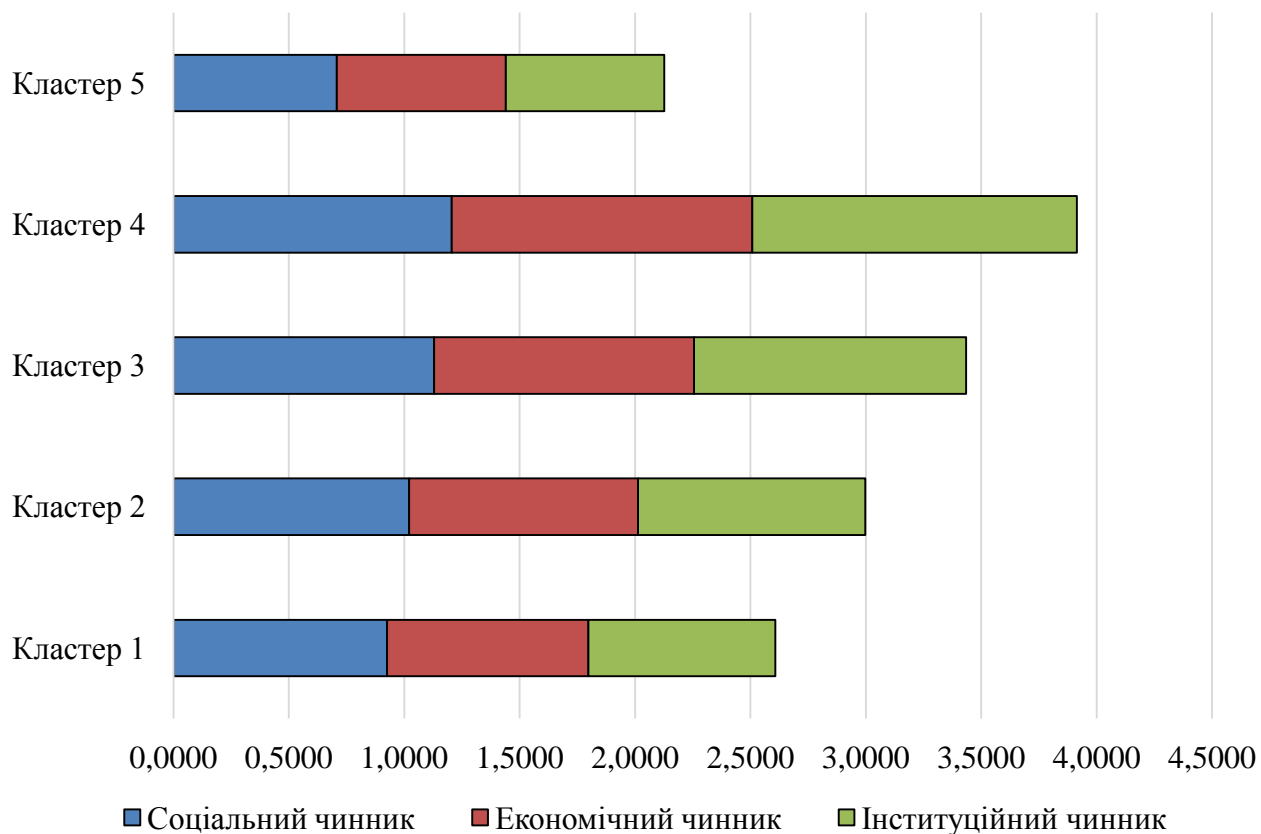

Рис. 2.27. Ієрархія виокремлених кластерів за привабливістю інвестиційного клімату*

*Складено автором

Значну регіональну асиметрію привабливості інвестиційного клімату досліджуваний країн підтверджує табл. 2.18, з якої видно, що в Європі всі досліджувані країни мають різний ступінь привабливості та відсутні інвестиційно непривабливі країни. В Африці, навпаки, відсутні найбільш привабливі в інвестиційному плані країни. Більшість країн Азії та Океанії, Америки відносяться до відносно інвестиційно привабливих країн.

Отже, застосування кластерного аналізу дало змогу не лише згрупувати країни світу на рівнем привабливості їх інвестиційного клімату, а й виявити значну регіональну асиметрію.

Таблиця 2.18

Регіональна асиметрія привабливості інвестиційного клімату*

	Європа	Азія та Океанія	Америка	Африка
Найбільш привабливі	Австрія, Велика Британія, Данія, Ірландія, Ісландія, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Фінляндія, Франція, Швейцарія, Швеція	Сінгапур, Австралія, Нова Зеландія	Канада, США	—
Привабливі	Бельгія, Естонія, Іспанія, Кіпр, Литва, Польща, Португалія, Словенія, Чехія	Ізраїль, Катар, ОАЕ, Республіка Корея	Чилі	—
Середньо- привабливі	Греція, Грузія, Італія, Латвія, Румунія, Словаччина, Угорщина, Хорватія, Чорногорія	Йорданія, Китай, Малайзія, Оман, Саудівська Аравія, Турецька Республіка	Уругвай, Коста-Ріка	ПАР, Ботсвана, Туніс
Відносно привабливі	Албанія, Болгарія, Вірменія, Молдова, Росія, Україна	Індія, Індонезія, Іран, Казахстан, Ліван, Таїланд, Філіппіни, Шрі Ланка	Аргентина, Бразилія, Гватемала, Домініканська респ., Еквадор, Мексика Сальвадор, Панама, Парагвай, Перу	Єгипет, Кенія, Марокко, Руанда
Непривабливі	—	Бангладеш, Пакистан	Гондурас	Алжир, Бенін, Гана, Камерун, Малаві, Малі, Мозамбік, Нігерія, Сенегал, Танзанія

*Складено автором

2.3. Багатофакторна оцінка інвестиційного клімату країн на світовому інвестиційному ринку в умовах його сегментації

За допомогою факторного аналізу є можливим виокремлення серед складових інвестиційного клімату їх вагових коефіцієнтів. З цією метою пропонується використання факторного аналізу, а в якості розрахункової матриці – таблицю даних (додаток II), що використовувалася для кластерного аналізу.

Основні результати факторного аналізу виражаються в факторних навантаженнях, факторних полях, факторних вагах, власних значеннях факторів.

Для досліджуваних країн виокремлюється один основний фактор впливу, що підтверджується власними значеннями, відсотком загальної дисперсії, накопиченими власними значеннями і накопиченими відсотками, табл. 2.19.

Таблиця 2.19

Таблиця власних значень факторів першого кластеру*

Eigenvalues Extraction: Principal components				
	Eigenvalue	% Total – variance	Cumulative – Eigenvalue	Cumulative – %
1	9,190323	83,54839	9,190323	83,54839

*Розраховано автором

Як видно з даних таблиці 2.19 – частка дисперсії за виокремленим фактором дорівнює 83,5%. В цілому факторні навантаження наближуються до 1, табл. 2.20.

Таблиця 2.20

Факторні навантаження по кластерам*

Cluster Means (Spreadsheet1)					
	Cluster - No. 1	Cluster - No. 2	Cluster - No. 3	Cluster - No. 4	Cluster - No. 5
Var1	0,935079	1,027557	1,126387	1,190714	0,702208
Var2	0,914715	1,013880	1,141026	1,219531	0,712536
Var3	0,867045	0,987155	1,136580	1,303935	0,751080

Var4	0,911520	0,988057	1,126688	1,245343	0,741934
Var5	0,910761	1,009395	1,113161	1,187137	0,802466
Var6	0,802273	0,984911	1,164398	1,477281	0,635259
Var7	0,962775	0,999082	1,064068	1,110987	0,862526
Var8	0,947950	1,013685	1,097627	1,168689	0,757814
Var9	0,681789	0,982172	1,251594	1,598397	0,639985
Var10	0,841077	0,970707	1,148480	1,359407	0,746045
Var11	0,620319	0,958619	1,359057	1,793815	0,429075

*Розраховано автором

Що стосується зіставлення та інтерпретації кореляції між факторами та досліджуваними країнами, табл. 2.21.

Таблиця 2.21

Вплив фактору на досліджувані країни*

Країни	Фактор	Країни	Фактор	Країни	Фактор
Австралія	-1,435	Італія	-0,453	Польща	-0,517
Австрія	-1,270	Казахстан	0,398	Португалія	-0,658
Албанія	0,397	Камерун	1,794	Республіка Корея	-0,958
Алжир	1,316	Канада	-1,492	Росія	0,432
Аргентина	0,820	Катар	-0,487	Руанда	0,562
Бангладеш	1,611	Кенія	0,925	Румунія	-0,110
Бельгія	-0,888	Китай	0,120	Сальвадор	0,799
Бенін	1,540	Кіпр	-0,489	Саудівська Аравія	0,141
Болгарія	0,181	Коста-Ріка	-0,119	Сенегал	1,254
Ботсвана	0,311	Латвія	-0,424	Сінгапур	-1,792
Бразилія	0,764	Литва	-0,624	Словаччина	-0,391
Великобританія	-1,642	Ліван	0,784	Словенія	-0,626
Вірменія	0,380	Малаві	1,539	США	-1,581
Гана	1,008	Малайзія	-0,286	Таїланд	0,228
Гватемала	0,842	Малі	1,741	Танзанія	1,226
Гондурас	1,055	Марокко	0,557	Туніс	0,579
Греція	0,091	Мексика	0,325	Туреччина	0,225
Грузія	-0,105	Мозамбік	1,814	Угорщина	-0,249
Данія	-1,638	Молдова	0,669	Україна	0,789
Домініканська респ.	0,683	Н. Зеландія	-1,516	Уругвай	-0,042
Еквадор	0,891	Нігерія	1,651	Філіппіни	0,639
Естонія	-0,980	Нідерланди	-1,613	Фінляндія	-1,551
Єгипет	1,112	Німеччина	-1,477	Франція	-1,098
Йорданія	0,205	Норвегія	-1,433	Хорватія	0,004
Ізраїль	-0,938	ОАЕ	-0,819	Чехія	-0,746
Індія	0,766	Оман	-0,009	Чилі	-0,674
Індонезія	0,563	Пакистан	1,579	Чорногорія	0,216
Іран	1,051	Панама	0,207	Швейцарія	-1,824
Ірландія	-1,429	ПАР	0,422	Швеція	-1,612
Ісландія	-1,237	Парагвай	0,930	Шрі Ланка	0,732
Іспанія	-0,745	Перу	0,302	Японія	-1,193

*Розраховано автором

За результатами проведених розрахунків можемо сформулювати рівняння факторів впливу на інвестиційний клімат для досліджуваних країн:

$$F_I = 0,801197_{x_1} + 0,855731_{x_2} + 0,943201_{x_3} + 0,917854_{x_4} + 0,898261_{x_5} + \\ + 0,808055_{x_6} + 0,614785_{x_7} + 0,770384_{x_8} + 0,854495_{x_9} + 0,856095_{x_{10}} + 0,870265_{x_{11}}$$

де: x_1 та x_2 – складові соціального чинника (індексів людського розвитку та соціального прогресу); x_3 , x_4 , x_5 та x_6 – складові економічного чинника (рейтингів інвестиційної привабливості, глобальної конкурентоспроможності, індексу залучення країн до міжнародної торгівлі, глобального індексу інновацій); x_7 , x_8 , x_9 , x_{10} та x_{11} – складові інституційного чинника (індексів економічних свобод, легкості ведення бізнесу, сприйняття корупції, захисту прав власності, підприємництва).

Рис. 2.28 підтверджує отримані у рівнянні результати – кожен з чинників формування інвестиційного клімату є вагомим з незначною перевагою економічної складової.

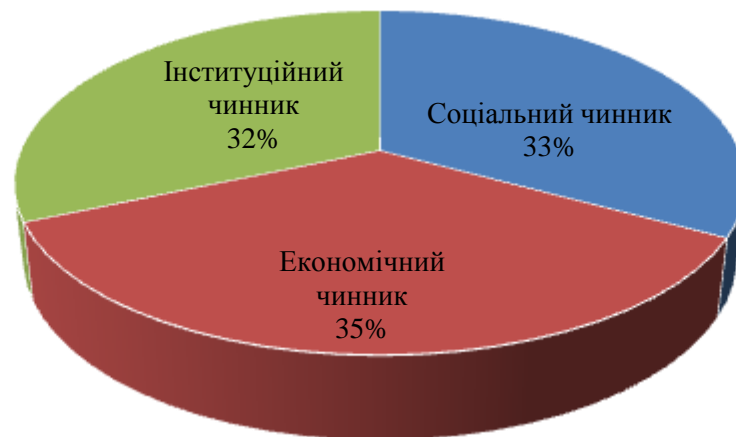

Рис. 2.28. Співвідношення чинників формування інвестиційного клімату країн світу *

*Розраховано автором

Таким чином, проведений факторний аналіз дозволив виявити факторні навантаження кожної зі складових формування інвестиційного клімату національних економік та довести незначну перевагу економічного чинника в його формуванні.

Для кластеру 1 у складі Албанія, Аргентина, Болгарія, Бразилія, Вірменія, Гватемала, Домініканська респ., Еквадор, Єгипет, Індія, Індонезія, Іран, Казахстан, Кенія, Ліван, Марокко, Мексика, Молдова, Панама, Парагвай, Перу, Росія, Руанда, Сальвадор, Таїланд, Україна, Філіппіни, Шрі Ланка виокремлюється один основний фактор впливу, що підтверджується власними значеннями, відсотком загальної дисперсії, накопиченими власними значеннями і накопиченими відсотками, табл. 2.22.

Таблиця 2.22

Таблиця власних значень факторів першого кластеру*

Eigenvalues (Spreadsheet55) Extraction: Principal components				
	Eigenvalue	% Total - variance	Cumulative - Eigenvalue	Cumulative - %
1	3,349089	60,44627	3,349089	60,44627

*Розраховано автором

Як видно з даних таблиці 2.22 – частка дисперсії за виокремленим фактором дорівнює лише 60,44627%.

В цілому по кластеру факторні навантаження дорівнюють 0,816372, але найбільш значимими вони є для Болгарії, Єгипту, Ірану, Кенії, Мексики, Панамі, Парагваю, Перу, Тайланду, табл. 2.23.

Таблиця 2.23

Факторні навантаження по країнах першого кластеру*

	Factor - 1		Factor - 1
Албанія	0,77256	Ліван	0,39136
Аргентина	0,55062	Марокко	0,43021
Болгарія	1,88164	Мексика	1,16186
Бразилія	0,56392	Молдова	0,21489
Вірменія	0,82239	Панама	1,61872
Гватемала	0,88178	Парагвай	1,16977

Домініканська респ.	0,15128	Перу	1,30925
Еквадор	0,90791	Росія	0,46405
Єгипет	1,59029	Руанда	0,43700
Індія	0,44817	Сальвадор	0,64928
Індонезія	-0,23724	Таїланд	1,56205
Іран	1,84648	Україна	0,77284
Казахстан	0,96949	Філіппіни	0,01013
Кенія	1,17761	Шрі Ланка	0,34011

*Розраховано автором

Зіставлення та інтерпретація кореляції між факторами і змінними, табл. 2.24 дає змогу зробити такі висновки:

Таблиця 2.24

Факторні навантаження для кластеру 1*

Складові	Factor – 1
1	0,951877
2	0,929739
3	0,812421
4	0,724935
5	0,858562
6	0,622034
7	0,710739
8	0,666806
9	0,719364
10	0,739730
11	0,557669

*Розраховано автором

За результатами проведених розрахунків можемо сформулювати рівняння факторів впливу для країн кластеру 1:

$$F_{\text{Кластер 1}} = 0,951877_{x1} + 0,929739_{x2} + 0,812421_{x3} + 0,724935_{x4} + 0,858562_{x5} + \\ + 0,622034_{x6} + 0,710739_{x7} + 0,666806_{x8} + 0,719364_{x9} + 0,739730_{x10} + 0,557669_{x11}$$

де: x_1 та x_2 – складові соціального чинника (індексів людського розвитку та соціального прогресу); x_3 , x_4 , x_5 та x_6 – складові економічного

чинника (рейтингів інвестиційної привабливості, глобальної конкурентоспроможності, індексу залучення країн до міжнародної торгівлі, глобального індексу інновацій); x_7 , x_8 , x_9 , x_{10} та x_{11} – складові інституційного чинника (індексів економічних свобод, легкості ведення бізнесу, сприйняття корупції, захисту прав власності, підприємництва).

Рис. 2.29 підтверджує отримані у рівнянні результати – кожен з чинників формування інвестиційного клімату є вагомим з перевагою соціальної складової.

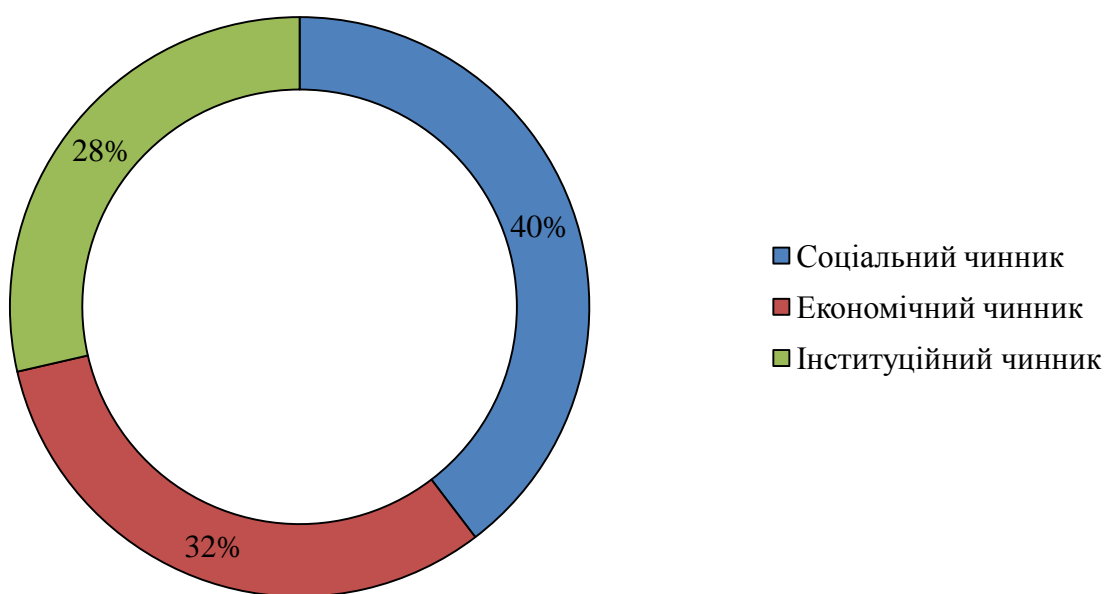

Рис. 2.29. Співвідношення чинників формування інвестиційного клімату країн першого кластеру*

*Розраховано автором

Для кластеру 2 у складі Ботсвана, Греція, Грузія, Йорданія, Італія, Китай, Коста-Ріка, Латвія, Малайзія, Оман, ПАР, Румунія, Саудівська Аравія, Словаччина, Туніс, Туреччина, Угорщина, Уругвай, Хорватія, Чорногорія виокремлюється один основний фактор впливу, що підтверджується власними значеннями, відсотком загальної дисперсії, накопиченими власними значеннями і накопиченими відсотками, табл. 2.25.

Таблиця 2.25

Таблиця власних значень факторів другого кластеру*

Eigenvalues (Spreadsheet55) Extraction: Principal components				
	Eigenvalue	% Total - variance	Cumulative - Eigenvalue	Cumulative - %
1	3,979714	76,17922	3,979714	76,17922

*Розраховано автором

Як видно з даних таблиці 2.25 – частка дисперсії за виокремленим фактором дорівнює лише 76,17922%.

В цілому по кластеру факторні навантаження дорівнюють 0,787805, але найбільш значимими вони є для Ботсвани, Італії, Малайзії, Південної Африки, Словаччини, Тунісу, Угорщини, табл. 2.26.

Таблиця 2.26

Факторні навантаження по країнах другого кластеру*

	Factor - 1		Factor - 1
Ботсвана	1,29257	ПАР	1,44998
Греція	0,13188	Румунія	0,35226
Грузія	0,56123	Саудівська Аравія	0,44880
Йорданія	0,72550	Словаччина	1,30667
Італія	1,61073	Туніс	2,09899
Китай	0,44421	Туреччина	0,69281
Коста-Ріка	0,16471	Угорщина	1,01981
Латвія	1,41040	Уругвай	0,14609
Малайзія	1,14968	Хорватія	0,23023
Оман	0,07233	Чорногорія	0,44721

*Розраховано автором

Зіставлення та інтерпретація кореляції між факторами і змінними, табл. 2.27 дає змогу зробити такі висновки:

Таблиця 2.27

Факторні навантаження для кластеру 2*

Складові	Factor – 1
1	0,870793
2	0,768060
3	0,882630
4	0,891763
5	0,824338
6	0,857055
7	0,782256
8	0,755761
9	0,703685
10	0,789793
11	0,536960

*Розраховано автором

За результатами проведених розрахунків можемо сформулювати рівняння факторів впливу для країн кластеру 2:

$$F_{\text{Кластер 2}} = 0,870793_{x_1} + 0,768060_{x_2} + 0,882630_{x_3} + 0,891763_{x_4} + 0,824338_{x_5} + \\ + 0,857055_{x_6} + 0,782256_{x_7} + 0,755761_{x_8} + 0,703685_{x_9} + 0,789793_{x_{10}} + 0,536960_{x_{11}}$$

де: x_1 та x_2 – складові соціального чинника (індексів людського розвитку та соціального прогресу); x_3 , x_4 , x_5 та x_6 – складові економічного чинника (рейтингів інвестиційної привабливості, глобальної конкурентоспроможності, індексу залучення країн до міжнародної торгівлі, глобального індексу інновацій); x_7 , x_8 , x_9 , x_{10} та x_{11} – складові інституційного чинника (індексів економічних свобод, легкості ведення бізнесу, сприйняття корупції, захисту прав власності, підприємництва).

Рис. 2.30 підтверджує отримані у рівнянні результати – кожен з чинників формування інвестиційного клімату є вагомим, з незначною перевагою економічної та соціальної складових.

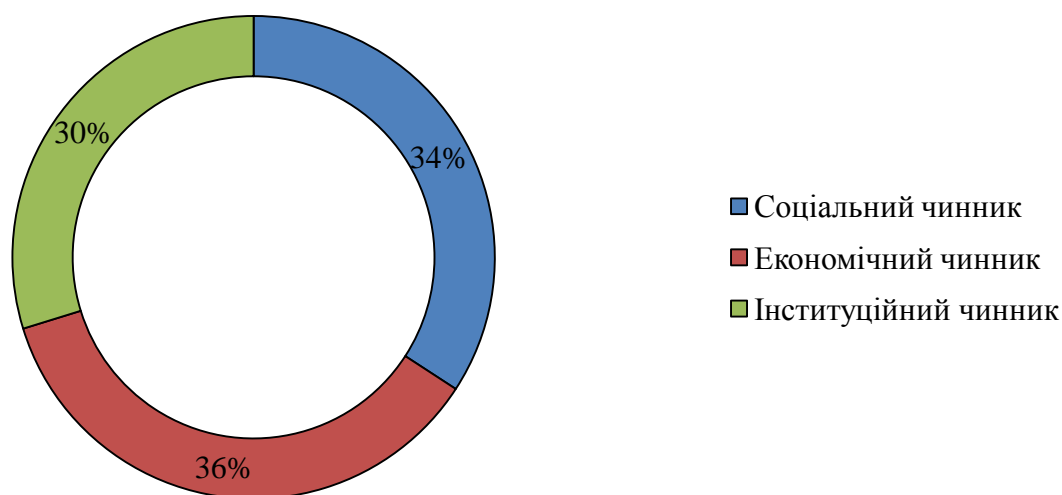

Рис. 2.30. Співвідношення чинників формування інвестиційного клімату країн другого кластеру*

*Розраховано автором

Для кластеру 3 у складі Бельгія, Естонія, Ізраїль, Іспанія, Катар, Кіпр, Литва, ОАЕ, Польща, Португалія, Республіка Корея, Словенія, Чехія, Чилі виокремлюється один основний фактор впливу, що підтверджується власними значеннями, відсотком загальної дисперсії, накопиченими власними значеннями і накопиченими відсотками, табл. 2.28.

Таблиця 2.28

Таблиця власних значень факторів третього кластеру*

Eigenvalues (Spreadsheet55) Extraction: Principal components				
	Eigenvalue	% Total - variance	Cumulative - Eigenvalue	Cumulative - %
1	3,842532	74,93211	3,842532	74,93211

*Розраховано автором

Як видно з даних таблиці 2.28 – частка дисперсії за виокремленим фактором дорівнює лише 74,93211%.

В цілому по кластеру факторні навантаження дорівнюють 0,791734 , але найбільш значимими вони є для Бельгії, Кіпру, табл. 2.29.

Таблиця 2.29

Факторні навантаження по країнах третього кластеру*

	Factor - 1		Factor - 1
Бельгія	2,53095	ОАЕ	0,88475
Естонія	0,36143	Польща	0,84071
Ізраїль	0,76759	Португалія	0,69222
Іспанія	0,68549	Респ.Корея	0,31216
Катар	0,68798	Словенія	0,44947
Кіпр	1,27707	Чехія	0,40721
Литва	0,87780	Чилі	0,30944

*Розраховано автором

Зіставлення та інтерпретація кореляції між факторами і змінними, табл. 2.30 дає змогу зробити такі висновки:

Таблиця 2.30

Факторні навантаження для кластеру 3*

Складові	Factor – 1
1	0,909246
2	0,824611
3	0,878290
4	0,903690
5	0,858163
6	0,699600
7	0,652225
8	0,672015
9	0,937855
10	0,915174
11	0,827215

*Розраховано автором

За результатами проведених розрахунків можемо сформулювати рівняння факторів впливу для країн кластеру 3:

$$F_{\text{Кластер 3}} = 0,909246_{x1} + 0,824611_{x2} + 0,878290_{x3} + 0,903690_{x4} + 0,858163_{x5} + \\ + 0,699600_{x6} + 0,652225_{x7} + 0,672015_{x8} + 0,937855_{x9} + 0,915174_{x10} + 0,827215_{x11}$$

де: x_1 та x_2 – складові соціального чинника (індексів людського розвитку та соціального прогресу); x_3 , x_4 , x_5 та x_6 – складові економічного чинника (рейтингів інвестиційної привабливості, глобальної конкурентоспроможності, індексу залучення країн до міжнародної торгівлі, глобального індексу інновацій); x_7 , x_8 , x_9 , x_{10} та x_{11} – складові інституційного чинника (індексів економічних свобод, легкості ведення бізнесу, сприйняття корупції, захисту прав власності, підприємництва).

Рис. 2.31 підтверджує отримані у рівнянні результати – кожен з чинників формування інвестиційного клімату є вагомим, з незначною перевагою економічної складової.

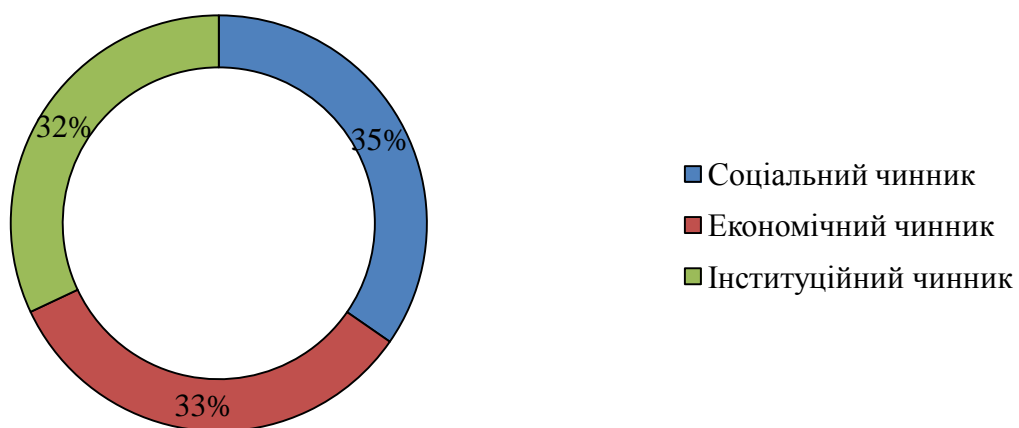

Рис. 2.31. Співвідношення чинників формування інвестиційного клімату країн третього кластеру

*Розраховано автором

Для кластеру 4 у складі Австралія, Австрія, Велика Британія, Данія, Ірландія, Ісландія, Канада, Нова Зеландія, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Сінгапур, США, Фінляндія, Франція, Швейцарія, Швеція виокремлюється один основний фактор впливу, що підтверджується власними значеннями,

відсотком загальної дисперсії, накопиченими власними значеннями і накопиченими відсотками, табл. 2.31.

Таблиця 2.31

Таблиця власних значень факторів четвертого кластеру*

Eigenvalues (Spreadsheet55) Extraction: Principal components				
	Eigenvalue	% Total - variance	Cumulative - Eigenvalue	Cumulative - %
1	3,989134	76,26486	3,989134	76,26486

*Розраховано автором

Як видно з даних таблиці 2.31 – частка дисперсії за виокремленим фактором дорівнює лише 76,26486%.

В цілому по кластеру факторні навантаження дорівнюють 0,715417, але найбільш значимими вони є для Австрії, Ісландії Сінгапуру, Франції, Швейцарії, табл. 2.32.

Таблиця 2.32

Факторні навантаження по країнах четвертого кластеру*

	Factor - 1		Factor - 1
Австралія	0,39144	Німеччина	0,01910
Австрія	1,08255	Норвегія	0,27864
Великобританія	0,31207	Сінгапур	2,06379
Данія	0,47459	США	0,01088
Ірландія	0,59300	Фінляндія	0,21580
Ісландія	1,50762	Франція	2,24829
Канада	0,23905	Швейцарія	1,20239
Н. Зеландія	0,55333	Швеція	0,41439
Нідерланди	0,55516		

*Розраховано автором

Зіставлення та інтерпретація кореляції між факторами і змінними, табл. 2.33 дає змогу зробити такі висновки:

Таблиця 2.33

Факторні навантаження для кластеру 4*

Складові	Factor – 1
1	0,858708
2	0,942949
3	0,925260
4	0,855979
5	0,895441
6	0,910324
7	0,873338
8	0,783566
9	0,956466
10	0,800424
11	0,795466

*Розраховано автором

За результатами проведених розрахунків можемо сформулювати рівняння факторів впливу для країн кластеру 4:

$$F_{\text{Кластер 4}} = 0,858708_{x_1} + 0,942949_{x_2} + 0,925260_{x_3} + 0,855979_{x_4} + 0,895441_{x_5} + \\ + 0,910324_{x_6} + 0,873338_{x_7} + 0,783566_{x_8} + 0,956466_{x_9} + 0,800424_{x_{10}} + 0,795466_{x_{11}}$$

де: x_1 та x_2 – складові соціального чинника (індексів людського розвитку та соціального прогресу); x_3 , x_4 , x_5 та x_6 – складові економічного чинника (рейтингів інвестиційної привабливості, глобальної конкурентоспроможності, індексу залучення країн до міжнародної торгівлі, глобального індексу інновацій); x_7 , x_8 , x_9 , x_{10} та x_{11} – складові інституційного чинника (індексів економічних свобод, легкості ведення бізнесу, сприйняття корупції, захисту прав власності, підприємництва).

Рис. 2.32 підтверджує отримані у рівнянні результати – кожен з чинників формування інвестиційного клімату є вагомим, з незначною перевагою економічної та соціальної складових.

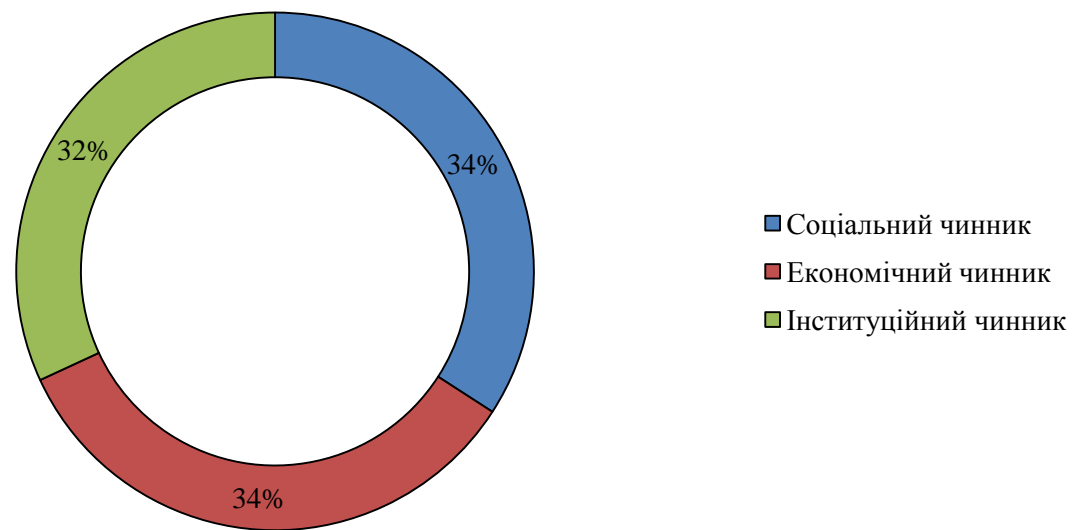

Рис. 2.32. Співвідношення чинників формування інвестиційного клімату країн четвертого кластеру*

*Розраховано автором

Для кластеру 5 у складі Алжир, Бангладеш, Бенін, Гана, Гондурас, Камерун, Малаві, Малі, Мозамбік, Нігерія, Пакистан, Сенегал, Танзанія виокремлюється один основний фактор впливу, що підтверджується власними значеннями, відсотком загальної дисперсії, накопиченими власними значеннями і накопиченими відсотками, табл. 2.34.

Таблиця 2.34

Таблиця власних значень факторів п'ятого кластеру*

Eigenvalues (Spreadsheet55) Extraction: Principal components				
	Eigenvalue	% Total - variance	Cumulative - Eigenvalue	Cumulative - %
1	4,069925	76,99932	4,069925	76,99932

*Розраховано автором

Як видно з даних таблиці 2.34 – частка дисперсії за виокремленим фактором дорівнює лише 76,99932%.

В цілому по кластеру факторні навантаження дорівнюють 0,853924, але найбільш значимими вони є для Алжира, Гани, Гондураса, Камеруна, Малі та Мозамбік, табл. 2.35.

Таблиця 2.35

Факторні навантаження по країнах п'ятого кластеру*

	Factor - 1		Factor - 1
Алжир	1,09876	Малі	1,09738
Бангладеш	0,34152	Мозамбік	1,42634
Бенін	0,04812	Нігерія	0,66231
Гана	1,60250	Пакистан	0,32466
Гондурас	1,13113	Сенегал	0,91714
Камерун	1,14078	Танзанія	0,80098
Малаві	0,50939		

*Розраховано автором

Зіставлення та інтерпретація кореляції між факторами і змінними, табл. 2.36 дає змогу зробити такі висновки:

Таблиця 2.36

Факторні навантаження для кластеру 5*

Складові	Factor – 1
1	0,996171
2	0,987381
3	0,962575
4	0,992164
5	0,961357
6	0,937899
7	0,973447
8	0,851436
9	0,986132
10	0,942452
11	0,938768

*Розраховано автором

За результатами проведених розрахунків можемо сформулювати рівняння факторів впливу для країн кластеру 5:

$$F_{\text{Кластер } 5} = 0,996171_{x1} + 0,987381_{x2} + 0,962575_{x3} + 0,992164_{x4} + 0,961357_{x5} + \\ + 0,937899_{x6} + 0,973447_{x7} + 0,851436_{x8} + 0,986132_{x9} + 0,942452_{x10} + 0,938768_{x11}$$

де: x_1 та x_2 – складові соціального чинника (індексів людського розвитку та соціального прогресу); x_3 , x_4 , x_5 та x_6 – складові економічного чинника (рейтингів інвестиційної привабливості, глобальної конкурентоспроможності, індексу залучення країн до міжнародної торгівлі, глобального індексу інновацій); x_7 , x_8 , x_9 , x_{10} та x_{11} – складові інституційного чинника (індексів економічних свобод, легкості ведення бізнесу, сприйняття корупції, захисту прав власності, підприємництва).

Рис. 2.33 підтверджує отримані у рівнянні результати – кожен з чинників формування інвестиційного клімату є вагомим, з незначною перевагою соціальної складової.

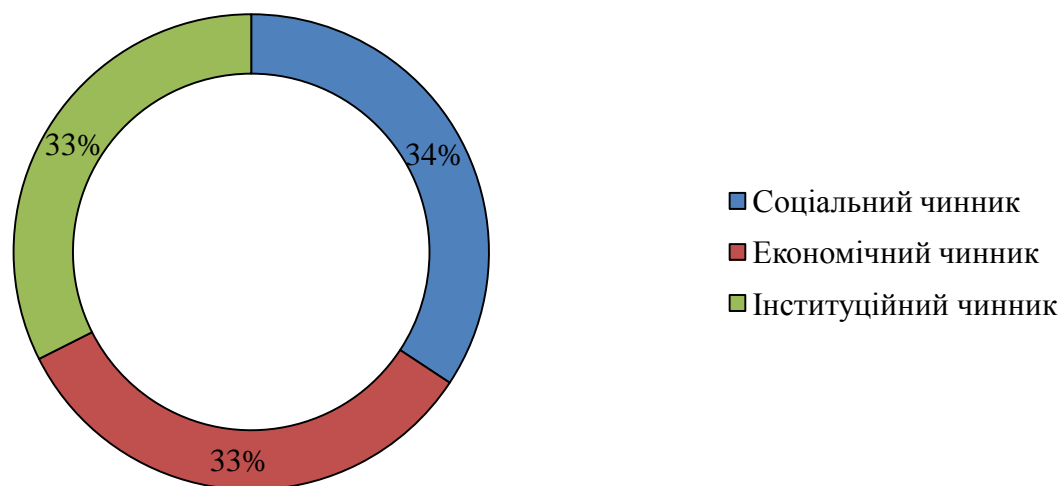

Рис. 2.33. Співвідношення чинників формування інвестиційного клімату країн п'ятого кластеру*

*Розраховано автором

Отже, за результатами факторного аналізу визначено найбільш впливові чинники формування інвестиційного клімату для країн кожного кластеру.

В табл. 2.37 та рис. 2.34 наведено дані, згідно яких можна зробити висновки щодо значної вагомості соціального чинника для країн першого кластеру. Всі інші чинники мають приблизно однаковий вплив на формування інвестиційного клімату.

Таблиця 2.37

**Розподіл кластерів за співвідношенням чинників формування
інвестиційного клімату***

	Соціальний чинник	Економічний чинник	Інституційний чинник
1 кластер	0,940808	0,754488	0,678862
2 кластер	0,8194265	0,8639465	0,713691
3 кластер	0,8669285	0,8349358	0,800897
4 кластер	0,9008285	0,896751	0,841852
5 кластер	0,991776	0,9634988	0,938447

*Розраховано автором

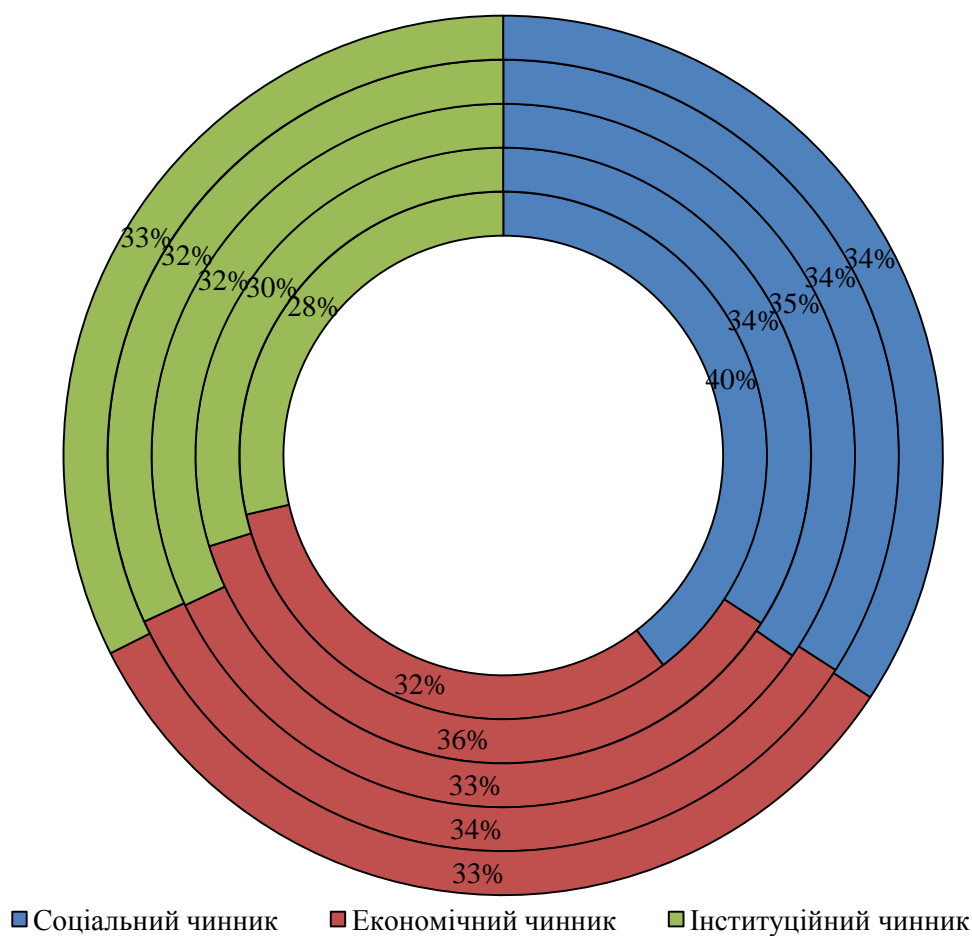

Рис. 2.34. Пріоритетність розвитку формування інвестиційного клімату* *Розраховано автором

Таким чином, за результатами проведених розрахунків маємо можливість сформувавши авторський рейтинг інвестиційного клімату країн світу. Розрахунки було зроблено з використанням методики розрахунку індексу людського розвитку, адаптовано під інвестиційну діяльність [172] у дослідженні Уманець Т.В.

Отримані результати наведено на рис. 2.35.

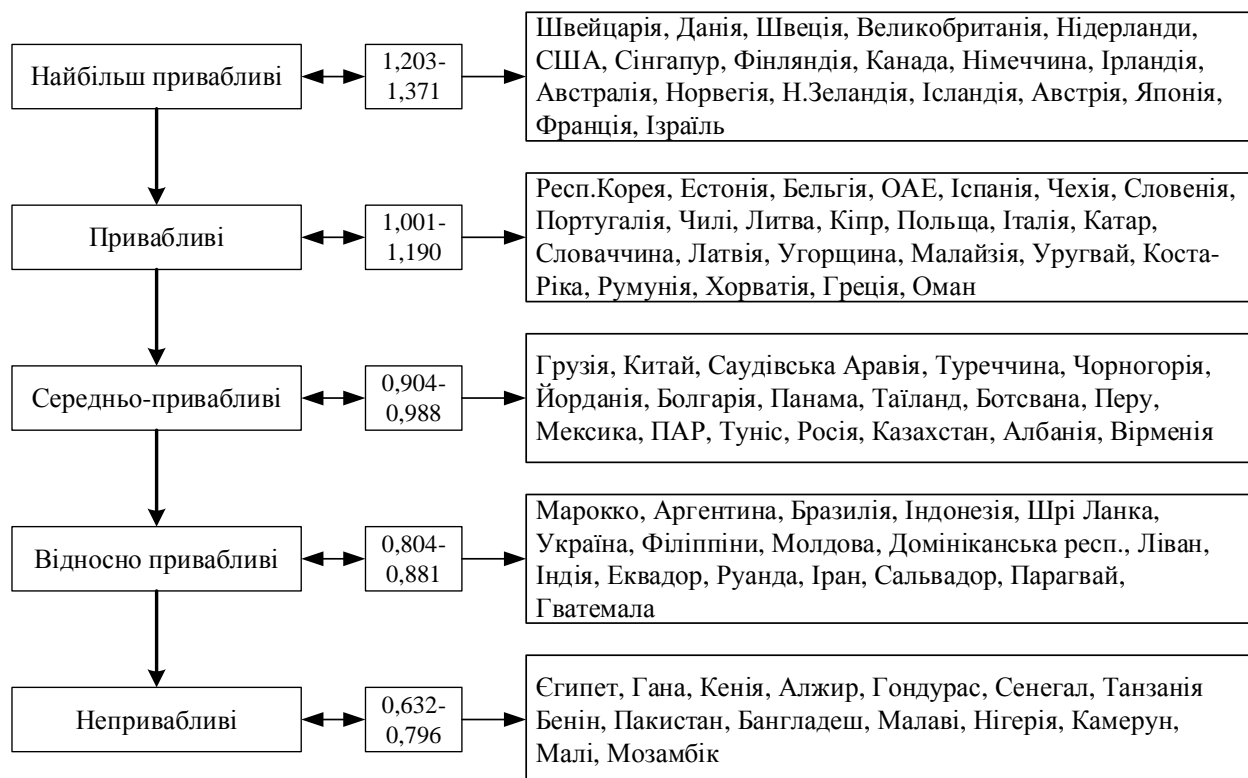

Рис. 2.35. Рейтинг привабливості інвестиційного клімату країн світу*

*Розроблено автором

Отже, проведене дослідження дало змогу не тільки сформувавши складові формування інвестиційного клімату країни, а й розподілити країни світу у кластери за рівнем його розвитку, виокремити факторні навантаження та запропонувати авторський рейтинг привабливості інвестиційного клімату.

Висновки до розділу 2

1. Охарактеризовано особливості розвитку світового інвестиційного ринку та його трансформації за період з 2000 по 2017 рр. Зокрема, проаналізовано: динаміку притоку прямих іноземних інвестицій в цілому у світі та за регіонами; динаміку відтоку прямих іноземних інвестицій за регіонами світу; динаміку надходження портфельних інвестицій, як доповнюючого елементу прямих інвестицій, за регіональним розподілом; обсяги акцій та облігацій у портфельних інвестиціях за країнами світу; міжнародну інвестиційну позицію країн світу, що відображає їх фінансове положення як країни-кредитора або країни-боржника; динаміку сальдо інвестиційних прибутків за країнами світу; динаміку рахунку поточних операцій платіжного балансу країн світу; наявність взаємозв'язку між обсягами надходження прямих іноземних інвестицій та портфельних інвестицій в країни на зміни в обсягах їх ВВП. Виявлено, що за досліджуваний період як розвинуті країни, так й країни, що розвиваються, зазнали значних інвестиційних коливань, що були пов'язані, як із кризовими явищами у глобальній економіці, так й національними особливостями розвитку.

2. Конкретизовано складові інвестиційного клімату, який є результатом впливу двох елементів: інвестиційного потенціалу та інвестиційних ризиків – чим нижче рівень інвестиційних ризиків, тим більш повно може бути задіяний інвестиційний потенціал. Сформовано перелік складових інвестиційного клімату національних економік, які надають комплексну характеристику його соціальним, економічним та інституційним чинникам: 1. Індекс людського розвитку; 2. Індекс соціального прогресу; 3. Рейтинг інвестиційної привабливості; 4. Рейтинг глобальної конкурентоспроможності; 5. Індекс залучення країн до міжнародної торгівлі; 6. Глобальний індекс інновацій; 8. Індекс легкості ведення бізнесу; 9. Індекс сприйняття корупції;

10. Міжнародний індекс захисту прав власності; 11. Глобальний індекс підприємництва.

3. Проведено комплексний аналіз інвестиційного клімату 93 країн в глобальних умовах розвитку через кластерний аналіз, який дозволив виокремити групи найбільш привабливих, привабливих, середньо-привабливих, відносно привабливих та непривабливих країн світу за інвестиційним кліматом. Акцентовано увагу на значній регіональній асиметрії привабливості інвестиційного клімату, а саме: європейські країни мають найвищий ступінь привабливості інвестиційного клімату та відсутність інвестиційно непривабливих країн. В Африці, навпаки, відсутні найбільш привабливі в інвестиційному плані країни. Більшість країн Азії та Океанії, Америки відносяться до відносно привабливих в інвестиційному плані країн.

4. За допомогою факторного аналізу виокремлено факторні навантаження складових інвестиційного клімату для досліджуваних країн. Зроблено висновок, що кожен з чинників (соціальний, економічний, інституційний) формування інвестиційного клімату є вагомим з незначною перевагою економічної складової.

5. Розраховано авторський рейтинг інвестиційного клімату країн світу, визначеного з використанням методики розрахунку інтегрального індексу людського розвитку, адаптованої під інвестиційну діяльність. Здійснено ієрархію країн світу за інвестиційним кліматом, зокрема лідером рейтингу є Швейцарія, Данія, Швеція, аутсайдерами – Мозамбік, Малі та Камерун.

Проведене дослідження дало змогу не тільки провести аналіз асиметричного розвитку світового інвестиційного ринку, а й сформувати складові формування інвестиційного клімату країни, розподілити країни світу у кластери за рівнем його розвитку, виокремити факторні навантаження та запропонувати авторський рейтинг привабливості інвестиційного клімату.

Основні наукові результати розділу наведені в наступних публікаціях автора: [173; 174; 175; 176].

РОЗДІЛ 3

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УРАЇНИ НА СВІТОВОМУ ІНВЕСТИЦІЙНОМУ РИНКУ

3.1. Інституціоналізація регулювання світового інвестиційного ринку в умовах глобалізаційних перетворень

Питання контролю інвестиційного ринку є надзвичайно важливим із погляду на глобалізаційні процеси в міжнародних економічних відносинах та активізацію транскордонних потоків капіталу. Так, наявність організацій з регулювання міжнародного інвестиційного ринку сприяє більш ефективній взаємодії міжнародних інвесторів із реципієнтами інвестицій, а також виступає регулятором у правовій площині, тим самим будучи гарантом безпеки інвестування.

Інституціями, що здійснюють регулювання світового інвестиційного ринку на глобальному рівні, є Міжнародний валютний фонд (МВФ), організації групи Світового банку, а також Світова організація торгівлі (СОТ), Організація економічного співробітництва та розвитку, Економічна та соціальна рада ООН.

Необхідно зазначити, що найпершим нормативно-правовим актом у сфері міжнародного інвестиційного регулювання була Угода про Міжнародний валютний фонд (МВФ), що вступила в силу у 1945 році. Хоча до основних функцій даної фінансової установи не належить прямий нагляд за інвестиційними відносинами у світі, саме із заснуванням МВФ було покладено початок контролю багатостороннього інвестування.

У свою чергу, група Світового банку є найвпливовішою сукупністю інституцій, в статутні цілі яких входить контроль інвестиційних потоків. До її складу входять Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Міжнародна асоціація розвитку

(МАР), Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС), Багатостороння агенція з гарантій інвестицій (БАГП).

Основною метою МБРР у сфері регулювання процесів міжнародного інвестування є всебічне заохочення прямих іноземних та приватних інвестицій у країни шляхом надання гарантій або участі в позиках приватних кредиторів. Дана мета закріплена у статуті організації, що є нормативною базою її діяльності [177]. У свою чергу, головна функція Міжнародної фінансової корпорації – це заохочення приватних інвестицій у розвинені країни з високорентабельними підприємствами, а також інвестування в акціонерний капітал технологічних промисловостей із перепродажем їхніх акцій приватним інвесторам [178, с. 32-35]. Цілі Міжнародної асоціації розвитку (МАР) із урегулювання міжнародної інвестиційної діяльності носять непрямий характер та головним чином полягають у сприянні підвищенню рівня життя населення у країнах, що розвиваються, шляхом активізації внутрішнього капіталу країни та залучення приватних інвестицій з-за кордону [179].

Якщо вищезазначені організації у складі групи Світового банку у регулюванні діяльності міжнародного інвестиційного ринку керуються власними статутами, то наступні інституції Світового банку мають специфічні функції вирішення спорів в інвестиційній площині, використовуючи нормативні акти міжнародного інвестиційного права.

Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС) у своїй діяльності керується Вашингтонською конвенцією про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами, затвердженою у 1965 році [180]. Згідно із даним нормативно-правовим актом, МЦУІС виступає органом із вирішення спорів в інвестиційній площині, пропонуючи сторонам спору примиритися. У разі неможливості вирішення конфлікту через погодження між сторонами, МЦУІС ініціює процедуру арбітражного суду та виносить обов'язкове для обох сторін рішення [181, с. 276-278].

Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (БАГІ) забезпечує гарантії потенційних інвесторів від некомерційних ризиків, що можуть виникнути в разі інвестування в галузі промисловості країн, що розвиваються. Нормативною базою діяльності БАГІ служить Сеульська конвенція, підписана у 1985 році, за умовами якої, окрім страхування інвесторів, організація сприяє надходженню потоків інвестицій у країни-члени, що розвиваються [182].

Організаціями, що мають компетенції у сфері регулювання міжнародного інвестиційного ринку, є Світова організація торгівлі (СОТ) та Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Хоча першочерговими завданнями СОТ є здійснення контролю над міжнародною торгівлею, у 1994 році в Уругваї було укладено Згоду про інвестиційні заходи, пов'язані з торгівлею. Згідно з її положеннями, повноваження національних урядів по відношенню до іноземних інвестицій у виробничі галузі були значно обмежені, аби зменшити їхній негативний вплив на процеси в міжнародній торгівлі [183, с. 115-117].

Інвестиційний комітет ОЕСР та Комітет з питань фінансових ринків мають повноваження проводити багатосторонні переговори між урядами держав та сприяти укладенню дво- або багатосторонніх угод із регулювання іноземних інвестицій на їхніх територіях [184, с. 58].

Впливовою інституцією, що здійснює контроль за потоками міжнародних інвестицій та розвитком інвестиційного ринку, є Економічна і соціальна рада ООН (ЕКОСОР) [185], у складі якої діє Комісія з міжнародних інвестицій та Комісія з транснаціональних корпорацій. До їхньої компетенції належить обговорення глобальних проблем міжнародних економічних відносин, розроблення рекомендацій щодо політики держав-членів по відношенню до заохочення прямих іноземних інвестицій та їхньому законодавчому врегулюванню.

Таким чином, регулювання світового інвестиційного ринку на глобальному рівні здійснюється вищезгаданими організаціями та органами в

їхньому складі. Незважаючи на це, на регіональному рівні також існують інституції з контролю міжнародного інвестування, які, на відміну від глобальних організацій, є більш ефективними регуляторами даного процесу, адже спираються на специфіку конкретного регіону світу.

У Сполучених Штатах Америки регулювання надходження іноземних інвестицій реалізується через нагляд за зовнішньоекономічною ситуацією в цілому. Правовою основою для контролю за інвестиціями в країні виступає Комплексний закон про торгівлю і конкуренцію (1988) [186]. Згідно з ним, існують обмеження на понаднормове придбання активів іноземцями у стратегічно важливих галузях господарства (ядерна енергетика, морське судноплавство тощо) та володіння цінними паперами держави на суму, вищу від певної норми, що встановлюється законодавством. Президенту США надано право забороняти певні процеси іноземного інвестування, якщо вони загрожують національній безпеці та незалежності галузей промисловості.

Що до залучення інвестицій, особливо дієвими є місцеві закони штатів, які можуть передбачати звільнення іноземного інвестора від оподаткування нерухомості та прибутку на початковий період. Таким чином, комбінація загальнофедеральних та місцевих законодавчих та підзаконних актів сприяє більш ефективній регуляції інвестиційної діяльності всередині США.

На регіональному рівні регулювання інвестиційних потоків США застосовує своє членство в Міжамериканському банку розвитку (МАБР), створеному в 1959 році. За допомогою даної організації США веде ефективне співробітництво із країнами Латинської Америки та Карибського басейну, укладаючи багатосторонні угоди про взаємне сприяння іноземним інвестиціям та вигідні умови для інвесторів у країнах-членах МАБР [187].

Аналізуючи азійську модель регулювання інвестиційного ринку, необхідно розглянути діяльність Азійського банку розвитку, що був створений у 1965 році. Дана інституція покликана здійснювати стимулювання інвестиційної діяльності шляхом надання пільгових інвестиційних кредитів і здійснення портфельних інвестицій резидентами

країн-членів. У її рамках проводяться багатосторонні зустрічі з представниками національних урядів та провідних світових інвесторів. Роль Азійського банку розвитку у переговорах посередницька [188].

Одним із головних учасників Азійського банку розвитку є Японія. Окрім її діяльності у сфері міжнародного інвестиційного регулювання в рамках даної організації, країна також проводить чітку політику у сфері заохочення іноземних інвестицій через двосторонні переговори із приватними інвесторами. Такі заходи належать до компетенції консультативних рад, створених при Міністерстві закордонних справ Японії [189]. У країні існує ефективна система преференцій та пільг для іноземних інвесторів, що активно реалізуються через прискорення інвестиційних потоків до Японії, особливо у галузі науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. У доповнення до фінансових методів стимуляції інвестиційних потоків з-за кордону, Експертним комітетом Ради з іноземних інвестицій Японії у 2005 році були затверджені основні напрями залучення зарубіжних інвестицій до країни, серед яких основним є поліпшення умов для здійснення транскордонних злиттів і поглинань.

У свою чергу, інша азійська країна, Китай, у регулюванні потоків міжнародних інвестицій керується внутрішніми законами, що містять умови дотримання національного законодавства Китаю зовнішніми інвесторами. Також визначається мінімальна частка капіталовкладень іноземними інвесторами за умови спільного підприємства (переважно 25 %), обмежується термін співпраці із закордонними інвесторами [190, с. 177]. Крім цього, національне законодавство Китаю регулює послідовність формування статутних фондів іноземних підприємств, висуває особливі вимоги проведення валютних розрахунків.

Заходи з регулювання іноземних інвестицій у Китаї підкріплюються діяльністю цієї країни у створеному в 2015 році Азійському банку інфраструктурних інвестицій. Так, дана країна має найбільшу частку у цій організації. Азійський банк інфраструктурних інвестицій ставить завдання

активізувати надходження прямих і портфельних інвестицій до країн-учасниць та залучати фінансові надходження передусім в інфраструктурні проекти Азії [191].

Що ж до характеристики режиму контролю міжнародних інвестиційних потоків у країнах Європейського Союзу, на загальному рівні він складає механізм регулювання за допомогою фінансових структур ЄС – Європейського центрального банку, Європейської ради із системних ризиків та Європейського інвестиційного банку. Роль Європейського центрального банку (ЄЦБ) у контролі транскордонних потоків інвестування полягає у забезпеченні стабільних умов капіталовкладення для інвесторів через проведення грошово-кредитної політики захисту обмінного курсу євро [192]. Завдяки ефективній співпраці ЄЦБ із центральними банками країн-членів ЄС у галузі захисту валютного курсу та забезпечення безперебійності платіжних систем створюються можливості для європейського та міжнародного співробітництва країн у галузі інвестування.

Європейська рада із системних ризиків має компетенцію в ідентифікації та пріоритизації системних ризиків, що виникають у фінансовому секторі ЄС, у тому числі з приводу потоків іноземних інвестицій. Макропруденційна політика в інвестиційній сфері, що проводиться Європейською радою із системних ризиків, включає в себе надання попереджень та консультацій Раді ЄС із приводу регулювання потоків іноземних інвестицій та нагляд за виконанням наданих рекомендацій [193, с. 151].

Роль Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) полягає в інвестуванні коштів у розвиток європейських регіонів, яке має форму кредитування. Переважними отримувачами інвестицій ЄІБ є підприємства у галузях телекомунікацій, енергетики та транспорту. Інвестиційними цілями ЄІБ виступають сприяння регіональній інтеграції та стимулювання розвитку інвестиційних проектів у приватному та державному секторах [194, с. 59]. Для їхньої реалізації структурна частина ЄІБ, Європейський інвестиційний

фонд, надає глобальні та індивідуальні позики у сфері венчурного капіталу для підтримки проектів із високим ступенем ризику.

Ще одним органом, що має функцію регуляції міжнародних інвестиційних потоків, є Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) [195]. Даний фінансово-кредитний інститут виступає інвестором, оскільки проводить інвестиційну політику для прискорення інтеграції економік країн у світові міжгосподарські зв'язки шляхом здійснення, окрім кредитування, прямих інвестицій у проекти переважно приватного сектору (зокрема у сферу фінансів та послуг). Інвестуючи в акціонерний капітал, ЄБРР висуває структурні та інституційні вимоги до отримувача інвестицій з метою оптимізації інвестиційного клімату.

Українська модель регулювання надходження інвестиційних потоків складається із зовнішніх та внутрішніх важелів контролю за інвестуванням. Із одного боку, наша країна активно співпрацює із міжнародними фінансовими організаціями. Так, Україна є членом Міжнародного валютного фонду (МВФ) та визнає Угоду про МВФ, що встановлює базові правила міжнародної інвестиційної діяльності.

Інституціями Світового банку, членом яких Україна стала у 1992 році, є Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Міжнародна асоціація розвитку (МАР), Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС), Багатостороння агенція з гарантій інвестицій (БАГІ). Пріоритетними напрямками діяльності України в даних структурних частинах Світового банку є отримання коштів на інвестиційні проекти, що є необхідною передумовою розвитку національної економіки [196].

Україна ратифікувала Вашингтонську конвенцію у 2000 році та Сеульську конвенцію у 1988 році. Даний факт свідчить про включення України до міжнародних інвестиційних відносин та її готовність до ведення інвестиційної діяльності згідно із міжнародним інвестиційним правом. У свою чергу, країни світу, зважаючи на закріплені у вищезазначених

нормативно-правових актах норми, зобов'язані дотримуватися міжнародних правил інвестування у тому числі й по відношенню до України.

Наша країна є активним учасником Світової організації торгівлі із 2008 року [197]. На Україну поширюються умови Згоди про інвестиційні заходи, пов'язані з торгівлею, що надає їй додатковий захист у сфері інвестиційної діяльності.

Меморандум взаєморозуміння між Урядом України і Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) щодо поглиблення співробітництва, підписаний у 2014 році, став нормативно-правовим актом, що дозволяє Україні співпрацювати з ОЕСР у галузі конкуренції та питаннях інвестування, конкурентоспроможності, пов'язаних із бізнесом [198].

Не менш важливим є те, що Україна була обрана до складу Економічної і Соціальної Ради ООН (ЕКОСОР) на період 2019-2021 років. Наша країна братиме участь в обговореннях Комісії з міжнародних інвестицій, що надасть можливість заохочення прямих іноземних інвестицій до країни та обговорити питання, пов'язані із законодавчим урегулюванням на дво- та багатосторонньому рівнях.

Ефективним інструментом інвестиційного потенціалу України стало членство в Європейському банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) у 1992 році [199]. В Україні ЄБРР увагу приділяє особливу увагу розвитку локального ринку облігацій.

Україна також співпрацює із Європейським інвестиційним банком із часу підписання Рамкової угоди у 2005 році. Серед основних цілей, закріплених у даному документі, міститься умова про фінансування інвестиційних проектів на території України на умовах, запропонованих ЄІБ [200].

До внутрішніх важелів контролю за транснаціональними інвестиційними потоками в Україні належить низка законів, головними з яких є Закони України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування».

Закон України «Про інвестиційну діяльність» закріплює рівні права щодо здійснення іноземними суб'єктами інвестиційної діяльності на території України. Інвестор зобов'язаний подати фінансовим органам декларацію про обсяги і джерела здійснюваних інвестицій [201]. Згідно із Законом «Про режим іноземного інвестування», суб'єкти інвестування мають право визначати мету та способи її реалізації, а також обсяги інвестицій; залучати будь-яких учасників інвестиційної діяльності на основі договорів. Для іноземних інвестицій було встановлено національний режим ведення підприємництва та спеціальні умови оподаткування [202].

Необхідно відзначити деякі негативні риси інвестиційної ситуації в Україні, що стає перешкодою для залучення більшого обсягу закордонних інвестицій у країну.

По-перше, інвестиційний клімат України характеризується низьким рівнем сприятливості ведення бізнесу міжнародними партнерами в нашій країні. Так, високим є рівень бюрократизації, пов'язаний із урядовим контролем за веденням бізнесу, та корупції. За даними міжнародної неурядової організації Transparency International, у 2018 році Україна посіла 120 місце зі 180 за рівнем корумпованості економічного життя [203].

По-друге, існують високі некомерційні ризики, пов'язані із нестабільною політико-геостратегічним положенням України. Захисні механізми активів та прибутків потенційних інвесторів недостатньо розроблені в українському інвестиційному законодавстві.

Таким чином, постає необхідність у модернізації інвестиційної політики України у питанні регулювання іноземних інвестицій, а також покращення інвестиційного становища країни. Враховуючи досвід світових організацій з контролю міжнародних потоків інвестицій та високорозвинених країн і угруповань (США, Японії, Китаю, Європейського Союзу), вважаємо за доцільне здійснити зазначені нижче заходи:

1. Лібералізація законодавчих механізмів України у сфері інвестиційного права шляхом доповнення Законів України «Про

інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування» нормами про партнерську взаємодію державних органів та бізнесу. Даний крок дозволить будувати відносини між приватними інвесторами та Україною на принципах активного партнерства, що довело свою ефективність на прикладі інвестиційної політики Японії та США. У даній сфері можливим є зменшення надмірного регулювання діяльності іноземних підприємців завдяки корпоративним реформам у державних структурах, оптимізації кодексів України з економічних питань [204, с. 42].

2. Активізація притоку іноземних інвестицій шляхом розширення пільгових термінів для закордонних інвесторів, зокрема у сфері венчурного бізнесу [205, с. 187].

3. Створення інформаційних установ із консультативними функціями для забезпечення поінформованості іноземних інвесторів щодо економічного становища в Україні та процесу реформування інвестиційного законодавства України у цій сфері. Необхідним кроком у даній галузі є розробка довгострокової програми покращення інвестиційного клімату України із подальшою інформаційно-комунікаційною програмою серед потенційних іноземних інвесторів на території України та за її межами.

Відповідно до вищезазначеного, вважаємо актуальним утворення в Україні специфічної інституції – Державної агенції інвестування національних проектів, для контролю та регулювання інвестиційного ринку України через забезпечення реалізації державної політики у сфері інвестиційної діяльності та управління національними проектами – стратегічно важливими проектами, що забезпечують технологічне оновлення та розвиток базових галузей реального сектору економіки України, рис. 3.1.

Державна агенція інвестування національних проектів має відповідати за реалізацію підвищення інвестиційної привабливості Україні через:

- зміни процедури адміністрування державних видатків розвитку;
- використання обмеженого ресурсу країни, як засобу для партнерства з приватним капіталом;

- створення необхідної інфраструктури для залучення інвестицій;
- створення умов для радикального збільшення притоку інвестицій.

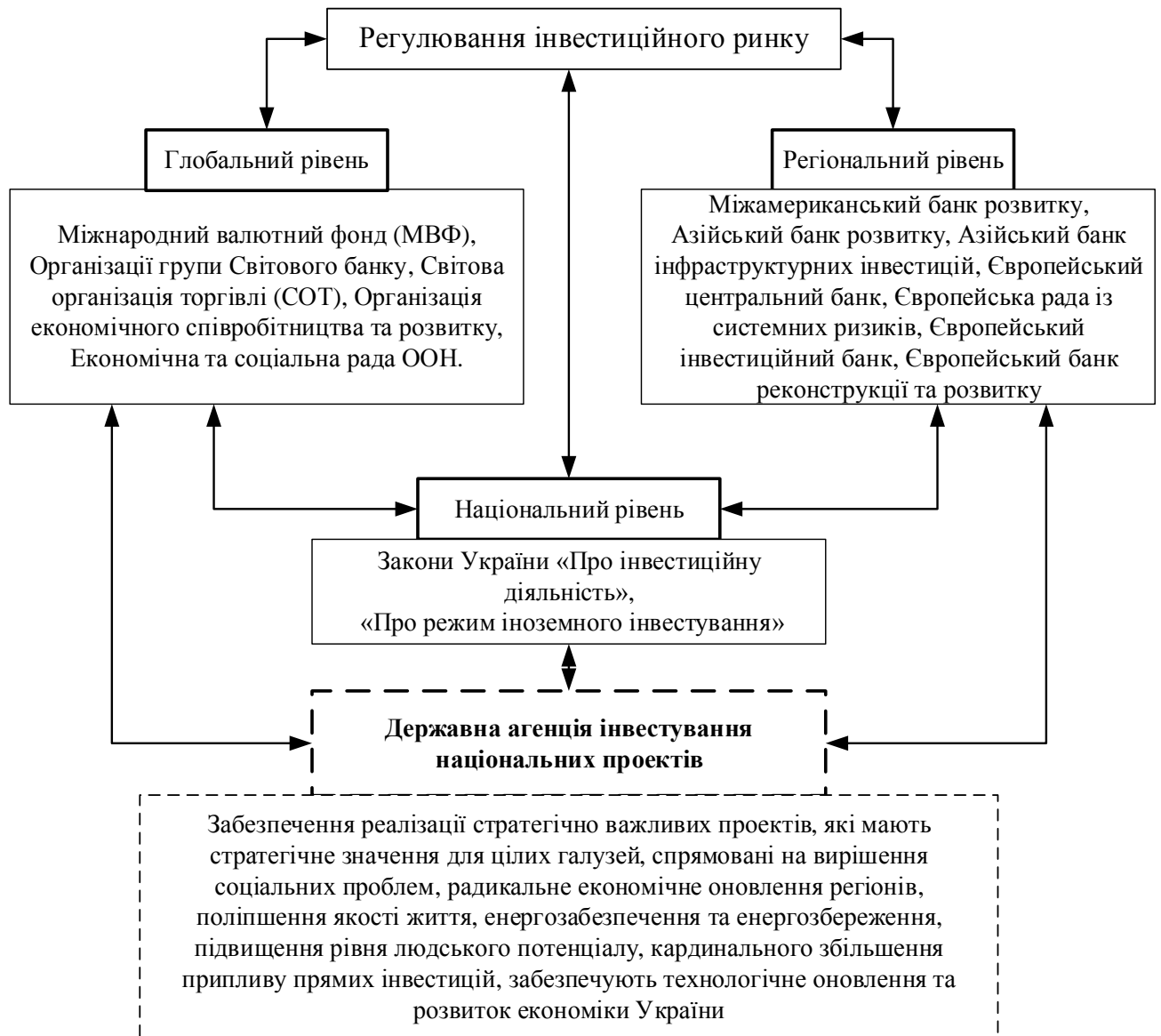

Рис. 3.1. Інституціонально-функціональна схема регулювання інвестиційного ринку на глобальному, регіональному та національному рівнях*

*Розроблено автором

Результатом функціонування агенції є покращення інвестиційного клімату та формування системи якісних інвестиційних пропозицій – проектів

підготовлених за міжнародними стандартами та реалізації національних проектів, які в якості «точок зростання» економіки України, центрів залучення інвестиційних ресурсів, будуть сприяти динамічному зростанню національної економіки.

3.2. Інноваційна складова розвитку світового інвестиційного ринку

Вивчення теоретико-методологічних основ забезпечення сталого економічного зростання дозволяє зробити висновок, що головну роль у вирішенні даного завдання грають інвестиції. Це показано в дослідженнях, ініційованих роботами П. Ромера, Р. Лукаса і трохи пізніше С. Ребел. Внесок П. Ромера і Р. Лукаса проявляється у формуванні нового напрямку довгострокового економічного зростання, що отримав назву теорії ендогенного економічного зростання [206; 207]. Залежно від джерел економічного зростання і об'єктів інвестування створені ендогенні моделі довгострокового стійкого зростання економіки.

На сучасному етапі формується Індустрія 4.0. – епоха інновацій, коли передові технології радикально змінюють цілі галузі економіки приголомшливо швидкими темпами.

Одним з найбільш відчутних аспектів четвертої промислової революції є ідея «сервіс-орієнтованого проектування». Воно може варіюватися від користувачів, що використовують заводські настройки для виробництва власних продуктів, до компаній, які поставляють індивідуальні продукти індивідуальним споживачам.

Однак при реалізації концепції Індустрія 4.0. передбачаються ключові проблеми – стандартизація, організація праці, доступність технологій та достатність фінансування. Отже, для плавної реалізації «Індустрії 4.0» необхідно вжити таких заходів [208]:

- забезпечення доступних послуг в мережевій інфраструктурі та підкріплення їх міжнародними стандартами і політикою – як національної, так і глобальної;
- поступова заміна старих статичних, нединамічних систем на нові, що працюють в реальному часі і орієнтовані на сервіс;
- формування нових бізнес-моделей;
- залучення співробітників з самого початку процесів модернізації, підвищувати їх кваліфікацію і технічний розвиток.

Інституційні, просторові і структурні перетворення економічного середовища стимулюють інвестиційні процеси до розвитку в інноваційному напрямку. Інноваційна діяльність країн з відкритою економікою визначається спрямованістю світового розвитку і прагненням накопичувати конкурентні переваги для довгострокового економічного зростання. Знання та інформаційні технології формують середовище для становлення постіндустріального суспільства і відповідного його рівню виробництва наукомістких товарів і послуг. Цей процес супроводжується появою принципово нових управлінських систем і сприяє поширенню мережових форм організаційної взаємодії господарських структур, включаючи інтернет-простір. Політика підтримки конкурентоспроможності країн, що ставлять цілі сталого соціально-економічного розвитку, ґрунтується на системному використанні інвестиційних факторів і рівномірному просторовому розміщенню інноваційної інфраструктури.

Взаємозв'язок інвестиційної діяльності та науково-технічного прогресу має кілька аспектів. Найважливішим із них є розгляд інвестицій в якості своєрідного каталізатора наукових досліджень, що особливо важливо в умовах перетворення науки в безпосередню продуктивну силу суспільства. У зв'язку з цим повинна бути сформована модель фінансування економічного зростання на основі інновацій, створює можливість розвитку реального сектора економіки на базі останніх досягнень НТП і формування оптимальної структури суспільного виробництва [209, с. 271].

Інвестиційна діяльність в даний час відіграє найважливішу роль в забезпеченні поступального й якісного економічного зростання. У зв'язку з цим нам видається важливим моментом здатність країни мобілізувати не тільки свої внутрішні, а й зовнішні інвестиційні можливості і ресурси.

Інноваційна діяльність є двигуном економічного прогресу, каталізатором економічного зростання і розвитку. На перше місце сьогодні вийшов фактор росту ефективності ресурсів і підприємництва на базі НДДКР і інновацій, що зумовило формування концепцій інноваційного типу економічного зростання. Цей тип зростання, до якого перейшли розвинені країни, базується не на виробництві та споживанні матеріальних благ, а на створенні і споживанні інформаційних продуктів, тобто продуктів високих технологій. Це означає, що даний тип зростання не пов'язаний з проблемою «витрати – випуск» і визначається ступенем споживання інформації. Основними джерелами такого економічного зростання є інновації і накопичення людського капіталу [212, с. 381].

Отже, інвестиції в інноваційну діяльність можна розглядати в якості одного з найбільш важливих факторів економічного зростання країни, становлення інноваційної економіки. До комплексу заходів, необхідних для формування в країні економіки інноваційного типу можна віднести три фундаментальних заходи: а) збільшення обсягів фінансування та інвестування НДДКР, вдосконалення їх механізмів; б) активне використання на практиці непрямих методів фінансової підтримки інноваційного середовища - податкові пільги, митні преференції, цільове кредитування, лізинг, державні гарантії; в) формування інноваційних кластерів з подальшим точковим їх фінансуванням з боку держави та іноземних інвесторів.

У контексті глобальних трансформацій світової економіки існує потреба у пріоритизації заходів, що служать основою для розвитку інноваційних технологій. Таким чином, інвестиції в інновації – центральний пріоритет та основний засіб розвитку нових технологій, що у свою чергу є каталізатором активізації діяльності на світовому інвестиційному ринку.

Задля дослідження інноваційної складової світового інвестиційного ринку слід розглянути такі показники, як обсяги венчурних інвестицій в інновативні технології за рейтингом глобального індексу інвестицій, обсяги міжнародних інвестицій в науково-дослідні та дослідно-конструкторські галузі, тобто ті, що базуються на знаннях (R&D); глобальні тенденції світових венчурних інвестицій в інновації за секторами .

Важливим показником активності на міжнародному інвестиційному ринку є показник обсягів венчурних інвестицій в інновації за десятками передових країн протягом останніх років (2013-2018).

Даний індикатор включає в себе кількість приватних портфельних інвестицій в акціонерний капітал, усереднених за загальним обсягом угод та величиною кожної з них (об'єм). У результаті кожній країні присвоєна оцінка від 1 до 100, що відображає позицію певної країни у рейтингу глобальних венчурних інвестицій в інновації.

Як видно із таблиць 3.1 та 3.2, лідерами за загальним обсягом венчурних угод із приводу інновацій за 2013-2014 р. залишалися майже незмінними (Ізраїль, Сполучені Штати Америки, Канада, Ірландія). Показники об'єму інвестицій в інновативні технології збільшилися в 1,7 разів у 2014 році порівняно із 2013 р., що є показовим серед четвірки передових країн у 2014 році, оцінка яких була найвищою.

Таблиця 3.1

Загальний обсяг венчурних інвестицій в інновації, 2013 р.*

Країна	Об'єм	Оцінка
Ізраїль	0,40	100
Канада	0,34	96,05
Сполучені Штати Америки	0,32	93,84
Того	0,29	91,27
Ірландія	0,27	89,96
Данія	0,27	89,33
Швеція	0,25	87,45
Фінляндія	0,18	78,76
Сполучене Королівство	0,17	78,46
Зімбабве	0,14	73,65

*Складено автором за даними [210]

Таблиця 3.2

Загальний обсяг венчурних інвестицій в інновації, 2014 р.*

Країна	Об'єм	Оцінка
Ізраїль	0,97	100
Сполучені Штати Америки	0,74	100
Ірландія	0,70	100
Канада	0,67	100
Швейцарія	0,44	100
Фінляндія	0,42	95,83
Сполучене Королівство	0,36	81,34
Сінгапур	0,34	75,77
Швеція	0,32	72,07
Франція	0,31	70,54

*Складено автором за даними [210]

Зріст обсягів венчурних інвестицій в інновації продовжився у 2015 році, коли найвищі показники виявили Фінляндія, Маврикій та Ізраїль. Підвищення рейтингу Маврикія у 2015 році було результатом державних реформ всередині країни, направлених на розвиток сектора інформаційно-технічних послуг (таблиці 3.3, 3.4) [211]. Притоки венчурних капіталовкладень в інновації у 2016 році дещо послабилися, що відобразилося на показниках рейтингу глобальних венчурних інвестицій в інновації.

Таблиця 3.3

Загальний обсяг венчурних інвестицій в інновації, 2015 р.*

Країна	Об'єм	Оцінка
Фінляндія	1,20	100
Маврикій	0,80	100
Ізраїль	0,80	96,16
Канада	0,70	90,43
Люксембург	0,70	83,67
Сполучені Штати Америки	0,70	80,74
Швейцарія	0,60	70,42
Данія	0,50	58,08
Ірландія	0,40	49,80
Гонконг, Китай	0,40	46,00

*Складено автором за даними [210]

Таблиця 3.4

Загальний обсяг венчурних інвестицій в інновації, 2016 р.*

Країна	Об'єм	Оцінка
Канада	0,65	100
Фінляндія	0,49	100
Ізраїль	0,46	100
Сполучені Штати Америки	0,42	100
Франція	0,27	100
Естонія	0,26	99,54
Сполучене Королівство	0,23	86,80
Данія	0,23	86,40
Ірландія	0,21	79,68
Ісландія	0,20	74,34

*Складено автором за даними [210]

Загальна тенденція спаду обсягів венчурних інвестицій в інновативні технології, що розпочалася у 2016 році, продовжилася у 2017 році. Лідери рейтингу (Канада, Ізраїль, Сполучені Штати Америки) послабили власні позиції на 0,15, 0,37 та 0,31 одиниць об'єму відповідно. У 2018 році показники трійки лідерів не відновилися до рівня 2015 року, а об'єми венчурних інвестицій в інновації Канади та Ізраїлю стали найменшими за період 2014-2018 років.

Таблиця 3.5

Загальний обсяг венчурних інвестицій в інновації, 2017 р.*

Країна	Об'єм	Оцінка
Канада	0,55	100
Ізраїль	0,43	100
Сполучені Штати Америки	0,39	100
Франція	0,31	100
Фінляндія	0,28	89,93
Данія	0,22	70,83
Сполучене Королівство	0,21	67,39
Швеція	0,19	61,88
Ісландія	0,19	59,04
Швейцарія	0,18	57,20

*Складено автором за даними [210]

Таблиця 3.6

Загальний обсяг венчурних інвестицій в інновації, 2018 р.*

Країна	Об'єм	Оцінка
Канада	0,50	100
Сполучені Штати Америки	0,40	100
Ізраїль	0,30	100
Франція	0,30	100
Сполучене Королівство	0,20	78,71
Ліван	0,20	73,66
Фінляндія	0,20	68,19
Швеція	0,20	63,33
Данія	0,20	59,08
Нідерланди	0,10	46,91

*Складено автором за даними [210]

Інвестиції в науково-дослідні та дослідно-конструкторські галузі (НДДКР/R&D) разом із іншими типами інвестицій є тією точкою віддачі для інновативних технологій, що призводить до збільшення міжнародної кооперації країн на міжнародному інвестиційному ринку. Інвестиції в науково-дослідні та дослідно-конструкторські галузі (НДДКР) мають особливе значення для країн-базування інноваційних компаній, де знання є ключовим активом.

Доцільно розглянути двадцятку найрозвиненіших країн світу, підприємства яких є активними учасниками міжнародного інвестиційного ринку у галузі інновацій в науково-дослідних та дослідно-конструкторських галузях (НДДКР) за даними 2018 року [212]. Даний показник відображає загальні інвестиції в НДДКР у млн. дол. США, здійснені корпоративними інвесторами.

Рис. 3.2 відображає абсолютне лідерство Сполучених Штатів Америки за кількістю інвестування в інноваційні науково-дослідні та дослідно-конструкторські галузі із загальним обсягом 195842,075 млн. дол. Майже втричі меншим є показник Німеччини, що посіла друге місце (71506,296 млн. дол.). У подальшій п'ятірці лідерів обсяги інвестицій зменшуються

поступово, найменший показник серед лідерів мають Нідерланди (18667,821 млн. дол.) [212].

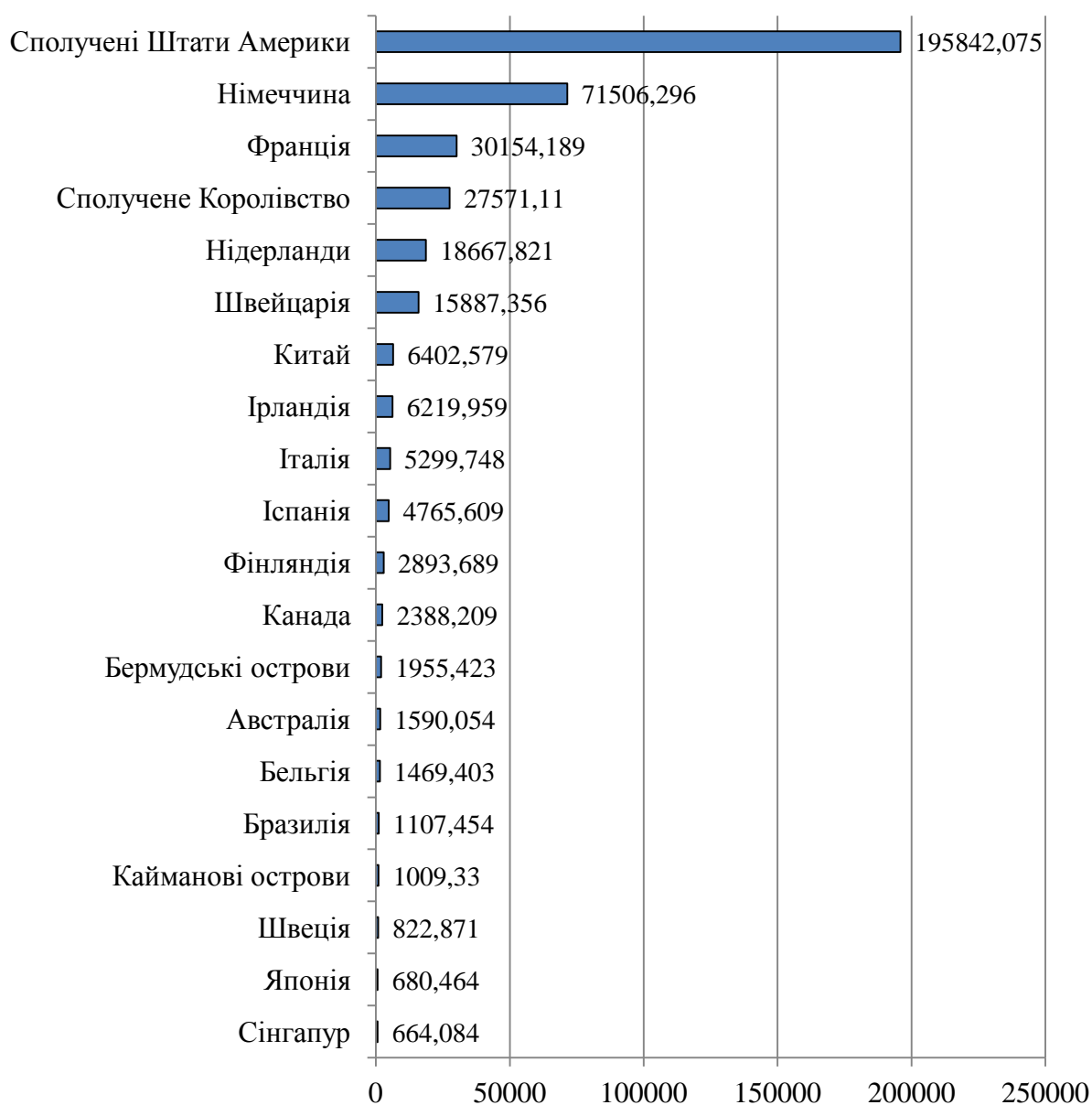

Рис. 3.2. Топ-20 корпоративних інвесторів НДДКР за країною базування, млн. дол. США*

*Складено автором за даними [212]

Показники Сінгапуру, Японії та Швеції, що закривають двадцятку країн, у яких розташовуються найбільші корпорації-інвестори в НДДКР, є порівняно невисокими. Даний факт пояснюється тим, що перераховані країни є одними із основних приймачів інвестицій в інновації [212].

Секторальне розподілення світових венчурних інвестицій за роками є показником, що характеризує міжнародний ринок інвестицій в інновації із точки зору перспективних напрямів у науково-дослідницькій та дослідницько-конструкторській галузях (НДДКР). Даний індикатор відображає відсоток інвестицій у певні інновації за сектором у залежності від інвестицій в інші інновативні напрями та виражається у відсотках [213].

Як видно із рис. 3.3, за період із 2013 по 2018 роки відбулося збільшення інвестицій у галузь програмного забезпечення на 12,3% із значним збільшенням інвестицій у 2016 році (54%). Зросла частка інвестицій у фармацевтику та біотехнології (2018 рік – 16,3%).

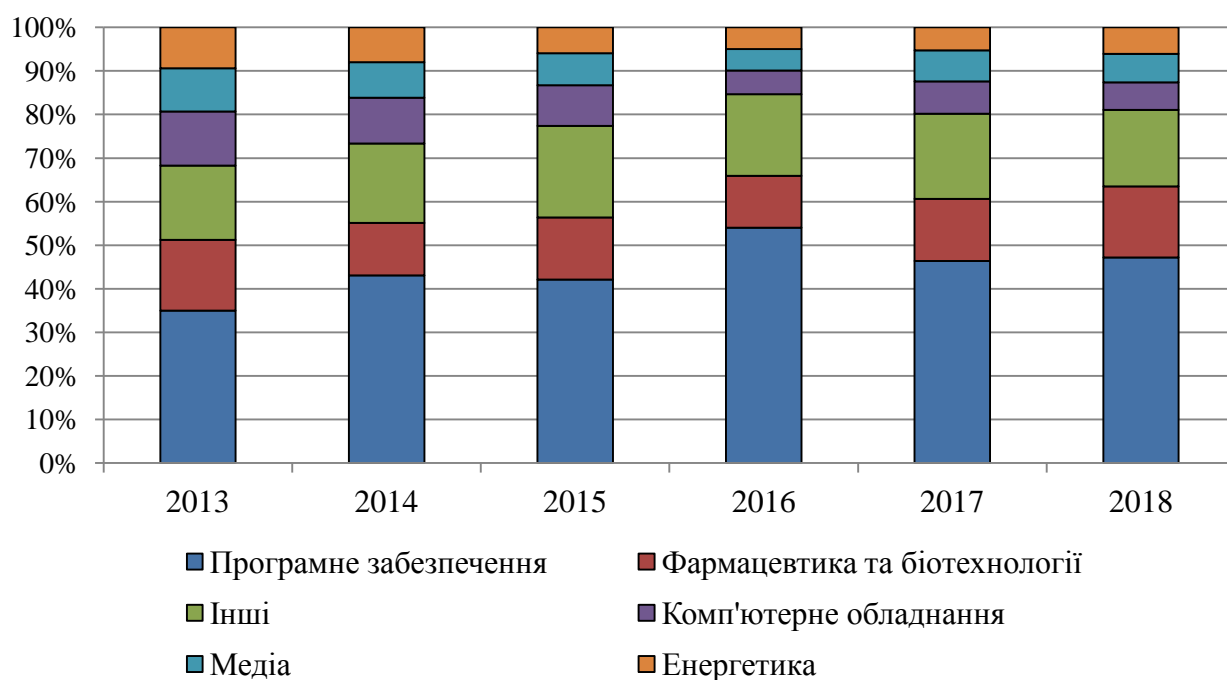

Рис. 3.3. Глобальні тенденції світових венчурних інвестицій за секторами, % (2013-2018 роки)*

*Складено автором за даними [213]

Загальною тенденцією протягом 2013-2018 років став поступовий спад інвестицій в галузі медіатехнологій, енергетики та комп'ютерного обладнання [213]. Об'єм інвестицій у перелічені інноваційні напрями у 2018

році не вирівнявся із найкращими показниками, що були зафіксовані в 2013 році.

Об'єм інвестицій в інші інновативні технології, такі як комерційні сервіси, послуги в галузі рекреації не були стабільними протягом досліджуваного періоду 2013-2018 років. Найвищі обсяги інвестиції в дані галузі зафіксовано в 2015 році (21% від загальних інвестицій в інновації). 2018 рік показав двовідсотковий інвестиційний спад до рівня 17,6%.

Таким чином, лідером серед галузей інновативних технологій на світовому інвестиційному ринку залишається програмне забезпечення, що стабільно отримує частку венчурних інвестицій у розмірі від 35 до 47 відсотків. Інновативними напрямками, що розвиваються, є енергетика та медіатехнології, що у 2018 році у сукупності займають 12,6% світового венчурного інвестування. Негативний тренд спостерігається в інвестуванні розробок, пов'язаних із комп'ютерним обладнанням: венчурне інвестування таких проектів у 2018 році знизилося на половину у порівнянні із відносно високими показниками 2013 року (до 6,3%).

Задля визначення інноваційного напрямку інвестицій в країнах світу розрахуємо взаємозв'язок між такими показниками як:

– експорт високотехнологічних товарів, млн. дол. США, 2010-2016 рр. [214], додаток Р;

– чисті портфельні інвестиції у поточних цінах, млн. дол. США, 2010-2016 рр. [215], додаток С.

Результати проведених розрахунків наведено у табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Результати кореляційного аналізу*

Назва країни	Коеф	Назва країни	Коеф	Назва країни	Коеф
Австралія	0,376	Казахстан	0,686	ПАР	0,314
Австрія	0,694	Камерун	0,105	Перу	0,222
Азербайджан	0,553	Канада	0,653	Польща	0,515
Албанія	-0,528	Катар	-0,113	Португалія	0,393
Аргентина	0,728	Кенія	-0,174	Росія	-0,336

Бангладеш	-0,371	Киргизстан	0,229	Руанда	-0,376
Барбадос	0,512	Китай	0,341	Румунія	0,796
Бахрейн	-0,647	Кіпр	0,734	Самоа	0,269
Бельгія	0,679	Колумбія	-0,544	Сан-Томе і Принсіпі	-0,964
Бенін	0,141	Конго	0,028	Сейшели	0,044
Білорусь	0,176	Корея	-0,349	Сенегал	-0,427
Болгарія	-0,306	Коста-Ріка	-0,364	Сент-Вінсент і Гренадіни	-0,886
Болівія	0,853	Кот-д'Івуар	0,152	Сент-Кітс і Невіс	-0,066
Боснія і Герцеговина	0,094	Кувейт	-0,424	Сербія	-0,601
Ботсвана	-0,542	Лаос	-0,551	Сінгапур	0,372
Бразилія	-0,345	Латвія	0,511	Словаччина	0,087
Буркіна-Фасо	-0,475	Лесото	0,879	Словенія	-0,603
Бурунді	0,061	Литва	-0,119	Судан	-0,218
Великобританія	0,219	Ліван	0,455	Суринам	-0,115
Венесуела	0,109	Люксембург	0,883	США	0,586
В'єтнам	-0,364	Маврикій	0,48	Сьєрра-Леоне	-0,305
Вірменія	-0,087	Мадагаскар	-0,121	Таїланд	0,52
Гана	-0,264	Макао	-0,258	Танзанія	-0,371
Гвінея	-0,456	Македонія	0,091	Тимор	0,23
Гонконг	0,543	Малаві	0,04	Того	-0,53
Греція	0,127	Малі	0,003	Тринідад і Тобаго	-0,108
Грузія	0,353	Мальдіви	0,085	Туніс	0,094
Данія	0,351	Мальта	0,321	Туреччина	0,404
Еквадор	-0,246	Марокко	0,274	Уганда	0,374
Естонія	0,618	Мексика	0,553	Угорщина	-0,216
Єгипет	0,087	Молдова	0,814	Україна	0,399
Замбія	-0,074	Монголія	-0,357	Уругвай	0,707
Західний берег і сектор Газа	-0,332	Н. Зеландія	0,455	Філіппіни	0,512
Зімбабве	0,181	Намібія	0,095	Фінляндія	0,809
Йорданія	-0,291	Нігер	-0,077	Франція	0,54
Ізраїль	0,911	Нігерія	0,364	Хорватія	-0,039
Індія	-0,205	Нідерланди	0,62	Чехія	0,31
Індонезія	0,179	Нікарагуа	0,219	Чилі	0,06
Ірак	0,022	Німеччина	0,022	Чорногорія	0,03
Ірландія	0,2	Норвегія	0,573	Швейцарія	-0,076
Ісландія	0,48	Оман	-0,006	Швеція	0,557
Іспанія	0,834	Пакистан	0,713	Шрі Ланка	0,393
Італія	0,33	Папуа-Нова Гвінея	0,284	Ямайка	-0,279
				Японія	0,127

*Розраховано автором

Проаналізуємо отримані результати більш докладно.

За результатами проведеного аналізу можна виокремити країни (8), для яких є характерним сильний взаємозв'язок за період з 2010-2016 рр. між обсягами високотехнологічного експорту та обсягами чистих портфельних інвестицій, рис. 3.4.

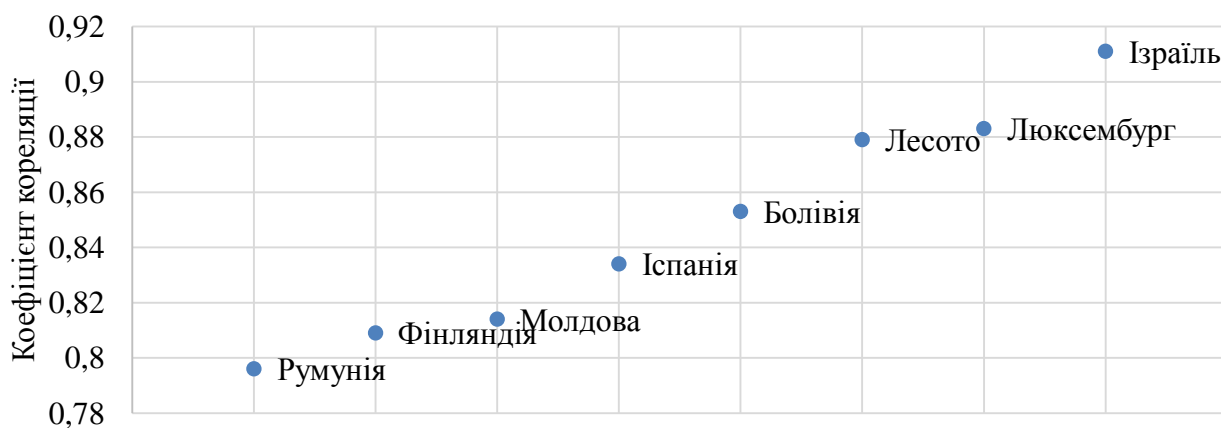

Рис. 3.4. Група країн з високою залежністю між обсягами високотехнологічного експорту та обсягами чистих портфельних інвестицій, 2010-2016 рр.*

*Розраховано автором

Як видно з рисунку, саме в Ізраїлі, Люксембурзі, Лесото, Болівії, Іспанії, Молдові, Фінляндії та Румунії спостерігається найвищий ступінь ефективності портфельних інвестицій в інноваційні сектори розвитку економіки.

Такі країни (22) як: Латвія, Барбадос, Філіппіни, Польща, Таїланд, Франція, Гонконг, Азербайджан, Мексика, Швеція, Норвегія, США, Естонія, Нідерланди, Канада, Бельгія, Казахстан, Австрія, Уругвай, Пакистан, Аргентина, Кіпр характеризуються середнім взаємозв'язком між обсягами високотехнологічного експорту та обсягами чистих портфельних інвестицій, рис. 3.5 за досліджуваний період, що може бути результатом значної диверсифікації джерел фінансування інноваційних секторів розвитку економіки.

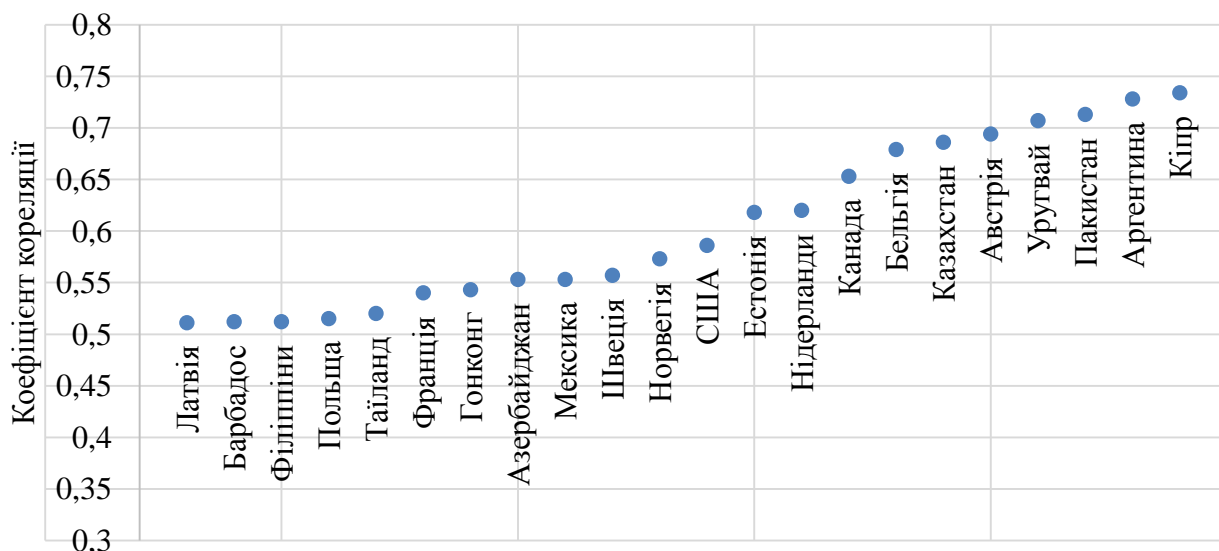

Рис. 3.5. Група країн із середнім рівнем залежності між обсягами високотехнологічного експорту та обсягами чистих портфельних інвестицій, 2010-2016 рр. *

*Розраховано автором

Серед 53 країн (рис. 3.6), в яких відсутній взаємозв'язок між обсягами високотехнологічного експорту та обсягами чистих портфельних інвестицій в 2010-2016 рр. варто відмітити не тільки країни, що розвиваються, у тому числі й Україну, в яких рівень фінансування високотехнологічних галузей економіки є недостатнім, а й Німеччину, Японію Великобританію. На думку автора, подібні результати можна інтерпретувати як поступову переорієнтацію країн. Стратегія індустріалізації шляхом залучення іноземного інвестування, що потребує значного розвитку науки та її фінансування, поступово замінюється на інші стратегії розвитку, в яких фінансування інноваційних секторів економіки потребує значно менших обсягів і не є пріоритетним.

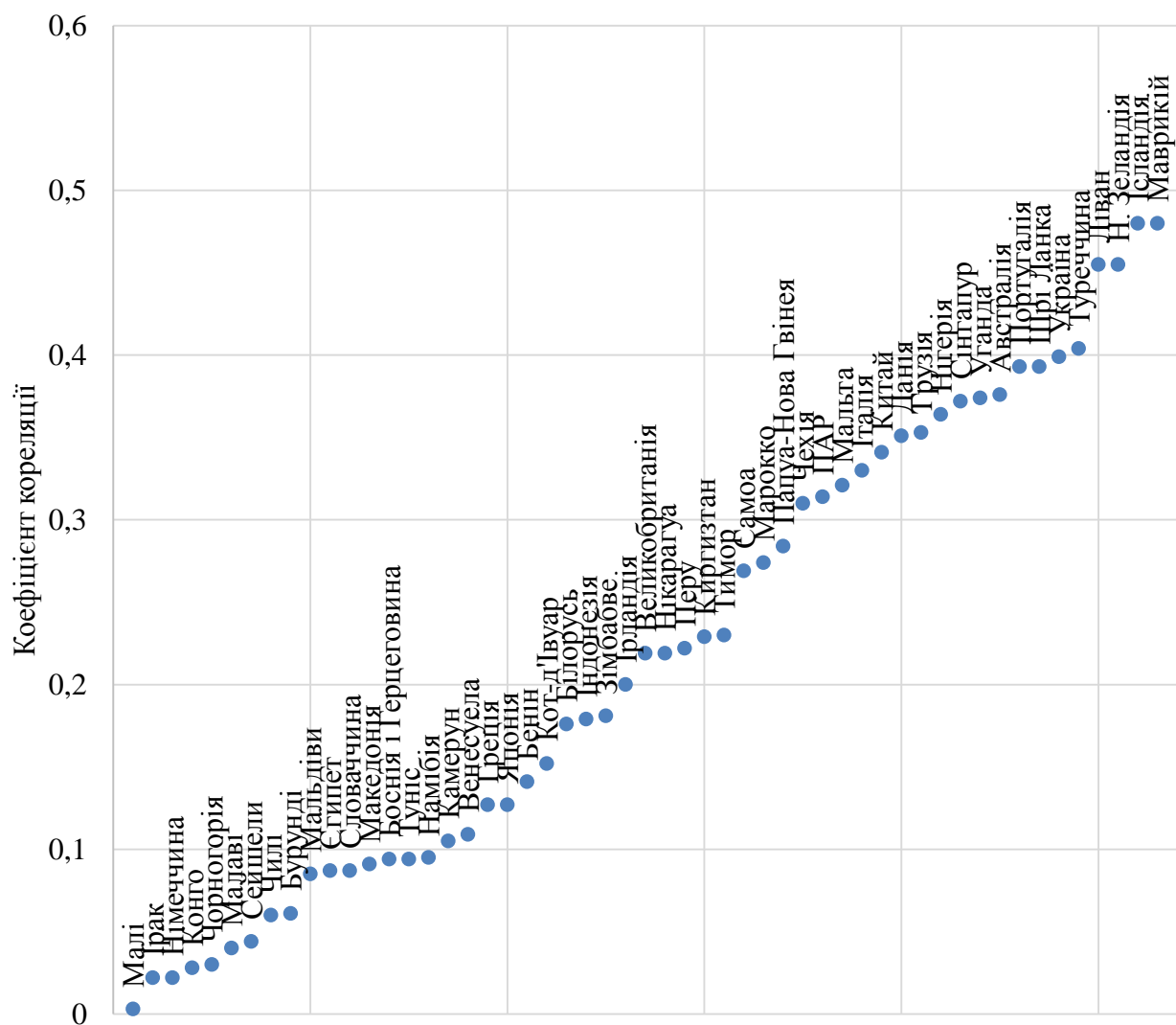

Рис. 3.6. Група країн з відсутнім взаємозв'язком між обсягами високотехнологічного експорту та обсягами чистих портфельних інвестицій, 2010-2016 рр. *

*Розраховано автором

Серед країн (46), рис. 3.7, для яких притаманний зворотній зв'язок між обсягами високотехнологічного експорту та обсягами чистих портфельних інвестицій за 2010-2016 рр. особливо слід виокремити Сан-Томе і Принсіпі, Сент-Вінсент і Гренадін. В цих країнах обсяг високотехнологічного експорту має сильний зворотній зв'язок з обсягами чистих портфельних інвестицій за 2010-2016 рр., що є результатом офшоризації економік цих країн.

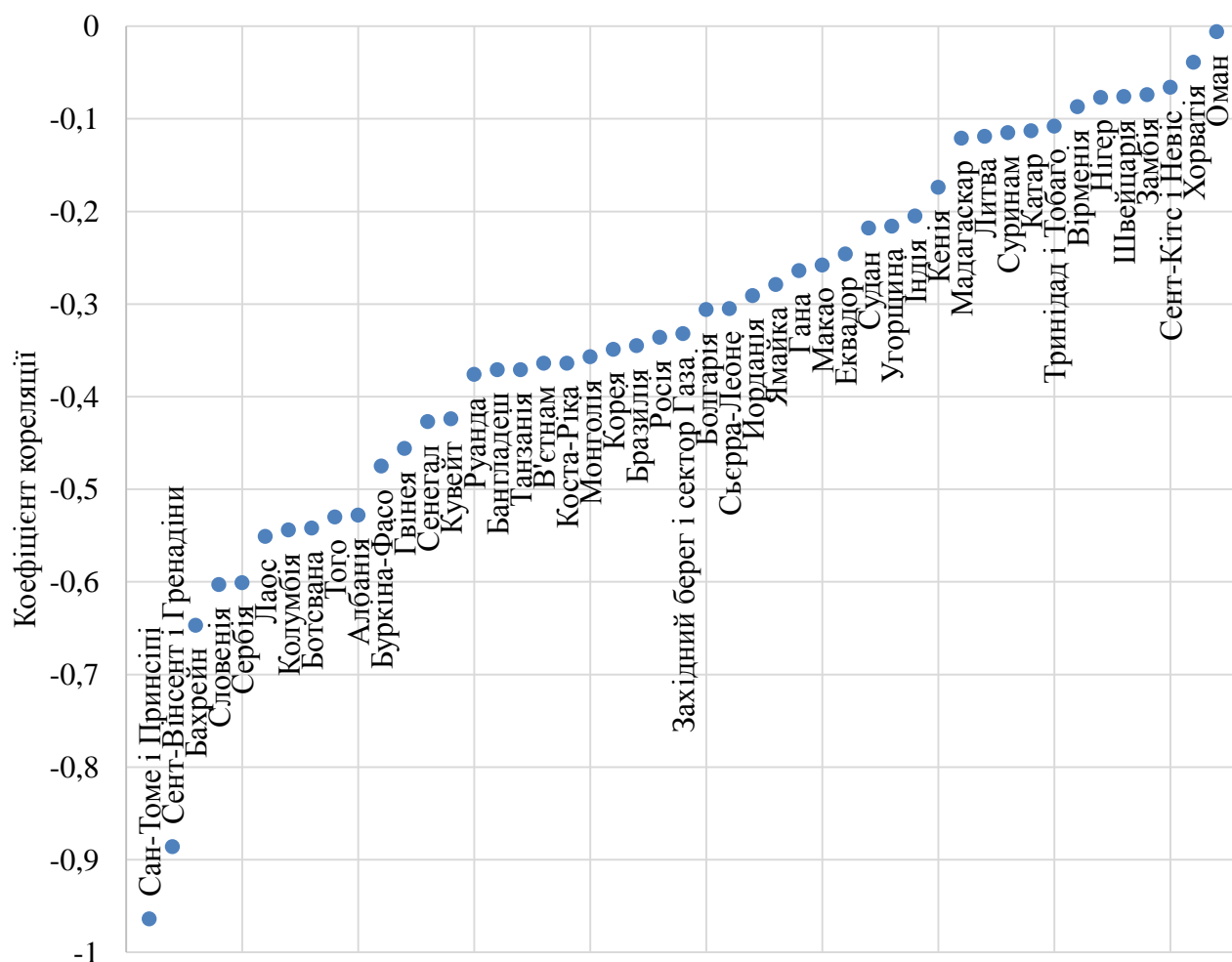

Рис. 3.7. Група країн зі зворотнім взаємозв'язком між обсягами високотехнологічного експорту та обсягами чистих портфельних інвестицій, 2010-2016 рр. *

*Розраховано автором

Таким чином, за результатами визначення інноваційного напрямку інвестицій в країнах світу можемо зробити висновок, що визначення інноваційного напрямку інвестиційної діяльності в країнах світу можливо здійснювати через розрахунок взаємозв'язку між обсягами експорту високотехнологічних товарів та обсягами чистих портфельних інвестицій у поточних цінах. Проведений нами кореляційний аналіз за період 2010-2016 рр. по 130 країнах дозволив виокремити 4 групи країн:

– 8 країн (у тому числі, Ізраїль, Фінляндія), для яких є характерним сильний взаємозв'язок між показниками, що свідчить про найвищий ступінь ефективності портфельних інвестицій в інноваційні сектори розвитку економіки;

– 22 країни (у тому числі, США, Франція), що характеризуються середнім взаємозв'язком між показниками, що може бути результатом значної диверсифікації джерел фінансування інноваційних секторів розвитку економіки;

– 53 країни (у тому числі, Німеччина, Японія, Велика Британія), в яких рівень фінансування високотехнологічних галузей економіки є недостатнім, що є поступовою переорієнтацією країн зі стратегії індустріалізації шляхом залучення іноземного інвестування та потребує значного розвитку науки та її фінансування, на інші стратегії розвитку, в яких фінансування інноваційних секторів економіки потребує значно менших обсягів і не є пріоритетним;

– 46 країн (у тому числі, Сан-Томе і Принсіпі та Сент-Вінсент і Гренадін), для яких притаманний зворотній зв'язок між обсягами високотехнологічного експорту та обсягами чистих портфельних інвестицій, що може бути результатом офшоризації економік цих країн.

У світовій практиці фінансування інноваційної та інвестиційної діяльності активно використовується венчурне фінансування, яке є дієвим механізмом, що дозволяє реалізовувати передові ідеї, стимулювати бізнес до переходу на інноваційний шлях розвитку, підвищувати ефективність економіки в цілому.

Світовий досвід показує, що найбільш розвинений механізм венчурного фінансування в США, Німеччині, Великобританії, Японії – ці країни традиційно є світовими лідерами за обсягами експорту високотехнологічної продукції. Значні успіхи в сфері наукоємних виробництв також досягнуті в останні роки в країнах Азії (Китаї, Індії та ін.).

Особлива роль в інноваційному розвитку названих країн належить функціонуючим у них інститутам розвитку - організаційним структурам,

спеціально створюваним державою з метою реалізації та співфінансування важливих для економіки і суспільства проектів, розвитку пріоритетних галузей та інфраструктури, перерозподілу на їхню користь ресурсів.

Види інститутів розвитку різноманітні. До них відносять агентства розвитку, експортно-імпортні банки, експортні, страхові та боргові агентства, фінансові корпорації, інвестиційні, венчурні і суверенні фонди. Всього в світі їх налічується понад 750.

Ще більш численним (понад 50 тис.) є нефінансовий тип інститутів розвитку: спеціальні (вільні, особливі) економічні зони, технополіси, технопарки і кластери, науково-впроваджувальні інноваційні, освітні та експертно-аналітичні центри, наукові фонди, промислові спілки, торгові асоціації.

Як правило, інститути розвитку є за формою державними структурами - корпораціями або акціонерними товариствами з 100%-ним державним капіталом, а також некомерційними організаціями. Основною метою їх роботи є не отримання прибутку, а вирішення конкретних завдань, пов'язаних зі створенням умов для економічного зростання і стимулюванням інвестицій в країні. Діяльність інститутів розвитку часто проводиться відповідно до прийнятих спеціально для регулювання їх роботи законами та іншими правовими актами.

Економічно розвинуті країни створюють сприятливі умови і законодавчо стимулюють приватні інвестиції в інноваційні підприємства через спеціалізовані структури - фонди венчурних інвестицій. Виділяють два типи участі в них держави: функціонування повністю державних фондів фінансування інноваційних підприємств, які займаються забезпеченням проектів ресурсами, а також робота фондів фондів, які діють через інші, автономні або повністю незалежні від держави венчурні фонди, завдання яких-допомога в організації дослідного виробництва і підтримка проекту, аж до виходу на ринок на стадії раннього зростання.

У США венчурний капітал відіграє значну роль при фінансуванні малих і середніх інноваційних підприємств, і, за деякими оцінками, його частка в загальному обсязі інвестицій в малі інноваційні компанії складає близько 80%. Обсяг інвестицій венчурних фондів в США за підсумками 2017 р. склав 23 млрд дол. США. Ті, хто отримав фінансування підприємства демонструють значну ефективність: виручка підтриманих венчурним капіталом підприємств становить 16% американського ВВП, на них працюють 9% зайнятих в приватному секторі [219].

В Європі значення венчурного капіталу також велике, хоча європейські фонди воліють інвестувати кошти в малі та середні підприємства традиційних секторів. У 2005 році обсяг вкладень венчурних фондів досяг 47 млрд. євро. На частку підприємств технологічного сектора довелося 17% усього обсягу коштів венчурних фондів і 45% загального числа угод [220].

У цьому ж напрямку функціонує механізм венчурного фінансування в Ізраїлі – модель Yozma, багато в чому заснована на інтелектуальному потенціалі вчених-емігрантів. Вона передбачає створення державного венчурного фонду фондів і подальший розвиток 10 приватних фондів за участю держави, кожен з капіталом 20 млн дол. США або більше [217].

Кінцевими результатами реалізації програми Yozma стали різке зростання інноваційної активності в Ізраїлі і розширення експорту високотехнологічної продукції. Завдяки реалізації проекту на сьогодні ця країна має загальновизнані міцні позиції на світовому ринку венчурного капіталу.

У країнах, що розвиваються з інноваційно орієнтованою економікою функціонування фінансових інститутів розвитку, інвестиційних і венчурних фондів успішно поєднується з активним використанням нефінансових механізмів розвитку, а також з непрямыми формами державної підтримки інвестиційної діяльності. Показовим є досвід Китаю в розвитку інновацій.

Структура галузі венчурних інвестицій в Китаї багато в чому унікальна. Основною особливістю інвестиційної політики країни є визначальна роль

держави у формуванні венчурної індустрії. Можна виділити три напрямки, за якими воно впливає на розвиток галузі:

- децентралізація управління;
- надання безпосередньої фінансової підтримки венчурним проектам;
- створення інституційного середовища для розвитку венчурного бізнесу [218].

Всі венчурні фонди, що функціонують нині в КНР, можна поділити на чотири типи: державні, університетські, корпоративні та іноземні венчурні фонди. Більше 60% найбільших венчурних фондів, що діють в Китаї, є іноземними.

Найважливішими перевагами іноземних венчурних фондів для економіки Китаю є солідна фінансова база, наявність кваліфікованих менеджерів з великим досвідом роботи в венчурному фінансуванні і готовність брати на себе високі ризики й інвестувати в довгострокові проекти.

Для подолання науково-технічного відставання КНР від розвинених країн був затверджений ряд державних програм, у рамках яких підприємствам надається сприяння в комерціалізації інноваційних розробок, які сприяють зростанню виробництва високотехнологічних товарів. У 1990 р. почав діяти державний план пріоритетного впровадження науково-технічних досягнень, джерелами фінансування якого стали головним чином державні кредити, капітальні інвестиції, власні кошти підприємств, громадські заощадження, гроші галузей або провінцій. Це в значній мірі сприяло розвитку інноваційного підприємництва в діючих і новостворюваних технопарках.

Зараз в Китаї функціонують понад 100 технопарків. Розташовані вони по всій країні, і в них діє близько 16,5 тис. підприємств, зайнятих дослідної та впроваджувальної діяльністю. Фактично технопарки територіально та організаційно перетинаються зі спеціальними економічними зонами. Це

дозволяє досить ефективно взаємодіяти із зарубіжними компаніями і брати участь в міжнародному науково-технічному обміні [221].

В ході реалізації політики відкритості та реформ в КНР було створено велику кількість зон з особливим економічним статусом - вільних економічних зон, зон нових і високих технологій, зон техніко-економічного розвитку та ін. Завдяки державній підтримці на початку 1990-х рр. в Китаї стали створюватися так звані зони високих технологій. Вони спеціалізуються на розробці і впровадженні сучасної техніки і технологій із залученням іноземних компаній. Там використовується система різних пільг, у тому числі часткове або повне звільнення від прибуткового податку. В Китаї функціонують 55 таких зон, в них зосереджено понад 3000 високотехнологічних підприємств і 650 дослідницьких центрів [221, с. 67].

Крім пільгових умов, які подаються центральним урядом, місцеві адміністрації та комітети з управління справами зони також виробляють додаткові пільгові положення для заохочення і залучення вітчизняних та зарубіжних інвесторів.

Необхідно відзначити, що зони освоєння нових і високих технологій в КНР відрізняються рядом особливостей:

- ключовим напрямком діяльності є створення особливого інноваційного клімату, включаючи умови для розвитку бізнесу;
- більшість зон базується на запозиченні іноземних технологічних новинок;
- останнім часом почався поступовий перехід від простого запозичення до створення на базі декількох імпортованих технологічних новинок нового виробу, яке мало поступається, а іноді і перевершує закордонні аналоги [221, с. 67].

Важливим є також аналіз особливостей розвитку в передових країнах бізнес-інкубаторів та кластерів. Це нефінансовий інструмент підтримки венчурного бізнесу, проте важливість цього інституту неможливо

переоцінити: бізнес-інкубатори і кластери забезпечують необхідні умови для створення та початкового розвитку бізнесу.

У КНР діє близько 500 бізнес-інкубаторів, і в їх числі понад 200 різних «інкубаторів науково-технічних підприємств». Урядове агентство з управління інкубаторами входить до складу міністерства науки і технологій, тому більшість інкубаторів Китаю надають послуги компаніям, які займаються технологіями [218].

Нині в науково-технічній сфері Китаю зосереджено 38,5 млн чол., і за чисельністю зайнятих в цьому секторі країна займає провідне місце в світі. На сьогодні в Китаї налічується близько 86 тис. високотехнологічних компаній, де створено близько 5,6 млн робочих місць, а сукупна корпоративна виручка склала близько 180 млрд дол. США [218].

Міністерство науки і техніки КНР передбачає, що до 2020 р. Китай увійде до переліку держав інноваційного типу, до яких відносяться, зокрема, США, Японія, Республіка Корея і Фінляндія. Це буде забезпечуватися створенням у країні цілісної науково-технічної системи розвитку інноваційної діяльності. В Основних положеннях державного плану середньо- і довгострокового розвитку в галузі науки і техніки на 2006-2020 роки наголошується на необхідності подальшого посилення інноваційної та наукової діяльності [218].

Передбачається, що до 2020 р. частка капіталовкладень в наукові дослідження і відкриття в валовому внутрішньому продукті Китаю зросте до 2,5%; до 60% і більше зросте коефіцієнт вкладу науки і техніки в економіку; на 30% знизиться зовнішня технічна залежність. Для цього уряд Китаю послідовно збільшує вкладення в дослідження і розробки [218].

Цікавий також досвід Індії в створенні венчурної індустрії. Успіхи, яких досягла країна в останні роки в розвитку нових технологій, змушують вкрай уважно поставитися до використовуваних нею заходів, що стимулює інноваційну діяльність.

Особливий упор в Індії робиться на створення необхідної інфраструктури, надання технічної, інформаційної та методологічної допомоги, а також на зниження ризиків інноваційної діяльності за рахунок державного фінансування проектів.

У 1992 р. була створена Індійська асоціація венчурного інвестування, яка об'єднує вітчизняних, а також американських і європейських учасників. Серед найбільших індійських членів асоціації можна назвати Національний венчурний фонд програмного забезпечення та інформаційних технологій, Фонд розвитку дрібних і середніх підприємств. Основні завдання цих установ - зниження характерних для інноваційних галузей довгострокових ризиків, пошук нових компаній та інвестування в такі сектори, як, наприклад, інформаційні технології, харчова промисловість, інфраструктура охорони здоров'я, логістика.

Підтримку компаніям на стадії розширення надає створена урядом Індії в 1996 р. Рада з технологічного розвитку. Вона надає пільгові кредити, бере участь в статутному капіталі інноваційних компаній. Надані суми зазвичай не перевищують 50% вартості проекту, при цьому одержувачам забороняється витратити їх на створення лабораторій, проведення фундаментальних досліджень, рефінансування і т. п.

Один з основних елементів сучасної інноваційної системи Індії - технологічні парки і інкубатори. Завдання підтримки цих інститутів визнана однією з найважливіших державних завдань: в рамках уряду функціонує спеціальне Агентство по створенню науково-технологічних парків та підтримки науки і технологій.

Існують наступні заходи підтримки підприємств, що входять в технопарк:

- зняття обмежень на залучення іноземних інвестицій;
- податкові та митні пільги;
- надання інфраструктури: офісних приміщень, доступу в Інтернет і т.д.

За даними Центру міжнародного промислового співробітництва, в Індії діє понад 2000 кластерів, з яких 388 – промислової спрямованості і 1657 орієнтовані на взаємодію ремісничих підприємств. У кластери входять 6900 експортно орієнтованих малих підприємств, що постачають понад 60% експортної продукції країни. Деякі великі кластери виробляють до 90% окремих видів продукції, що випускається в країні [218].

Таким чином, вивчення зарубіжного досвіду фінансування і стимулювання інноваційних процесів в економіці показує лідируючу роль держави, причому вона не завжди передбачає пряме фінансування. Індія і Китай велику увагу приділяють міжнародному співробітництву з метою залучення іноземного капіталу для систематичного розвитку ряду галузей протягом десятиліть. Приватні компанії та іноземні інвестиції швидко змінили економічні системи обох країн, які стали в результаті надходження зарубіжних технологій і ноу-хау важливими постачальниками високотехнологічних продуктів і послуг на глобальному ринку.

Таким чином, на основі проведено дослідження можна визначити наступні світові тенденції стимулювання інноваційних і інвестиційних процесів:

- економічно розвинені країни (США, Європа) активно використовують фінансові заходи стимулювання, в тому числі діяльність фінансових інститутів розвитку (банків розвитку, венчурних та інвестиційних фондів), поєднуючи їх з економічної підтримкою господарюючих суб'єктів (зокрема, застосовуючи податкові пільги);

- країни з економікою, що розвивається (Індія, Китай) успішно використовують нефінансові інститути розвитку (вільні економічні зони, технопарки і технополіси, бізнес-інкубатори і кластери), створюючи таким чином умови для розвитку високотехнологічних виробництв.

3.3. Організаційно-економічні засади інтеграції України до глобального інвестиційного простору

Глобалізація обумовлює необхідність вирішення національних економічних проблем з урахуванням світових господарських інтересів і можливості залучення ресурсів інших країн, координації в світовому масштабі національних економічних і фінансових інтересів, розробки і прийняття світових правовідносин як умови стабільного розвитку окремих держав і світової економіки в цілому.

Провідні світові держави прагнуть поставити під свій контроль процес глобалізації і зберегти за собою лідируючу позицію в новому економічному порядку.

Задля визначення стану інвестиційної привабливості України пропонується проведення аналізу критеріїв оцінки ефективності прямих іноземних інвестицій.

Особливості соціально-економічної та політичної системи, національна стратегія розвитку визначають інвестиційну привабливість України з точки зору іноземного інвестування. У таблиці 3.8 наведено динаміку надходження прямого іноземного інвестування в економіку України.

Таблиця 3.8

Прямі іноземні інвестиції в Україні за період з 2002 по 2018 рр.

Роки	ППІ до України, млн. дол. США		ППІ з України, млн. дол. США		Сальдо	
2002	693		-5		698	
2003	1424	731	13	18	1411	102,1%
2004	1715	291	4	-9	1711	21,3%
2005	7808	6093	275	271	7533	340,3%
2006	5604	-2204	-133	-408	5737	-23,8%
2007	9891	4287	673	806	9218	60,7%
2008	10913	1022	1010	337	9903	7,4%
2009	4816	-6097	162	-848	4654	-53,0%
2010	6495	1679	736	574	5759	23,7%
2011	7207	712	192	-544	7015	21,8%
2012	8401	1194	1206	1014	7195	2,6%
2013	4499	-3902	420	-786	4079	-43,3%

2014	410	-4089	111	-309	299	-92,7%
2015	2961	2551	-51	-162	3012	907,4%
2016	3284	323	16	67	3268	8,5%
2017	2202	-1082	8	-8	2194	-32,9%
2018	1526	-676	-4	-12	1530	-30,3%

Джерело: [222]

Незважаючи на те, що сальдо прямого іноземного інвестування за досліджуваний період є позитивним, але аналіз щорічних відсоткових змін свідчить про відсутність будь-яких закономірностей, систематичності та тенденцій розвитку, рис. 3.8.

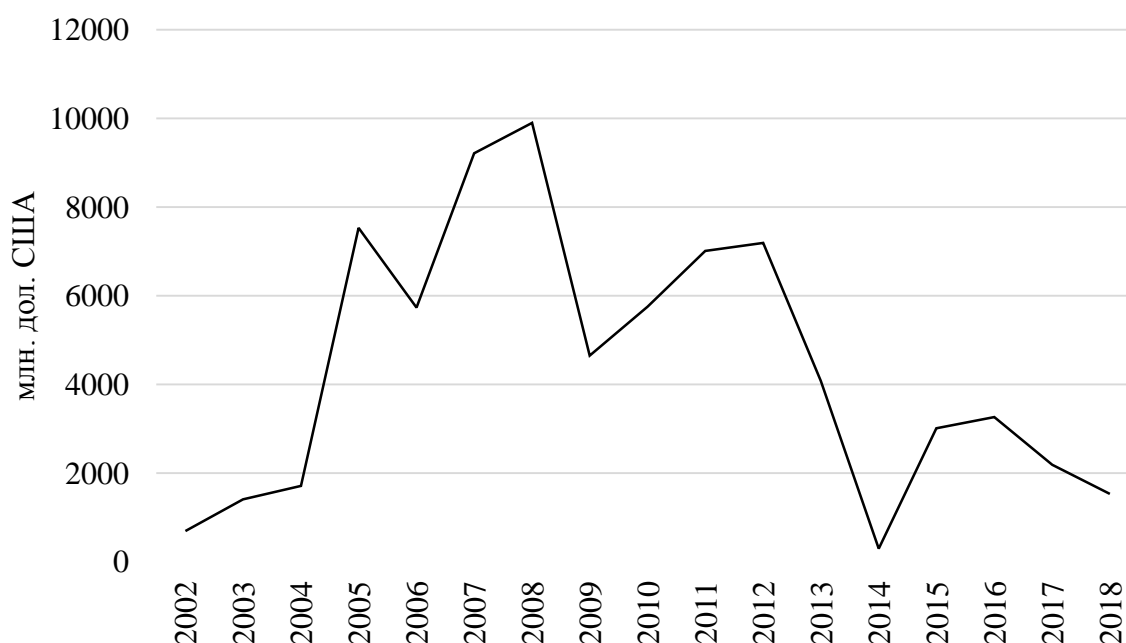

Рис. 3.8. Сальдо надходження прямого іноземного інвестування в економіку України, 2002-2018 рр. *

*Складено за [222]

Таким чином вважаємо за необхідне проведення оцінки ефективності прямого іноземного інвестування економіки України за комплексом показників з послідовним виявленням взаємозв'язку між обсягом залучених іноземних інвестицій та рядом макроекономічних показників, що

характеризують зовнішньоекономічну діяльність країни та її внутрішнє економічне середовище.

В якості критеріїв аналізу використано:

- ВВП як фактор роста економіки;
- експорт як фактор результативності діяльності підприємств і організацій і відповідності продукції міжнародним стандартам;
- імпорт, з одного боку, як фактор ємності національного ринку, з іншого боку, як фактор потреби української економіки в високих технологіях, обладнаних, транспортних засобів, тощо;
- валове нагромадження як чинник, що характеризує інвестиційну діяльність і включення валового накопичення основного капіталу, зміни запасів матеріальних оборонних засобів і чистого придбання цінностей;
- оплата праці платних працівників як фактор цінності робочої сили;
- обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) як фактор ефективності діяльності функціонуючих підприємств в країні;
- індекс промислового виробництва як фактор роста промисловості;
- індекс винахідницької активності як фактор науково-дослідницької активності та привабливості з точки зору спрямованості інвестицій в нові розробки;
- експорт високотехнологічної продукції як фактор придбання іноземних інвестицій за рахунок виробництва наукової продукції.

Для оцінки ефективності прямого іноземного інвестування економіки України порівнянності використано окрім методу систематизації та загальноекономічного аналізу кореляційний аналіз.

ВВП України. В табл. 3.9 наведено динаміку змін номінального ВВП України у грн. та дол. США.

Таблиця 3.9

Номінальний ВВП України з 2002 по 2018 рр.

	млн. грн.		%	млн. дол. США		%
2002	225810			42393		
2003	267344	41534	18,4	50133	7740	18,3
2004	345113	77769	29,1	64883	14750	29,4
2005	441452	96339	27,9	86142	21259	32,8
2006	544153	102701	23,3	107753	21611	25,1
2007	720731	176578	32,5	142719	34966	32,5
2008	948056	227325	31,5	179992	37273	26,1
2009	913345	-34711	-3,7	117228	-62765	-34,9
2010	1082569	169224	18,5	136419	19192	16,4
2011	1316600	234031	21,6	163160	26740	19,6
2012	1408889	92289	7,0	175781	12622	7,7
2013	1454931	46042	3,3	183310	7529	4,3
2014	1566728	111797	7,7	131805	-51505	-28,1
2015	1979458	412730	26,3	90615	-41190	-31,3
2016	2383182	403724	20,4	93270	2655	2,9
2017	2982920	599738	25,2	112154	18884	20,2

Джерело: [222; 223]

Відносно динаміки ВВП України у розрахунку на одну особу, дані наведено на рис. 3.9 свідчать про зростання ВВП у грн. та стагнаційному положенні показника у розрахунку в дол. США.

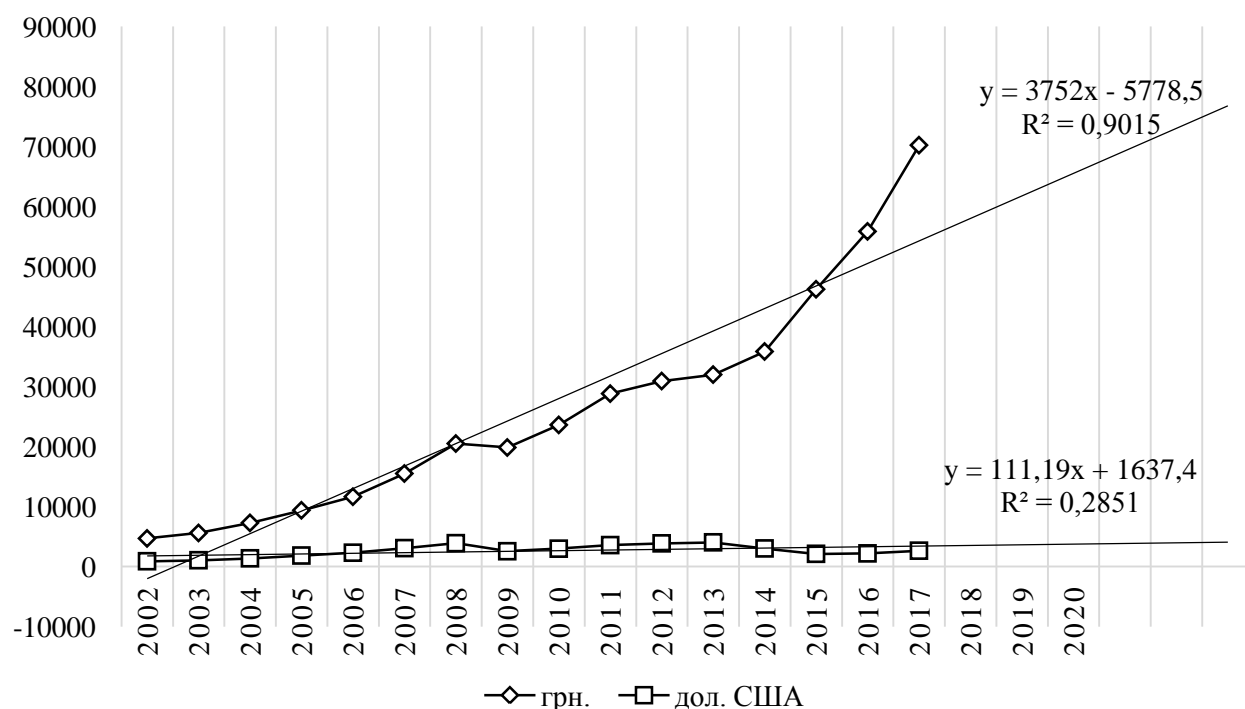

Рис. 3.9. Динаміка номінального ВВП України у розрахунку на одну особу, 2002-2018 рр. * *Складено за [222; 223]

Кореляційні розрахунки впливу прямих іноземних інвестицій на ВВП України, наведені в табл. 3.10, свідчать про відсутність взаємозв'язку між досліджуваними показниками при розрахунку ВВП в грн. та наявності середнього впливу на зростання ВВП в дол. США.

Таблиця 3.10

Взаємозв'язок прямих іноземних інвестицій та України*

	ВВП, млн. грн	ВВП, млн. дол. США	ВВП на одну особу, грн.	ВВП на одну особу, дол. США
Коефіцієнт кореляції	-0,14441	0,662234	-0,16785	0,620452

*Розраховано автором

Експортні по імпортні потоки. Динаміку зовнішньоторговельного балансу наведено в табл. 3.11, аналіз якої свідчить про значне переважання імпортних потоків за досліджуваний період та від'ємне зовнішньоторговельне сальдо.

Таблиця 3.11

Зовнішньоторговельний баланс України, 2005-2017 рр.

Роки	Експорт товарів та послуг		Імпорт товарів та послуг		Сальдо	
	млн. грн.	% ВВП	млн. грн.	%ВВП	млн. грн.	% ВВП
2005	227252	51,5	223555	50,6	3697	0,8
2006	253707	46,6	269200	49,5	-15493	-2,8
2007	323205	44,8	364373	50,6	-41168	-5,7
2008	444859	46,9	520588	54,9	-75729	-8,0
2009	423564	46,4	438860	48,0	-15296	-1,7
2010	549365	50,7	580944	53,7	-31579	-2,9
2011	707953	53,8	779028	59,2	-71075	-5,4
2012	717347	50,9	835394	59,3	-118047	-8,4
2013	681899	46,9	805662	55,4	-123763	-8,5
2014	770121	49,2	834133	53,2	-64012	-4,1
2015	1044541	52,8	1084016	54,8	-39475	-2,0
2016	1174625	49,3	1323127	55,5	-148502	-6,2
2017	1430230	47,9	1618749	54,3	-188519	-6,3

Джерело: [222]

Розрахунок кореляційної залежності між прямим іноземним інвестуванням та експортно-імпортними потоками довів наявність середнього

зворотного зв'язку на експорт (коефіцієнт кореляції = $-0,63775$) та імпорт (коефіцієнт кореляції = $-0,60618$).

Валове нагромадження як чинник, що характеризує накопичення основного капіталу, зміни запасів матеріальних оборонних засобів і чистого придбання цінностей. На рис. 3.10 наведено динаміку змін цього показника за досліджуваний період та позитивний тренд його зростання.

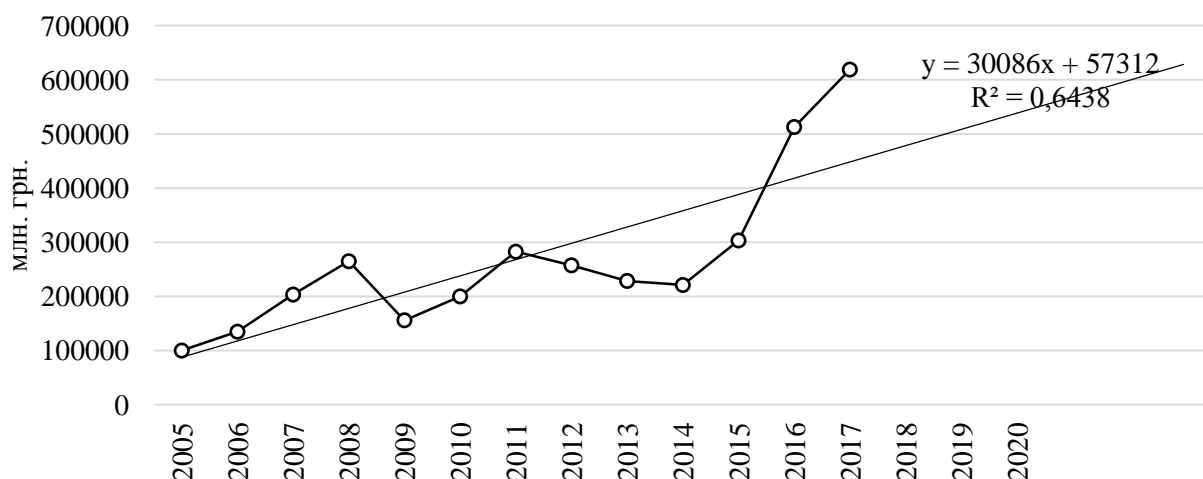

Рис. 3.10. Динаміка валового нагромадження України, 2005-2017 рр.*

*Складено за [222]

Розрахунок кореляційних взаємозв'язків між потоком прямих іноземних інвестицій та валового нагромадження довів відсутність залежності (коефіцієнт кореляції $= -0,40718$).

Оплата праці платних працівників як чинник цінності робочої сили через індекс реальної заробітної платні. Динаміку зміни цього показника в Україні наведено на рис. 3.11.

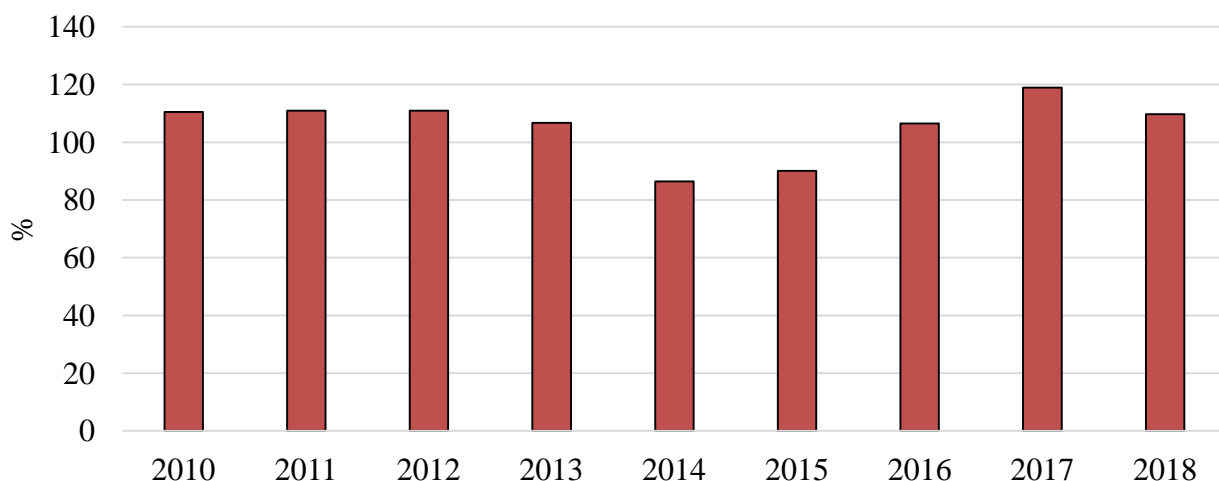

Рис. 3.11. Динаміка змін індексу реальної заробітної платні, % *

*Складено за [222]

Як видно з даних рис. 3.11, індекс змін реальної заробітної платні в Україні за досліджуваний період змінюється безсистемно, що не дає змоги оцінити тренд розвитку та розрахувати перспективи. Що стосується кореляційного взаємозв'язку з обсягом прямих іноземних інвестицій - розрахунки довели наявність середнього взаємозв'язку (коефіцієнт кореляції = 0,542967). Отриманий результат додатково свідчить, що динаміка надходження прямих іноземних інвестицій в економіку країни також носить фрагментарний, несистемний характер.

Обсяг реалізованої продукції як фактор ефективності діяльності функціонуючих підприємств в країні. Дані з динаміки зростання обсягу реалізованої продукції наведено на рис. 3.12 та свідчить про постійну позитивну тенденцію розвитку

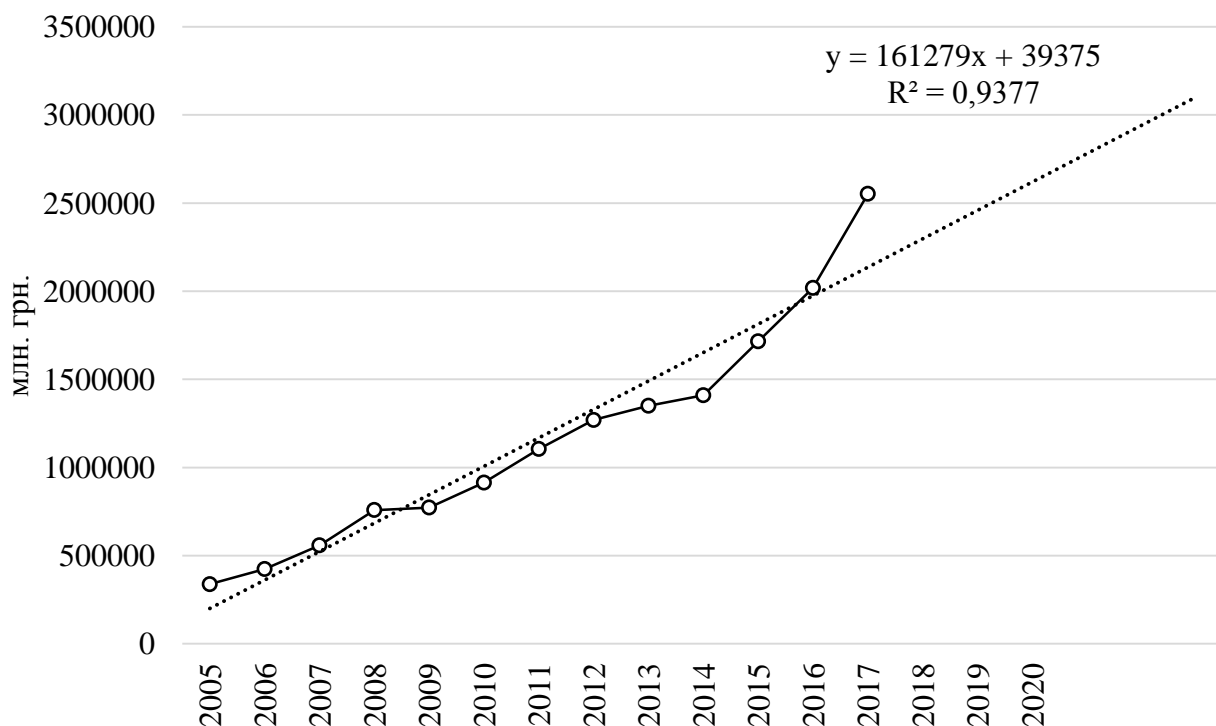

Рис. 3.12. Динаміка обсягу реалізованої продукції, 2005-2017 рр. *

*Складено за [222]

У відношенні взаємозв'язку між обсягом прямих іноземних інвестицій та динаміки обсягу реалізованої продукції – коефіцієнт кореляції є зворотнім та дорівнює -0,66084, що свідчить про досить значний зворотній вплив.

Індекс промислового виробництва, який визначається як відношення поточного обсягу виробництва в грошовому вираженні до обсягу промислового виробництва в попередньому періоді, рис. 3.13.

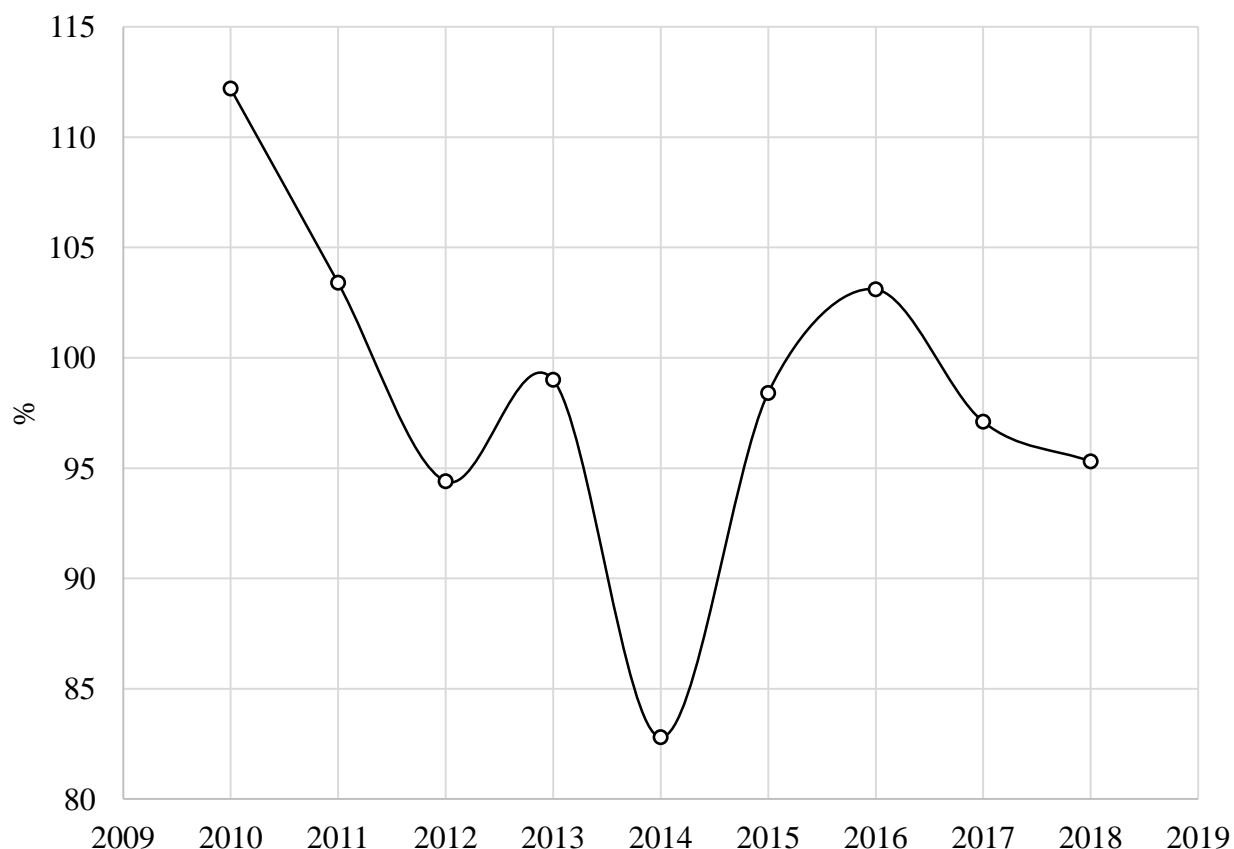

Рис. 3.13. Динаміка індексу промислового виробництва, 2010-2018 рр.*

*Складено за [222]

Що стосується динаміки індексу промислового виробництва – як свідчать дані на рис. 3.13 тенденції змін цього показника є непередбачуваними та не підлягають жодній економічній логіці. Однак, коефіцієнт кореляції між прямим іноземним інвестуванням та індексом промислового виробництва дорівнює 0,549081, тобто, між показниками є достатньо вагомий ступінь взаємозв'язку.

Індекс винахідницької активності реалізовано у розрахунках через такий індикатор як заявки на торговельні марки. Як видно з рис. 3.14, винахідницька активність в Україні також має несистемний та фрагментарний характер, що унеможлиблює оцінку тенденцій розвитку цього показника.

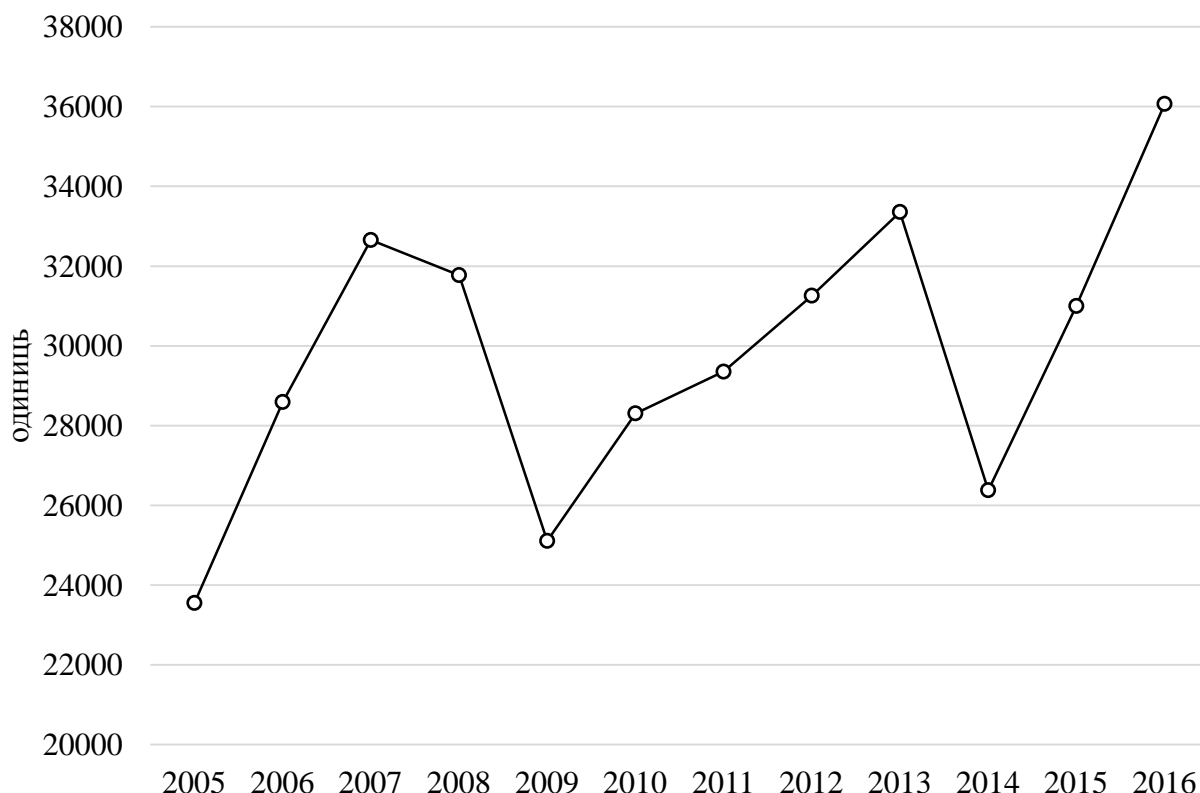

Рис. 3.14. Динаміка заявок на торговельні марки, 2005-2016 рр.*

*Складено за [224]

Однак, коефіцієнт кореляції між прямими іноземними інвестиціями та кількістю заявок на торговельні марки дорівнює 0,656002, що свідчить про значний взаємозв'язок між показниками.

Експорт високотехнологічної продукції як чинник інвестиційної привабливості за рахунок виробництва наукової продукції. Як видно з рис. 3.15, після 2012 року спостерігається стабільне падіння експорту високотехнологічної продукції, що свідчить про відсутність дієвих механізмів функціонування інноваційних галузей економіки.

Розрахунок коефіцієнту кореляції між потоком прямих іноземних інвестицій та експортом високотехнологічної продукції довів відсутність взаємозв'язку між показниками (коефіцієнт кореляції = 0,204197), отже це свідчить, що іноземне інвестування в Україні не використовується для розвитку інноваційних галузей економіки. Зауважимо, що портфельне

інвестування також не використовується для капіталізації інноваційної діяльності в Україні (коефіцієнт кореляція =0,399), пп. 3.2.

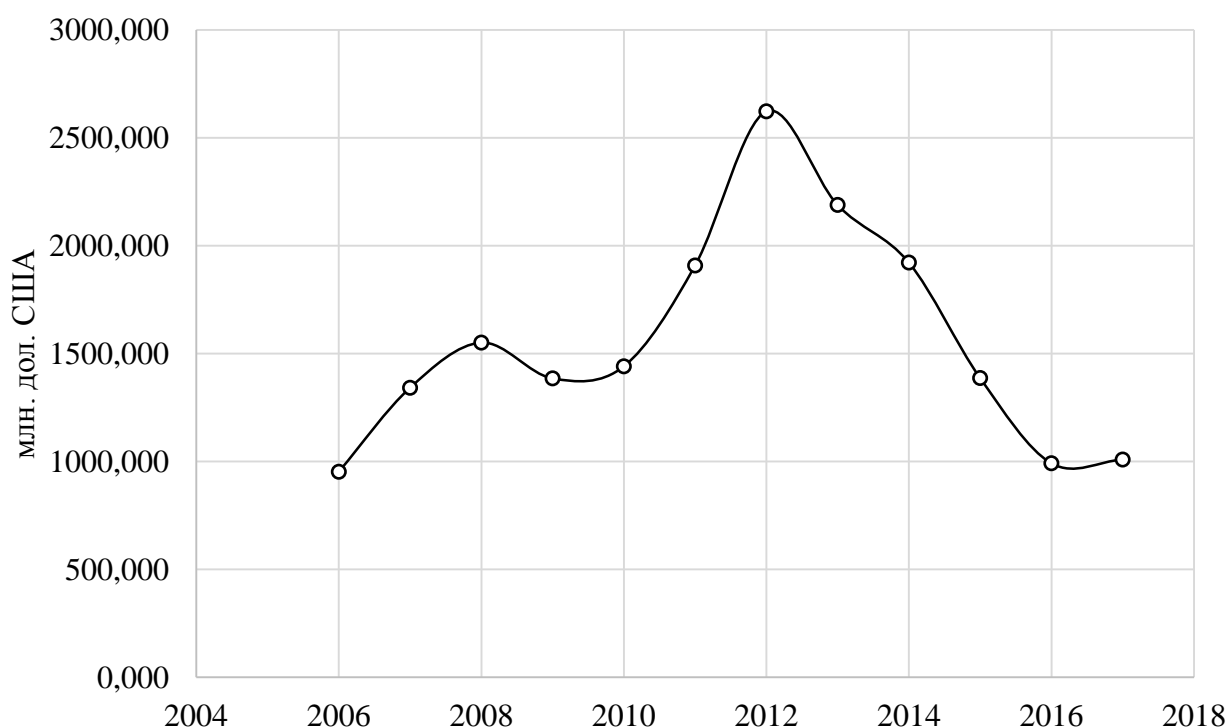

Рис. 3.15. Динаміка експорту високотехнологічної продукції, 2006-2017 рр. *

*Складено за [224]

Підсумовуючи результати проведеного аналізу ефективності використання іноземного капіталу в сучасних трансформаційних умовах розвитку економіки України за критеріями, що характеризують зовнішньоекономічну діяльність країни та її внутрішнє економічне середовище, можна зробити такі висновки, табл. 3.12, рис. 3.16.

Як видно з рис. 3.16 в середньому ефективність прямих іноземних інвестицій на економіку України не є високою (середній коефіцієнт кореляції дорівнює 0,436) – найбільший вплив інвестиції мають на рівень заробітної платні, ВВП на одну особу в дол. США, заявки на торговельні марки та номінальний ВВП в дол. США.

Таблиця 3.12

Кореляційний аналіз між критеріями зовнішньоекономічної діяльності та внутрішнього економічного середовища з потоками ПП в Україні*

	Критерій	Коефіцієнт кореляції
1	Обсяг реалізованої продукції	-0,661
2	Експорт	-0,638
3	Імпорт	-0,606
4	Валове нагромадження	-0,407
5	Індекс девальвації національної валюти	-0,272
6	ВВП на особу, грн.	-0,168
7	Номінальний ВВП, грн.	-0,144
8	Індекс промислового виробництва	0,090
9	Експорт високотехнологічної продукції	0,204
10	Індекс заробітної платні	0,543
11	ВВП на особу, дол. США	0,620
12	Заявки на торговельні марки	0,656
13	Номінальний ВВП, дол. США	0,662

*Розраховано автором

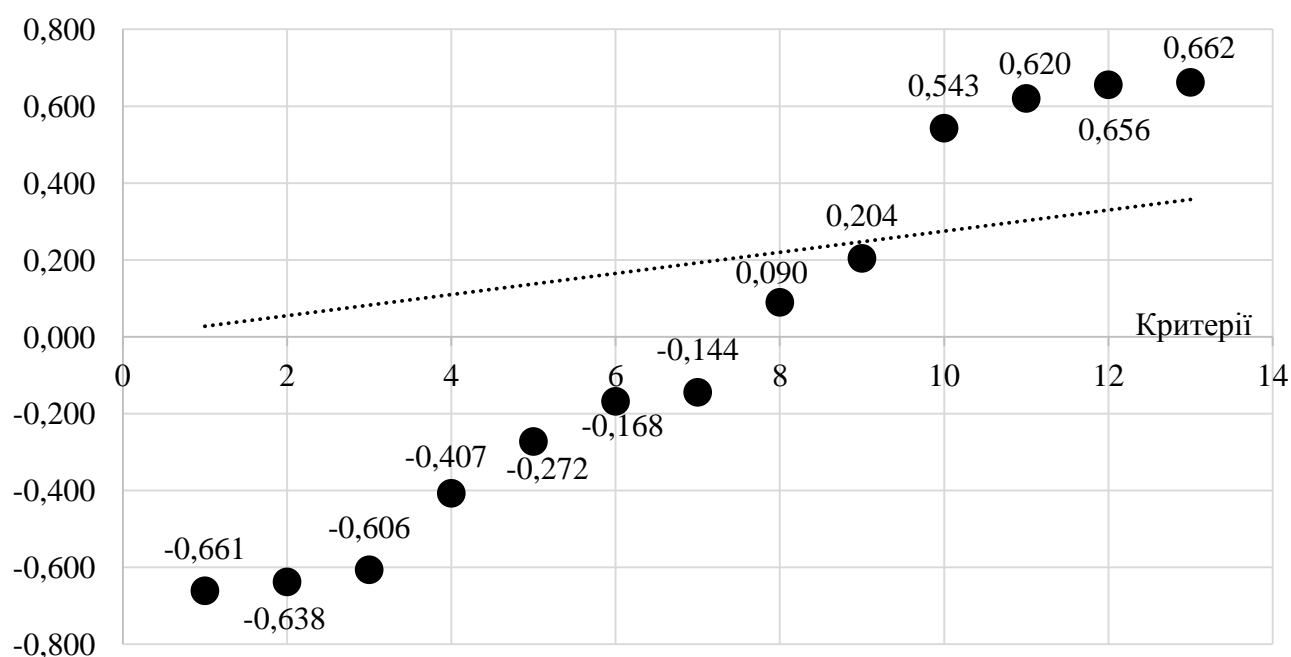

Рис. 3.16. Результати кореляційного аналізу між критеріями зовнішньоекономічної діяльності та внутрішнього економічного середовища з потоками ПП в Україні *

* Розраховано автором

Значний зворотній зв'язок прями іноземні інвестиції мають на обсяг реалізованої продукції та експортно-імпортні потоки.

Таким чином, можна зробити висновок, що інвестиційні процеси в Україні не мають систематичного характеру, а існуючі механізми їх залучення працюють вибірково та не мають позитивних тенденцій розвитку.

Нами було проведено аналіз найбільш пріоритетних для інвестування видів економічної діяльності в Україні. С цією метою, за допомогою кореляційного аналізу було проаналізовано ефективність інвестування різних галузей економіки України (табл. 3.13) в контексті обсягу реалізованої ними продукції за видами економічної діяльності у 2010–2017 роках, рис. 3.13.

Таблиця 3.17

Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з України за видами економічної діяльності (2010-2017), млн. грн.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Усього	5760	6402	6435	6568	6702	6456	6315	6346
Сільське, лісове та рибне господарство	–	–	–	–	19	19,3	16,7	15,9
Промисловість	92,4	127,7	136,6	149,7	174,5	132,5	109,6	118,2
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	0,1	–	–	–	–	–	–	–
Переробна промисловість	90,2	125,5	134,3	147,4	171,2	131,5	108,7	117,1
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	58,8	62,4	63	69,2	77,8	59,3	52,2	51,5
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	–	–	–	–	–	–	–	–
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	–	–	–	9,1	9,5	8,4	7,5	7,2
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	–	–	–	–	–	–	–	–
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	–	–	–	–	–	–	–	–
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	*	*	0	0,1	0,1	0,1	0,1	6,9
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,8	0,9

продукції								
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування	7,9	36,7	34,9	32,5	39,5	25	18	21,3
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	17,9	20,3	21,5	30,2	37,8	31,2	24,8	24,2
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	0,1	0,2	–	0,2	–	–	0,2	0,2
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	–	–	–	–	–	–	–	–
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	–	–	–	–	–	–	–	–
Будівництво	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	11,6	1,3	1,3
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	112	114,5	192,2	150,9	128	112,1	80,1	89,3
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	7,1	16,5	16,3	17,1	24,2	22,7	24,7	26,8
Тимчасове розміщення й організація харчування	–	–	–	–	–	–	–	–
Інформація та телекомунікації	–	0	0	1,7	0	2,7	2,6	2,5
Фінансова та страхова діяльність	168,7	202,3	171,6	281,1	221,7	125,3	73,8	72,5
Операції з нерухомим майном	38,1	38,1	38	53,2	66,5	50,7	45,8	44,7
Професійна, наукова та технічна діяльність	5325	5881	5865	5881	6030	5968	5953	5966
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,3	0,3	0,3	0,3	22,4	1	0,4	0,5
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	–	–	–	–	–	–	–	–
Освіта	–	–	–	–	–	–	–	–
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	–	–	–	–	–	–	–	–

Джерело [225]

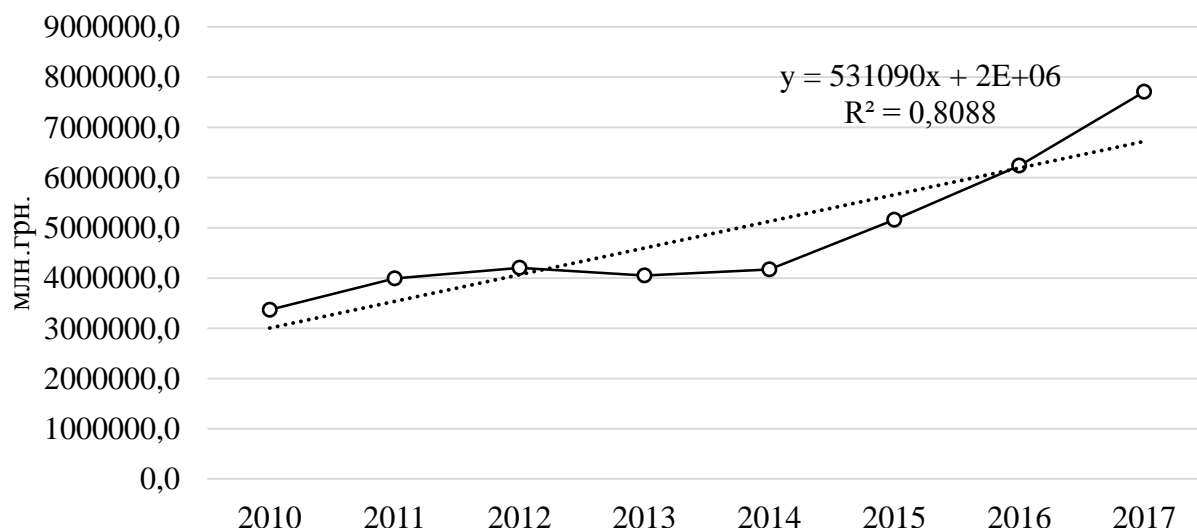

Рис. 3.17. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності у 2010–2017 роках*

*Складено за [225]

За результатами розрахунків, найбільш інвестиційно привабливими в Україні є такі види економічної діяльності як, табл. 3.18:

Таблиця 3.18

Найбільш інвестиційно привабливі види економічної діяльності України*

Вид економічної діяльності	Коефіцієнт кореляції
Сільське, лісове та рибне господарство	0,917255608
Промисловість, у тому числі:	
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	0,651148322
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	0,954264741
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	0,823239909
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	0,982847512
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування	0,943979365
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	0,520014688
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	0,571313899
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0,778322596
Фінансова та страхова діяльність	0,787226861

*Розраховано автором

сільське господарство, деякі галузі промисловості (харчова промисловість, фармацевтична промисловість, виробництво меблів та виробів з деревини, виробництво гумових та пластмасових виробів) оптова та роздрібна торгівля, транспорт та логістична діяльність, фінансова та страхова діяльність.

Таким чином, найбільш інвестиційно привабливим в умовах сучасної України є сільське господарство ($R = 0,91$), промисловість та сфера послуг мають дещо менший рівень привабливості ($R = 0,70$ та ($R = 0,71$ відповідно), рис. 3.18.

Рис. 3.18. Ієрархія секторів економіки України за рівнем інвестиційної привабливості*

*Розраховано автором

Відносно інвестування інноваційної діяльності в Україні, згідно даних з табл. 3.17, технологічні та наукоємні види економічної діяльності, не є об'єктами інвестування, крім виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів.

Сама постановка завдання – максимально можливе прискорення економічного зростання – вимагає повного використання усіх доступних джерел капіталовкладень, як приватних, так і державних. Порівняння

потенціалу цих двох джерел призводить до висновку, що головну роль мають відігравати приватні інвестиції, перш за все, вітчизняного походження. На частку державних капіталовкладень доводиться роль допоміжна, але важлива – фінансування програм, мало привабливих для приватних інвесторів, але корисних для поліпшення інвестиційних умов в країні, а також участь у фінансуванні ключових інвестиційних проектів, які повністю передати приватним інвесторам неможливо або недоцільно [226].

Як показує практика, в країнах «великої сімки» участь держави в інвестуванні НТП в пропорційному відношенні постійно знижується, так як цю роль все більше починають виконувати приватні і корпоративні інвестори. За оцінками фахівців до 70% наукових витрат у розвинених країнах проводиться не державою, а приватним і корпоративним секторами [233, с. 87-94].

Щоб домогтися значного збільшення обсягів приватних інвестицій, необхідно істотно поліпшити співвідношення між прибутковістю інвестицій і рівнем ділового ризику в країні, зробити інвестиційний клімат в Україні конкурентоспроможним за світовими стандартами. Однією з умов вирішення цього питання є високий технологічний рівень вітчизняної економіки.

У даний час досягнення високого технологічного рівня посилюється, з одного боку, значним обсягом застарілих виробничих фондів, з іншого недостатнім фінансуванням інноваційного сектора.

На нашу думку інвестування з метою активізації інноваційної діяльності потрібно вести з урахуванням наступних напрямків:

- формування механізмів об'єднання фінансових ресурсів державного та приватнопідприємницького секторів економіки для реалізації пріоритетних науково-технічних завдань, дієве сприяння державно-приватного партнерства;

- включення інноваційних завдань в програми економічного і соціального розвитку;

- розробка механізмів незалежної оцінки інноваційних програм і доведення результатів цієї оцінки до ділової спільноти;
- сприяння формуванню міжнародних і регіональних технологічних стратегічних альянсів;
- створення центрів технічного сприяння і передачі технологій малому середньому бізнесу при університетах [227].

Ще одна проблема інвестиційної складової інноваційної діяльності пов'язана з недовірою потенційних інвесторів до будь-яких починань підприємств в області інноваційної політики. У зв'язку з цим виникає необхідність підвищення привабливості України та її регіонів для інвесторів, що вимагає істотного перерозподілу внутрішніх інвестицій, комплексу заходів щодо структурної модернізації економіки України, технічного і технологічного переозброєння галузей і виробництв, що найбільше потребують інвестування з боку.

Так, іноземних інвесторів інноваційних проектів, безумовно, цікавить рівень рентабельності вкладень капіталу, а також потенційні ризики втрати інвестицій. Особлива роль у цій групі належить венчурним інвесторам (капіталістам, фондам), які вкладають кошти у високотехнологічні проекти на ранніх стадіях їх розвитку без матеріального забезпечення і гарантій в обмін на участь в статутному капіталі та управлінні реалізующем проект підприємством [235, с. 11].

Один із шляхів вирішення проблеми інвестицій в інновації – інтеграція зусиль усіх учасників, зацікавлених у комерціалізації технологій: приватного сектора, дослідницьких і навчальних організацій, а також держави. Ще важливішим є якісний рівень самого інноваційного процесу, що визначає можливий успіх проекту - відношення рівня фінансової віддачі до початкових інвестицій, а також ризики учасників реалізації інвестицій. Також необхідна розробка інвестиційної стратегії – системи довгострокових цілей інвестиційної діяльності організації, що визначаються загальними

завданнями її розвитку та інвестиційної ідеологією, а також вибір найбільш ефективних шляхів їх досягнення, одним з яких є інновації [231, с. 78].

За результатами дослідження пропонуємо концепт-модель формування інвестиційної привабливості України на світовому інвестиційному ринку, рис. 3.19.

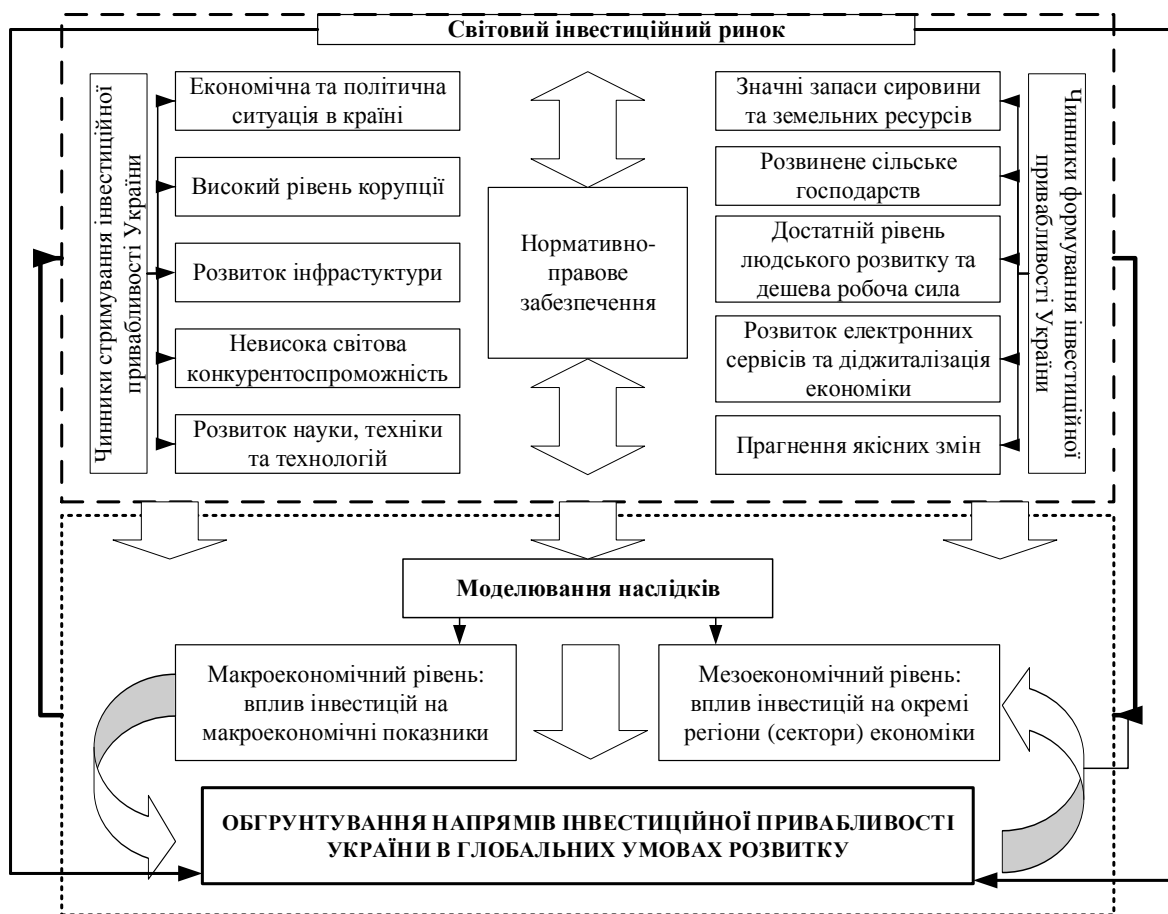

Рис. 3.19. Концепт-модель формування інвестиційної привабливості України на світовому інвестиційному ринку*

*Складено автором

Згідно запропонованої концепт-моделі, Україні необхідно зосередитись на нейтралізації основних негативних чинниках інвестиційної привабливості країни (економічна та політична ситуація в країні, високий рівень корупції, недостатній розвиток інфраструктури та технологій, невисока світова конкурентоспроможність) через максимальне використання чинників

формування інвестиційної привабливості (значні запаси сировини та земельних ресурсів, розвинене сільське господарство, достатній рівень людського потенціалу при невисокому рівні заробітної платні, активну діджиталізацію економіки). Відповідно, результатами вирівнювання балансу негативних та позитивних чинників впливу на інвестиційну привабливість України є подальше обґрунтування напрямів її розвитку в глобальних умовах розвитку через моніторинг на макроекономічному та мезоекономічному рівні, а саме: як інвестування певних галузей або регіонів впливає на макроекономічні показники країни в цілому.

Як вже зазначалось у п. 3.2, одним з основних механізмів створення технологічних компаній в розвинених країнах є венчурне фінансування – різновид прямого інвестування в акціонерний капітал швидкозростаючих підприємств, яке докорінно відрізняється від кредитування комерційними банками. Отримання прибутку при цьому розглядається в довгостроковій, а не в короткостроковій перспективі. Таким чином, підприємство отримує гарантію від банкрутства, яке можливо при порушенні термінів погашення банківського кредиту. Крім того, венчурний інвестор, розділяючи ризики з інноваційної фірмою, не вимагає від неї застави чи іншого забезпечення в обмін на вкладені кошти. Зазвичай венчурні інвестори перші п'ять років задовольняються самим фактом придбання пакета акцій фінансується фірми. Якщо підприємство починає давати навіть невеликий прибуток, то вона і стає джерелом погашення вкладень венчурного капіталу, а генерування більш високого прибутку на вкладений капітал робить венчурний бізнес особливо прибутковим. Однак нові підприємства та нові види діяльності традиційно вважаються високоризикованими [228].

Найважливішим джерелом фінансування інноваційних розробок, як свідчить світовий досвід, є венчурні фонди, які здійснюють прямі інвестиції в високо ризиковані проекти і беруть участь в управлінні їх реалізацією. Крім того, венчурне інвестування визнано одним з найефективніших варіантів партнерства інвестора (замовника, в якості якого можуть виступати держава і

підконтрольні йому концерни або приватні фінансово-промислові групи) та розробника (виконавця). Успішно функціонуючі венчурні фонди приносять прибуток, що в кілька разів перевищує прибуток за звичайними інвестиціями.

Для активізації залучення венчурних інвестицій в інноваційні компанії, розташовані в регіонах України, і забезпечення для них рівних умов доступу до джерел венчурного капіталу необхідна відповідна інфраструктура підтримки [229].

Якщо Україна прагне бути однією з провідних держав, то вкрай необхідно подолати існуючу деформованість структури української економіки і збільшити валовий внутрішній продукт країни за рахунок активізації інноваційної діяльності в промисловості. Венчурна індустрія має всі підстави стати дієвим елементом, стимулюючим швидкий прогрес інноваційного сектора економіки.

На даний час у середньострокову програму українського уряду на 2018-2021 рр. включені пропозиції щодо додаткових заходів, спрямованих на прискорення темпів економічного зростання, включаючи заходи з розвитку системи венчурного інвестування, підтримки малого інноваційного бізнесу, зниження мит на технологічне обладнання, розвитку технологічних кластерів.

Для реалізації цього завдання необхідно створення національної інноваційної системи, яка включатиме мережу інноваційних центрів, центрів передачі технологій, венчурних фондів.

Стримуючими факторами розвитку венчурного підприємництва в Україні є:

- нестабільність економіки і постійні зміни законодавства;
- наявність репресивно-фіскальної системи оподаткування;
- нерівноправність венчурних фірм на ринку кредитних і інвестиційних ресурсів;
- недолік управлінських навичок власників і менеджерів малих інноваційних підприємств;

- недоступність будівель, приміщень, обладнання через високого рівня орендної плати;
- падіння і примітивізація внутрішнього платоспроможного попиту;
- нерозвиненість ринкової інфраструктури, яка сприяла розвитку венчурного підприємництва;
- відсутність внутрішніх стимулів у менеджерів і підприємців для здійснення довгострокових інвестицій і розвитку технологій, як наслідок, неможливість розвитку венчурного підприємництва;
- бюрократизм процедур реєстрації та ліцензування діяльності підприємств;
- криміналізація економіки, як наслідок, зростання проблем у міру розвитку бізнесу [230].

Ситуація, що формує систему вітчизняного венчурного підприємництва може бути охарактеризована наступними особливостями:

- відсутність національних грошей у венчурних фондах;
- провідна роль в якості інвестора належить ЄБРР;
- регіональний, а не галузевий принцип формування фондів [231].

Венчурне інвестування в Україні стикається у своєму розвитку з цілою низкою проблем: це і відсутність законодавчого забезпечення такого роду діяльності, і неотлаженність механізму інвестування, і високий ризик, з яким пов'язане інвестування розробки інновацій, та ін.

Особлива роль у розвитку венчурного фінансування належить державі, так, саме державні органи визначають і закріплюють «правила гри» в даному виді підприємництва, а також здійснюють комплекс заходів щодо стимулювання і розвитку як венчурного фінансування, так і бізнесу. Зокрема, на засіданні Уряду України з приводу проблем венчурного капіталу зазначалося, що фонди венчурного капіталу, залучаючи як фінансуються з державного бюджету активи, так і в капітали банків і корпорацій, розглядаються як потенційні фінансові інструменти малого і середнього

бізнесу. Здійсненню цього плану заважає відсутність законодавства, яке регулює інноваційну активність в Україні.

У контексті вищесказаного можна виділити основоположні функції, реалізацію яких має взяти на себе держава:

- акумулювання коштів на наукові дослідження та інновації;
- координація інноваційної діяльності венчурних підприємств;
- стимулювання венчурного підприємництва;
- створення правової бази венчурного підприємництва;
- кадрове забезпечення венчурного підприємництва;
- формування інфраструктури, що забезпечує розвиток венчурного підприємництва;
- регулювання соціальної та екологічної спрямованості венчурного підприємництва;
- регулювання регіональних аспектів венчурного підприємництва;
- регулювання міжнародних аспектів венчурного підприємництва [232; 233; 234].

Отже, інвестиції в інноваційну діяльність є одним з визначальних чинників економічного зростання в будь-якій країні, через те, що сприяють формуванню економіки інноваційного типу. В Україні проблема інвестування інноваційного сектора економіки стоїть як ніколи більш гостро, що пов'язано з рядом причин: відсутністю або слабким розвитком інноваційної інфраструктури; недовірою потенційних інвесторів до України і підприємствам в її регіонах; необхідністю докорінної модернізації економіки країни, технічного і технологічного переозброєння підприємств; недостатністю галузевого фінансування - особливо сфери НДДКР і т. д. Це, в свою чергу, викликає необхідність розробки комплексної державної політики інвестування найбільш інноваційних галузей і виробництв економіки, освіти і науки.

Таким чином, проведені дослідження, зокрема, визначення привабливості інвестиційного клімату в умовах глобалізації (й України у

тому числі), визначення ефективності інвестиційної діяльності в контексті окремих галузей національної економіки дає змогу запропонувати організаційно-економічні засади інтеграції України до світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій у вигляді векторної моделі, рис. 3.20.

Рис. 3.20. Векторна модель інтеграції України до світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій*

*Розроблено автором

Провідною метою впровадження та реалізації запропонованої моделі інтеграції України до світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій є перехід до групи середньо привабливих в інвестиційному плані країн світу.

Згідно запропонованої моделі інтеграції України до світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій Україна потребує удосконалення зовнішньоекономічного середовища через складові інвестиційного клімату, які надають комплексну характеристику його соціальним, економічним та інституційним чинникам, а саме: підвищення людського потенціалу, глобальної конкурентоспроможності, інноваційності економіки, привабливості внутрішнього бізнес-середовища, рівні захищеності підприємництва та прав власності.

Удосконалення внутрішньоекономічного середовища можливо через зниження рівня корупції та бюрократії, встановлення верховенства права, гарантування безпеки майнових прав, послаблення валютного контролю, зниження рівня корупції, підвищення політичної стабільності та міжнародного рівня країни.

Стосовно підвищення інвестиційної привабливості окремих галузей економіки, слід відмітити, що збереження інвестиційних переваг в сільському господарстві можна досягнути через поліпшення ситуації у сфері агрологістики та пришвидшення процесу реформування фітосанітарної системи; в сфері послуг – через лібералізацію обміну валюти та правил валютного контролю, належний захист прав кредиторів, розвиток фінансових інструментів, реалізації програми діджиталізації, продовжувати розвивати та покращувати інфраструктуру, подолання регіональної диспропорційності; в сфері промисловості – через узгодження регуляторної бази споживчих товарів з європейським законодавством; національного законодавства у сфері захисту прав інтелектуальної власності із законодавством ЄС, встановлення ефективних механізмів боротьби з контрафактною та незаконною торгівлею, тощо.

Удосконалення фінансової інфраструктури передбачає впровадження механізмів забезпечення фінансової стабільності через діяльність регуляторів фінансового та фінансового секторів, та удосконалення системи фінансового

забезпечення інноваційного розвитку національної економіки на основі ефективного використання фінансових ресурсів [237].

Основними заходами удосконалення торговельної, транспортної та логістичної інфраструктури є розробка Національної транспортної стратегії розвитку, створення системи інституцій і механізмів, що полегшують діяльність інвесторів в економіку України та здійснення скоординованої інформаційно-маркетингової політики, що буде сприяти суттєвому покращенню інвестиційної привабливості України у світі.

Висновки до розділу 3

1. Проаналізовано інституціональні особливості регулювання світового інвестиційного ринку в умовах глобалізаційних перетворень, та запропоновано такі заходи модернізації інвестиційної політики України у питанні регулювання іноземних інвестицій: лібералізація законодавчих механізмів України у сфері інвестиційного права шляхом доповнення Законів України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування» нормами про партнерську взаємодію державних органів та бізнесу; активізація притоку іноземних інвестицій шляхом розширення пільгових термінів для закордонних інвесторів, зокрема у сфері венчурного бізнесу; створення інформаційних установ із консультативними функціями для забезпечення поінформованості іноземних інвесторів щодо економічного становища в Україні та процесу реформування інвестиційного законодавства України у цій сфері.

2. Запропоновано утворення в Україні специфічної інституції – Державної агенції інвестування національних проектів, для контролю та регулювання інвестиційного ринку України через забезпечення реалізації державної політики у сфері інвестиційної діяльності та управління національними проектами – стратегічно важливими проектами, що

забезпечують технологічне оновлення та розвиток базових галузей реального сектору економіки України.

3. Визначення інноваційного напрямку інвестиційної діяльності в країнах світу реалізовано через розрахунок взаємозв'язку між обсягами експорту високотехнологічних товарів та обсягами чистих портфельних інвестицій у поточних цінах за період 2010-2016 рр. по 130 країнах. Проведений кореляційний аналіз дозволив виокремити 4 групи країн: 8 країн (у тому числі, Ізраїль, Фінляндія), для яких є характерним сильний взаємозв'язок між показниками, що свідчить про найвищий ступінь ефективності портфельних інвестицій в інноваційні сектори розвитку економіки; 22 країни (у тому числі, США, Франція), що характеризуються середнім взаємозв'язком між показниками, що може бути результатом значної диверсифікації джерел фінансування інноваційних секторів розвитку економіки; 53 країни (у тому числі, Німеччина, Японія, Великобританія), в яких рівень фінансування високотехнологічних галузей економіки є недостатнім, що є поступовою переорієнтацією країн зі стратегії індустріалізації шляхом залучення іноземного інвестування та потребує значного розвитку науки та її фінансування, на інші стратегії розвитку, в яких фінансування інноваційних секторів економіки потребує значно менших обсягів і не є пріоритетним; 46 країн (у тому числі, Сан-Томе і Принсіпі та Сент-Вінсент і Гренадін), для яких притаманний зворотній зв'язок між обсягами високотехнологічного експорту та обсягами чистих портфельних інвестицій, що може бути результатом офшоризації економік цих країн.

4. Доведено через оцінку ефективності використання іноземного капіталу в сучасних трансформаційних умовах розвитку економіки України за критеріями, що характеризують зовнішньоекономічну діяльність країни та її внутрішнє економічне середовище (ВВП; експорт; імпорт; валове нагромадження; оплата праці; обсяг реалізованої продукції; індекс промислового виробництва; індекс винахідницької активності; експорт високотехнологічної продукції), що в середньому ефективність прямих

іноземних інвестицій на економіку України не є високою ($R=0,436$) – найбільший вплив інвестиції мають на рівень заробітної платні, ВВП на одну особу в дол. США, заявки на торговельні марки та номінальний ВВП в дол. США, значний зворотній зв'язок прямі іноземні інвестиції мають на обсяг реалізованої продукції та експортно-імпортні потоки. Отже, можна зробити висновок, що інвестиційні процеси в Україні не мають систематичного характеру, а існуючі механізми їх залучення працюють вибірково та не мають позитивних тенденцій розвитку.

5. Визначено найбільш пріоритетні для інвестування види економічної діяльності в Україні – сільське господарство, деякі галузі промисловості (харчова промисловість, фармацевтична промисловість, виробництво меблів та виробів з деревини, виробництво гумових та пластмасових виробів) оптова та роздрібна торгівля, транспорт та логістична діяльність, фінансова та страхова діяльність. Таким чином, найбільш інвестиційно привабливим в умовах сучасної України є сільське господарство ($R= 0,91$), промисловість та сфера послуг мають дещо менший рівень привабливості ($R= 0,70$ та ($R= 0,71$ відповідно).

6. Запропоновано організаційно-економічні засади інтеграції України до світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій у вигляді векторної моделі, сутність якої полягає у поєднанні удосконалення зовнішньоекономічного середовища через складові інвестиційного клімату, які надають комплексну характеристику його соціальним, економічним та інституційним чинникам; удосконалення внутрішньоекономічного середовища через зниження рівня корупції та бюрократії, встановлення верховенства права, гарантування безпеки майнових прав, послаблення валютного контролю, зниження рівня корупції, підвищення політичної стабільності та міжнародного рівня країни; удосконалення фінансової, торговельної, транспортної та логістичної інфраструктури через впровадження механізмів забезпечення фінансової стабільності через діяльність регуляторів фіскального та фінансового секторів, та удосконалення

системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки на основі ефективного використання фінансових ресурсів та розробки Національної транспортної стратегії розвитку.

Основні наукові результати розділу наведені в наступних публікаціях автора: [238; 239; 240; 241].

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження вирішено важливе наукове завдання – поглиблення теоретико-методичних засад дослідження розвитку світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій та розробки науково-практичних рекомендацій щодо інтеграції України до глобального інвестиційного простору.

Для досягнення заявленої мети були вирішені дослідні завдання та отримані такі висновки:

1. Системна глобалізація світового господарства зумовили необхідність трансформації світового інвестиційного ринку, імперативами якого виступають інтенсифікація фінансових взаємозв'язків, випереджаюче зростання національних інвестиційних ринків, інтенсивна транснаціоналізація, асиметричність інвестиційної активності країн світу тощо.

На основі проведеного семантичного аналізу наукових літературних джерел вітчизняних і зарубіжних авторів уточнено поняття «світовий інвестиційний ринок», який пропонується розуміти як складний акумулятивно-розподільчий механізм вкладення інвестиційного капіталу з метою отримання прибутку у сучасній світогосподарській системі, на принципах вільної конкуренції, попиту та пропозиції, інформаційного доступу, який ґрунтується на взаємодії національних інвестиційних ринків і метою якого є реалізація та забезпечення саморегулюючого інвестиційного процесу та фінансування господарюючих суб'єктів в умовах диференціації і диверсифікації його структурних елементів.

2. За результатами узагальнення та систематизації методичних підходів аналізу світового інвестиційного ринку запропоновано науково-методичний підхід дослідження світового інвестиційного ринку в умовах глобалізації на основі комплексного використання як класичних загальнонаукових методів дослідження, так і методів економіко-математичного аналізу та методів багатовимірного факторного аналізу, який включає дев'ять послідовних етапів, зокрема: дослідження теоретичних засад функціонування світового

інвестиційного ринку; характеристика розвитку та асиметричності світового інвестиційного ринку в глобальних умовах розвитку; кластеризація світового інвестиційного ринку; багатофакторна оцінка інвестиційного клімату країн на світовому інвестиційному ринку; розробка авторського рейтингу інвестиційного клімату країн світу; виокремлення інституціональних засад регулювання світового інвестиційного ринку; аналіз інноваційної складової розвитку світового інвестиційного ринку; оцінка ефективності прямих іноземних інвестицій в країні; розробка організаційно-економічних засад інтеграції країни до глобального інвестиційного простору, використання якого дозволяє провести комплексну оцінку його стану та удосконалити засади інвестиційної політики країни у напрямку підвищення її інвестиційної привабливості на світовому інвестиційному ринку.

3. На основі проведеного аналізу асиметричності розвитку світового інвестиційного ринку доведено, що трансформації міжнародної інвестиційної діяльності в світовий інвестиційний процес сприяють зрілості світового фінансового ринку, швидкому розвитку ринку цінних паперів, утворенню великих центрів концентрації капіталу, стиранню міждержавних господарських кордонів, засобів інформаційного обміну, зародженню неформальних фінансових ринків. Під впливом цих факторів з'являються спеціалізовані ринки: цінних паперів, гарантій, об'єктів капітального будівництва, боргів та ін., що впливають на розвиток світового відтворювального процесу і визначають глобальне переміщення інвестиційних ресурсів: масштаби, географічну сегментацію, форми переміщення і реалізації.

4. Через конкретизацію складових інвестиційного клімату, який є результатом впливу двох елементів: інвестиційного потенціалу та інвестиційних ризиків, сформовано перелік складових інвестиційного клімату національних економік, які надають комплексну характеристику його соціальним, економічним та інституційним чинникам, та проведено комплексний аналіз інвестиційного клімату 93 країн в умовах глобального розвитку, який дозволив виокремити групи найбільш привабливих, привабливих, середньо-привабливих,

відносно привабливих та непривабливих країн світу за чинниками інвестиційного клімату.

5. За результати проведеного факторного аналізу виокремлено найвагоміші складові інвестиційного клімату для досліджуваних країн згідно їх кластеру розташування (найбільш привабливі, привабливі, середньо-привабливі, відносно привабливі, непривабливі). Доведено, що кожен з чинників впливу на формування інвестиційного клімату є вагомим з незначною перевагою економічної складової.

Отже, це дає змогу виокремлення певних соціальних, економічних або інституційних детермінант розвитку світового інвестиційного ринку відповідно до пріоритетності їх факторних навантажень.

Запропоновано авторський рейтинг інвестиційного клімату країн світу та здійснено ієрархію країн світу за інвестиційним кліматом, зокрема лідером рейтингу є Швейцарія, Данія, Швеція, аутсайдерами – Мозамбік, Малі та Камерун.

6. На основі аналізу інституціональних особливостей регулювання світового інвестиційного ринку в умовах глобалізаційних перетворень запропоновано заходи удосконалення інвестиційної політики України у питанні регулювання іноземних інвестицій через лібералізацію законодавчих механізмів України у сфері інвестиційного права; активізацію притоку іноземних інвестицій шляхом розширення пільгових термінів для закордонних інвесторів; створення інформаційних установ із консультативними функціями для забезпечення поінформованості іноземних інвесторів щодо економічного становища в Україні; утворення специфічної інституції – Державної агенції інвестування національних проектів для контролю та регулювання інвестиційного ринку України задля забезпечення реалізації державної політики у сфері інвестиційної діяльності та управління національними проектами, реалізація яких сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості України на світовому інвестиційному ринку.

7. Встановлено значну вагомість інноваційного напрямку інвестиційної діяльності в країнах світу через розрахунок взаємозв'язку між обсягами експорту

високотехнологічних товарів та обсягами чистих портфельних інвестицій по 130 країнах. Виокремлено 4 групи країн: 1 група, для якої є характерним сильний взаємозв'язок між показниками, що свідчить про найвищий ступінь ефективності портфельних інвестицій в інноваційні сектори розвитку економіки; 2 група, що характеризується середнім взаємозв'язком між показниками, що може бути результатом значної диверсифікації джерел фінансування інноваційних секторів розвитку економіки; 3 група, в якій рівень фінансування високотехнологічних галузей економіки є недостатнім, що є поступовою переорієнтацією країн зі стратегії індустріалізації шляхом залучення іноземного інвестування та потребує значного розвитку науки та її фінансування, на інші стратегії розвитку, в яких фінансування інноваційних секторів економіки потребує значно менших обсягів і не є пріоритетним; 4 група, для якої притаманний зворотній зв'язок між обсягами високотехнологічного експорту та обсягами чистих портфельних інвестицій, що може бути результатом офшоризації економік цих країн.

8. Проведено оцінку ефективності використання іноземного капіталу в сучасних трансформаційних умовах розвитку економіки України за критеріями розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни (ВВП; експорт; імпорт; валове нагромадження капіталу; оплата праці; обсяг реалізованої продукції; індекс промислового виробництва; індекс винахідницької активності; експорт високотехнологічної продукції) та визначено, що в середньому ефективність прямих іноземних інвестицій на економіку України не є високою ($R=0,436$), а отже інвестиційні процеси в Україні не мають систематичного характеру. Доведено, що найбільш пріоритетними для інвестування видами економічної діяльності в Україні є сільське господарство ($R= 0,91$), окремі галузі промисловості (харчова промисловість, фармацевтична промисловість, виробництво меблів та виробів з деревини, виробництво гумових та пластмасових виробів) – $R= 0,70$; сфера послуг (оптова та роздрібна торгівля, транспорт та логістична діяльність, фінансова та страхова діяльність) – $R= 0,71$.

Запропоновано концепт-модель формування інвестиційної привабливості України на світовому інвестиційному ринку, сутність якої полягає у

вирівнюванні балансу негативних і позитивних чинників впливу на інвестиційну привабливість України з подальшим обґрунтуванням напрямів її розвитку в глобальних умовах розвитку через моніторинг на макроекономічному та мезоекономічному рівнях.

9. У ході дослідження розроблено та обґрунтовано науково-практичні рекомендації щодо інтеграції України до світового інвестиційного простору в умовах глобальних трансформацій, а саме запропоновано векторну модель, яка поєднує заходи удосконалення зовнішньоекономічного середовища через соціальні, економічні та інституційні складові інвестиційного клімату; удосконалення внутрішньоекономічного середовища через зниження рівня корупції та бюрократії, встановлення верховенства права, гарантування безпеки майнових прав, послаблення валютного контролю, зниження рівня корупції, підвищення політичної стабільності та міжнародного рівня країни; удосконалення фінансової, торговельної, транспортної та логістичної інфраструктури через впровадження механізмів забезпечення фінансової стабільності через діяльність регуляторів фіскального та фінансового секторів, та удосконалення системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки на основі ефективного використання фінансових ресурсів та розробки Національної транспортної стратегії розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пахомова О. А. Сутність та закономірності розвитку глобальної економічної трансформації // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2015. Вип. 14. С. 25-28. [Електронний ресурс] URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_14_8. (дата звернення 07.07.2018).
2. Богатырев А. Г. Инвестиционное право. М.: Российское право. 1992. С. 272.
3. Бланк И. А Основы финансового менеджмента. Т. 2. К.: Ника-Центр. 1999. С. 10.
4. Шарп У. Ф. Инвестиции; пер. с англ. М. : Инфра-М, 2003. 1028 с
5. Уильям Ф. Шарп, Гордон Дж. Александер, Джеффри В. Бэйли Инвестиции. М.: Инфра-М, 2001. 1028 с.
6. Abdel-Kader M. G., Dugdale D. Investment in advanced manufacturing technology: A study of practice in large U.K. companies // Management Accounting Research (September). 1998. 261-284 pp.
7. Accola W. L. Assessing risk and uncertainty in new technology investments // Accounting Horizons(September). 1994. 19-35 pp.
8. Al-Ajmi J., Al-Saleh N., Hussain H. A. Investment appraisal practices: A comparative study of conventional and Islamic financial institutions // Advances in Accounting: Incorporating Advances in International Accounting 27(1). 2011. 111-124 pp.
9. Alcock J., Steiner E. The interrelationships between REIT capital structure and investment // Abacus 53(3). 2017. 371-394 pp.
10. Amiram D. Financial information globalization and foreign investment decisions // Journal of International Accounting Research 11(2). 2012. 57-81 pp.

11. Ang N. P., Trotman K. T. The utilization of quantitative and qualitative information in groups' capital investment decisions // Behavioral Research In Accounting 27(1). 2015. 1-24 pp.
12. Bailey W. J., Samuels J. A. Analyzing two investments - An instructional case to introduce basic financial accounting concepts. // Issues in Accounting Education (November). 2018. 47-56 pp.
13. Baum A., Colley N. Can real estate investors avoid specific risk? // Abacus 53(3). 2017. 395-430 pp.
14. Beatty A., Liao W. S., Weber J. The effect of private information and monitoring on the role of accounting quality in investment decisions // Contemporary Accounting Research 27(1). 2010. 17-47 pp.
15. Bornholt G. What is an investment project's implied rate of return? // Abacus 53(4). 2017. 513-526 pp.
16. Carr C., Kolehmainen K., Mitchell F.. Strategic investment decision making practices: A contextual approach // Management Accounting Research (September). 2010. 167-184 pp.
17. Christensen C. M., D. van Bever. The capitalist's dilemma // Harvard Business Review (June). 2014. 60-68 pp.
18. Florou A., Pope P. F.. Mandatory IFRS adoption and institutional investment decisions // The Accounting Review (November). 2012. 1993-2025 pp.
19. Gary R. F., Moore J. A., Sisneros C. A., Terando W. D. The impact of tax rate changes on intercorporate investment // Advances in Accounting: Incorporating Advances in International Accounting (34). 2016. 55-63 pp.
20. Graham J. R., Hazarika S., Narasimhan K. Corporate governance, debt, and investment policy during the great depression // Management Science(December). 2011. 2083-2100 pp.
21. Han S., Rezaee Z., Xue L., Zhang J. H. The association between information technology investments and audit risk // Journal of Information Systems(Spring). 2016. 93-116 pp.

22. Jackson S. B., Keune T. M., Salzsieder L. Debt, equity, and capital investment. // Journal of Accounting and Economics (November-December). 2013. 291-310 pp.
23. Jacobs M. T., Shivdasani A. Do you know your cost of capital? // Harvard Business Review (July/August). 2012. 118-124 pp.
24. Masters S. J., Loewy D. J., Atkin M. Finding better investment trade-offs. // The CPA Journal (September). 2013. 50-55 pp.
25. Бондар М.І. Інвестиційна діяльність: монографія. К.: КНЕУ 2008. 256 с.
26. Васенко В.К. Валютно-фінансовий механізм зовнішньоекономічної діяльності: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури. 2004. 216 с.
27. Вовчак О.Д. Інвестування: навчальний посібник. Львів: Новий світ-2000. 2008. 544 с.
28. Грідасов В.М. Інвестування: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури. 2004. 164 с.
29. Губський Б.В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі: монографія. К.: Наукова думка. 1998. 390 с.
30. Данілов О.Д. Інвестування: навчальний посібник. К.: Комп'ютерпрес. 2001. 364 с.
31. Денисенко М.П. Організаційно-економічний механізм інвестування: монографія. К.: Науковий світ. 2001. 414 с.
32. Докієнко Л.М. Інвестиційний менеджмент: навчальний посібник. К.: Академвидав. 2011. 408 с.
33. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: навчальний посібник. 2-е вид. К.: Каравела. 2008. 432 с.
34. Інвестиційний бізнес в Україні: навчальний посібник / за ред. О.А. Кириченко, М.П. Денисенко, С.М. Лаптева. К.: ЗАТ "Дорадо". 2008. 248 с.

35. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: монографія. К.: КНЕУ. 2005. 232 с.
36. Коюда В.О. Основи інвестиційного менеджменту: навчальний посібник. К.: Кондор, 2008. 340 с.
37. Лановий В. Інвестиції та розвиток: монографія. К.: Центр ринкових реформ. 2002. 88 с.
38. Липов В.В. Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини. Модуль II. Міжнародні ринки та форми міжнародної економічної взаємодії: навчально-практичний посібник. К.: ВД "Професіонал". 2008. 368 с.
39. Лук'яненко Д.Г. Міжнародна інвестиційна діяльність: підручник. К.: КНЕУ. 2003. 387 с.
40. Луців Б.Л. Банківська діяльність у сфері інвестицій: монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2001. 320 с.
41. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: навчальний посібник. К.: ЦУЛ. 2003. 376 с.
42. Матюшенко І.Ю. Іноземні інвестиції: навчальний посібник. К.: ВД "Професіонал". 2005. 336 с.
43. Міжнародна інвестиційна діяльність: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни /за ред. Л.В. Руденко. К.: КНЕУ. 2008. 168 с.
44. Науменкова С.В. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник. К.: Знання. 2010. 532 с.
45. Підчоса О.В., Кулинич Ю.Є. Огляд сучасних тенденції руху прямих іноземних інвестицій: географічна алокація [Електронний ресурс] // Міжнародні відносини, Серія "Економічні науки", №12 (2018). 2018. 30 с.
46. Польшаков В.І. Інвестиційний менеджмент: навчальний посібник. К.: Кондор. 2009. 172 с.
47. Портфельне інвестування: навчальний посібник. К.: КНЕУ. 2004. 408 с.

48. Сазонець І.Л. Міжнародна інвестиційна діяльність: підручник. К.: Центр навчальної літератури. 2007. 304 с.
49. Скібіцький О.М. Інноваційний та інвестиційний менеджмент: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури. 2009. 408 с.
50. Ткаленко С.І. Міжнародна інвестиційна діяльність: навчальний посібник. К.: Університет економіки та права "КРОК". 2006. 115 с.
51. Федоренко В.Г. Інвестування: підручник. 2-ге вид.перероб. і доп. К.: Алерта. 2008. 448 с.
52. Череп А. В. Інвестознавство: навчальний посібник. К.: Кондор. 2006. 398 с.
53. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: підручник. К.: Знання. 2006. 439 с.
54. Ястремська О.М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади: монографія. Х.: ВД "ІНЖЕК". 2004. 488 с.
55. Богатырев А.Г. Инвестиционное право. М.: Рос. Право. 1992. 271 с.
56. Шевчук В. Я., Рогожин П. С. Основи інвестиційної діяльності. К.: Генеза. 1997. 384 с.
57. Скороход І. П. Інвестування: Методичний посібник з навчальної дисципліни для студентів напряму підготовки 6.030501 «Економічна теорія» Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. 2014. 66 с.
58. Якубовський С.О., Козак Ю.Г., Савчук О.В. та ін. Транснаціональні корпорації: особливості інвестиційної діяльності: Навч. посібник / За ред. С.О. Якубовського, Ю.Г.Козака, О.В. Савчука. К.: Центр навчальної літератури. 2006.
59. Дорошенко Т. В. Сутність інвестицій як економічної категорії // Фінанси України. 2000. № 11. С. 114-118.
60. Рогач О. І. Характерні риси розвитку міжнародного виробництва ТНК в посткризовий період // Актуальні проблеми міжнародних відносин. -

2013. Вип. 112(2). С. 81-85. [Електронний ресурс] URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2013_112%282%29__13 (дата звернення 17.12.2018).

61. Циганов С.А. Формування глобального фінансового середовища // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. пр. 2012. Випуск 110, ч.1. С. 54-56.

62. Богатінов Ю.В., Швандар В.А. Оцінка ефективності бізнесу та інвестицій: Учеб. посібник для вузів з екон. спец. М.: ЮНИТИ; ФІНАНСИ, 1999. 254с.

63. Инвестиции и инновации : Словарь-справочник от А до Я / под ред. М.З. Бора, А.Ю. Денисова. М. : ДИС, 1998. 207 с.

64. Шулус А. Современные проблемы повышения конкурентоспособности и эффективности функционирования инвестиционного комплекса России // Инвестиции в России. 2012. № 12 (215). С. 11-19.

65. Современный экономический словарь / под ред. Б. А. Райзберга. М.: Инфра-М. 1997. С. 123.

66. Смирнов Л. Л. Организация финансирования инвестиционных проектов. М.: Консалтбан-кир. 1993. С. 38.

67. Родионова В. М., Федотова М. А. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции. М.: Перспектива. 1995. С. 17.

68. Финансы: учеб. пособие / под ред. А. М. Ковалевой. 3-е изд. М.: Финансы и статистика. 1999.

69. Тарасова Е. В. Инвестиционное проектирование: конспект лекций. М.: Изд-во ПРИОР. 1998. С. 5.

70. Шарп У., Александер Г., Бейли Дж. Инвестиции. М.: Инфра-М. 1997. С. 32.

71. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 47. С. 64.

72. Финансово-кредитный энциклопедический словарь / под общ. ред. А. Г. Грязновой. М.: Финансы и статистика. 2004. С. 356.
73. Инвестиции: учебник. 2-е изд., перераб. и доп. М.: ТК Велби. Изд-во Проспект. 2007. С. 532.
74. Гукова А.В. Методологические основы рыночного подхода к анализу системы управления инвестиционным капиталом // Экономика развития региона: проблемы, поиски, перспективы: Ежегодник. Волгоград, 2004. Вып. 5. С. 53
75. Хайман Д.Н. Современная микроэкономика: анализ и приложения: пер. с англ. в 2 т. М.: Финансы и статистика, 1992. Т. 1 384 с.; Т. 2. 384 с.
76. Холт Р.Н. Планирование инвестиций: [Учеб. пособие] : Пер. с англ. М. : Акад. нар. хоз-ва : Дело, 1994. 116 с.
77. Veblen T.B. Why is economics not an evolutionary science? The quarterly journal of economics. 1898;12(4):373–97. [Google Scholar]
78. Nelson R., Winter S. An Evolutionary Theory of Economic Change. Cambridge: Harvard University Press, 1982. 437 pp.
79. Уильямсон О. Экономические институты капитализма. Фирмы, рынки и отношенческая контрактация. 1996. С. 216.
80. Евстигнеев В. Российский фондовый рынок - попытка объяснения с позиций информационной эффективности // Мировая экономика и международные отношения. 2000. № 4. С. 64.
81. Гукова А.В. Управление предприятием: финансовые и инвестиционные решения : учеб. пособие. М. : Финансы и статистика, 2012. 184 с.
82. Григорьев Л., Гурвич Е., Саватюгин А. Финансовая система и экономическое развития // Мировая экономика и международные отношения. 2003. № 7. С. 62-75.
83. Рубцов Б. Б. Эволюция институтов финансового рынка и развитие экономики // Финансовые институты и экономическое развитие : сб.

ст. / отв. ред. Д. В. Смыслов. М. : ИМЭМО РАН, 2006. [Електронний ресурс] URL: http://www.mirkin.ru/_docs/Rub_evolfin.pdf. (дата звернення 17.12.2018).

84. Boyer R., Drach D., States Against Markets. The Limits of Globalization. London and New York, Routledge, 1996. P. 68-69.

85. Петрик О. І. Шлях до цінової стабільності: світовий досвід і перспективи для України: монографія / відп. ред. В. М. Геєць. Київ: УБС НБУ, 2008. С. 302–310.

86. Білорус О.Г., Лук'яненко Д.Г. та ін. Глобалізація і безпека розвитку: монографія. К.: КНЕУ, 2001. 736 с.

87. Brigham E. Financial Management Theory and Practice: 14-rd edition. The Dryden Press, 2011. 1184 p.

88. Лясковець Г. М. Дослідження розвитку світового фінансового ринку в умовах циклічності світогосподарського розвитку. [Електронний ресурс] URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pips/2011_1/tom1/425.pdf (дата звернення 17.12.2018).

89. Mark Carey, Anil K Kashyap, Raghuram Rajan, René M. Stulz. Market institutions, financial market risks, and the financial crisis // Journal of Financial Economics. Volume 104. Issue 3. June 2012. P. 421-424.

90. Niclas Hagelin. Index option market activity and cash market volatility under different market conditions: an empirical study from Sweden // Financial Economic. Volume 10. Issue 6. P. 597-613.

91. Ghulam Sarwar. U.S. stock market uncertainty and cross-market European stock returns // Journal of Multinational Financial Management. Volume 28. P. 1-14.

92. Philip Bond, Yaron Leitner. Market run-ups, market freezes, inventories, and leverage // Journal of Financial Economics. Volume 115. Issue 1, January 2015. P. 155-167.

93. Philip U. Straehl, Roger G. Ibbotson. The Long-Run Drivers of Stock Returns: Total Payouts and the Real Economy // Financial Analysts Journal. Third Quarter 2017. Volume 73. Issue 3.
94. Lorne N. Switzer, Cagdas Tahaoglu. The benefits of international diversification: market development, corporate governance, market cap, and structural change effects // International Review of Financial Analysis. Volume. P. 76-97.
95. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег. М., 2002. С. 63-65.
96. Иванов Г.И. Инвестиции: сущность, виды, механизмы функционирования. Ростов н/Д: Феникс, 2002. 352 с.
97. Игонина Л.Л. Инвестиции: учебник; 2-е изд., перераб. и доп. М.: Магистр: НИЦ Инфра-М, 2013. 752 с.
98. Ищенко Е.Г. Россия в мировом инвестиционном процессе. М.: Изд-во РАГС, 2006. С. 29-96.
99. Кныш М. И. Стратегическое планирование инвестиционной деятельности: учеб. пособие. СПб.: Бизнес-Пресса, 1998. 315 с.
100. Дарбинян А. Институты финансового посредничества в современной экономике // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. Том 1. 2010. № 1 (3). С. 89-99.
101. Шеремет А.Д. Финансы предприятий. М. : ИНФРА–М, 1999. 343 с.
102. Матюшенко И. Ю. Инвестирование (в контексте международной интеграции Украины) : учебн. пособ. Х . : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2013. 396 с.
103. Світові фінанси: сучасні тенденції та перспективи розвитку : монографія; ред.: О. І. Рогач; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2013. 351 с.
104. Луців Б.Л., Кравчук І.С., Сас Б.Б. Інвестування: Підручник. – Тернопіль: Економічна думка, 2014. – 544 с.

105. Сохацька О., Роговська-Іщук І., Вінницький С. Фундаментальний та технічний аналіз цін товарних та фінансових ринків. К.: Кондор, 2012. 305 с.
106. Tsyganov S. A. Genesis of the banking systems in transformation economies: structural-functional analysis: monograph. К. : Akadempress, 2006. 412 p.
107. Шевчук В. О. Інвестиції як визначальний чинник підвищення якості трудових ресурсів в інноваційній економіці // Водний транспорт. 2013. Вип. 2. С. 133-138. [Електронний ресурс] URL: [//nbuv.gov.ua/UJRN/Vodt_2013_2_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vodt_2013_2_27) (дата звернення 17.12.2018).
108. Стійкість національних фінансових систем в умовах світової економічної кризи 2008-2010 років : [монографія]. Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. О.: Одеський національний університет, 2012. 223 с.
109. Сазонець І.Л. Міжнародна інвестиційна діяльність: підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 304 с.
110. Гриньова В. М., Коюда В. О., Лепейко Т. І. та ін. Інвестиційний менеджмент: підручник. Х. : ІНЖЕК, 2011. 544 с.
111. Матюшенко І. Ю. Іноземні інвестиції : навч. посібн. К. : Професіонал, 2005. 336 с.
112. Тумусов Ф.С. Инвестиционный потенциал региона: Теория. Проблемы. Практика. М. : Экономика, 1999. 267 с.
113. Игонина Л.Л.. Инвестиции : учеб. пособие. М.: Экономистъ, 2005. 478 с.
114. Норт Д. Вклад неoinституционализма в понимание проблем переходной экономики [Електронний ресурс] URL: <http://www.wider.unu.edu> (дата звернення 17.12.2018).
115. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. М., Фонд экономической книги «Начала», 1997. 180 с.

116. Hodgson, Geoffrey M. *Jornal of Economic Issues*, Jun 2000, Vol. 34 Issue 2, p.317, 13 p.
117. Блауг М. Коммонс, Джон Р. // 100 великих економістів до Кейнса = *Great Economists before Keynes: An introduction to the lives & works of one hundred great economists of the past*. СПб.: Економікус, 2008. С. 145-147. 352 с.
118. Кондратьев Н.Д. *Проблемы экономической динамики*. М.: Экономика, 1989. 523 с.
119. Кейнс Дж. М. *Общая теория занятости, процента и денег*. Избранное. М.: Эксмо, 2007. 960 с.
120. Шелудько В.М. *Фінансовий менеджмент : підручник*. К. : Знання, 2006. 439 с .
121. Шталь Т. В. Теоретичні основи реалізації інвестиційних стратегій транснаціональних корпорацій в умовах динамізму світової економіки // *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2013. Вип. 1(2). С. 119-126. [Електронний ресурс] URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2013_1%282%29__19 (дата звернення 17.12.2018).
122. Бень Т.П. Порівняльний аналіз визначення економічної ефективності інвестиційних проектів за різними методиками // *Економіка України*. 2009. №11. с. 34-41.
123. Бондар М.І. Стан та вдосконалення аналізу ефективності інвестицій // *Економіка та держава*. 2008. №2. с.8-11.
124. Клочан В.П. Аналіз інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств // *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2009. №1. с.31-37.
125. Лудченко Я.О. *Оцінка економічної ефективності інвестиційних проектів: навчальний посібник*. К.: Ніка-Центр. 2004. с. 208.

126. Остапенко О.І. Вдосконалення методів аналізу інвестиційних проектів//Інвестиції: Практика та досвід. 2008. №21. с.13-15.
127. Пересада А.А. Інвестування: Навчальний посібник. К.: КНЕУ. 2004. с.250.
128. Удалих О.О. Управління інвестиційною діяльністю підприємства: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ. 2006. с.292.
129. Яришко С.Я. Теоретичні аспекти аналізу інвестиційних проектів// Інвестиції: Практика та досвід. 2009. №5. с.12-14.
130. Економічна теорія: підручник / під заг. ред. В. І. Відяпіна, А. І. Добриніна, Г. П. Журавльової, Л. С. Тарасевича. М.: Инфра-М, 2003. 714 с.
131. Балацький Є. В. Іноземні інвестиції та економічне зростання: теорія і практика дослідження // Капітал країни. - 2011. [Електронний ресурс] URL: <http://kapital-rus.ru/articles/article/183894>. (дата звернення 17.12.2018).
132. Refining initial points for KMeans clustering [Електронний ресурс] URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/summary?doi=10.1.1.44.5872>. (дата звернення 17.12.2018).
133. Алгоритмы кластеризации на службе Data Mining [Електронний ресурс] URL: <http://www.olap.ru/home.asp?artId=154>. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository <http://ena.lp.edu.ua> 429 (дата звернення 17.12.2018).
134. Пакет статистической обработки. Кластерный анализ при большом количестве наблюдений [Електронний ресурс] URL: http://www.sati.archaeology.nsc.ru/stat/methods_info.php. (дата звернення 17.12.2018).
135. Tryon R.C. Cluster analysis. McGraw-Hill Inc. US – 1970.
136. Fayyad U.M. Advances in Knowledge Discovery and Data Mining. Menlo Park, Calif.: AAAI/MIT Press, 1996.
137. Hartigan J. A. Algorithm 136. A k-means clustering algorithm // Applied Statistics No 28. 1978. 100 pp.

138. Барсегян А.А. Методы и модели анализа данных OLAP и DataMining. СПб: БХВ-Петербург. 2008.
139. Енюков И.С. Факторный, дискриминантный и кластерный анализ. М.: Финансы и статистика, 1989.
140. Кулаичев А. П. Методы и средства комплексного анализа данных. М: ИНФРА-М. 2006.
141. Мандель И.Д. Кластерный анализ. М.: Финансы и статистика. 1988.
142. Уиллиамс У. Т., Ланс Д. Н. Методы иерархической классификации. Статистические методы для ЭВМ // под ред. М. Б. Малютов. М.: Наука, 1986.
143. Чубукова И. А. Data Mining: учебное пособие. М.: Интернет-университет информационных технологий : БИНОМ: Лаборатория знаний, 2006.
144. Коцеруба Н. В. Факторний аналіз фінансових результатів діяльності підприємства // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2016. № 1. С. 24-28. [Електронний ресурс] URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2016_1_5 (дата звернення 17.12.2018).
145. Загреба М.М. Теоретичні аспекти використання факторного аналізу при аналізі динаміки фінансового стану підприємства // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2014. Вип. 25. С. 455–461.
146. Кошельок Г.В. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу підприємства // Економіка і суспільство. 2016. Вип. 7. С. 361–368.
147. Кошельок Г.В. Факторні моделі грошових потоків підприємства // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2014. № 5 -6 (76-77). С. 161–171.

148. Ющенко Р.О. Впровадження факторного аналізу ліквідності в систему фінансового менеджменту вітчизняних підприємств // Молодий вчений. 2015. № 2 (17). С.159–163.

149. Юрченко С.А. Инфраструктура мира: Учебное пособие Х.: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2006. 328 с.

150. Bondarenko M. The theoretical basis of the international investments research at the world economy system // Економічний простір. 2018. №136. С. 5-17. (Index Copernicus, Google Scholar). DOI 10.30838/P.ES.2224.290818.5.204.

151. Бондаренко М. І., Бабенко В. О., Сідоров М. І., Фірсанова В. О. Перспективи розвитку інтеграційних процесів у глобальній системі міжнародної торгівлі // «Вісник соціально-економічних досліджень» Одеського національного економічного університету. 2018. №1 (65). С. 36-48.

152. Бондаренко М. І., Павленко А. О., Несвітайло М. О. Іноземні інвестиції як фактор розвитку національної економіки в умовах глобальної конкуренції // Наукові здобутки на шляху до вдосконалення економічного потенціалу країни: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 19-20 травня 2017 р.). Дніпро: НО «Перспектива», 2017. С.6-9.

153. Bondarenko M. I., Goncharenko N. I., Bunin S. V., Dolya R. M., Kovalenko R. Theoretical principles of the research of the financial systems impact on the national economies economic growth // Innovations of the Future: Materials of XXXIII international scientific conference (Nov. 8, 2018, New York). Morrisville, Lulu Press., 2018. P. 20-23.

154. Корж М.А. Пряме іноземне інвестування в умовах фінансової глобалізації // Фінанси України. 2011. № 12. С. 61–76.

155. UNCTAD database [Електронний ресурс] URL: www.unctad.org/fdistatistics (дата звернення 17.12.2018).

156. Іщук С.О. Інвестиції в основний капітал та їх вплив на соціально-економічний розвиток регіону // Регіональна економіка. 2013. № 1. С. 35–42.

157. Павленко І. І. Міжнародна торгівля та інвестиції : навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2012. 256 с.
158. IMF database [Електронний ресурс] URL: <https://www.imf.org/external/index.htm> (дата звернення 17.12.2018).
159. Пономаренко І. В. Статистичний аналіз структури прямих іноземних інвестицій // Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 4. С. 15 – 18.
160. Ильина С. А. Сущность категории «инвестиционный климат» и категории «инвестиционная привлекательность» // Молодой ученый. 2012. №5. С. 153-157.
161. Індекс людського розвитку (Human Development Index) [Електронний ресурс] URL: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/pressreleases/2018/human-development-indices--where-does-ukraine-rank--.html> (дата звернення 17.12.2018).
162. Індекс соціального прогресу (The Social Progress Index) [Електронний ресурс] URL: <https://www.socialprogress.org/assets/downloads/resources/2018/2018-Social-Progress-Index-Exec-Summary.pdf> (дата звернення 17.12.2018).
163. Рейтинг інвестиційної привабливості (BDO International Business Compass (IBC)) [Електронний ресурс] URL: <https://www.bdo-ibc.com/index.php?id=35> (дата звернення 17.12.2018).
164. Рейтинг глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) [Електронний ресурс] URL: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf> (дата звернення 17.12.2018).
165. Індекс залучення країн світу до міжнародної торгівлі (The Global Enabling Trade Index) [Електронний ресурс] URL: http://reports.weforum.org/global-enabling-trade-report-2016/?doing_wp_cron=1548440892.2176060676574707031250 (дата звернення 17.12.2018).

166. Глобальний індекс інновацій (The International Innovation Index) [Електронний ресурс] URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2018.pdf (дата звернення 17.12.2018).

167. Індекс економічних свобод (Economic Freedom of the World) [Електронний ресурс] URL: <https://www.fraserinstitute.org/studies/economic-freedom-of-the-world-2018-annual-report> (дата звернення 17.12.2018).

168. Індекс легкості ведення бізнесу Ease of Doing Business Index) [Електронний ресурс] URL: <http://russian.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf> (дата звернення 17.12.2018).

169. Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index) [Електронний ресурс] URL: https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017#table (дата звернення 17.12.2018).

170. Міжнародний індекс захисту прав власності (International Property Rights Index (IPRI)) [Електронний ресурс] URL: <https://www.internationalpropertyrightsindex.org/full-report> (дата звернення 17.12.2018).

171. Глобальний індекс підприємництва (Global entrepreneurship index) [Електронний ресурс] URL: <https://thegedi.org/2018-global-entrepreneurship-index/> (дата звернення 17.12.2018).

172. Уманець Т.В. Оцінка інвестиційної привабливості регіону за допомогою інтегральних індексів // Економіка і прогнозування. 2006. №4. С. 133-145.

173. Bondarenko M., Bunin S. Analysis of the regional differentiation of the world financial market // Technology audit and production reserves. 2018. № 5/5(43). P. 37-44. (Index Copernicus).

174. Бондаренко М. І., Бабенко В. О., Панкова Ю. М. Прогнозування міжнародної інтеграції України у світовому інтеграційному просторі // Механізм, стратегії, моделі та технології управління економічними

системами за умов інтеграційних процесів: теорія, методологія, практика: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (6-8 жовтня 2017 р., м. Хмельницький). Хмельницький: ФОП-Р Сторожук О.В., 2017. 226 с. С. 5-9.

175. Бондаренко М. І., Бунін С. В., Доля Р. М. Аналіз ринкової капіталізації фінансової системи світу // Європейська інтеграція: історичний досвід та економічні перспективи: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 26 жовтня 2018 р.). 2018. С. 10-14.

176. Bondarenko M. I., Goncharenko N. I., Digtenko S. A. Private venture capital funds as a source of foreign direct investment in the Australia's capital market // Scientific achievements of the present: Proceedings of XXXII International scientific conference (Nov. 1, 2018. New York). Morrisville, Lulu Press., 2018. P. 29-33.

177. Regulations for International Bank for Reconstruction and Development [Електронний ресурс] URL: <http://siteresources.worldbank.org/EXTABOUTUS/Resources/ibrd-articlesofagreement.pdf> (дата звернення 17.12.2018).

178. International Financial Corporation report, Private Equity and Venture Capital's Role in Catalyzing Sustainable Investment (November 2018) [Електронний ресурс] URL: https://www.ifcamc.org/sites/amc/files/G20%20Input%20Paper_%202018.pdf (дата звернення 17.12.2018).

179. International Development Association report, IDA Plans New Bills Program to Expand Impact Investment Opportunities for Short-Term Investors (February 2019) [Електронний ресурс] URL: <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2019/02/12/ida-plans-new-bills-program-to-expand-impact-investment-opportunities-for-short-term-investors> (дата звернення 17.12.2018).

180. Washington Convention (1965) [Електронний ресурс] URL: <https://icsid.worldbank.org/en/documents/icsiddocs/icsid%20convention%20english.pdf> (дата звернення 17.12.2018).
181. Sornarajah M. The International Law of Foreign Investments. Cambridge, 1994.
182. Seoul Convention (1985) [Електронний ресурс] URL: <https://www.miga.org/sites/default/files/archive/Documents/MIGA%20Convention%20February%202016.pdf> (дата звернення 17.12.2018).
183. Навроцька Н.А. Глобалізація інвестиційного процесу : монографія. Д.: Ліра, 2014. 352 с.
184. Woodward R. The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). London: Routledge. 2009
185. United Nations Economic and Social Council [Електронний ресурс] URL: <https://www.un.org/ecosoc/en/> (дата звернення 17.12.2018).
186. Omnibus Trade and Competitiveness Act of 1988, Pub. L. No. 100-418, § 1301, 102 Stat. 1107, 1164 (1988)(amending §§ 301-309 of the Trade Act of 1974, 19 U.S.C.A. §§ 2411-2419 (West 1978 & Supp. 1989))
187. Inter-American Development Bank [Електронний ресурс] URL: <https://www.iadb.org/en> (дата звернення 17.12.2018).
188. Asian Development Bank [Електронний ресурс] URL: <https://www.adb.org> (дата звернення 17.12.2018).
189. Ministry of Foreign Affairs of Japan [Електронний ресурс] URL: <https://www.mofa.go.jp/policy/economy/japan/invest/index.html> (дата звернення 17.12.2018).
190. Wang Y. Chinese Legal Reform // The case of Foreign Investment Law. N.Y., 2002. 254 p.
191. Ra S. Closing the Financing Gap in Asian Infrastructure. 2018.

192. European Central Bank [Електронний ресурс] URL: <https://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html> (дата звернення 17.12.2018).

193. Балдич Н. Інституційні основи європейської системи регулювання та нагляду за фінансовими ринками // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2012. Вип. 4. С. 148-155.

194. Васильєва Т.А. Державні інвестиційно-інноваційні банки: проблеми та перспективи функціонування // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. 2011. № 3. С. 58-63.

195. Agreement Establishing the European Bank for Reconstruction and Development 29.05.1990 [Електронний ресурс] URL: <http://www.ebrd.com/downloads/research/guides/basics.pdf> (дата звернення 17.12.2018).

196. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12> (дата звернення 17.12.2018).

197. Протокол про вступ України до Світової організації торгівлі [Електронний ресурс] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_049 (дата звернення 17.12.2018).

198. Меморандум взаєморозуміння між Урядом України і Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо поглиблення співробітництва [Електронний ресурс] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_003 (дата звернення 17.12.2018).

199. The EBRD in Ukraine [Електронний ресурс] URL: <https://www.ebrd.com/cs/Satellite?c=Page&cid=1395236560767&d=Mobile&pagename=EBRD%2FPage%2FCountry> (дата звернення 17.12.2018).

200. Рамкова угода між Україною та Європейським інвестиційним банком [Електронний ресурс] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_585 (дата звернення 17.12.2018).
201. Про інвестиційну діяльність [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1560-12> (дата звернення 17.12.2018).
202. Про іноземні інвестиції [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2198-12> (дата звернення 17.12.2018).
203. Transparency International, Corruption Perceptions Index 2018, Ukraine [Електронний ресурс] URL: <https://www.transparency.org/country/UKR> (дата звернення 17.12.2018).
204. Геець В.М. Інноваційні перспективи України. Харків: Константа, 2006. – 272 с.
205. Мартиненко В.Ф. Державне управління інвестиційним процесом в Україні: Монографія. К.: Вид-во НАДУ, 2005. 296 с.
206. Киршин И.А. Трансформация представлений о действиях механизма возрастающей отдачи в теории экономического роста // Журнал экономической теории. 2008. №4. С. 128-146.
207. Ускова Т.В. Управление устойчивым развитием региона: монография Вологда: Ин-т социально-экономического развития территорий РАН, 2009. 355 с.
208. Обеспечение будущего немецкой промышленности. Рекомендации по внедрению стратегической инициативы «Индустрия 4.0». Финальный отчет рабочей группы «Индустрии 4.0» [Електронний ресурс] URL: http://json.tv/tech_trend_find/buduschee-nemetskoj-promyshlennosti-20160214124513 (дата звернення 17.12.2018).
209. Филатов Ю. Н. Развитие инновационной составляющей инвестиционной деятельности // Вестник ТГУС, 2008. Серия «Экономика». Выпуск 3. С. 271.

210. Global Innovation Index [Електронний ресурс] URL: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator> (дата звернення 17.12.2018).

211. Офіційна сторінка уряду Республіки Маврикій [Електронний ресурс] URL: <http://www.govmu.org/English/Pages/default.aspx> (дата звернення 17.12.2018).

212. World Bank Group, The Innovation Policy Platform [Електронний ресурс] URL: <https://innovationpolicyplatform.org/content/rd-and-other-investments-innovation> (дата звернення 17.12.2018).

213. Venture Pulse: Q3'18 Global analysis of venture funding (KPMG Enterprise) Analysis, 2018 [Електронний ресурс] URL: <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2018/10/venture-pulse-q3-18-global-analysis-of-venture-funding.html> (дата звернення 17.12.2018).

214. Экспорт высокотехнологичных товаров. The World Bank [Електронний ресурс] URL: <https://datacatalog.worldbank.org/> (дата звернення 17.12.2018).

215. Чисті портфельні інвестиції у поточних цінах. The World Bank [Електронний ресурс] URL: <https://datacatalog.worldbank.org/> (дата звернення 17.12.2018).

216. Государственно-частное партнерство в условиях инновационного развития экономики / под ред. А. Г. Зельднера, И. И. Смотрицкой. М., ИЭ РАН, 2012. 212 с.

217. Институты развития и бюджет: результаты и перспективы. М.: Ин-т экон. политики им. Е. Т. Гайдара, 2011.

218. Официальный сайт Ассоциации венчурного капитала и прямых инвестиций Китая. [Електронний ресурс] URL: <http://www.cvsa.com.hk>. (дата звернення 17.12.2018).

219. Официальный сайт Ассоциации венчурных инвестиций США. [Электронный ресурс] URL: <http://www.nvsa.org>. (дата звернення 17.12.2018).

220. Официальный сайт Европейской ассоциации венчурного капитала и прямых инвестиций. [Электронный ресурс] URL: <http://www.evsa.eu>. (дата звернення 17.12.2018).

221. Цао Чжундэ. «Новый локомотив» китайской экономики - приморский район Тяньцзиня // Мировая экономика и международные отношения. 2007. № 5.

222. Міністерство фінансів України: індекси розвитку України [Електронний ресурс] URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/fdi/2018>. (дата звернення 17.12.2018).

223. The World Bank: Country Profile: Ukraine [Електронний ресурс] URL: <http://www.worldbank.org>. (дата звернення 17.12.2018).

224. The World Bank: World Development Indicators (WDI) [Електронний ресурс] URL: <https://datacatalog.worldbank.org/dataset/world-development-indicators>. (дата звернення 17.12.2018).

225. Державна служба статистики: зовнішньоекономічна діяльність [Електронний ресурс] URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 17.12.2018).

226. Державна служба статистики України: діяльність підприємств [Електронний ресурс] URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 17.12.2018).

227. Филатов Ю. Н. Развитие инновационной составляющей инвестиционной деятельности // Вестник ТГУС, 2008. Серия «Экономика». Выпуск 3.

228. Рахманов Р. Т.-О. Инвестиционное обеспечение инновационной деятельности в регионе // Вестник КГУ им. Н. А. Некрасова, 2010. № 3. С. 352.

229. Кузьмина Л. А. Инновационный процесс и качество экономического роста // Вестник КГУ им. Н. А. Некрасова, 2010. № 4. С. 381.
230. Очковская М. С. Инновации как качественный фактор экономического роста: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. М.: МГУ, 2006. С. 22-23.
231. Филатов Ю. Н. Возможности использования зарубежного опыта развития инновационной активности в российских условиях // Вестник ТГУС, 2008. Серия «Экономика». Выпуск 3. С. 286.
232. Евтушенков В. П. Инновации и инвестиции: две стороны одной медали // Россия в глобальной политике, 2010. № 6. С. 25-28
233. Одинцов С.В. Место и роль ИК предприятия в современном мире. // Наука и промышленность России. 2002. №: 10. С. 87-94.
234. Филатов Ю. Н. Проблемы активизации инновационной деятельности в Российской Федерации // М.: Вестник ТГУС, 2008. 287 с.
235. Хожаев И. С. Совершенствование методов оценки эффективности инновационных проектов предприятий: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Белгород: БГТУ, 2010. 22 с.
236. Зарайская С. В. Инвестиции в инновации // Социально-экономическое состояние России: пути выхода из кризиса: сборник научных статей. СПб.: Институт бизнеса и права, 2009. 74 с.
237. Даббах А. В. Четыре главные проблемы инвестиций в инновации / А. В. Даббах. // Forbes, 2010. 25 ноября.
238. Бондаренко М. І., Гончаренко Н. І., Кравець М. А., Доля Р. М. Спреди суверенних кредитних дефолтних свопів як інструменти забезпечення міжнародної фінансової безпеки // Вісник ХНУ. Серія Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2018. №8. С.82-88. (Ulrichsweb Global Serials Directory (США); Research Bible (Японія); Академія Google (США)).

239. Бондаренко М.І., Шуба Т.П. Іноземне інвестування в сферу інформаційних технологій України в умовах глобального економічного розвитку // Економічний простір. 2018. №137. С. 47-55. (Index Copernicus, Google Scholar). DOI 10.30838/P.ES.2224.290818.5.204.

240. Bondarenko M. , Sidorov V., Babenko V. Researching factors of innovative activities of agrarian business of Ukraine under globalization of the world economy // Innovative technologies and scientific solutions for industries. 2017. No. 2 (2). P. 70-76. DOI: <https://doi.org/10.30837/2522-9818.2017.2.070> (URL: <http://itssi-journal.com/index.php/itssi/article/view/33>) (DOAJ , WorldCat, OpenAIRE , BASE, Google Scholar, ROAD, ESJI, GIF, ResearchBib, SIS, Open Archives Initiative, International Citation Index Of Journal Impact Factor & Indexing

241. Бондаренко М. І., Бабенко В. О. , Фірсанова В. О., Панкова Ю. М. Формування перспективних напрямів зовнішньоекономічної діяльності України в міжнародному бізнес-просторі: Монографія. / Актуальні проблеми прогнозування розвитку економіки України [За ред. О.І. Черняка, П.В. Захарченка]. Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2017. 371 с. С. 50 – 65.

ДОДАТКИ

Додаток А.1

Таблиця 1.1*

Притоки ПІІ за регіонами (млн. дол. США), 2000-2008 рр.

Регіон	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Країни з перехідною економікою	5924,3	8258,0	10045,6	17832,5	28997,0	30665,9	58828,7	87233,2	117733,2
Азія	142034,1	122996,0	94954,4	130709,9	175731,6	224575,7	293523,2	353172,4	378488,9
Латинська Америка і Карибський басейн	79787,7	72777,0	56340,7	45573,6	67977,8	77136,9	73830,2	116934,1	138785,5
Африка	9651,0	19974,7	14743,9	18230,7	17725,1	29478,0	34539,0	51152,1	58131,9
Країни, що розвиваються	231581,1	215952,6	166177,8	194861,8	261830,3	331467,6	403306,2	522411,3	577702,4
Інші країни з розвинутою економікою	30884,6	15630,4	26825,7	13209,7	52645,7	-19452,2	38171,0	77026,6	84808,2
Північна Америка	380802,0	187124,4	96612,4	60628,2	135380,9	130464,5	297429,9	332772,5	367918,5
Європейські країни з розвинутою економікою	29124,2	11673,0	7734,8	21137,3	5332,6	5286,0	59519,8	50710,7	31564,7
Європейський Союз	680296,9	334023,0	282439,2	242963,2	208410,9	470501,1	546291,9	823660,5	305478,1
Країни з розвинутою економікою	1121107,8	548450,9	413612,2	337938,6	401770,3	586799,4	941412,7	1284170,6	789769,6
Усього у світі	1358613,2	772661,5	589835,6	550632,9	692597,6	948933,0	1403547,6	1893815,1	1485205,2

*Складено автором за даними [151]

Додаток А.1 (продовження)

Таблиця 1.2*

Притоки ПІІ за регіонами (млн. дол. США), 2009-2017 рр.

Регіон	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Країни з перехідною економікою	61778,6	63675,4	79429,5	64948,2	83684,3	56540,7	36022,4	64129,2	46766,5
Азія	316313,2	412870,9	416849,9	405845,4	415393,7	459970,9	516406,9	475347,4	475839,2
Латинська Америка і Карибський басейн	86258,7	166797,1	198063,8	190089,6	179645,0	170603,4	169233,2	139698,4	151336,7
Африка	56506,9	46687,0	46746,8	51984,9	50789,5	52440,5	56633,0	53189,6	41772,3
Країни, що розвиваються	461004,4	628479,9	663855,7	651500,3	648538,5	685291,9	744032,4	670158,1	670657,9
Інші країни з розвинутою економікою	49068,9	42753,9	69777,7	73875,7	72867,1	61481,8	34720,5	73884,9	79035,8
Північна Америка	166303,6	226449,4	269531,3	242145,0	270784,1	260667,1	511367,4	494423,4	299624,7
Європейські країни з розвинутою економікою	49739,6	47875,3	50326,3	50234,7	4827,6	14617,6	79296,5	40926,4	30142,6
Європейський Союз	391168,9	362685,3	434755,9	492007,3	344674,8	259932,5	515866,1	524010,3	303579,6
Країни з розвинутою економікою	656281,1	679764,0	824391,2	858262,9	693153,7	596699,1	1141250,6	1133245,2	712382,9
Усього у світі	1179064,2	1371919,3	1567676,5	1574711,5	1425376,5	1338531,8	1921305,5	1867532,7	1429807,4

*Складено автором за даними [155]

Додаток А.2

Таблиця 2.1*

Притоки ПП за двадцяткою приймаючих країн (млн. дол. США), 2000-2008 рр.

Країна	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Індонезія	-4550,37	-2977,39	145,09	-596,92	1895,89	8336,26	4914,22	6928,47	9318,45
Російська Федерація	2651,06	2808,33	3425,02	7754,76	15283,75	14375,05	37441,57	54921,85	75855,70
Індія	3587,99	5477,64	5629,67	4321,08	5777,81	7621,77	20327,76	25349,89	47102,42
Ізраїль	6957,44	1771,72	1582,84	3322,39	2947,35	4818,27	14395,88	8798,28	10274,70
Республіка Корея	11509,40	6522,30	5475,10	7010,00	13294,40	13643,20	9161,90	8826,90	11187,50
Італія	13374,79	14870,56	17054,88	19424,38	20125,86	23291,30	42580,92	43849,35	-10835,32
Австралія	14190,96	7825,43	14246,21	6338,89	39611,69	-28294,65	26313,85	41479,58	46907,35
Сінгапур	14751,79	17301,64	5338,35	16353,25	22324,89	17747,78	37480,38	42608,92	11810,14
Мексика	18247,12	30041,84	24055,32	18225,13	24916,40	26023,12	21098,12	32468,26	29420,00
Швейцарія	19854,57	9389,14	6864,26	17305,46	1845,84	-266,95	44598,43	33538,24	16214,87
Ірландія	25779,44	9650,92	29323,80	22781,29	-10607,61	-31689,30	-5542,31	24707,17	-16452,92
Франція	27495,02	15946,77	21514,46	7855,01	-2573,58	33228,73	25325,74	63499,57	37593,43
Бразилія	32779,24	22457,35	16590,20	10143,53	18145,88	15066,29	18822,21	34584,90	45058,16
Іспанія	39575,10	28408,13	39222,57	25819,30	24760,68	25020,18	30802,38	64264,41	76992,51
Китай	40714,81	46877,59	52742,86	53504,70	60630,00	72406,00	72715,00	83521,00	108312,00
Гонконг, Китай	54581,92	29060,68	3662,17	17830,80	29153,83	34057,83	41810,65	58403,47	58315,39
Нідерланди	63854,98	51927,50	25038,26	32899,87	12452,37	39047,16	13977,70	114161,19	-6776,43
Канада	66795,05	27663,42	22155,46	7482,25	-445,04	25691,56	60293,91	116820,59	61552,52
Німеччина	198279,34	26402,00	53522,33	32376,77	-10192,18	47449,80	55654,56	80212,48	8127,03
Сполучені Штати Америки	314007,00	159461,00	74457,00	53146,00	135826,00	104773,00	237136,00	215952,00	306366,00

*Складено автором за даними [155]

Додаток А.2 (продовження)

Таблиця 2.2*

Притоки ПП за двадцяткою приймаючих країн (млн. дол. США), 2009-2017 рр.

Країна	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Індонезія	4877,87	13770,58	19241,25	19137,87	18816,66	21810,52	16641,45	3921,23	23063,11
Російська Федерація	27752,26	31667,97	36867,77	30187,66	53397,14	29151,66	11857,81	37175,77	25284,03
Індія	35633,94	27417,08	36190,46	24195,77	28199,45	34582,10	44064,10	44480,57	39916,09
Ізраїль	4607,03	6984,91	8653,19	9017,54	11842,32	6049,11	11336,50	11902,80	18954,00
Республіка Корея	9021,90	9497,40	9773,00	9495,90	12766,60	9273,60	4104,10	12104,30	17052,80
Італія	20076,60	9178,26	34323,80	92,51	24272,56	23223,00	19628,26	22243,01	17077,15
Австралія	31893,09	36795,52	58931,59	59574,38	56765,52	40969,57	20462,92	47755,97	46367,98
Сінгапур	18531,88	57460,08	39992,05	59837,32	57453,37	73474,69	62745,73	77454,30	62005,97
Мексика	18165,25	27319,02	25221,35	21730,32	48491,72	28672,01	34857,63	29755,07	29695,01
Швейцарія	29934,90	29875,94	26414,90	29482,97	1154,92	9340,06	81883,92	48313,92	40986,08
Ірландія	25715,33	42804,07	23544,70	46923,14	46624,95	37413,88	215791,12	14522,67	28974,62
Франція	30733,49	13890,09	31641,91	16062,05	34270,32	2669,33	45346,63	35165,18	49794,91
Бразилія	25948,58	83748,99	96152,37	76097,95	53564,40	73370,12	64291,36	57999,44	62712,61
Іспанія	10406,60	39872,51	28379,21	25696,45	37435,65	25238,45	19559,50	19659,63	19086,15
Китай	95000,00	114734,00	123985,00	121080,00	123911,00	128500,00	135610,00	133710,00	136320,00
Гонконг, Китай	55535,20	70540,74	96580,81	70179,80	74294,22	113037,78	174352,89	117386,97	104332,98
Нідерланди	38751,92	-7184,47	24155,81	25013,04	51105,28	44973,60	69565,10	85777,53	57956,67
Канада	22699,68	28400,44	39669,30	43111,01	69391,14	58933,19	45602,45	37297,43	24243,75
Німеччина	198279,34	26402,00	53522,33	32376,77	-10192,18	47449,80	55654,56	80212,48	8127,03
Сполучені Штати Америки	23805,60	65642,99	67513,66	28181,12	15573,18	4863,17	33276,35	16982,40	34726,28

*Складено автором за даними [155]

Додаток Б.1

Таблиця 3.1*

Відтоки ПП за регіонами (млн. дол. США), 2000-2008 рр.

Регіон	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Африка	1557,96	-3378,12	288,44	970,23	3500,25	1981,02	8172,74	10829,57	10008,80
Країни з перехідною економікою	3166,97	2523,24	4049,37	10505,68	13661,41	18046,36	30153,87	49184,66	60283,91
Латинська Америка і Карибський басейн	8118,85	4223,26	5485,34	6628,34	18201,76	18859,62	42545,92	24860,39	37142,34
Інші країни з розвинутою економікою	38380,38	48420,21	40194,84	46852,11	42866,81	11636,02	86737,59	97378,91	167044,48
Європейські країни з розвинутою економікою	54567,50	19470,93	14287,78	21880,77	34150,68	81867,85	102661,36	72143,20	61009,52
Азія	79028,31	56637,77	33899,16	31833,44	93037,98	89600,01	150550,32	240206,36	226828,59
Країни, що розвиваються	88721,45	57494,41	39696,12	39453,54	114774,78	110806,92	201434,65	276036,42	275037,39
Північна Америка	187304,17	160901,82	161718,74	152276,24	338251,76	42907,46	270433,72	458145,13	387573,25
Європейський Союз	791534,00	394469,72	237572,24	258113,13	362270,00	568086,56	660905,77	1216216,90	752599,58
Країни з розвинутою економікою	1071786,05	623262,68	453773,60	479122,24	777539,25	704497,88	1120738,44	1843884,14	1368226,83
Усього у світі	1163674,47	683280,34	497519,10	529081,46	905975,44	833351,16	1352326,96	2169105,22	1703548,13

*Складено автором за даними [155]

Додаток Б.1 (продовження)

Таблиця 3.2*

Відтоки ПІІ за регіонами (млн. дол. США), 2009-2017 рр.

Регіон	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Африка	6390,39	10374,00	5304,86	12393,46	16072,02	13598,34	10844,49	11234,37	12078,35
Країни з перехідною економікою	38377,42	50487,76	55648,26	33192,90	75787,36	72343,19	32085,37	25157,20	39988,90
Латинська Америка і Карибський басейн	13592,02	54343,75	52205,63	41941,42	34598,51	31038,18	35627,23	9336,53	17327,56
Інші країни з розвинутою економікою	91880,20	84712,10	119066,83	132523,24	141628,54	136423,02	125003,92	160792,61	172145,92
Європейські країни з розвинутою економікою	47655,01	107053,57	67329,67	60431,60	46791,09	18052,07	121526,98	73557,24	-17930,51
Азія	223018,92	291889,02	321016,68	306751,34	362126,23	411963,13	358730,74	384656,01	350146,82
Країни, що розвиваються	243098,46	357270,29	379425,87	362661,33	414975,85	457994,34	406236,56	406667,72	380774,79
Північна Америка	327502,08	312501,76	448716,94	374060,36	360813,04	354951,09	330388,67	354238,68	419256,89
Європейський Союз	353373,51	461632,92	493619,56	406638,31	340878,91	222243,78	606648,40	452869,83	435736,18
Країни з розвинутою економікою	820410,80	965900,35	1128733,00	973653,51	890111,59	731669,97	1183567,97	1041458,36	1009208,48
Усього у світі	1101886,68	1373658,40	1563807,13	1369507,73	1380874,79	1262007,50	1621889,90	1473283,28	1429972,17

*Складено автором за даними [155]

Додаток Б.2

Таблиця 4.1*

Відтоки ПП із першої двадцятки країн базування (млн. дол. США), 2000-2008 рр.

Країна	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Таїланд	-19,82	427,44	170,62	614,88	71,73	310,90	304,94	2107,90	1832,49
Бельгія	0,00	0,00	12277,07	38322,46	34018,12	32658,06	50684,89	80127,23	18874,28
Люксембург	0,00	0,00	10217,47	850,70	6773,19	8211,02	10035,03	71293,67	11506,16
Об'єднані Арабські Емірати	423,67	213,70	441,12	991,15	2208,00	3750,30	10891,76	14567,73	15820,30
Китай	915,78	6885,40	2518,41	2854,65	5497,99	12261,17	17633,97	26506,09	55907,17
Російська Федерація	3151,86	2502,06	3483,84	9550,10	13662,79	16746,64	29839,96	43849,38	56735,40
Ірландія	4628,71	4065,29	11025,36	5549,45	18068,83	14312,54	15323,51	21145,90	18948,99
Республіка Корея	4842,10	2743,50	3437,20	5018,80	7195,60	8330,00	12769,30	22074,30	19632,60
Сінгапур	6848,36	20204,44	2835,27	3725,73	13138,57	12552,51	20063,12	40882,29	7964,39
Японія	31557,38	38332,89	32280,79	28800,47	30951,41	45781,25	50265,95	73548,82	128019,54
Швеція	40906,92	7301,42	10600,28	21422,41	23158,06	28633,00	26788,60	39079,45	30907,44
Канада	44678,17	36028,82	26772,74	22924,24	43346,76	27538,46	46213,72	64627,13	79277,25
Провінція Тайвань, Китай	54078,78	18055,33	13162,98	12057,15	43636,88	27003,10	44475,23	64165,75	48379,25
Гонконг, Китай	54078,78	18055,33	13162,98	12057,15	43636,88	27003,10	44475,23	64165,75	48379,25
Німеччина	57085,94	39889,42	18942,59	5568,09	20311,54	74543,07	116680,18	169319,88	71506,73
Іспанія	58213,27	33106,36	32714,73	28717,46	60531,68	41829,47	104248,03	137051,71	74717,21
Нідерланди	75634,42	50593,01	32017,60	55888,26	40743,14	119688,35	72582,77	55605,10	68491,60
Сполучені Штати Америки	142626,00	124873,00	134946,00	129352,00	294905,00	15369,00	224220,00	393518,00	308296,00
Франція	161947,67	52823,69	23299,61	18440,60	22964,74	68057,01	76766,85	110643,03	103281,12
Сполучене Королівство	232744,42	57206,81	53802,10	64203,75	103204,07	88560,32	81100,38	335885,16	198185,18

*Складено автором за даними [155]

Додаток Б.2 (продовження)

Таблиця 4.2*

Відтоки ПП із першої двадцятки країн базування (млн. дол. США), 2009-2017 рр.

Країна	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Таїланд	4946,63	7939,61	6072,45	10496,75	11678,56	5575,37	1687,25	12414,16	19283,14
Бельгія	5466,47	-8312,09	46370,71	33821,41	29483,81	-3680,36	39836,57	22300,02	20926,36
Люксембург	8268,31	23252,72	10715,80	89805,74	22089,63	34205,84	28221,31	44353,36	41155,18
Об'єднані Арабські Емірати	2722,90	2015,00	2178,00	2536,01	8828,34	11735,90	16691,60	12963,93	13955,50
Китай	56528,99	68811,31	74654,04	87803,53	107843,71	123119,86	145667,15	196149,43	124630,00
Російська Федерація	34449,68	41116,46	48634,93	28422,53	70684,77	64202,54	27089,94	26951,19	36031,84
Ірландія	26615,53	22348,34	-1164,93	22564,74	29365,65	41437,86	168329,72	29382,71	18613,98
Республіка Корея	17435,90	28279,90	29704,70	30632,10	28359,80	28039,20	23760,40	29961,00	31675,80
Сінгапур	32039,72	35407,15	31605,45	20057,93	44440,50	52418,22	31122,72	27922,48	24681,57
Японія	74698,74	56263,41	107599,15	122548,73	135748,77	130842,91	134232,86	145242,57	160449,43
Швеція	27318,78	20729,88	30318,13	29370,84	30288,60	9193,56	14391,85	5925,49	24302,54
Канада	39601,08	34722,76	52147,94	55864,36	57381,04	60197,09	67819,67	73556,68	76987,89
Провінція Тайвань, Китай	59201,60	86247,18	96340,83	83410,52	80773,08	124092,48	71821,20	59702,79	82843,49
Гонконг, Китай	59201,60	86247,18	96340,83	83410,52	80773,08	124092,48	71821,20	59702,79	82843,49
Німеччина	68541,05	125450,81	77928,90	62164,49	42270,61	99584,23	108177,34	51460,36	82336,48
Іспанія	13070,24	37843,80	41164,17	-3981,86	12823,32	33837,01	50531,30	38101,40	40785,56
Нідерланди	26272,40	68358,18	34793,95	17935,12	69703,61	59356,72	194055,63	172060,57	23318,41
Сполучені Штати Америки	287901,00	277779,00	396569,00	318196,00	303432,00	294754,00	262569,00	280682,00	342269,00
Франція	100865,76	48154,81	51414,91	35437,77	20368,87	49783,28	53196,73	63232,28	58115,95
Сполучене Королівство	28964,71	48091,80	95587,38	20699,88	40485,51	-151285,93	-83491,52	-22515,83	99613,57

*Складено автором за даними [155]

Додаток В.1

Таблиця 5.1*

Сукупний об'єм портфельних інвестицій за регіонами (млрд. дол. США), 2000-2008 рр.

Регіон	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Країни Південної Африки	2,009	7,453	0,991	-0,009	-4,664	-1,758	-17,068	-6,271	23,86
Країни Близького Сходу та Північної Африки	31,772	22,294	5,418	42,5	52,724	26,932	70,994	72,491	52,093
Латинська Америка та Карибський басейн	-2,032	1,656	13,658	3,769	15,641	12,796	8,737	-40,688	-12,054
Європейські країни, що розвиваються	-4,595	0,703	-2,968	-9,371	-23,414	-28,835	-11,081	6,143	14,612
Азійські країни, що розвиваються	7,266	18,322	10,399	-26,541	-43,125	-17,275	44,21	-59,21	6,027
Співдружність Незалежних Держав	10,812	3,39	-0,039	4,863	-1,386	2,744	-6,926	3,778	36,329
Країни, що розвиваються	45,781	53,958	27,949	15,45	-4,538	-6,017	87,879	-27,04	120,834
Інші країни з розвинутою економікою	30,718	138,519	115,623	65,804	128,151	69,25	185,905	179,24	176,688
Країни Великої сімки	-235,179	-148,971	-455,502	-536,219	-718,958	-566,104	-473,952	-992,502	-1573,58
Євро регіон	93,334	-65,426	-130,252	-61,421	-55,025	-131,773	-232,284	-171,057	-218,589
Країни з розвинутою економікою	-205,349	-10,031	-386,205	-429,421	-696,863	-651,341	-696,326	-958,938	-1573,92

*Складено автором за даними [158]

Додаток В.1 (продовження)

Таблиця 5.2*

Сукупний об'єм портфельних інвестицій за регіонами (млрд. дол. США), 2009-2017 рр.

Регіон	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Країни Південної Африки	-8,433	-0,385	-19,348	-28,396	-21,955	-21,781	-15,154	-13,322	-21,474
Країни Близького Сходу та Північної Африки	30,885	25,894	74,749	56,784	72,412	135,199	71,554	-6,93	-27,275
Латинська Америка та Карибський басейн	-22,188	-95,909	-106,919	-80,875	-101,246	-109,561	-58,97	-51,507	-38,961
Європейські країни, що розвиваються	-10,112	-45,805	-53,481	-70,237	-40,043	-19,339	24,564	-4,187	-24,013
Азійські країни, що розвиваються	-66,997	-93,327	-57,981	-115,495	-64,661	-123,912	82,313	31,525	-45,867
Співдружність Незалежних Держав	-6,095	-14,248	17,933	3,538	-0,234	28,845	11,959	-2,394	-17,406
Країни, що розвиваються	-81,883	-223,706	-145,397	-234,436	-155,686	-113,161	114,462	-46,296	-174,784
Інші країни з розвинутою економікою	-108,924	-57,101	46,761	148,723	138,355	180,734	333,456	275,166	163,398
Країни Великої сімки	-336,692	-722,089	-1069,94	-264,427	-497,839	-14,203	196,191	196,014	-71,526
Євро регіон	-352,61	-81,372	-383,279	-175,829	-156,906	40,805	79,748	552,538	355,697
Країни з розвинутою економікою	-542,102	-968,978	-1111,53	-246,28	-540,933	71,818	175,94	505,112	151,308

*Складено автором за даними [158]

Додаток В.2

Таблиця 6.1*

Сукупний об'єм портфельних інвестицій за країнами (млрд. дол. США), 2000-2008 рр.

Країна	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Люксембург	0,000	0,000	-70,415	-21,074	-52,095	-48,163	-74,570	-133,148	-37,744
Сполучене Королівство	-159,523	183,726	-61,553	-146,480	0,229	-73,040	131,470	-168,889	-782,980
Сполучені Штати Америки	-282,253	-324,573	-424,623	-417,105	-675,384	-564,748	-633,367	-775,806	-807,954
Канада	32,059	-0,712	5,432	-0,077	-23,635	33,762	41,906	70,497	-47,831
Мексика	-1,742	-5,010	-0,100	-4,220	-3,252	13,487	1,162	3,019	-20,276
Нідерланди	10,393	-13,199	14,516	-21,857	38,660	-52,670	-88,374	115,233	-92,093
Франція	-34,907	-21,414	7,895	-6,130	66,182	18,391	134,147	168,505	-27,085
Російська Федерація	12,471	0,696	-2,960	4,509	-0,609	11,443	-16,486	-4,857	35,691
Індія	-2,345	-2,853	-1,022	-8,216	-9,037	-12,144	-9,546	-33,016	15,075
Бельгія	0,000	0,000	-14,442	-0,582	30,488	44,706	9,181	43,023	-47,807
Швеція	4,933	15,122	12,427	9,996	24,582	-0,691	21,939	-16,630	24,765
Швейцарія	12,922	41,194	21,676	34,565	39,554	47,627	43,749	28,193	32,854
Сінгапур	21,056	22,682	13,688	19,973	17,797	0,927	16,185	47,449	-11,577
Австралія	-4,071	-6,372	-0,339	-41,261	-15,944	-32,719	-52,295	23,452	-32,867
Китай	3,991	19,405	10,342	-11,437	-19,744	4,710	68,417	-16,443	-34,852
Іспанія	1,175	17,017	-4,930	46,216	-101,814	-52,982	-231,729	-117,198	-3,165
Італія	19,530	-4,324	-30,920	-1,175	-37,799	-27,750	-43,880	-4,368	-105,571
Німеччина	150,663	-26,685	-63,515	-60,600	-19,248	35,667	22,372	-215,360	-44,543
Японія	35,975	46,286	105,975	95,110	-22,948	13,268	-127,520	-73,129	282,689

*Складено автором за даними [158]

Додаток В.2 (продовження)

Таблиця 6.2*

Сукупний об'єм портфельних інвестицій за країнами (млрд. дол. США), 2009-2017 рр.

Країна	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Люксембург	51,689	-69,237	-117,197	-337,686	-110,803	-121,433	-197,624	-201,727	-19,587
Сполучене Королівство	-214,049	-201,016	-214,116	274,398	-284,856	22,867	-213,172	-201,020	-92,485
Сполучені Штати Америки	18,530	-620,815	-226,263	-498,252	-30,686	-120,803	-53,569	-196,730	-247,533
Канада	-92,615	-110,137	-104,241	-63,543	-26,950	-33,732	-46,560	-118,517	-80,998
Мексика	23,337	-28,575	-46,091	-58,027	-42,717	-48,566	-24,997	-31,224	-8,148
Нідерланди	8,391	-51,567	-1,563	74,358	5,345	59,556	-59,422	-28,444	68,247
Франція	-326,992	-153,631	-334,945	-52,617	-79,797	-26,774	50,837	-5,342	9,783
Російська Федерація	1,882	1,495	15,277	-17,031	11,011	39,943	26,423	-2,361	-8,072
Індія	-17,757	-36,875	-2,665	-29,285	-6,858	-37,740	-9,487	4,725	-30,638
Бельгія	-40,251	27,358	23,143	-63,187	-39,844	-19,250	-20,917	6,076	16,778
Швеція	-64,763	-23,397	-28,813	-16,463	-48,767	23,471	-13,132	6,307	-6,780
Швейцарія	24,821	-31,545	14,605	-18,174	17,520	10,118	54,614	19,523	23,244
Сінгапур	27,152	29,435	10,005	78,794	63,592	45,111	59,304	27,091	34,293
Австралія	-75,822	-68,783	-28,744	-13,511	-55,041	-22,235	-47,397	28,439	-6,718
Китай	-27,087	-24,038	-19,639	-47,779	-52,891	-82,429	66,470	52,271	-7,431
Іспанія	-71,788	-45,980	44,060	54,371	-85,058	-11,360	10,195	55,214	23,703
Італія	-47,457	63,486	26,252	-20,692	-6,323	-1,607	107,444	177,628	110,198
Німеччина	119,239	154,108	-51,414	66,849	209,551	177,667	213,479	228,847	228,147
Японія	210,587	144,768	-168,446	32,210	-274,652	-40,342	132,434	268,042	-52,050

*Складено автором за даними [158]

Додаток Г

Таблиця 7.1*

Частка облігацій у портфельних інвестиціях за країнами (млрд. дол. США), 2000-2008 рр.

Країна	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Канада	-14,763	15,889	-9,564	2,523	-18,243	22,926	-7,747	-18,279	89,657
Люксембург	0,281	0,183	0,124	0,151	0,796	-0,140	0,287	0,036	2,946
Сполучене Королівство	14,543	-18,778	17,948	39,716	41,879	47,871	45,524	45,920	145,937
Сполучені Штати Америки	67,538	67,638	322,018	554,047	478,885	454,014	295,727	371,650	1367,958
Мексика	14,827	224,420	13,518	0,000	154,420	0,000	0,000	0,000	154,827
Нідерланди	-4,960	3,621	7,350	13,618	8,240	6,026	-11,369	4,397	86,546
Франція	30,642	20,988	63,141	72,242	39,696	53,671	6,706	49,628	94,717
Російська Федерація	-77,321	-260,024	-658,355	-371,485	-228,281	-837,032	-618,900	-103,600	183,200
Індія	1147,240	1384,670	1261,710	803,300	1631,530	1551,080	1024,370	1109,150	2549,680
Бельгія	1,655	2,664	0,792	-2,646	-0,241	8,334	1,878	2,576	25,312
Швеція	-145,697	-129,230	-27,737	38,386	22,021	14,692	-39,849	-109,215	-88,539
Сінгапур	12,736	11,896	10,321	12,123	16,781	11,933	8,962	32,955	20,422
Австралія	-8,604	-5,400	-2,900	-3,800	-3,900	0,900	-1,500	1,300	3,100
Китай	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Іспанія	12,232	-2,728	4,922	-7,400	4,913	-1,991	-0,633	-9,166	44,715
Італія	11,564	47,196	34,162	28,129	48,982	60,493	48,197	15,749	62,389
Німеччина	1,458	-14,818	30,476	47,218	39,697	44,278	36,973	6,056	34,798
Японія	4376,200	2903,900	3617,600	6966,200	3576,100	2018,000	2425,100	1582,600	1711,500

*Складено автором за даними [158]

Додаток Г (продовження)

Таблиця 7.2*

Частка облігацій у портфельних інвестиціях за країнами (млрд. дол. США), 2009-2016 рр.

Країна	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Канада	86,438	54,060	40,783	42,862	8,029	-23,563	37,319	30,848
Люксембург	-0,041	2,345	0,449	1,476	1,233	0,387	0,268	-0,408
Сполучене Королівство	211,902	153,366	136,030	145,564	73,757	110,282	77,057	78,894
Сполучені Штати Америки	1538,391	1696,658	1201,538	1248,691	879,682	770,295	770,149	891,532
Мексика	478,333	455,163	352,976	494,764	622,584	645,177	689,108	687,497
Нідерланди	3,056	19,864	16,876	35,138	15,609	8,058	-0,772	-0,914
Франція	136,904	90,413	105,978	132,427	75,624	79,179	83,694	67,619
Російська Федерація	660,200	726,700	960,500	570,200	921,600	1229,361	481,064	1170,507
Індія	3952,820	3371,200	4950,300	4856,200	5254,700	0,000	0,000	0,000
Бельгія	9,102	11,826	20,654	13,137	8,945	10,055	9,295	12,326
Швеція	89,916	-20,516	-26,426	-7,667	89,099	106,401	11,432	-74,972
Сінгапур	36,283	31,331	36,461	29,457	-14,899	14,652	40,115	43,201
Австралія	56,600	56,759	55,500	53,700	37,400	60,300	60,900	58,739
Китай	0,000	0,000	0,000	552,100	918,121	890,854	1094,414	0,000
Іспанія	117,526	51,203	69,372	147,273	73,134	71,408	60,529	50,244
Італія	87,894	81,136	50,722	82,416	85,049	84,319	39,800	56,363
Німеччина	62,530	237,870	7,933	47,204	5,225	2,661	-23,214	-6,425
Японія	4738,600	3265,200	5366,300	3157,000	3366,200	3517,300	1298,200	2224,100

*Складено автором за даними [158]

Додаток Д

Таблиця 8.1*

Частка акцій у портфельних інвестиціях за країнами (млрд. дол. США), 2000-2008 рр.

Країна	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Австралія	-72,094	-90,804	-84,303	-106,073	-137,967	-177,536	-228,616	-323,618	-331,553
Італія	0,000	-33,653	4,511	7,818	25,970	26,663	28,244	6,049	26,555
Іспанія	0,000	-3,806	-10,170	-40,481	-10,395	19,193	49,383	31,606	-48,729
Бельгія	0,000	44,402	66,724	80,108	89,513	82,915	79,144	102,822	103,908
Нідерланди	0,000	39,756	27,302	64,444	64,214	97,105	114,395	80,764	67,801
Сінгапур	126,306	132,838	133,133	149,959	174,935	194,940	225,758	238,654	266,181
Люксембург	0,000	143,015	159,450	174,118	199,898	241,060	258,944	276,314	301,722
Сполучене Королівство	4,929	-17,883	-56,886	-57,997	-82,165	-22,812	8,166	-46,706	-75,446
Франція	0,000	267,076	335,781	365,989	426,597	543,930	549,049	505,432	458,535
Швеція	0,000	-262,742	-221,611	-142,061	-164,840	-57,014	-15,623	161,686	17,586
Німеччина	0,000	265,799	405,596	527,095	685,095	906,729	1157,018	1448,236	1562,215
Мексика	205,729	286,725	365,342	450,026	547,818	707,711	791,191	963,328	1379,366
Китай	2009,880	2640,021	3171,969	3770,379	5531,946	7566,931	10083,673	13772,358	17894,568
Російська Федерація	698,800	1046,500	1519,200	2057,900	3154,200	4846,300	6882,000	9912,800	12197,800
Сполучені Штати Америки	188,609	96,171	47,721	-17,064	-86,650	-56,571	-104,281	179,461	-285,704
Канада	4,367	5,409	4,900	5,288	5,093	6,577	10,228	8,261	11,252
Індія	1835,291	2284,737	3335,088	4566,341	5660,570	6423,318	7760,718	10689,421	11857,836
Швейцарія	130,207	139,288	167,075	171,857	166,444	184,469	193,207	181,614	203,322

*Складено автором за даними [158]

Додаток Д (продовження)

Таблиця 8.2*

Частка акцій у портфельних інвестиціях за країнами (млрд. дол. США), 2009-2017 рр.

Країна	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Австралія	-379,311	-337,297	-317,100	-331,362	-334,138	-332,856	-325,532	-316,302	-309,630
Італія	89,761	85,266	-19,099	-57,061	-83,697	-32,389	-56,467	-123,975	-180,246
Іспанія	-64,485	-122,357	-192,326	-189,487	-106,269	-87,701	-88,630	-121,197	-151,745
Бельгія	110,248	110,536	107,504	106,183	127,884	136,742	139,361	132,796	110,235
Нідерланди	56,952	101,372	139,432	146,069	144,717	197,642	210,408	207,766	181,716
Сінгапур	297,638	308,225	299,869	302,897	289,677	289,979	302,210	313,669	316,176
Люксембург	253,227	251,855	264,617	260,635	287,777	318,253	329,682	337,947	341,825
Сполучене Королівство	-43,288	86,614	168,544	180,497	136,491	235,878	273,221	372,777	403,959
Франція	597,162	656,231	637,166	577,725	548,806	554,848	543,680	495,844	406,895
Швеція	442,517	607,041	772,900	924,811	1158,590	1213,446	1344,143	1360,188	1180,337
Німеччина	1511,299	1454,108	1624,030	1647,238	1603,079	1681,632	1686,752	1666,812	1644,852
Мексика	1200,145	1333,940	1935,844	2096,777	2211,776	2835,687	3024,890	3641,689	3484,455
Китай	19561,154	22533,204	25096,827	25817,519	28032,949	28777,073	28001,073	26329,450	25263,931
Російська Федерація	13942,700	15041,300	17392,000	17314,300	18180,000	25251,000	33042,100	27374,500	29580,300
Сполучені Штати Америки	158,780	252,515	23,382	92,469	-350,947	-577,446	-597,397	-563,258	0,000
Канада	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Індія	12598,590	12553,862	14889,307	15362,723	17568,764	19639,561	22683,687	0,000	0,000
Швейцарія	150,221	217,679	239,946	336,924	411,608	463,185	453,304	506,308	462,185

*Складено автором за даними [158]

Додаток Ж
Таблиця 9.1*

Міжнародні інвестиційні позиції країн-кредиторів (млрд. дол. США), 2000-2008 рр.

Країна	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Нідерланди	-59946,41	-53584,05	-119274,28	-33169,29	-3634,53	-34352,13	-17058,46	-137654,71	-74863,22
Канада	-41850,48	-60157,74	-104635,01	-155407,07	-135397,20	-154403,65	-53601,76	-185793,11	-120635,27
Німеччина	31628,99	125344,45	-74,71	21079,84	138922,24	360693,08	621252,07	693213,91	646824,62
Норвегія	34177,53	50112,51	64771,85	100096,06	125080,68	165612,94	203447,88	225892,97	218891,47
Швейцарія	307605,13	349034,84	411495,30	446594,82	490881,70	452468,70	483144,72	649679,14	621918,73
Японія	1157933,08	1360081,68	1462160,23	1613624,60	1784482,17	1531754,11	1808167,25	2194948,52	2489372,05
Гонконг, Китай	220,57	262505,32	342941,27	397576,58	425789,28	448325,70	528497,14	491876,95	632216,12
Сінгапур	79,22	130236,86	224834,17	253375,38	293504,93	391683,03	418356,22	340634,02	444255,35
Китай					280394,65	413135,88	639807,84	1187741,25	1493451,42
Саудівська Аравія								379810,89	470967,32

*Складено автором за даними [158]

Додаток Ж (продовження)

Таблиця 9.2*

Міжнародні інвестиційні позиції країн-кредиторів (млрд. дол. США), 2009-2017 рр.

Країна	2000	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Нідерланди	7964,47	89489,60	164482,40	262864,54	279276,50	391686,54	376411,74	468218,33	527400,27
Канада	-211438,72	-301035,78	-296486,01	-328422,04	-12561,91	4469,65	258879,34	186096,57	351041,83
Німеччина	884971,29	884154,44	811397,14	1038663,90	1344247,46	1449329,80	1539237,58	1689210,60	2124438,87
Норвегія	323839,12	384572,01	427514,48	493589,28	640475,72	708979,68	696830,71	734821,15	886023,42
Швейцарія	756198,85	844275,70	879102,53	837828,16	728898,89	668312,57	613774,38	770522,93	869080,08
Японія	2916475,83	3141877,65	3419240,48	3458135,57	3093318,94	3012400,75	2815024,09	2879243,27	2909074,79
Гонконг, Китай	735247,37	665138,21	711209,96	721473,05	757978,71	870191,32	1003128,41	1153824,13	1394120,79
Сінгапур	512289,62	533393,22	590631,03	605570,98	584904,14	622464,87	666668,83	804285,20	
Китай	1490515,56	1684228,07	1,688,415.79	1866388,22	1996007,62	1602744,91	1672829,69	1950368,09	1814114,40
Саудівська Аравія	434579,67	478663,66	585271,42	684756,92	763166,80	791577,19	689804,20	597270,73	557389,78

*Складено автором за даними [158]

Додаток З

Таблиця 10.1*

Міжнародні інвестиційні позиції країн- боржників (млрд. дол. США), 2000-2008 рр.

Країна	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Сполучені Штати Америки	- 1536826,427	- 2295049,821	- 2410951,535	- 2293013,273	- 2363392,248	- 1857865,099	- 1808473,486	- 1279493,063	- 3995302,204
Іспанія	-209192,115	-235382,394	-350958,438	-489147,005	-652973,420	-646879,697	-900867,524	- 1265837,078	- 1246523,305
Єврорегіон	-409799,729	-340410,390	-733037,737	-972755,250	- 1321213,054	-995928,744	- 1244109,102	- 1672966,007	- 2392489,260
Австралія	-196024,824	-174409,742	-220796,229	-322452,049	-373484,149	-388691,989	-466326,429	-564204,173	-485062,814
Бразилія		-262275,330	-227590,368	-267762,153	-282137,533	-299734,660	-350436,171	-496021,086	-243658,944
Мексика		-239846,210	-215714,989	-234821,366	-275434,104	-326597,561	-378728,778	-396874,849	-361109,386
Франція	29709,310	108875,201	114577,419	-57404,014	-71722,863	-34070,340	-107529,837	-239171,398	-368195,958
Ірландія						-47297,369	-12448,563	-54501,553	-179074,775
Турція	-98382,228	-85530,741	-85738,667	-105852,153	-128260,389	-174783,536	-205728,129	-313812,958	-199747,329
Індія	-76840,618	-70874,301	-60795,132	-47253,736	-44303,718	-60173,633	-60706,860	-75842,433	-88581,712

*Складено автором за даними [158]

Додаток 3 (продовження)

Таблиця 10.2*

Міжнародні інвестиційні позиції країн-боржників (млрд. дол. США), 2009-2017 рр.

Країна	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Сполучені Штати Америки	- 2627626,05	- 2511791,80	- 4455363,27	- 4518011,88	- 5368646,06	- 6945414,46	- 7461577,74	- 8181591,19	- 7725002,60
Іспанія	- 1453890,71	- 1279204,22	- 1273385,13	- 1233557,73	- 1334532,78	- 1234206,44	- 1053085,29	- 1006185,88	- 1172553,34
Євро регіон	- 2322636,94	- 1721914,68	- 1945987,74	- 1899534,68	- 1983460,45	- 1488082,94	- 1313563,65	-806459,77	-850212,53
Австралія	-675098,26	-754365,58	-814183,35	-864174,44	-752236,62	-695201,74	-674195,70	-699802,83	-757106,53
Бразилія	-559109,96	-907135,77	-820351,70	-794826,36	-723914,70	-705912,71	-374683,48	-583540,03	-669786,77
Мексика	-393401,11	-461028,44	-441333,97	-563222,83	-617432,70	-602352,47	-600992,24	-530939,78	-557505,53
Франція	-394677,04	-226537,65	-200850,95	-353301,63	-483369,84	-407577,49	-309405,64	-350166,89	-553476,92
Ірландія	-227497,05	-200660,09	-237179,95	-318,54	-327413,65	-380444,07	-556881,25	-519307,62	-526937,82
Турція	-276121,18	-361438,77	-316369,96	-426453,29	-398248,32	-447009,63	-387733,74	-369438,12	-459419,00
Індія	-131892,78	-212514,60	-226580,55	-301166,16	-323169,65	-361537,77	-368442,04	-367491,58	-427637,06

*Складено автором за даними [158]

Додаток К

Таблиця 11.1*

Динаміка сальдо інвестиційних прибутків країн (% від ВВП), 2005-2008 рр.

Країна	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Італія	20,72	20,67	21,417	21,065	21,171	21,103	21,894	22,185	21,781
Сполучене Королівство	18,63	18,15	17,954	17,557	17,296	17,423	17,743	18,372	17,18
Люксембург	22,27	21,76	19,694	20,457	20,316	20,972	18,284	19,209	20,693
Німеччина	23,92	22,31	19,919	19,687	19,121	18,815	19,773	20,749	20,86
Сполучені Штати Америки	23,68	22,18	21,708	21,742	22,659	23,381	23,539	22,592	21,119
Нідерланди	22,57	22,72	21,009	20,488	20,321	20,454	21,024	23,349	22,331
Іспанія	26,58	26,57	26,901	27,823	28,753	30,016	31,296	31,335	29,595
Франція	22,49	22,17	21,316	21,186	21,89	22,453	23,238	24,165	24,13
Швейцарія	24,73	24,94	23,381	23,11	21,516	24,024	25,142	24,275	25,319
Канада	20,68	19,74	19,807	20,536	21,455	22,704	23,664	23,97	24,119
Японія	27,31	26,56	24,656	24,397	24,349	24,749	24,749	24,483	24,548
Мексика	22,96	20,84	20,706	21,096	22,118	21,644	22,823	23,119	24,107
Російська Федерація	18,39	20,57	19,38	18,982	19,301	18,543	20,139	24,089	22,844
Бельгія	23,78	22,59	20,665	20,86	22,495	23,609	23,885	24,448	25,731
Швеція	22,86	22,87	21,865	21,674	21,649	22,093	23,12	24,699	24,611
Австралія	25,03	23,56	25,306	26,82	27,277	27,905	27,138	28,205	28,294
Сінгапур	34,90	27,76	25,48	17,662	23,123	21,389	22,349	23,165	30,534
Об'єднані Арабські Емірати	22,61	22,50	22,546	22,13	19,978	20,167	19,271	25,199	25,098
Індія	24,26	24,24	24,75	26,831	32,818	34,65	35,659	38,114	34,305
Китай	34,33	36,30	36,903	40,369	42,657	40,982	40,606	41,239	43,21

*Складено автором за даними [158]

Додаток К (продовження)

Таблиця 11.2*

Динаміка сальдо інвестиційних прибутків країн (% від ВВП), 2009-2017 рр.

Країна	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Італія	19,393	20,538	20,462	17,862	16,955	17,033	17,306	17,10	17,51
Сполучене Королівство	14,49	15,795	15,694	15,872	16,244	17,259	17,221	17,26	17,35
Люксембург	16,212	17,885	19,446	19,373	19,017	18,846	18,118	17,95	17,30
Німеччина	18,067	19,625	21,078	19,307	19,512	19,635	19,235	19,66	20,09
Сполучені Штати Америки	17,805	18,743	19,104	20,021	20,414	20,779	21,041	20,32	20,59
Нідерланди	20,721	20,222	20,04	18,725	18,51	17,913	22,475	20,49	20,67
Іспанія	24,565	23,549	21,907	19,994	18,711	19,452	20,391	20,49	21,15
Франція	21,333	21,946	23,221	22,627	22,287	22,71	22,712	22,69	23,46
Швейцарія	26,26	23,853	26,708	24,289	22,501	23,193	23,053	22,92	23,96
Канада	22,017	23,508	24,187	24,873	24,941	24,934	24,055	23,18	23,70
Японія	21,324	21,298	22,103	22,654	23,191	23,916	24,005	23,56	23,95
Мексика	22,889	22,793	23,281	23,887	22,493	21,902	23,277	23,74	23,10
Російська Федерація	15,564	20,3	24,445	24,544	23,13	22,241	21,875	23,95	24,28
Бельгія	21,664	22,692	23,99	23,205	22,173	23,315	23,578	23,95	24,63
Швеція	21,008	22,996	23,909	22,696	22,578	23,429	24,316	24,52	25,63
Австралія	26,908	26,29	26,772	28,39	27,035	26,337	25,765	24,64	24,25
Сінгапур	27,79	28,238	27,121	29,899	30,675	30,153	27,123	27,03	27,64
Об'єднані Арабські Емірати	31,633	27,082	23,358	22,019	19,8	21,792	25,764	27,14	21,59
Індія	36,48	36,502	39,59	38,348	34,024	34,268	31,792	30,35	30,63
Китай	46,335	47,881	48,006	47,18	47,251	46,775	44,748	44,14	44,41

*Складено автором за даними [158]

Додаток Л

Таблиця 12.1*

Рахунок поточних операцій платіжного балансу країни (млрд. дол. США), 2000-2008 рр.

Країна	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Сполучені Штати Америки	-403,451	-389,686	-450,794	-518,751	-631,593	-745,233	-805,963	-711,036	-681,390
Сполучене Королівство	-39,908	-36,539	-40,248	-39,442	-55,510	-51,485	-82,373	-110,603	-124,095
Канада	18,587	15,688	12,518	10,190	23,229	21,598	17,968	11,109	1,529
Австралія	-16,370	-8,486	-16,187	-28,891	-41,510	-43,663	-45,858	-63,678	-50,009
Мексика	-18,774	-17,507	-13,328	-5,572	-5,589	-7,698	-3,754	-10,099	-16,961
Франція	36,072	39,374	31,725	29,010	23,932	10,523	10,468	2,477	-20,424
Індія	-2,666	3,400	6,344	14,082	-2,470	-9,901	-9,565	-15,736	-27,914
Бельгія	9,393	7,896	11,611	10,790	11,426	7,703	7,545	7,041	-5,207
Люксембург	2,688	1,770	2,211	1,919	4,098	4,109	4,204	4,962	4,250
Швеція	10,292	11,376	11,831	19,502	22,915	23,538	34,439	39,889	40,312
Іспанія	-26,273	-27,505	-26,443	-35,278	-59,812	-86,861	-113,778	-142,927	-151,962
Російська Федерація	45,382	32,054	27,473	33,128	58,560	84,389	92,316	72,193	103,935
Італія	0,645	6,103	-3,428	-9,575	-6,243	-16,707	-29,214	-30,656	-67,694
Сінгапур	10,358	12,373	12,402	22,147	20,768	28,105	37,140	46,901	27,831
Швейцарія	32,523	22,570	25,114	45,015	58,256	55,301	62,002	48,623	13,144
Нідерланди	7,264	9,810	11,017	29,867	44,273	41,600	57,170	50,059	38,956
Японія	130,651	86,186	109,125	139,414	182,049	170,135	174,536	212,138	142,599
Китай	20,432	17,405	35,422	43,052	68,941	132,378	231,843	353,183	420,569
Німеччина	-34,209	-7,084	39,322	35,441	125,790	131,702	170,710	232,509	210,923

*Складено автором за даними [158]

Додаток Л (продовження)

Таблиця 12.2*

Рахунок поточних операцій платіжного балансу країни (млрд. дол. США), 2009-2017 рр.

Країна	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Сполучені Штати Америки	-372,522	-431,266	-445,663	-426,833	-348,801	-365,199	-407,765	-432,874	-449,141
Сполучене Королівство	-85,410	-82,933	-51,618	-100,867	-141,874	-149,646	-142,367	-139,301	-99,213
Канада	-40,409	-58,243	-49,600	-65,733	-59,352	-43,196	-55,919	-49,322	-48,752
Австралія	-46,572	-45,728	-46,580	-67,428	-51,378	-44,714	-57,313	-41,447	-36,005
Мексика	-7,876	-5,241	-12,514	-18,573	-31,012	-23,999	-29,776	-23,321	-19,354
Франція	-14,849	-16,654	-24,618	-25,900	-14,343	-27,317	-8,978	-18,548	-14,830
Індія	-38,437	-47,867	-78,200	-87,843	-32,257	-26,788	-22,086	-14,351	-48,662
Бельгія	-5,226	8,548	-5,659	-0,266	-1,656	-4,630	-0,650	0,451	-0,807
Люксембург	3,713	3,556	3,632	3,199	3,383	3,436	2,933	2,988	3,112
Швеція	25,935	29,122	31,370	30,376	30,289	26,105	22,561	21,841	17,792
Іспанія	-64,336	-56,246	-47,359	-3,089	20,711	14,906	13,514	23,773	24,743
Російська Федерація	50,383	67,452	97,274	71,282	33,428	57,513	67,661	24,401	35,437
Італія	-41,389	-72,636	-68,264	-7,013	21,300	41,330	27,751	47,640	53,415
Сінгапур	32,418	55,421	61,127	49,425	50,299	58,196	56,493	58,845	60,989
Швейцарія	39,872	86,338	55,224	68,703	78,028	60,416	73,733	63,157	66,554
Нідерланди	50,019	61,820	81,320	89,546	85,496	75,933	48,533	62,923	87,455
Японія	145,250	220,986	129,834	59,703	45,944	36,794	136,437	194,866	196,129
Китай	243,257	237,810	136,097	215,392	148,204	236,047	304,164	202,203	164,887
Німеччина	196,710	192,253	229,691	248,874	252,471	290,970	301,156	297,469	291,010

*Складено автором за даними [158]

Додаток М
Таблиця 13.1*

Дані для розрахунку кореляції ПП з ВВП країн (млрд.дол. США), 2000-2008 рр.

Країна	Показники	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Італія	ВВП	1141,76	1162,32	1266,51	1569,65	1798,31	1852,66	1942,63	2203,05	2390,73
	ПП	13,38	14,87	17,06	19,42	20,13	23,29	42,58	43,85	-10,84
Сполучене Королівство	ВВП	1647,95	1621,51	1768,41	2038,40	2398,56	2520,70	2692,61	3074,36	2890,56
	ПП	115,30	35,95	19,68	16,59	61,22	182,93	147,37	176,84	92,16
Люксембург	ВВП	21,26	21,27	23,62	29,56	34,69	37,35	42,41	50,89	55,85
	ПП	0,00	0,00	4,24	4,29	5,18	4,65	32,22	-29,68	7,12
Німеччина	ВВП	1949,95	1950,65	2079,14	2505,73	2819,25	2861,41	3002,45	3439,95	3752,37
	ПП	198,28	26,40	53,52	32,38	-10,19	47,45	55,66	80,21	8,13
Сполучені Штати Америки	ВВП	10284,78	10621,82	10977,51	11510,67	12274,93	13093,73	13855,89	14477,64	14718,58
	ПП	314,01	159,46	74,46	53,15	135,83	104,77	237,14	215,95	306,37
Нідерланди	ВВП	412,81	426,57	465,37	571,86	650,53	678,53	726,65	839,42	936,23
	ПП	63,86	51,93	25,04	32,90	12,45	39,05	13,98	114,16	-6,78
Іспанія	ВВП	595,40	625,98	705,15	906,85	1069,56	1157,28	1264,55	1479,34	1635,02
	ПП	39,58	28,41	39,22	25,82	24,76	25,02	30,80	64,26	76,99
Франція	ВВП	1362,25	1376,47	1494,29	1840,48	2115,74	2196,13	2318,59	2657,21	2918,38
	ПП	27,50	15,95	21,51	7,86	-2,57	33,23	25,33	63,50	37,59
Швейцарія	ВВП	272,06	278,63	301,42	352,91	394,16	408,69	430,92	479,91	554,36
	ПП	19,86	9,39	6,86	17,31	1,85	-0,27	44,60	33,54	16,22
Канада	ВВП	742,29	736,38	757,95	892,38	1023,20	1169,36	1315,42	1464,98	1549,13
	ПП	66,80	27,66	22,16	7,48	-0,45	25,69	60,29	116,82	61,55
Японія	ВВП	4887,52	4303,54	4115,12	4445,66	4815,15	4755,41	4530,38	4515,26	5037,91
	ПП	8,32	6,24	9,24	6,32	7,82	2,78	-6,51	22,55	24,43
Мексика	ВВП	707,91	756,71	772,11	729,34	782,24	877,48	975,39	1052,70	1109,99
	ПП	18,25	30,04	24,06	18,23	24,92	26,02	21,10	32,47	29,42
Російська Федерація	ВВП	259,71	306,60	345,11	430,35	591,02	764,02	989,93	1299,71	1660,84
	ПП	2,65	2,81	3,43	7,76	15,28	14,38	37,44	54,92	75,86

Бельгія	ВВП	237,90	237,84	258,86	319,00	370,89	387,37	409,81	471,82	518,63
	ПП	0,00	0,00	16,25	33,48	43,56	34,37	58,89	93,43	-12,27
Швеція	ВВП	259,80	239,92	263,93	331,11	381,71	389,04	420,03	487,82	513,97
	ПП	23,43	10,91	12,27	5,28	12,09	11,52	27,45	28,59	36,95
Австралія	ВВП	415,03	378,22	394,49	466,29	611,90	692,64	745,52	851,96	1052,58
	ПП	14,19	7,83	14,25	6,34	39,61	-28,30	26,31	41,48	46,91
Сінгапур	ВВП	95,83	89,29	91,94	97,00	114,19	127,42	147,80	179,98	192,23
	ПП	14,75	17,30	5,34	16,35	22,33	17,75	37,48	42,61	11,81
Індія	ВВП	462,15	478,97	508,07	599,59	699,69	808,90	920,32	1201,11	1186,95
	ПП	3,59	5,48	5,63	4,32	5,78	7,62	20,33	25,35	47,10
Китай	ВВП	1211,35	1339,40	1470,55	1660,29	1955,35	2285,97	2752,13	3552,18	4598,21
	ПП	40,72	46,88	52,74	53,51	60,63	72,41	72,72	83,52	108,31

*Складено автором за даними [158]

Додаток М (продовження)

Таблиця 13.2*

Дані для розрахунку кореляції ПІІ з ВВП країн (млрд.дол. США), 2009-2017 рр.

Країна	Показники	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Італія	ВВП	2185,16	2125,058	2276,292	2072,823	2130,491	2151,733	1832,868	1859,384	1934,798
	ПІІ	20,077	9,178	34,324	0,093	24,273	23,223	19,628	22,243	17,077
Сполучене Королівство	ВВП	2382,826	2441,173	2619,7	2662,085	2739,819	3022,828	2885,57	2650,85	2622,434
	ПІІ	89,709	58,2	42,2	55,446	51,676	24,69	32,72	196,13	15,09
Люксембург	ВВП	51,37054	53,21248	60,00463	56,67796	61,73935	66,32734	57,7845	58,63132	62,40446
	ПІІ	27,255	39,129	8,843	143,003	19,616	22,747	11,32	45,123	6,623
Німеччина	ВВП	3418,005	3417,095	3757,698	3543,984	3752,514	3890,607	3375,611	3477,796	3677,439
	ПІІ	23,806	65,643	67,514	28,181	15,573	4,863	33,276	16,982	34,726
Сполучені Штати Америки	ВВП	14418,74	14964,37	15517,93	16155,26	16691,52	17427,61	18120,71	18624,48	19390,6
	ПІІ	143,604	198,049	229,862	199,034	201,393	201,734	465,765	457,126	275,381
Нідерланди	ВВП	857,9328	836,3899	893,7573	828,9468	866,68	879,6351	757,9995	777,2275	826,2003
	ПІІ	38,752	-7,184	24,156	25,013	51,105	44,974	69,565	85,778	57,957
Іспанія	ВВП	1499,1	1431,617	1488,067	1336,019	1361,854	1376,911	1197,79	1237,255	1311,32
	ПІІ	10,407	39,873	28,379	25,696	37,436	25,238	19,56	19,66	19,086
Франція	ВВП	2690,222	2642,61	2861,408	2683,825	2811,078	2852,166	2438,208	2465,134	2582,501
	ПІІ	30,733	13,89	31,642	16,062	34,27	2,669	45,347	35,165	49,795
Швейцарія	ВВП	541,5065	583,783	699,5796	668,0436	688,5042	709,1826	679,2892	668,7453	678,8873
	ПІІ	29,935	29,876	26,415	29,483	1,155	9,34	81,884	48,314	40,986
Канада	ВВП	1371,153	1613,464	1788,648	1824,289	1842,628	1799,269	1559,623	1535,768	1653,043
	ПІІ	22,7	28,4	39,669	43,111	69,391	58,933	45,602	37,297	24,244
Японія	ВВП	5231,383	5700,098	6157,46	6203,213	5155,717	4850,414	4394,978	4949,273	4872,137
	ПІІ	11,938	-1,252	-1,758	1,732	2,304	12,03	3,309	11,388	10,43
Мексика	ВВП	900,0454	1057,801	1180,49	1201,09	1274,443	1314,385	1169,623	1076,912	1149,919
	ПІІ	18,165	27,319	25,221	21,73	48,492	28,672	34,858	29,755	29,695
Російська Федерація	ВВП	1222,644	1524,916	2051,662	2210,257	2297,128	2063,663	1368,401	1284,728	1577,524
	ПІІ	27,752	31,668	36,868	30,188	53,397	29,152	11,858	37,176	25,284

Бельгія	ВВП	484,5528	483,548	527,0085	497,8842	520,9255	530,771	455,0396	467,5455	492,6813
	ПП	65,381	43,231	78,258	6,516	25,125	-12,39	23,872	30,307	0,74
Швеція	ВВП	429,657	488,3777	563,1097	543,8806	578,742	573,8177	497,9181	514,46	538,0405
	ПП	10,147	0,097	12,929	16,257	3,93	4,03	6,897	12,177	15,396
Австралія	ВВП	926,4482	1144,261	1394,281	1543,411	1573,697	1464,955	1349,034	1208,039	1323,421
	ПП	31,893	36,796	58,932	59,574	56,766	40,97	20,463	47,756	46,368
Сінгапур	ВВП	192,4084	236,4218	275,9669	290,6737	304,4543	311,5395	304,0978	309,7639	192,4084
	ПП	18,532	57,46	39,992	59,837	57,453	73,475	62,746	77,454	62,006
Індія	ВВП	1323,94	1656,617	1823,05	1827,638	1856,722	2039,127	2102,391	2274,23	2597,491
	ПП	35,634	27,417	36,19	24,196	28,199	34,582	44,064	44,481	39,916
Китай	ВВП	5109,954	6100,62	7572,554	8560,547	9607,224	10482,37	11064,67	11190,99	12237,7
	ПП	95	114,734	123,985	121,08	123,911	128,5	135,61	133,71	136,32

*Складено автором за даними [158]

Додаток Н

Таблиця 14.1*

Дані для розрахунку кореляції ПІ з ВВП країн (млрд.дол. США), 2000-2008 рр.

Країна	Показники	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Італія	ВВП	1141,76	1162,32	1266,51	1569,65	1798,31	1852,66	1942,63	2203,05	2390,73
	ПІ	19,53	-4,32	-30,92	-1,18	-37,80	-27,75	-43,88	-4,37	-105,57
Сполучене Королівство	ВВП	1647,95	1621,51	1768,41	2038,40	2398,56	2520,70	2692,61	3074,36	2890,56
	ПІ	-159,52	183,73	-61,55	-146,48	0,23	-73,04	131,47	-168,89	-782,98
Люксембург	ВВП	21,26	21,27	23,62	29,56	34,69	37,35	42,41	50,89	55,85
	ПІ	0,00	0,00	-70,42	-21,07	-52,10	-48,16	-74,57	-133,15	-37,74
Німеччина	ВВП	1949,95	1950,65	2079,14	2505,73	2819,25	2861,41	3002,45	3439,95	3752,37
	ПІ	150,66	-26,69	-63,51	-60,60	-19,25	35,67	22,37	-215,36	-44,54
Сполучені Штати Америки	ВВП	10284,78	10621,82	10977,51	11510,67	12274,93	13093,73	13855,89	14477,64	14718,58
	ПІ	-282,25	-324,57	-424,62	-417,11	-675,38	-564,75	-633,37	-775,81	-807,95
Нідерланди	ВВП	412,81	426,57	465,37	571,86	650,53	678,53	726,65	839,42	936,23
	ПІ	10,39	-13,20	14,52	-21,86	38,66	-52,67	-88,37	115,23	-92,09
Іспанія	ВВП	595,40	625,98	705,15	906,85	1069,56	1157,28	1264,55	1479,34	1635,02
	ПІ	1,17	17,02	-4,93	46,22	-101,81	-52,98	-231,73	-117,20	-3,16
Франція	ВВП	1362,25	1376,47	1494,29	1840,48	2115,74	2196,13	2318,59	2657,21	2918,38
	ПІ	-34,91	-21,41	7,90	-6,13	66,18	18,39	134,15	168,50	-27,08
Швейцарія	ВВП	272,06	278,63	301,42	352,91	394,16	408,69	430,92	479,91	554,36
	ПІ	12,92	41,19	21,68	34,57	39,55	47,63	43,75	28,19	32,85
Канада	ВВП	742,29	736,38	757,95	892,38	1023,20	1169,36	1315,42	1464,98	1549,13
	ПІ	32,06	-0,71	5,43	-0,08	-23,64	33,76	41,91	70,50	-47,83
Японія	ВВП	4887,52	4303,54	4115,12	4445,66	4815,15	4755,41	4530,38	4515,26	5037,91
	ПІ	35,98	46,29	105,97	95,11	-22,95	13,27	-127,52	-73,13	282,69
Мексика	ВВП	707,91	756,71	772,11	729,34	782,24	877,48	975,39	1052,70	1109,99
	ПІ	-1,74	-5,01	-0,10	-4,22	-3,25	13,49	1,16	3,02	-20,28
Російська Федерація	ВВП	259,71	306,60	345,11	430,35	591,02	764,02	989,93	1299,71	1660,84
	ПІ	12,47	0,70	-2,96	4,51	-0,61	11,44	-16,49	-4,86	35,69

Бельгія	ВВП	237,90	237,84	258,86	319,00	370,89	387,37	409,81	471,82	518,63
	ПІ	0,00	0,00	-14,44	-0,58	30,49	44,71	9,18	43,02	-47,81
Швеція	ВВП	259,80	239,92	263,93	331,11	381,71	389,04	420,03	487,82	513,97
	ПІ	4,93	15,12	12,43	10,00	24,58	-0,69	21,94	-16,63	24,77
Австралія	ВВП	415,03	378,22	394,49	466,29	611,90	692,64	745,52	851,96	1052,58
	ПІ	-4,07	-6,37	-0,34	-41,26	-15,94	-32,72	-52,29	23,45	-32,87
Сінгапур	ВВП	95,83	89,29	91,94	97,00	114,19	127,42	147,80	179,98	192,23
	ПІ	21,06	22,68	13,69	19,97	17,80	0,93	16,19	47,45	-11,58
Індія	ВВП	462,15	478,97	508,07	599,59	699,69	808,90	920,32	1201,11	1186,95
	ПІ	-2,35	-2,85	-1,02	-8,22	-9,04	-12,14	-9,55	-33,02	15,07
Китай	ВВП	1211,35	1339,40	1470,55	1660,29	1955,35	2285,97	2752,13	3552,18	4598,21
	ПІ	3,99	19,41	10,34	-11,44	-19,74	4,71	68,42	-16,44	-34,85

*Складено автором за даними [158]

Додаток Н (продовження)

Таблиця 14.2*

Дані для розрахунку кореляції ПІ з ВВП країн (млрд.дол. США), 2009-2017 рр.

Країна	Показники	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Італія	ВВП	2185,16	2125,06	2276,29	2072,82	2130,49	2151,73	1832,87	1859,38	1934,80
	ПІ	-47,46	63,49	26,25	-20,69	-6,32	-1,61	107,44	177,63	110,20
Сполучене Королівство	ВВП	2382,83	2441,17	2619,70	2662,09	2739,82	3022,83	2885,57	2650,85	2622,43
	ПІ	-214,05	-201,02	-214,12	274,40	-284,86	22,87	-213,17	-201,02	-92,48
Люксембург	ВВП	51,37	53,21	60,00	56,68	61,74	66,33	57,78	58,63	62,40
	ПІ	51,69	-69,24	-117,20	-337,69	-110,80	-121,43	-197,62	-201,73	-19,59
Німеччина	ВВП	3418,01	3417,09	3757,70	3543,98	3752,51	3890,61	3375,61	3477,80	3677,44
	ПІ	119,24	154,11	-51,41	66,85	209,55	177,67	213,48	228,85	228,15
Сполучені Штати Америки	ВВП	14418,74	14964,37	15517,93	16155,26	16691,52	17427,61	18120,71	18624,48	19390,60
	ПІ	18,53	-620,82	-226,26	-498,25	-30,69	-120,80	-53,57	-196,73	-247,53
Нідерланди	ВВП	857,93	836,39	893,76	828,95	866,68	879,64	758,00	777,23	826,20
	ПІ	8,39	-51,57	-1,56	74,36	5,35	59,56	-59,42	-28,44	68,25
Іспанія	ВВП	1499,10	1431,62	1488,07	1336,02	1361,85	1376,91	1197,79	1237,26	1311,32
	ПІ	-71,79	-45,98	44,06	54,37	-85,06	-11,36	10,20	55,21	23,70
Франція	ВВП	2690,22	2642,61	2861,41	2683,83	2811,08	2852,17	2438,21	2465,13	2582,50
	ПІ	-326,99	-153,63	-334,94	-52,62	-79,80	-26,77	50,84	-5,34	9,78
Швейцарія	ВВП	541,51	583,78	699,58	668,04	688,50	709,18	679,29	668,75	678,89
	ПІ	24,82	-31,54	14,60	-18,17	17,52	10,12	54,61	19,52	23,24
Канада	ВВП	1371,15	1613,46	1788,65	1824,29	1842,63	1799,27	1559,62	1535,77	1653,04
	ПІ	-92,61	-110,14	-104,24	-63,54	-26,95	-33,73	-46,56	-118,52	-81,00
Японія	ВВП	5231,38	5700,10	6157,46	6203,21	5155,72	4850,41	4394,98	4949,27	4872,14
	ПІ	210,59	144,77	-168,45	32,21	-274,65	-40,34	132,43	268,04	-52,05
Мексика	ВВП	900,05	1057,80	1180,49	1201,09	1274,44	1314,39	1169,62	1076,91	1149,92
	ПІ	23,34	-28,58	-46,09	-58,03	-42,72	-48,57	-25,00	-31,22	-8,15
Російська Федерація	ВВП	1222,64	1524,92	2051,66	2210,26	2297,13	2063,66	1368,40	1284,73	1577,52
	ПІ	1,88	1,50	15,28	-17,03	11,01	39,94	26,42	-2,36	-8,07

Бельгія	ВВП	484,55	483,55	527,01	497,88	520,93	530,77	455,04	467,55	492,68
	ПІ	-40,25	27,36	23,14	-63,19	-39,84	-19,25	-20,92	6,08	16,78
Швеція	ВВП	429,66	488,38	563,11	543,88	578,74	573,82	497,92	514,46	538,04
	ПІ	-64,76	-23,40	-28,81	-16,46	-48,77	23,47	-13,13	6,31	-6,78
Австралія	ВВП	926,45	1144,26	1394,28	1543,41	1573,70	1464,96	1349,03	1208,04	1323,42
	ПІ	-75,82	-68,78	-28,74	-13,51	-55,04	-22,24	-47,40	28,44	-6,72
Сінгапур	ВВП	192,41	236,42	275,97	290,67	304,45	311,54	304,10	309,76	323,91
	ПІ	27,15	29,43	10,01	78,79	63,59	45,11	59,30	27,09	34,29
Індія	ВВП	1323,94	1656,62	1823,05	1827,64	1856,72	2039,13	2102,39	2274,23	2597,49
	ПІ	-17,76	-36,88	-2,66	-29,29	-6,86	-37,74	-9,49	4,73	-30,64
Китай	ВВП	5109,95	6100,62	7572,55	8560,55	9607,22	10482,37	11064,67	11190,99	12237,70
	ПІ	-27,09	-24,04	-19,64	-47,78	-52,89	-82,43	66,47	52,27	-7,43

*Складено автором за даними [158]

Індекс людського розвитку, 2018

Країна	Індекс	Країна	Індекс	Країна	Індекс
Австралія	0,939	Ірак	0,685	Палау	0,798
Австрія	0,908	Іран	0,798	Палестина	0,686
Азербайджан	0,757	Ірландія	0,938	Панама	0,789
Албанія	0,785	Ісландія	0,935	Папуа-Нова Гвінея	0,544
Алжир	0,754	Іспанія	0,891	ПАР	0,699
Ангола	0,581	Італія	0,880	Парагвай	0,702
Андорра	0,858	Кабо-Верде	0,654	Перу	0,750
Антигуа і Барбуда	0,780	Казахстан	0,800	Південний Судан	0,388
Аргентина	0,825	Камбоджа	0,582	Польща	0,865
Афганістан	0,498	Камерун	0,556	Португалія	0,847
Багамські о-ви	0,807	Канада	0,926	Респ. Корея	0,903
Бангладеш	0,608	Катар	0,856	Росія	0,816
Барбадос	0,800	Кенія	0,590	Руанда	0,524
Бахрейн	0,846	Киргизстан	0,672	Румунія	0,811
Беліз	0,708	Китай	0,752	Сальвадор	0,674
Бельгія	0,916	Кіпр	0,869	Самоа	0,713
Бенін	0,515	Кірибаті	0,612	Сан-Томе і Прінсіпі	0,589
Білорусь	0,808	Колумбія	0,747	Саудівська Аравія	0,853
Болгарія	0,813	Коморські о-ви	0,503	Свазіленд	0,588
Болівія	0,693	Конго	0,606	Сейшели	0,797
Боснія і Герцеговина	0,768	Конго, дем. респ.	0,457	Сенегал	0,505
Ботсвана	0,717	Коста-Ріка	0,794	Сент-Вінсент і Гренадини	0,723
Бразилія	0,759	Кот-д'Івуар	0,492	Сент-Кітс і Невіс	0,778
Бруней	0,853	Куба	0,777	Сент-Люсія	0,747
Буркіна-Фасо	0,423	Кувейт	0,803	Сербія	0,787
Бурунді	0,417	Лаос	0,601	Сирія	0,536
Бутан	0,612	Латвія	0,847	Сінгапур	0,932
Вануату	0,603	Лесото	0,520	Словаччина	0,855
Великобританія	0,922	Литва	0,858	Словенія	0,896
Венесуела	0,761	Ліберія	0,435	Соломонові о-ви	0,546
В'єтнам	0,694	Ліван	0,757	Судан	0,502
Вірменія	0,755	Лівія	0,706	Суринам	0,720
Габон	0,702	Ліхтенштейн	0,916	США	0,924
Гайана	0,654	Люксембург	0,904	Сьєрра-Леоне	0,419
Гаїті	0,498	Маврикій	0,790	Таджикистан	0,650
Гамбія	0,460	Мавританія	0,520	Таїланд	0,755
Гана	0,592	Мадагаскар	0,519	Танзанія	0,538
Гватемала	0,650	Македонія	0,757	Тимор-Лешті	0,625

Гвінея	0,459	Малаві	0,477	Тонга	0,726
Гвінея-Бісау	0,455	Малайзія	0,802	Тринідад і Тобаго	0,784
Гондурас	0,617	Малі	0,427	Туніс	0,735
Гонконг	0,933	Мальдіви	0,717	Туреччина	0,791
Гренада	0,772	Мальта	0,878	Туркменістан	0,706
Греція	0,870	Марокко	0,667	Уганда	0,516
Грузія	0,780	Маршаллові о-ви	0,708	Угорщина	0,838
Данія	0,929	Мексика	0,774	Узбекистан	0,710
Джибуті	0,476	Мікронезія	0,627	Україна	0,751
Домініка	0,715	Мозамбік	0,437	Уругвай	0,804
Домініканська респ.	0,736	Молдова	0,700	Фіджі	0,741
Еквадор	0,752	Монголія	0,741	Філіппіни	0,699
Екваторіальна Гвінея	0,591	М'янма	0,578	Фінляндія	0,920
Еритрея	0,440	Н. Зеландія	0,917	Франція	0,901
Естонія	0,871	Намібія	0,647	Хорватія	0,831
Ефіопія	0,463	Непал	0,574	ЦАР	0,367
Єгипет	0,696	Нігер	0,354	Чад	0,404
Ємен	0,452	Нігерія	0,532	Чехія	0,888
Замбія	0,588	Нідерланди	0,931	Чилі	0,843
Зімбабве	0,535	Нікарагуа	0,658	Чорногорія	0,814
Йорданія	0,735	Німеччина	0,936	Швейцарія	0,944
Того	0,503	Норвегія	0,953	Швеція	0,933
Ізраїль	0,903	ОАЕ	0,863	Шрі Ланка	0,770
Індія	0,640	Оман	0,821	Ямайка	0,732
Індонезія	0,694	Пакистан	0,562	Японія	0,909

Джерело: [161]

Додаток О (продовження)

Таблиця 15.2

Індекс соціального прогресу, 2018

Країна	Індек с	Країна	Індек с	Країна	Індек с
Австралія	88,23	Казахстан	66,95	Парагвай	64,82
Австрія	86,97	Камбоджа	47,61	Перу	69,89
Албанія	71,65	Камерун	45,45	Польща	81,73
Алжир	66,83	Канада	88,01	Португалія	85,36
Ангола	38,83	Катар	70,69	Респ. Конго	46,07
Аргентина	74,84	Кенія	55,46	Респ. Корея	85,71
Афганістан	31,9	Киргизстан	65,36	Росія	69,7
Бангладеш	52,56	Китай	64,23	Руанда	52,81
Барбадос	75,51	Кіпр	82,54	Румунія	74,68
Бельгія	87,18	Колумбія	70,65	Сальвадор	64,94
Бенін	48,78	Коморські о-ви	52,75	Сан-Томе і Прінсіпі	61,56
Білорусь	73,09	Конго, Демократична Республіка	35,77	Саудівська Аравія	64,84
Болгарія	76,04	Коста-Ріка	80,81	Свазіленд	50,55
Болівія	65,05	Кот-д'Івуар	46,78	Сенегал	55,21
Ботсвана	62,95	Куба	69,32	Сербія	73,06
Бразилія	72,76	Лаос	47,78	Сінгапур	84,69
Буркіна-Фасо	43,92	Латвія	79,12	Словаччина	80,05
Бурунді	37,4	Лесото	48,33	Словенія	85,86
Бутан	65,37	Литва	81,75	Соломонові острови	48,06
Великобританія	88,6	Ліберія	46,34	Судан	38,5
Вірменія	70,53	Ліван	66,84	Суринам	67,18
Гайана	61,52	Люксембург	89,32	США	85,27
Гамбія	44,74	Маврикій	74,28	Сьєрра-Леоне	43,91
Гана	59,07	Мавританія	42,05	Таджикистан	53,13
Гватемала	60,28	Мадагаскар	42,44	Таїланд	66,82
Гвінея	38,59	Македонія	67,77	Танзанія	51,05
Гондурас	58,18	Малаві	48,43	Тимор-Лешті	54,81
Греція	82,23	Малайзія	72,32	Того	47,45
Грузія	71,15	Малі	45,01	Туніс	72,96
Данія	90,1	Марокко	66,21	Туреччина	66,46
Джибуті	45,61	Мексика	69,97	Угорщина	79,86
Домініканська респ.	65,66	Мозамбік	44,27	Узбекистан	57,9
Еквадор	69,3	Молдова	68,09	Україна	68,98

Еритрея	32,76	Монголія	65,38	Уругвай	79,61
Естонія	83,35	М'янма	52,08	Фіджі	65,01
Ефіопія	40,55	Непал	54,5	Філіппіни	63,07
Єгипет	59,08	Нігер	37,02	Фінляндія	89,88
Ємен	37,87	Нігерія	49,07	Франція	88,08
Зімбабве	43,76	Нідерланди	89,24	Хорватія	79,07
Йорданія	68,98	Нікарагуа	63,34	ЦАР	26,58
Ізраїль	82,26	Німеччина	88,99	Чад	27,8
Індія	55,65	Нова Зеландія	88,46	Чехословаччина	85,1
Індонезія	63,18	Норвегія	90,1	Чилі	80,36
Іран	63,7	ОАЕ	74,1	Чорногорія	71,93
Ірландія	88,4	Оман	67,77	Швейцарія	90,03
Ісландія	89,99	Пакистан	48,15	Швеція	89,14
Іспанія	87,17	Панама	72,38	Шрі Ланка	68,64
Італія	85,72	Папуа-Нова Гвінея	37,83	Японія	88,62
Кабо-Верде	67,24	ПАР	66,47		

Джерело: [162]

Додаток О (продовження)

Таблиця 15.3

Рейтинг інвестиційної привабливості, 2018 р.

Країна	Індекс	Країна	Індекс	Країна	Індекс
Австралія	76,17	Індія	46,64	Пакистан	43,3
Австрія	73,28	Індонезія	48,99	Панама	58,48
Азербайджан	54,23	Ірак	45,95	Папуа-Нова Гвінея	47,75
Албанія	52,87	Іран	43,33	ПАР	48,89
Алжир	45,74	Ірландія	78,81	Парагвай	49,8
Ангола	38,13	Ісландія	72,95	Перу	55,36
Аргентина	49,46	Іспанія	61,67	Польща	63,49
Афганістан	33,47	Італія	62,36	Португалія	60,73
Багамські о-ви	57,85	Кабо-Верде	49,33	Респ. Корея	68,32
Бангладеш	46,55	Казахстан	55,38	Росія	49,61
Барбадос	57,97	Камбоджа	48,23	Руанда	52,37
Бахрейн	63,03	Камерун	39,74	Румунія	59,5
Беліз	49,54	Канада	76,97	Сальвадор	50,09
Бельгія	72,82	Катар	72,04	Самоа	60,63
Бенін	45,32	Кенія	46,88	Сан-Томе і Прінсіпі	45,76
Берег Слонової Кістки	43,67	Киргизстан	51,46	Саудівська Аравія	60,94
Білорусь	52,54	Китай	51,57	Свазіленд	44,13
Болгарія	57,05	Кіпр	65,15	Сенегал	44,65
Болівія	42,45	Колумбія	53,5	Сент-Люсія	56,41
Боснія і Герцеговина	48,86	Коморські о-ви	40,65	Сербія	53,61
Ботсвана	56,16	Конго	39,73	Сінгапур	85,1
Бразилія	49,27	Корея	27,76	Словаччина	62,41
Бруней	67,21	Косово	54,22	Словенія	65,55
Буркіна-Фасо	43,33	Коста-Ріка	57,02	Соломонові о-ви	51,58
Бурунді	40,41	Кувейт	62,31	Судан	30,81
Бутан	49,93	Лаос	46,99	Суринам	48,35
Вануату	56,63	Латвія	62,72	США	74,69
Великобританія	77,06	Лесото	39,07	Сьєрра-Леоне	38,7
Венесуела	29,96	Литва	63,99	Таджикистан	45,58
В'єтнам	52	Ліберія	40,96	Тайвань	67,41
Вірменія	53,84	Ліван	51,35	Таїланд	54,2
Габон	47,33	Лівія	37,43	Танзанія	48,97
Гайана	50,05	Маврикій	59,53	Тимор-Лешті	47,8
Гаїті	40,24	Мавританія	37,54	Того	42,87
Гамбія	42,71	Мадагаскар	45,94	Тринідад і Тобаго	55,74
Гана	49,24	Македонія	52,91	Туніс	47,75
Гватемала	48,5	Малаві	45,38	Туреччина	54,64
Гвінея	38,73	Малайзія	62,35	Туркменістан	38,26
Гвінея-Бісау	36,74	Малі	37,06	Уганда	48,49
Гондурас	46,76	Мальдіви	49,5	Угорщина	62,55
Гонконг	84,08	Мальта	66,84	Узбекистан	44,36
Греція	52,6	Марокко	48,89	Україна	45,27

Грузія	60,43	Мексика	53,91	Уругвай	59,96
Данія	78,8	Мозамбік	39,13	Фіджі	55,77
Демократична Республіка Конго	36,6	Молдова	50,93	Філіппіни	51,16
Джибуті	45,17	Монголія	54,21	Фінляндія	72,71
Домініканська респ.	52,38	М'янма	45,21	Франція	66,91
Еквадор	48,44	Н. Зеландія	74,99	Хорватія	56,79
Екваторіальна Гвінея	39,4	Намібія	56,14	ЦАР	34,24
Еритрея	33,56	Непал	43,36	Чад	35,61
Естонія	67,16	Нігер	42,97	Чехія	67,83
Ефіопія	41,25	Нігерія	40,76	Чилі	64,37
Єгипет	46,79	Нідерланди	80,14	Чорногорія	55,62
Ємен	37,97	Нікарагуа	49,38	Швейцарія	81,84
Замбія	47,37	Німеччина	75,39	Швеція	75,92
Зімбабве	36,63	Норвегія	78,22	Шрі Ланка	52,47
Йорданія	57,46	ОАЕ	68,07	Ямайка	53,31
Ізраїль	68,7	Оман	66,09	Японія	69,91

Джерело: [163]

Додаток О (продовження)

Таблиця 15.4

Рейтинг глобальної конкурентоспроможності, 2018

Країна	Індекс	Країна	Індекс	Країна	Індекс
Австралія	78,852	Ісландія	74,509	Панама	61,034
Австрія	76,338	Іспанія	74,196	ПАР	60,762
Азербайджан	60,044	Італія	70,769	Парагвай	53,378
Албанія	58,102	Кабо-Верде	50,185	Перу	61,259
Алжир	53,751	Казахстан	61,805	Польща	68,163
Ангола	37,056	Камбоджа	50,185	Португалія	70,202
Аргентина	57,486	Камерун	45,099	Респ. Конго	38,241
Бангладеш	52,079	Канада	79,922	Респ. Корея	78,838
Бахрейн	63,633	Катар	71,019	Росія	65,624
Бельгія	76,61	Кенія	53,668	Руанда	50,94
Бенін	44,399	Киргизстан	53,024	Румунія	63,464
Болгарія	63,56	Китай	72,609	Сальвадор	52,82
Болівія	51,397	Кіпр	65,572	Саудівська Аравія	67,502
Боснія і Герцеговина	54,155	Колумбія	61,63	Свазіленд	45,346
Ботсвана	54,535	Коста-Ріка	62,139	Сейшели	58,498
Бразилія	59,507	Кот-д'Івуар	47,568	Сенегал	49,034
Бруней	61,429	Кувейт	62,143	Сербія	60,882
Буркіна-Фасо	43,898	Лаос	49,266	Сінгапур	83,478
Бурунді	37,528	Латвія	66,246	Словаччина	66,841
Великобританія	81,988	Лесото	42,319	Словенія	69,622
Венесуела	43,171	Литва	67,119	США	85,641
В'єтнам	58,051	Ліберія	40,547	Сьєрра-Леоне	38,8
Вірменія	59,861	Ліван	57,718	Таджикистан	52,178
Гаїті	36,451	Люксембург	76,631	Тайвань	79,252
Гамбія	45,451	Маврикій	63,741	Таїланд	67,53
Гана	51,331	Мавританія	40,771	Танзанія	47,21
Гватемала	53,363	Македонія	56,62	Тринідад і Тобаго	57,881
Гвінея	43,231	Малаві	42,436	Туніс	55,604
Гондурас	52,461	Малайзія	74,381	Туреччина	61,599
Гонконг	82,251	Малі	43,63	Уганда	46,804
Греція	62,096	Мальта	68,753	Угорщина	64,306
Грузія	60,876	Марокко	58,489	Україна	57,03
Данія	80,625	Мексика	64,603	Уругвай	62,687
Домініканська респ.	57,383	Мозамбік	39,754	Філіппіни	62,125
Еквадор	55,846	Молдова	55,531	Фінляндія	80,262
Естонія	70,753	Монголія	52,743	Франція	78,007
Ефіопія	44,452	Н. Зеландія	77,508	Хорватія	60,115
Єгипет	53,591	Намібія	52,674	Чад	35,52
Ємен	36,396	Непал	50,786	Чехія	71,177
Замбія	46,05	Нігерія	47,527	Чилі	70,264
Зімбабве	42,609	Нідерланди	82,38	Чорногорія	59,617
Йорданія	59,294	Нікарагуа	51,501	Швейцарія	82,586

Ізраїль	76,63	Німеччина	82,839	Швеція	81,655
Індія	62,02	Норвегія	78,157	Шрі Ланка	56,004
Індонезія	64,935	ОАЕ	73,372	Ямайка	57,879
Іран	54,853	Оман	64,397	Японія	82,468
Ірландія	75,678	Пакистан	51,08		

Джерело: [164]

Додаток О (продовження)

Таблиця 15.5

Індекс залучення країн світу до міжнародної торгівлі, 2016

Країна	Індекс	Країна	Індекс	Країна	Індекс
Австралія	5,1	Іспанія	5,28	Панама	4,52
Австрія	5,52	Італія	4,91	ПАР	4,52
Азербайджан	4,3	Казахстан	4,05	Парагвай	3,86
Албанія	4,51	Камбоджа	3,96	Перу	4,54
Алжир	3,51	Камерун	3,2	Польща	4,96
Аргентина	3,98	Канада	5,15	Португалія	5,01
Бангладеш	3,48	Катар	4,78	Респ. Конго	3,03
Бахрейн	4,79	Кенія	4,2	Респ. Корея	5,04
Бельгія	5,45	Киргизстан	3,76	Росія	3,79
Бенін	3,48	Китай	4,49	Руанда	4,59
Болгарія	4,54	Кіпр	4,61	Румунія	4,61
Болівія	3,78	Колумбія	4,1	Сальвадор	4,25
Боснія і Герцеговина	4,12	Коста-Ріка	4,52	Саудівська Аравія	4,33
Ботсвана	4,41	Кот-д'Івуар	3,87	Сенегал	3,97
Бразилія	3,8	Кувейт	4,07	Сербія	4,41
Бруней	4,27	Лаос	3,98	Сінгапур	5,97
Бурунді	3,41	Латвія	4,86	Словаччина	4,93
Бутан	3,98	Лесото	4,15	Словенія	4,96
Великобританія	5,52	Литва	5,01	США	5,24
Венесуела	2,85	Ліберія	3,53	Сьєрра-Леоне	3,25
В'єтнам	4,26	Ліван	4,03	Таджикистан	3,74
Вірменія	4,32	Люксембург	5,63	Тайвань	4,92
Габон	3,24	Маврикій	4,89	Таїланд	4,45
Гамбія	3,95	Мавританія	3,18	Танзанія	3,74
Гана	3,93	Мадагаскар	3,8	Тринідад і Тобаго	3,86
Гватемала	4,32	Македонія	4,52	Туніс	4,02
Гондурас	4,08	Малаві	3,93	Туреччина	4,52
Гонконг	5,66	Малайзія	4,9	Уганда	4,11
Греція	4,55	Малі	3,71	Угорщина	4,89
Грузія	4,8	Мальта	4,95	Україна	3,97
Данія	5,42	Марокко	4,6	Уругвай	4,37
Домініканська респ.	4,2	Мексика	4,55	Філіппіни	4,13
Еквадор	4,14	Мозамбік	3,88	Фінляндія	5,6
Естонія	5,32	Молдова	4,2	Франція	5,37
Ефіопія	3,72	Монголія	3,66	Хорватія	4,76
Єгипет	3,72	Н. Зеландія	5,27	Чад	2,93
Ємен	2,95	Намібія	4,25	Чехія	5,12
Замбія	3,97	Непал	3,84	Чилі	5,26
Зімбабве	3,4	Нігерія	3,25	Чорногорія	4,46
Йорданія	4,73	Нідерланди	5,7	Швейцарія	5,45

Ізраїль	4,99	Нікарагуа	4,24	Швеція	5,61
Індія	3,91	Німеччина	5,49	Шрі Ланка	3,9
Індонезія	4,3	Норвегія	5,27	Ямайка	4,03
Іран	3,16	ОАЕ	5,23	Японія	5,28
Ірландія	5,27	Оман	4,67		
Ісландія	5,27	Пакистан	3,51		

Джерело: [165]

Додаток О (продовження)

Таблиця 15.6

Глобальний індекс інновацій, 2018

Країна	Індекс	Країна	Індекс	Країна	Індекс
Австралія	51,98	Ісландія	51,24	Пакистан	24,12
Австрія	51,32	Іспанія	48,68	Панама	32,37
Азербайджан	30,2	Італія	46,32	ПАР	35,13
Албанія	29,98	Казахстан	31,42	Парагвай	28,66
Алжир	23,87	Камбоджа	26,69	Перу	31,8
Аргентина	30,65	Камерун	23,85	Польща	41,67
Бангладеш	23,06	Канада	52,98	Португалія	45,71
Бахрейн	31,73	Катар	36,56	Респ. Корея	56,63
Бельгія	50,5	Кенія	31,07	Росія	37,9
Бенін	20,61	Киргизстан	27,56	Руанда	26,54
Білорусь	29,35	Китай	53,06	Румунія	37,59
Болгарія	42,65	Кіпр	47,83	Сальвадор	25,11
Болівія	22,88	Колумбія	33,78	Саудівська Аравія	34,27
Боснія та Герцеговина	31,09	Коста-Ріка	35,72	Сенегал	26,53
Ботсвана	28,16	Кот-д'Івуар	19,96	Сербія	35,46
Бразилія	33,44	Кувейт	34,43	Сінгапур	59,83
Бруней	32,84	Латвія	43,18	Словаччина	42,88
Буркіна-Фасо	18,95	Литва	41,19	Словенія	46,87
Великобританія	60,13	Ліван	28,22	США	59,81
В'єтнам	37,94	Люксембург	54,53	Таджикистан	26,51
Вірменія	32,81	Маврикій	31,31	Таїланд	38
Гана	24,52	Мадагаскар	24,75	Танзанія	28,07
Гватемала	25,51	Македонія	29,91	Того	18,91
Гвінея	20,71	Малаві	23,09	Тринідад і Тобаго	26,95
Гондурас	24,95	Малайзія	43,16	Туніс	32,86
Гонконг	54,62	Малі	23,32	Туреччина	37,42
Греція	38,93	Мальта	50,29	Уганда	25,32
Грузія	35,05	Марокко	31,09	Угорщина	44,94
Данія	58,39	Мексика	35,34	Україна	38,52
Домініканська Респ.	29,33	Мозамбік	23,06	Уругвай	34,2
Еквадор	26,8	Молдова	37,63	Філіппіни	31,56
Естонія	50,51	Монголія	35,9	Фінляндія	59,63
Єгипет	27,16	Н. Зеландія	51,29	Франція	54,36
Ємен	15,04	Намібія	28,03	Хорватія	40,73
Замбія	20,66	Непал	24,17	Чехія	48,75
Зімбабве	23,15	Нігер	20,57	Чилі	37,79
Йорданія	30,77	Нігерія	22,37	Чорногорія	36,49
Ізраїль	56,79	Нідерланди	63,32	Швейцарія	68,4
Індія	35,18	Німеччина	58,03	Швеція	63,08
Індонезія	29,8	Норвегія	52,63	Шрі-Ланка	28,66
Іран	33,44	ОАЕ	42,58	Ямайка	30,39
Ірландія	57,19	Оман	32,8	Японія	54,95

Джерело: [166]

Додаток О (продовження)

Таблиця 15.7

Індекс економічних свобод, 2018

Країна	Індекс	Країна	Індекс	Країна	Індекс
Албанія	7,54	Ірак	5,4	Оман	6,76
Австралія	7,98	Іран	6,03	Пакистан	6
Австрія	7,58	Ірландія	8,07	Панама	7,58
Азербайджан	6,49	Ісландія	7,22	Пап. Нова Гвінея	6,25
Алжир	4,99	Іспанія	7,56	ПАР	6,45
Ангола	5,17	Італія	7,27	Парагвай	6,95
Аргентина	4,84	Кабо-Верде	6,68	Перу	7,43
Багамські о-ви	7,34	Казахстан	7,11	Польща	7,27
Бангладеш	6,3	Камбоджа	7,17	Португалія	7,51
Барбадос	6,43	Камерун	5,82	Респ. Корея	7,53
Бахрейн	7,56	Канада	7,98	Росія	6,83
Беліз	6,86	Катар	7,49	Руанда	7,48
Бельгія	7,32	Кенія	7,2	Румунія	7,69
Бенін	5,98	Киргизстан	6,93	Сальвадор	7,15
Білорусь	6,23	Китай	6,46	Саудівська Аравія	6,52
Болгарія	7,41	Кіпр	7,71	Свазіленд	6,46
Болівія	6,23	Колумбія	6,5	Сейшели	7,23
Боснія і Герцеговина	6,6	Конго, дем. респ	5,67	Сенегал	6,22
Ботсвана	7,43	Конго	5,02	Сербія	6,85
Бразилія	5,75	Коста-Ріка	7,55	Сирія	5,02
Бруней	6,93	Кот-д'Івуар	6	Сінгапур	8,84
Буркіна-Фасо	6,05	Кувейт	6,75	Словаччина	7,3
Бурунді	5,92	Лаос	6,91	Словенія	7,05
Бутан	7,02	Латвія	7,64	Судан	5,36
Великобританія	8	Лесото	6,38	Суринам	6,36
Венесуела	2,88	Литва	7,86	США	8,03
В'єтнам	6,42	Ліберія	6,56	Сьєрра-Леоне	5,75
Вірменія	7,57	Ліван	6,99	Таджикистан	6,72
Габон	5,84	Лівія	4,74	Тайвань	7,89
Гайана	6,31	Люксембург	7,6	Таїланд	6,85
Гаїті	6,51	Маврикій	8,01	Танзанія	6,92
Гамбія	7,34	Мавританія	5,96	Тимор-Лешті	6,55
Гана	6,6	Мадагаскар	6,19	Тринідад і Тоб.	6,73
Гватемала	7,64	Македонія	7,13	Туніс	6,29
Гвінея	5,93	Малаві	5,86	Туреччина	6,84
Гвінея-Бісау	5,25	Малайзія	6,92	Уганда	7,41

Гондурас	7,06	Малі	5,8	Угорщина	7,22
Гонконг	8,97	Мальта	7,73	Україна	5,98
Греція	6,46	Марокко	6,37	Уругвай	7,16
Грузія	8,02	Мексика	6,9	Фіджі	6,79
Данія	7,77	Мозамбік	5,5	Філіппіни	7,34
Домініканська Респ.	7,18	Молдова	6,64	Фінляндія	7,65
Еквадор	6,06	Монголія	7,4	Франція	7,25
Естонія	7,86	М'янма	5,42	Хорватія	6,96
Ефіопія	5,73	Н. Зеландія	8,49	ЦАР	5,11
Єгипет	5,72	Намібія	6,4	Чад	5,44
Ємен	6,34	Непал	6,53	Чехія	7,56
Замбія	6,61	Нігер	6,01	Чилі	7,8
Зімбабве	6,06	Нігерія	6,32	Чорногорія	7,04
Йорданія	7,46	Нідерланди	7,71	Швейцарія	8,39
Йти	5,82	Нікарагуа	7,27	Швеція	7,44
Ізраїль	7,49	Німеччина	7,69	Шрі Ланка	6,49
Індія	6,63	Норвегія	7,6	Ямайка	7,18
Індонезія	7,16	ОАЕ	7,5	Японія	7,47

Джерело: [167]

Додаток О (продовження)

Таблиця 15.8

Індекс легкості ведення бізнесу, 2018

Країна	Індекс	Країна	Індекс	Країна	Індекс
Австралія	80,14	Іран	56,48	ПАР	64,89
Австрія	78,54	Ірландія	79,51	Парагвай	59,18
Азербайджан	70,19	Ісландія	78,5	Перу	69,45
Албанія	68,7	Іспанія	77,02	Польща	77,3
Алжир	46,71	Італія	72,7	Португалія	76,84
Ангола	41,49	Кабо-Верде	56,24	Пуерто-Ріко	68,85
Антигуа і Барбуда	59,63	Казахстан	75,44	Респ. Конго	37,65
Аргентина	58,11	Камбоджа	54,47	Респ. Корея	83,92
Афганістан	36,19	Камерун	47,23	Росія	75,5
Багамські о-ви	57,47	Канада	79,29	Руанда	73,4
Бангладеш	40,99	Катар	64,86	Румунія	72,87
Барбадос	55,2	Кенія	65,15	С.Лючія	62,88
Бахрейн	68,13	Киргизстан	65,7	Сальвадор	66,42
Беліз	57,11	Китай	65,29	Самоа	63,89
Бельгія	71,69	Кіпр	71,63	Сан-Марино	62,47
Бенін	50,47	Кірибаті	48,74	Саудівська Аравія	62,5
Білорусь	75,06	Колумбія	69,41	Свазіленд	58,82
Болгарія	71,91	Коморські о-ви	48,52	Сейшели	61,41
Болівія	50,18	Конго, Респ.	39,57	Сенегал	53,06
Боснія і Герцеговина	64,2	Косово	73,49	Сент, Вінсент і Гренадіни	55,72
Ботсвана	64,94	Коста-Ріка	69,13	Сент, Кітс і Невіс	54,52
Бразилія	56,45	Кот-д'Івуар	53,71	Сен-Томе та Принціпи	44,84
Бруней	70,6	Кувейт	61,23	Сербія	73,13
Буркіна-Фасо	51,54	Лаос	53,01	Сирія	41,55
Бурунді	46,92	Латвія	79,26	Сінгапур	84,57
Бутан	66,27	Лесото	60,42	Словаччина	74,9
Вануату	63,08	Литва	79,87	Словенія	75,42
Великобританія	82,22	Ліберія	43,55	Соломонові острови	58,13
Венесуела	30,87	Ліван	54,67	Сомалі	19,98
В'єтнам	67,93	Лівія	33,21	Судан	44,46
Вірменія	72,51	Люксембург	69,01	Суринам	46,87
Габон	46,19	Маврикій	77,54	США	82,54
Гайана	56,28	Мавританія	50,88	Сьєрра-Леоне	48,18
Гаїті	38,24	Мадагаскар	47,67	Таджикистан	56,86
Гамбія	51,92	Македонія	81,18	Тайвань	80,07
Гана	57,24	Малаві	58,94	Таїланд	77,44
Гватемала	61,18	Малайзія	78,43	Танзанія	54,04
Гвінея	49,8	Малі	52,92	Тимор-Лешті	40,62

Гвінея-Бісау	41,45	Мальдіви	54,42	Тонга	63,43
Гондурас	58,46	Мальта	64,72	Тринідад і Тобаго	60,68
Гонконг	83,44	Марокко	67,91	Туніс	63,58
Гренада	52,94	Маршаллові о-ви	51,45	Туреччина	69,14
Греція	68,02	Мексика	72,27	Уганда	56,94
Грузія	82,04	Мікронезія	48,99	Угорщина	72,39
Данія	84,06	Мозамбік	54	Узбекистан	66,33
Джибуті	49,58	Молдова	73	Україна	65,75
Домініка	60,96	Монголія	69,03	Уругвай	61,99
Домініканська респ.	60,93	М'янма	44,21	Фіджі	60,74
Еквадор	57,83	Н. Зеландія	86,55	Філіппіни	58,74
Екваторіальна Гвінея	41,66	Намібія	59,94	Фінляндія	80,37
Еритрея	22,87	Непал	59,95	Франція	76,13
Естонія	80,8	Нігер	52,34	Хорватія	71,7
Ефіопія	47,77	Нігерія	52,03	ЦАР	34,86
Єгипет	56,22	Нідерланди	76,03	Чад	38,3
Ємен	33	Нікарагуа	55,39	Чехія	76,27
Замбія	64,5	Німеччина	79	Чилі	71,22
Західний берег і сектор Газа	58,68	Норвегія	82,16	Чорногорія	73,18
Зімбабве	48,47	ОАЕ	78,73	Швейцарія	75,92
Йорданія	60,58	Оман	67,2	Швеція	81,27
Йти	48,88	П. Судан	32,86	Шрі Ланка	58,86
Ізраїль	71,42	Пакистан	51,65	Ямайка	67,27
Індія	60,76	Палау	55,58	Японія	75,68
Індонезія	66,47	Панама	65,27		
Ірак	44,87	Папуа-Нова Гвінея	59,04		

Джерело: [168]

Додаток О (продовження)

Таблиця 15.9

Індекс сприйняття корупції, 2017

Країна	Індекс	Країна	Індекс	Країна	Індекс
Австралія	77	Ірак	18	Панама	37
Австрія	75	Іран	30	Папуа-Нова Гвінея	29
Азербайджан	31	Ірландія	74	Парагвай	29
Албанія	38	Ісландія	77	Перу	37
Алжир	33	Іспанія	57	Південна Африка	43
Ангола	19	Італія	50	Південний Судан	12
Аргентина	39	Кабо-Верде	55	Польща	60
Афганістан	15	Казахстан	31	Португалія	63
Багамські о-ви	65	Камбоджа	21	Респ.Корея	54
Бангладеш	28	Камерун	25	Росія	29
Барбадос	68	Канада	82	Руанда	55
Бахрейн	36	Катар	63	Румунія	48
Бельгія	75	Кенія	28	Сальвадор	33
Бенін	39	Киргизстан	29	Сан-Томе і Прінсіпі	46
Білорусь	44	Китай	41	Саудівська Аравія	49
Болгарія	43	Кіпр	57	Свазіленд	39
Болівія	33	Колумбія	37	Сейшели	60
Боснія і Герцеговина	38	Коморські о-ви	27	Сенегал	45
Ботсвана	61	Конго	21	Сент-Вінсент і Гренадини	58
Бразилія	37	Корея, Північна	17	Сент-Люсія	55
Бруней	62	Косово	39	Сербія	41
Буркіна-Фасо	42	Коста-Ріка	59	Сирія	14
Бурунді	22	Кот-д'Івуар	36	Сінгапур	84
Бутан	67	Куба	47	Словаччина	50
Вануату	43	Кувейт	39	Словенія	61
Великобританія	82	Лаос	29	Соломонові о-ви	39
Венесуела	18	Латвія	58	Сомалі	9
В'єтнам	35	Лесото	42	Судан	16
Вірменія	35	Литва	59	Суринам	41
Габон	32	Ліберія	31	США	75
Гайана	38	Ліван	28	Сьєрра-Леоне	30
Гаїті	22	Лівія	17	Таджикистан	21
Гамбія	30	Люксембург	82	Тайвань	63
Гана	40	Маврикій	50	Таїланд	37
Гватемала	28	Мавританія	28	Танзанія	36
Гвінея	27	Мадагаскар	24	Тимор-Лешті	38
Гвінея-Бісау	17	Македонія	35	Того	32
Гондурас	29	Малаві	31	Тринідад і Тобаго	41

Гонконг	77	Малайзія	47	Туніс	42
Гренада	52	Малі	31	Туреччина	40
Греція	48	Мальдіви	33	Туркменістан	19
Грузія	56	Мальта	56	Уганда	26
Данія	88	Марокко	40	Угорщина	45
Демократична Республіка Конго	21	Мексика	29	Узбекистан	22
Джибуті	31	Мозамбік	25	Україна	30
Домініка	57	Молдова	31	Уругвай	70
Домініканська респ.	29	Монголія	36	Філіппіни	34
Еквадор	32	М'янма	30	Фінляндія	85
Екваторіальна Гвінея	17	Намібія	51	Франція	70
Еритрея	20	Непал	31	Хорватія	49
Естонія	71	Нігер	33	ЦАР	23
Ефіопія	35	Нігерія	27	Чад	20
Єгипет	32	Нідерланди	82	Чехія	57
Ємен	16	Нікарагуа	26	Чилі	67
Замбія	37	Німеччина	81	Чорногорія	46
Зімбабве	22	Нова Зеландія	89	Швейцарія	85
Йорданія	48	Норвегія	85	Швеція	84
Ізраїль	62	ОАЕ	71	Шрі Ланка	38
Індія	40	Оман	44	Ямайка	44
Індонезія	37	Пакистан	32	Японія	73

Джерело: [169]

Додаток О (продовження)

Таблиця 15.10

Індекс захисту прав власності, 2018

Країна	Індекс	Країна	Індекс	Країна	Індекс
Австралія	8,329	Ірландія	7,66	Пакистан	3,637
Австрія	8,005	Ісландія	7,618	Панама	5,833
Азербайджан	5,038	Іспанія	6,52	ПАР	6,349
Албанія	4,525	Італія	5,993	Парагвай	4,518
Алжир	4,14	Казахстан	4,836	Перу	5,229
Ангола		Камерун	4,323	Польща	6,093
Аргентина	5,026	Канада	8,295	Португалія	6,934
Бангладеш	3,366	Катар	7,178	Росія	4,891
Бахрейн	6,175	Кенія	4,983	Руанда	6,562
Бельгія	7,679	Киргизстан		Румунія	5,813
Бенін	4,511	Китай	5,905	Сальвадор	4,775
Болгарія	5,398	Кіпр	6,238	Саудівська Аравія	6,187
Болівія		Колумбія	5,516	Свазіленд	4,84
Боснія і Герцеговина	4,418	Конго Дем. Реп	3,745	Сенегал	5,01
Ботсвана	6	Корея	6,448	Сербія	4,612
Бразилія	5,746	Коста-Ріка	6,571	Сирія	
Бруней	4,767	Кот-д'Івуар		Сінгапур	8,405
Буркіна-Фасо		Кувейт	5,491	Словаччина	6,273
Бурунді	3,778	Латвія	5,718	Словенія	6,085
Великобританія	8,141	Литва	6,425	США	8,124
Венесуела	2,975	Ліберія	4,619	Сьєрра-Леоне	4,641
В'єтнам	5,076	Ліван	4,342	Тайвань	7,312
Вірменія	4,715	Лівія		Таїланд	5,317
Габон		Люксембург	8,298	Танзанія	5,175
Гайана		Маврикій	6,25	Тринідад і Тобаго	5,714
Гаїті	2,734	Мавританія	4,17	Туніс	5,097
Гана	5,635	Мадагаскар	4,041	Туреччина	5,282
Гватемала	5,008	Македонія		Уганда	4,853
Гондурас	4,724	Малаві	4,66	Угорщина	6,098
Гонконг	7,85	Малайзія	6,492	Україна	4,283
Греція	5,267	Малі	4,722	Уругвай	6,191
Грузія	5,145	Мальта	6,734	Філіппіни	5,218
Данія	8,164	Марокко	5,645	Фінляндія	8,692
Домініканська респ.	4,838	Мексика	5,173	Франція	7,184
Еквадор	4,711	Мозамбік	4,487	Хорватія	5,172
Естонія	7,182	Молдова	4,002	Чад	3,771
Ефіопія	4,421	М'янма		Чехія	6,981
Єгипет	5,062	Н. Зеландія	8,632	Чилі	6,881

Ємен	2,793	Непал	4,947	Чорногорія	4,651
Замбія	4,732	Нігерія	3,923	Швейцарія	8,619
Зімбабве	3,844	Нідерланди	8,325	Швеція	8,397
Йорданія	6,192	Нікарагуа	4,266	Шрі Ланка	5,239
Ізраїль	7,131	Німеччина	7,909	Ямайка	5,991
Індія	5,639	Норвегія	8,45	Японія	8,231
Індонезія	5,333	ОАЕ	7,573		
Іран	4,749	Оман	6,332		

Джерело: [170]

Додаток О (продовження)

Таблиця 15.11

Глобальний індекс підприємництва, 2018

Країна	Індекс	Країна	Індекс	Країна	Індекс
Австралія	75,4537	Індонезія	20,9912	Пакистан	15,6412
Австрія	66,0211	Іран	26,8458	Панама	27,7485
Азербайджан	30,4622	Ірландія	73,7173	ПАР	32,9041
Албанія	24,2073	Ісландія	74,1506	Парагвай	18,716
Алжир	24,6998	Іспанія	45,3026	Перу	28,4276
Ангола	14,4067	Італія	41,4109	Польща	50,416
Аргентина	24,0189	Казахстан	29,6945	Португалія	48,7899
Бангладеш	11,8365	Камбоджа	17,6473	Росія	25,2166
Барбадос	33,6	Камерун	15,4469	Руанда	21,46
Бахрейн	45,0712	Канада	79,2453	Румунія	38,1821
Беліз	30,0263	Катар	55,0113	Сальвадор	16,7465
Бельгія	63,7036	Кенія	18,39	Саудівська Аравія	40,2474
Бенін	13,2986	Киргизстан	19,8195	Свазіленд	23,7932
Болгарія	27,7893	Китай	41,1443	Сенегал	19,2063
Болівія	20,4316	Кіпр	47,9612	Сербія	26,4473
Боснія і Герцеговина	20,7068	Колумбія	38,1635	Сінгапур	52,7036
Ботсвана	34,8815	Корея	54,1804	Словаччина	44,869
Бразилія	20,3335	Коста-Ріка	33,27	Словенія	53,8202
Бруней	34,2999	Кувейт	42,8136	Суринам	18,0906
Буркіна-Фасо	13,1651	Лаос	17,7943	США	83,6142
Бурунді	11,8262	Латвія	40,4762	Сьєрра-Леоне	12,297
Великобританія	77,7543	Литва	51,1159	Таджикистан	20,0341
Венесуела	13,7774	Ліберія	15,7338	Тайвань	59,4805
В'єтнам	23,1765	Ліван	31,5146	Таїланд	27,4392
Вірменія	22,8309	Лівія	18,9267	Танзанія	16,3672
Габон	24,9873	Люксембург	58,242	Тринідад і Тобаго	24,4106
Гайана	16,3632	Мавританія	10,8896	Туніс	42,4428
Гамбія	16,083	Мадагаскар	14,0123	Туреччина	44,5084
Гана	21,1771	Македонія	29,1201	Уганда	12,8524
Гватемала	18,483	Малаві	12,2156	Угорщина	36,3838
Гвінея	12,9123	Малайзія	32,731	Україна	26,7822
Гондурас	18,6811	Малі	15,8594	Уругвай	34,9759
Гонконг	67,3482	Марокко	29,1833	Філіппіни	24,0888
Греція	37,1156	Мексика	26,3955	Фінляндія	67,9028
Грузія	25,7623	Мозамбік	14,0131	Франція	68,5082
Данія	74,3097	Молдова	21,217	Хорватія	34,0248
Домініканська респ.	24,2507	М'янма	13,635	Чад	8,97868
Еквадор	20,489	Намібія	31,0765	Чехія	43,3952

Естонія	54,767	Нігерія	19,7484	Чилі	58,5179
Ефіопія	18,3316	Нідерланди	68,1453	Чорногорія	31,1905
Єгипет	25,8849	Нікарагуа	14,6698	Швейцарія	80,4472
Замбія	19,5808	Німеччина	65,9348	Швеція	73,1051
Йорданія	36,5356	Норвегія	56,6091	Шрі Ланка	21,8833
Ізраїль	65,4407	ОАЕ	53,4835	Ямайка	22,2051
Індія	28,3834	Оман	46,9	Японія	51,5181

Джерело: [171]

Систематизований перелік складових інвестиційного клімату

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Австралія	1,20	1,22	1,30	1,23	1,12	1,34	1,13	1,16	1,52	1,39	1,93
Австрія	1,16	1,20	1,25	1,19	1,21	1,32	1,07	1,14	1,48	1,33	1,69
Албанія	1,01	0,99	0,90	0,90	0,99	0,77	1,07	1,00	0,75	0,75	0,62
Алжир	0,97	0,92	0,78	0,84	0,77	0,62	0,70	0,68	0,65	0,69	0,63
Аргентина	1,06	1,03	0,84	0,89	0,87	0,79	0,68	0,84	0,77	0,84	0,61
Бангладеш	0,78	0,72	0,79	0,81	0,76	0,59	0,89	0,60	0,55	0,56	0,30
Бельгія	1,17	1,20	1,24	1,19	1,19	0,53	1,03	1,04	1,48	1,28	1,63
Бенін	0,66	0,67	0,77	0,69	0,76	0,76	0,84	0,73	0,77	0,75	0,34
Болгарія	1,04	1,05	0,97	0,99	0,99	0,59	1,05	1,05	0,85	0,90	0,71
Ботсвана	0,92	0,87	0,96	0,85	0,97	0,73	1,05	0,94	1,21	1,00	0,89
Бразилія	0,97	1,00	0,84	0,93	0,83	0,86	0,81	0,82	0,73	0,96	0,52
Великобританія	1,18	1,22	1,31	1,28	1,21	1,55	1,13	1,20	1,62	1,35	1,99
Вірменія	0,97	0,97	0,92	0,93	0,95	0,85	1,07	1,05	0,69	0,78	0,58
Гана	0,76	0,81	0,84	0,80	0,86	0,63	0,93	0,83	0,79	0,94	0,54
Гватемала	0,83	0,83	0,83	0,83	0,95	0,66	1,08	0,89	0,55	0,83	0,47
Гондурас	0,79	0,80	0,80	0,82	0,89	0,64	1,00	0,85	0,57	0,79	0,48
Греція	1,12	1,13	0,90	0,97	1,00	1,00	0,91	0,99	0,95	0,88	0,95
Грузія	1,00	0,98	1,03	0,95	1,05	0,90	1,13	1,19	1,11	0,86	0,66
Данія	1,19	1,24	1,34	1,25	1,19	1,51	1,10	1,22	1,74	1,36	1,90
Домініканська респ.	0,94	0,90	0,89	0,89	0,92	0,76	1,01	0,89	0,57	0,80	0,62
Еквадор	0,96	0,96	0,83	0,87	0,91	0,69	0,86	0,84	0,63	0,78	0,52
Естонія	1,12	1,15	1,15	1,10	1,16	1,30	1,11	1,17	1,40	1,19	1,40
Єгипет	0,89	0,81	0,80	0,83	0,81	0,70	0,81	0,82	0,63	0,84	0,66
Йорданія	0,94	0,95	0,98	0,92	1,04	0,79	1,05	0,88	0,95	1,03	0,93
Ізраїль	1,16	1,13	1,17	1,19	1,09	1,46	1,06	1,04	1,23	1,19	1,67
Індія	0,82	0,77	0,80	0,97	0,86	0,91	0,94	0,88	0,79	0,94	0,73
Індонезія	0,89	0,87	0,84	1,01	0,94	0,77	1,01	0,97	0,73	0,89	0,54
Іран	1,02	0,88	0,74	0,85	0,69	0,86	0,85	0,82	0,59	0,79	0,69
Ірландія	1,20	1,22	1,34	1,18	1,15	1,48	1,14	1,16	1,46	1,27	1,88
Ісландія	1,20	1,24	1,24	1,16	1,15	1,32	1,02	1,14	1,52	1,27	1,90
Іспанія	1,14	1,20	1,05	1,15	1,16	1,26	1,07	1,12	1,13	1,08	1,16
Італія	1,13	1,18	1,06	1,10	1,07	1,19	1,03	1,06	0,99	1,00	1,06
Казахстан	1,03	0,92	0,94	0,96	0,89	0,81	1,00	1,10	0,61	0,80	0,76
Камерун	0,71	0,63	0,68	0,70	0,70	0,62	0,82	0,69	0,49	0,72	0,39
Канада	1,19	1,21	1,31	1,24	1,13	1,37	1,13	1,15	1,62	1,38	2,03
Катар	1,10	0,97	1,23	1,11	1,05	0,94	1,06	0,94	1,25	1,19	1,41
Кенія	0,76	0,76	0,80	0,84	0,92	0,80	1,02	0,95	0,55	0,83	0,47
Китай	0,96	0,89	0,88	1,13	0,98	1,37	0,91	0,95	0,81	0,98	1,05
Кіпр	1,11	1,14	1,11	1,02	1,01	1,23	1,09	1,04	1,13	1,04	1,23
Коста-Ріка	1,02	1,11	0,97	0,97	0,99	0,92	1,07	1,00	1,17	1,09	0,85
Латвія	1,09	1,09	1,07	1,03	1,06	1,11	1,08	1,15	1,15	0,95	1,03

Литва	1,10	1,13	1,09	1,04	1,10	1,06	1,11	1,16	1,17	1,07	1,31
Ліван	0,97	0,92	0,88	0,90	0,88	0,73	0,99	0,79	0,55	0,72	0,81
Малаві	0,61	0,67	0,77	0,66	0,86	0,60	0,83	0,86	0,61	0,78	0,31
Малайзія	1,03	1,00	1,06	1,16	1,07	1,11	0,98	1,14	0,93	1,08	0,84
Малі	0,55	0,62	0,63	0,68	0,81	0,60	0,82	0,77	0,61	0,79	0,41
Марокко	0,86	0,91	0,83	0,91	1,01	0,80	0,90	0,99	0,79	0,94	0,75
Мексика	0,99	0,96	0,92	1,01	1,00	0,91	0,97	1,05	0,57	0,86	0,67
Мозамбік	0,56	0,61	0,67	0,62	0,85	0,59	0,78	0,78	0,49	0,75	0,36
Молдова	0,90	0,94	0,87	0,86	0,92	0,97	0,94	1,06	0,61	0,67	0,54
Н.Зеландія	1,18	1,22	1,28	1,21	1,15	1,32	1,20	1,26	1,76	1,44	1,41
Нігерія	0,68	0,68	0,70	0,74	0,71	0,58	0,89	0,76	0,53	0,65	0,50
Нідерланди	1,19	1,23	1,37	1,28	1,25	1,63	1,09	1,11	1,62	1,38	1,74
Німеччина	1,20	1,23	1,29	1,29	1,20	1,50	1,09	1,15	1,60	1,32	1,69
Норвегія	1,22	1,24	1,33	1,22	1,15	1,36	1,07	1,19	1,68	1,41	1,45
ОАЕ	1,11	1,02	1,16	1,14	1,14	1,10	1,06	1,14	1,40	1,26	1,37
Оман	1,05	0,93	1,13	1,00	1,02	0,85	0,96	0,98	0,87	1,05	1,20
Пакистан	0,72	0,66	0,74	0,79	0,77	0,62	0,85	0,75	0,63	0,60	0,40
Панама	1,01	1,00	1,00	0,95	0,99	0,83	1,07	0,95	0,73	0,97	0,71
ПАР	0,90	0,92	0,83	0,95	0,99	0,91	0,91	0,94	0,85	1,06	0,84
Парагвай	0,90	0,89	0,85	0,83	0,84	0,74	0,98	0,86	0,57	0,75	0,48
Перу	0,96	0,96	0,94	0,95	0,99	0,82	1,05	1,01	0,73	0,87	0,73
Польща	1,11	1,13	1,08	1,06	1,09	1,07	1,03	1,12	1,19	1,01	1,29
Португалія	1,09	1,18	1,04	1,09	1,10	1,18	1,06	1,12	1,25	1,15	1,25
Респ.Корея	1,16	1,18	1,17	1,23	1,10	1,46	1,06	1,22	1,07	1,07	1,39
Росія	1,05	0,96	0,85	1,02	0,83	0,98	0,96	1,10	0,57	0,81	0,64
Руанда	0,67	0,73	0,89	0,79	1,00	0,68	1,06	1,07	1,09	1,09	0,55
Румунія	1,04	1,03	1,01	0,99	1,01	0,97	1,09	1,06	0,95	0,97	0,98
Сальвадор	0,86	0,90	0,85	0,82	0,93	0,65	1,01	0,97	0,65	0,79	0,43
Саудівська Аравія	1,09	0,89	1,04	1,05	0,95	0,88	0,92	0,91	0,97	1,03	1,03
Сенегал	0,65	0,76	0,76	0,76	0,87	0,68	0,88	0,77	0,89	0,83	0,49
Сінгапур	1,19	1,17	1,45	1,30	1,31	1,54	1,25	1,23	1,66	1,40	1,35
Словаччина	1,10	1,10	1,06	1,04	1,08	1,11	1,03	1,09	0,99	1,04	1,15
Словенія	1,15	1,18	1,12	1,08	1,09	1,21	1,00	1,10	1,21	1,01	1,38
США	1,18	1,18	1,27	1,33	1,15	1,54	1,13	1,20	1,48	1,35	2,14
Таїланд	0,97	0,92	0,92	1,05	0,97	0,98	0,97	1,13	0,73	0,88	0,70
Танзанія	0,69	0,70	0,84	0,73	0,82	0,72	0,98	0,79	0,71	0,86	0,42
Туніс	0,94	1,01	0,81	0,87	0,88	0,85	0,89	0,92	0,83	0,85	1,09
Туреччина	1,01	0,92	0,93	0,96	0,99	0,97	0,97	1,01	0,79	0,88	1,14
Угорщина	1,07	1,10	1,07	1,00	1,07	1,16	1,02	1,05	0,89	1,01	0,93
Україна	0,96	0,95	0,77	0,89	0,87	0,99	0,84	0,96	0,59	0,71	0,68
Уругвай	1,03	1,10	1,02	0,98	0,96	0,88	1,01	0,90	1,38	1,03	0,89
Філіппіни	0,90	0,87	0,87	0,97	0,90	0,81	1,04	0,85	0,67	0,87	0,62
Фінляндія	1,18	1,24	1,24	1,25	1,23	1,54	1,08	1,17	1,68	1,45	1,74
Франція	1,16	1,21	1,14	1,21	1,18	1,40	1,02	1,11	1,38	1,19	1,75
Хорватія	1,07	1,09	0,97	0,94	1,04	1,05	0,98	1,04	0,97	0,86	0,87
Чехія	1,14	1,17	1,16	1,11	1,12	1,26	1,07	1,11	1,13	1,16	1,11
Чилі	1,08	1,11	1,10	1,09	1,15	0,97	1,10	1,04	1,32	1,14	1,50
Чорногорія	1,04	0,99	0,95	0,93	0,98	0,94	0,99	1,06	0,91	0,77	0,80

Швейцарія	1,21	1,24	1,40	1,29	1,19	1,76	1,19	1,10	1,68	1,43	2,06
Швеція	1,20	1,23	1,29	1,27	1,23	1,63	1,05	1,18	1,66	1,40	1,87
Шрі Ланка	0,99	0,95	0,89	0,87	0,85	0,74	0,92	0,86	0,75	0,87	0,56
Японія	1,17	1,22	1,19	1,28	1,16	1,42	1,06	1,10	1,44	1,37	1,32

Розраховано автором

Додаток Р

Експорт високотехнологічних товарів, млн. дол. США

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Австралія	3916,56	4859,39	4760,97	4565,21	4691,41	4237,46	4572,08
Австрія	13721,39	15705,95	16175,82	18412,39	19269,82	15947,44	21001,94
Азербайджан	5,71	8,04	41,51	71,87	32,61	9,45	9,13
Албанія	8,59	6,20	4,82	6,26	0,92	15,12	8,42
Алжир	5,14	2,41	2,03	3,15	3,31	2,45	4,76
Андорра	17,88	17,19	18,56	20,17	16,20	0,00	0,00
Антигуа і Барбуда	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Аргентина	1628,11	1862,45	1601,05	1745,16	1473,21	1442,45	1300,93
Багамські острови	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Бангладеш	31,53	39,38	102,06	61,19	0,00	90,77	0,00
Барбадос	18,33	21,21	19,71	21,25	24,93	26,48	38,20
Бахрейн	0,96	1,62	6,70	18,87	46,73	23,47	21,34
Беліз	0,00	0,27	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Бельгія	31948,75	34680,65	36503,92	41673,75	43698,59	38855,96	38067,70
Бенін	0,14	0,20	0,81	0,55	3,98	1,52	1,32
Білорусь	406,57	510,64	620,06	766,68	660,48	560,69	605,64
Болгарія	802,46	1015,45	982,46	1127,91	1079,62	1107,68	1185,95
Болівія	37,07	48,20	52,91	44,10	33,14	24,94	15,49
Боснія і Герцеговина	70,65	102,73	77,95	80,26	91,73	96,04	93,49
Ботсвана	14,73	44,54	61,11	24,72	16,52	35,80	27,17
Бразилія	8213,05	8414,89	8820,26	8391,85	8228,78	8848,31	9775,33
Бруней	0,00	0,00	65,48	53,17	55,45	75,04	0,00
Буркіна-Фасо	2,86	2,55	10,45	13,89	13,33	5,39	5,01
Бурунді	0,53	0,00	0,45	0,05	0,35	0,76	0,00
Бутан	0,39	0,00	0,06	0,00	0,00	0,00	0,00
Вануату	0,70	2,82	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Венесуела	145,23	50,44	0,01	18,09	0,00	0,00	0,00
В'єтнам	4020,11	9118,40	16259,34	27819,47	30863,79	38735,94	0,00
Вірменія	3,76	5,74	7,05	8,89	8,32	11,07	21,14
Габон	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Гайана	0,07	0,09	0,04	0,12	0,11	0,11	0,15
Гаїті	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Гамбія	0,00	0,03	0,01	0,05	0,00	0,00	0,27
Гана	7,73	23,12	72,51	59,68	0,00	0,00	13,89
Гватемала	205,08	176,58	192,51	197,06	211,78	228,47	243,39
Гвінея	0,00	0,00	0,00	0,86	3,45	2,45	0,00
Гвінея-Бісау	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Гондурас	19,14	11,40	34,69	0,00	41,82	0,00	33,02
Гонконг, Китай	1105,61	805,50	841,46	599,66	467,22	425,89	421,78
Гренада	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Греція	1137,09	1227,15	1026,84	855,06	1209,94	1141,46	1189,47
Грузія	11,38	10,88	19,20	20,14	25,94	34,74	19,81
Данія	8113,60	9359,23	8742,03	9226,71	9762,54	9375,39	9302,86

Джибуті	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Домініка	0,00	0,00	1,91	0,00	0,00	0,00	0,00
Домініканська республіка	75,81	90,87	124,61	166,88	193,27	185,79	212,13
Еквадор	144,51	56,61	52,23	71,78	74,24	97,01	103,94
Еритрея	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Естонія	740,82	1539,41	1238,69	1307,61	1328,43	1042,34	978,84
Ефіопія	5,69	5,20	5,79	7,99	23,60	11,84	29,79
Єгипет	96,23	128,06	74,59	70,41	176,35	88,39	52,09
Ємен	0,39	0,68	0,58	2,67	1,22	2,95	0,00
Замбія	4,30	221,45	53,73	39,42	19,03	36,50	0,00
Західний берег і сектор Газа	0,58	0,69	1,12	0,37	1,10	5,10	3,59
Зімбабве	8,95	8,93	20,18	18,29	11,72	10,07	13,74
Йорданія	122,34	115,60	102,66	77,61	80,05	85,51	84,89
Ізраїль	7978,96	8825,59	9212,05	9634,61	10241,48	11818,25	10278,90
Індія	10086,63	12870,67	12434,27	16693,42	17315,68	13750,55	13335,89
Індонезія	5742,57	5727,74	4962,40	4818,33	4980,58	4409,59	3947,11
Ірак	0,00	0,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Іран	584,31	652,57	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ірландія	21232,0	23751,6	22623,2	21914,7	21260,5	29060,4	33778,7
Ісландія	141,38	156,24	103,59	93,40	118,38	110,20	135,96
Іспанія	11290,32	13369,61	13378,21	16346,45	15400,98	14240,90	14201,51
Італія	26419,46	31191,61	27525,72	29711,96	30744,97	26927,15	27905,53
Кабо-Верде	0,00	0,06	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Казахстан	2357,07	2587,71	3539,24	3069,36	3321,23	2844,36	2057,66
Камбоджа	4,70	5,14	6,85	15,58	30,87	60,11	39,81
Камерун	14,23	26,92	14,79	13,29	26,70	13,38	0,00
Канада	23963,44	25017,01	29087,23	29025,96	26552,18	26318,08	23974,18
Катар	0,01	0,11	3,99	0,03	0,03	137,49	4,82
Кенія	99,90	0,00	0,00	72,06	0,00	0,00	0,00
Киргизька Республіка	2,36	9,07	15,63	16,77	0,00	42,36	62,95
Китай	406089,6	457106,5	505645,6	560058,3	558599,1	5497990	496007,
Кіпр	139,02	101,64	43,51	30,80	29,20	26,76	30,45
Кірибаті	0,46	0,00	0,24	0,00	0,00	0,00	0,08
Колумбія	425,24	400,79	516,97	735,60	724,22	793,48	739,66
Коморські острови	0,01	0,23	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
Конго	78,78	76,13	42,21	38,02	47,80	0,00	0,00
Корея	121478,1	122021,4	121312,6	130460,4	133447,	126526,3	118364,
Коста-Ріка	2193,34	2511,57	2719,08	3065,09	2387,76	861,60	941,70
Кот-д'Івуар	35,47	155,14	91,58	38,67	72,38	37,58	0,00
Кувейт	123,86	127,76	0,00	84,07	5,33	138,39	76,28
Лаос	18,94	20,71	11,79	43,70	153,56	297,94	274,94
Латвія	396,25	560,58	675,11	925,18	1119,71	1036,83	869,33
Лесото	2,23	0,14	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00
Литва	1190,41	1520,15	1612,83	1782,05	1900,96	1776,96	1809,15
Ліван	278,56	49,36	39,30	41,30	38,15	0,00	32,70
Люксембург	918,47	1106,47	895,54	714,84	648,73	673,93	774,01
Маврикій	6,20	9,74	10,60	6,23	0,28	0,67	0,68
Мавританія	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Мадагаскар	4,71	52,03	1,68	1,64	3,96	1,14	4,31
Македонія	77,13	123,49	112,14	117,88	122,95	110,00	77,38
Малаві	1,23	4,05	1,32	5,42	6,10	3,58	0,00
Малайзія	59331,82	61126,96	61228,92	60378,25	63376,04	57257,70	55588,25
Малі	1,70	5,02	2,19	0,00	0,00	0,00	7,29
Мальдіви	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Мальта	1182,62	1309,41	1265,24	1011,83	849,24	629,78	578,39
Марокко	897,32	860,94	889,03	949,97	869,79	538,71	591,55
Мексика	37657,29	40795,38	44021,89	45418,67	49402,71	45780,91	46809,60
Мозамбік	0,55	71,19	104,74	80,78	43,94	31,24	0,00
Молдова	17,43	16,87	24,71	14,30	23,89	17,93	13,78
Монголія	0,00	0,00	0,00	22,07	33,61	3,05	35,16
М'янма	0,04	3,74	15,42	0,00	15,33	10,50	255,29
Намібія	29,72	42,27	106,85	44,04	83,16	5,76	23,95
Непал	3,57	1,92	0,78	1,77	1,06	2,79	0,00
Нігер	3,77	2,54	2,75	48,63	69,11	10,67	1,62
Нігерія	63,04	38,33	77,19	84,05	139,62	0,00	7,34
Нідерланди	59509,79	67147,87	64139,18	69039,55	70308,35	59127,95	53045,47
Нікарагуа	5,59	5,99	4,34	7,42	8,20	9,96	0,00
Німеччина	158507,0	183371,4	187015,7	193799,4	199718,1	185556,2	189646,0
Нова Зеландія	547,78	661,40	709,17	723,22	644,64	604,22	599,18
Норвегія	3834,17	4510,80	4506,30	4818,88	5226,18	4616,97	3913,92
Великобританія	60172,82	69611,89	67786,97	69223,90	70652,92	69417,27	68279,84
Оман	18,75	137,15	167,10	159,95	230,87	204,25	124,22
Пакистан	262,07	316,37	309,02	348,75	259,25	259,42	303,84
Панама	0,70	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Папуа-Нова Гвінея	0,00	65,44	15,58	0,00	0,00	0,00	0,00
Парагвай	31,88	43,14	44,45	57,57	55,96	47,68	57,76
Перу	253,24	306,91	185,16	177,88	185,82	195,06	164,74
Південна Африка	1855,32	2227,73	2310,81	2215,47	2488,86	1960,69	1906,05
Польща	8304,81	8613,65	9559,86	12220,49	14487,25	13444,67	13318,85
Португалія	1297,08	1644,73	1774,89	1964,37	2088,87	1905,76	2251,28
Росія	5075,12	5443,36	7095,07	8655,78	9842,67	9677,34	6639,58
Руанда	0,93	1,40	1,04	2,08	6,55	7,61	4,88
Румунія	4248,56	4966,34	2860,65	2857,61	3439,80	3536,10	4297,66
Сальвадор	185,96	200,59	178,18	177,67	189,33	183,14	191,39
Самоа	0,09	0,07	0,03	0,20	0,37	0,07	0,14
Сан-Томе і Принсіпі	0,04	0,00	0,10	0,11	0,00	0,20	0,71
САР Макао, Китай	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,00
Саудівська Аравія	198,51	204,44	253,26	288,64	254,37	276,02	1091,51
Свазіленд	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Сейшели	1,14	5,78	5,64	1,02	0,64	1,23	0,71
Сенегал	9,32	5,70	6,84	8,99	9,96	27,13	17,54
Сент-Вінсент і Гренадіни	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,47	0,00
Сент-Кітс і Невіс	0,30	0,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Сент-Люсія	5,73	5,64	1,41	2,68	1,73	0,00	4,20
Сербія	253,65	262,69	373,96	334,51	338,93	292,33	309,38
Сирія	37,53	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Сінгапур	126981,	126434,9	128239,4	135601,5	137369,1	130988,6	126322,8
Словаччина	3740,96	4717,98	6192,88	7574,42	7706,62	6878,30	6851,10
Словенія	1191,15	1403,28	1388,65	1466,83	1479,15	1427,29	1739,69
Соломонові острови	0,00	0,00	0,00	0,18	0,00	0,19	0,44
США	145932,6	145638,6	148330,9	148530,5	155640,6	154345,5	153186,9
Судан	0,00	0,00	3,39	0,00	0,00	0,98	0,00
Суринам	4,71	5,52	11,05	5,42	10,16	0,00	8,76
Сьєрра-Леоне	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,04	0,00
Таджикистан	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Таїланд	34156,22	33264,73	33767,67	33901,23	34992,38	34543,52	34720,65
Танзанія	24,74	40,99	94,60	44,16	22,71	8,77	15,62
Тимор-Лешті	0,00	0,00	0,00	1,91	0,00	0,00	0,00
Того	0,16	0,79	0,68	0,92	0,53	1,19	0,10
Тонга	0,00	0,00	0,15	0,06	0,02	0,00	0,00
Тринідад і Тобаго	3,10	6,28	32,35	9,20	6,19	5,17	0,00
Туніс	611,16	732,23	569,04	616,39	706,92	681,45	673,33
Туреччина	1712,94	1922,12	1978,54	2176,91	2346,68	2323,08	2182,77
Уганда	6,24	148,93	165,74	8,15	10,56	7,70	7,56
Угорщина	18815,94	20649,00	14878,22	14470,68	12889,37	11789,80	12444,20
Україна	1441,02	1908,27	2622,69	2189,03	1922,00	1386,83	0,00
Уругвай	113,97	134,23	193,24	189,27	171,10	266,12	148,69
Фіджі	4,87	4,89	2,68	2,69	3,25	3,02	3,04
Філіппіни	16071,87	12949,17	20795,05	21810,36	23839,23	26192,29	26139,67
Фінляндія	5853,43	5357,72	4447,57	3724,75	3961,28	3632,89	3328,91
Франція	99735,77	105761,4	108585,7	113250,6	11469,24	104339,9	103839,7
Хорватія	732,11	672,54	761,51	808,59	731,32	762,00	1055,74
ЦАР	0,48	0,00	0,13	0,00	0,00	0,00	0,04
Чехія	17468,79	23365,83	22007,81	21044,50	23084,22	20792,03	20289,09
Чилі	507,42	540,21	536,81	653,84	684,47	550,58	620,26
Чорногорія	5,31	4,09	8,71	4,77	7,72	6,49	2,78
Швейцарія	42679,71	50124,29	50098,54	53294,08	55906,71	53257,66	54886,91
Швеція	16178,04	18499,49	16561,56	17096,66	16562,39	14951,67	14981,09
Шрі Ланка	56,68	70,75	57,82	69,14	67,65	59,30	60,24
Ямайка	2,86	4,08	4,58	4,35	3,34	0,51	2,14
Японія	122102,1	126477,5	123393,4	105075,6	100954,8	91513,82	92883,14

Джерело: [214]

Додаток С

Чисті портфельні інвестиції у поточних цінах, млн. дол. США

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Австралія	13149,53	1307,74	14324,82	15560,11	10767,22	13839,69	18045,90
Австрія	-539,01	-225,80	730,25	1767,76	1122,80	1412,81	1213,28
Азербайджан	0,63	0,06	0,04	29,85	10,41	24,50	0,00
Албанія	6,87	23,33	17,99	1,70	33,94	8,98	-14,74
Аргентина	-71,02	-208,20	-134,91	341,88	217,90	239,11	985,22
Бангладеш	-53,92	50,25	133,58	261,86	357,72	-104,99	114,33
Барбадос	-4,14	0,78	-2,18	-1,01	0,00	0,00	0,00
Бахрейн	1652,66	981,91	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Бельгія	-3866,53	-4893,43	3687,12	7677,51	8251,48	7722,17	-8824,48
Бенін	4,89	1,26	1,33	3,79	5,82	77,02	9,37
Білорусь	0,70	-0,10	-3,50	2,00	5,30	4,50	-0,30
Болгарія	-0,72	-46,16	4,49	-19,10	-76,64	-8,60	-19,63
Болівія	0,00	0,00	0,00	0,00	20,90	18,93	21,28
Боснія і Герцеговина	0,00	0,00	0,06	-0,83	-5,70	2,24	2,91
Ботсвана	11,16	-17,40	-9,53	1,76	0,15	0,14	32,91
Бразилія	37671,28	7173,95	5601,76	11126,37	11492,92	9786,87	11039,83
Буркіна-Фасо	2,57	-3,95	-188,27	-193,63	65,58	3,50	35,07
Бурунді	0,00	0,00	0,00	0,00	1,49	0,00	0,00
Венесуела	10,00	6,00	-34,00	-571,00	49,00	5,00	0,00
В'єтнам	2383,00	1064,00	1263,00	1270,00	252,00	134,00	0,00
Вірменія	7,41	2,63	2,30	-1,83	0,68	4,01	3,57
Габон	-0,14	-5,94	0,46	0,00	0,00	0,00	0,00
Гвінея	0,00	0,00	0,00	0,00	0,10	-2,25	0,40
Гвінея-Бісау	2,66	0,00	0,00	0,00	-0,10	0,00	0,00
Гонконг	18480,39	6049,37	28949,64	8714,20	17647,86	-42525,25	2501,21
Греція	-1459,91	-354,33	-66,41	3134,77	11266,80	6997,26	553,79
Грузія	-22,02	-7,18	73,58	1,31	209,59	4,85	-3,58
Данія	8766,10	-2250,78	4571,35	10054,83	6829,98	-609,24	4296,56
Джибуті	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Домініка	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Домініканська республіка	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Еквадор	0,41	1,96	4,62	2,21	0,76	1,83	6,04
Екваторіальна Гвінея	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Естонія	98,02	-28,48	-122,10	18,26	-57,83	-40,38	47,33
Єгипет	1724,40	-711,30	-983,40	-431,40	484,90	13,50	609,50
Замбія	100,53	24,60	-7,41	5,47	6,13	0,18	2,99
Західний берег і сектор Газа	-2,90	-0,68	25,77	83,58	-2,92	54,46	-242,60
Зімбабве	63,09	10,00	99,20	114,20	130,30	122,80	-80,06
Йорданія	-20,56	109,44	53,10	158,45	-31,13	14,65	333,66
Ізраїль	-622,00	-733,00	290,00	2712,00	3600,00	4521,00	3560,00
Індія	30442,23	-4048,29	22809,10	19891,61	12369,28	1932,58	2336,74
Індонезія	2131,56	-326,11	1697,64	-1855,99	3259,25	-1546,73	1318,64

Ірак	56,50	169,00	7,00	840,50	25,00	-15,15	-8,89
Іран	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ірландія	152336,38	85211,25	105421,90	109125,82	230002,79	205748,94	159128,63
Ісландія	17,72	3,10	-15,49	-18,83	-89,61	-107,64	49,07
Іспанія	-4722,39	4210,68	9821,66	28576,29	32575,78	35620,47	14638,41
Італія	3819,55	6046,47	20846,35	17444,13	26675,85	12897,95	-3316,09
Кабо-Верде	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Казахстан	133,95	7,90	-418,20	65,42	-135,23	5,75	-24,94
Камбоджа	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Камерун	0,04	-0,08	-0,09	-0,04	-0,03	-20,93	0,00
Канада	17791,24	21313,15	948,84	17901,86	23126,98	10151,55	39712,30
Катар	0,00	-902,99	-925,38	615,93	2482,42	115,93	1728,02
Кенія	22,11	20,12	257,12	296,82	954,34	10,81	22,62
Киргизстан	-18,16	5,47	0,01	-1,61	0,01	0,14	-1,24
Китай	31357,09	5308,43	29902,70	32594,97	51915,79	14964,50	23416,07
Кіпр	335,34	648,10	1279,48	756,76	1328,65	1107,49	714,41
Кірибаті	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Колумбія	1487,96	2271,92	3455,18	1921,22	1823,21	639,94	-362,89
Коморські о-ви	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Конго	0,14	-0,16	0,03	1,90	1,24	0,00	0,00
Корея	23595,30	-6851,40	16572,50	4383,20	6753,20	-1758,80	13272,30
Коста-Ріка	8,09	8,55	8,93	13,76	7,63	1,49	42,19
Кот-д'Івуар	2,23	0,00	30,44	1,16	32,76	-0,01	8,35
Кувейт	-25,35	832,39	638,54	65,12	585,62	0,04	-32,44
Лаос	53,80	11,45	5,74	6,74	4,28	-0,15	-4,63
Латвія	8,82	38,36	3,95	47,31	59,19	118,91	-29,25
Лесото	0,00	0,39	0,36	0,32	0,30	0,26	0,23
Литва	36,70	8,59	-53,02	-14,69	16,20	19,68	38,64
Ліван	153,89	-145,87	-191,26	81,21	219,57	-1002,39	-134,77
Люксембург	218741,27	39814,62	177558,33	258762,97	386781,15	357362,91	151846,79
Маврикій	7820,74	5915,58	521,70	882,21	800,98	285,16	-1005,34
Мавританія	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Мадагаскар	1,93	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Македонія	-4,04	-8,12	-6,45	-0,69	-4,03	-9,37	-7,62
Малаві	0,99	1,72	0,43	0,40	0,45	0,48	0,40
Малайзія	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Малі	1,19	1,59	-3,94	-0,74	2,47	0,00	0,00
Мальдіви	-10,43	2,30	-2,00	0,15	-1,15	1,89	-0,58
Мальта	-236,86	167,19	-527,39	-982,41	-174,43	-1169,56	-93,43
Марокко	131,90	166,14	-108,31	43,10	0,00	0,00	-25,94
Мексика	373,09	-6565,77	5770,38	-2430,67	4833,55	3601,27	9477,34
Мозамбік	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Молдова	5,84	5,07	14,36	3,04	5,62	3,96	-0,03
Монголія	680,32	6,67	-13,89	0,05	-3,21	0,05	3,66
М'янма	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Намібія	23,52	13,85	6,63	1,23	12,09	2,26	1,73

Тринідад і Тобаго	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Туніс	-25,92	-43,76	-15,37	80,02	71,92	152,68	-56,84
Туреччина	3468,00	-985,00	6276,00	842,00	2559,00	-2395,00	823,00
Уганда	-70,49	105,51	14,07	94,85	4,84	10,10	16,28
Угорщина	-325,21	177,63	746,17	25,04	-324,87	774,22	-102,66
Україна	290,00	519,00	516,00	1180,00	-391,00	177,00	69,00
Уругвай	0,00	0,00	0,87	0,04	-1,38	-3,84	-0,08
Фіджі	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Філіппіни	832,56	1039,78	1752,53	-34,05	1195,50	-742,76	130,77
Фінляндія	-1259,32	-880,98	3161,70	3662,23	5831,97	3994,26	14360,77
Франція	-5022,54	8343,87	37079,44	34372,12	10034,01	11711,67	20547,85
Хорватія	181,88	18,06	-149,03	-53,22	-38,03	13,59	17,36
ЦАР	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Чехія	-231,45	-1,72	-148,25	106,35	270,19	181,28	392,22
Чилі	1764,33	4650,50	5632,95	5883,47	2184,71	-6,18	1305,66
Чорногорія	-7,84	-15,09	-0,31	14,17	16,16	10,43	16,99
Швейцарія	-7167,32	7542,86	14553,89	3026,13	3753,44	- 10932,61	-16974,71
Швеція	5144,36	2211,25	3969,46	5099,79	2007,94	1926,80	-3047,37
Шрі Ланка	-1048,53	-171,41	272,35	225,68	178,06	-60,12	24,37
Ямайка	0,00	0,00	53,87	-13,93	138,13	71,83	33,20
Японія	40328,24	5644,54	34941,06	169753,0 1	32969,27	11272,39	-44844,85

Джерело: [215]

Список публікацій здобувача за темою дисертації

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Bondarenko M., Bunin S. Analysis of the regional differentiation of the world financial market // Technology audit and production reserves. 2018. № 5/5(43). P. 37-44. (Index Copernicus).

Особистий внесок здобувача: проведено аналіз динаміки розвитку світового фінансового ринку.

2. Гончаренко Н. І., Кравець М. А., Бондаренко М. І., Доля Р. М. Спреди суверенних кредитних дефолтних свопів як інструменти забезпечення міжнародної фінансової безпеки // Вісник ХНУ. Серія Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2018. №8. С.82-88. (Ulrichsweb Global Serials Directory (США); Research Bible (Японія); Академія Google (США).

Особистий внесок здобувача: визначено вплив оцінок суверенного кредитного ризику на інвестиційну привабливість країн Євразії

3. Bondarenko M. The theoretical basis of the international investments research at the world economy system // Економічний простір. 2018. №136. С. 5-17. (Index Copernicus, Google Scholar). DOI 10.30838/ P.ES.2224.290818.5.204.

4. Бондаренко М.І., Шуба Т.П. Іноземне інвестування в сферу інформаційних технологій України в умовах глобального економічного розвитку // Економічний простір. 2018. №137. С. 47-55. (Index Copernicus, Google Scholar). DOI 10.30838/ P.ES.2224.290818.5.204.

Особистий внесок здобувача: розроблено науково-практичні рекомендації щодо підвищення ефективності іноземних інвестицій в ІТ-сферу України з урахуванням тенденцій глобального економічного розвитку

5. Бондаренко М. І., Бабенко В. О., Сідоров М. І., Фірсанова В. О. Перспективи розвитку інтеграційних процесів у глобальній системі міжнародної торгівлі // «Вісник соціально-економічних досліджень» Одеського національного економічного університету. 2018. №1 (65). С. 36-48.

Особистий внесок здобувача: визначено фактори впливу інтеграційних процесів на розвиток системи міжнародної торгівлі.

6. Bondarenko M., Sidorov V., Babenko V. Researching factors of innovative activities of agrarian business of Ukraine under globalization of the world economy // Innovative technologies and scientific solutions for industries. 2017. No. 2 (2). P. 70-76. DOI: <https://doi.org/10.30837/2522-9818.2017.2.070> (URL: <http://itssi-journal.com/index.php/itssi/article/view/33>) (DOAJ, Ulrich's Periodicals Directory, WorldCat, OpenAIRE, BASE, Google Scholar, ROAD, ESJ, GIF, Research Bib, SIS, Open Archives Initiative, International Citation Index Of Journal Impact Factor & Indexing).

Особистий внесок здобувача: проаналізовано фактори інноваційної діяльності АПК України в умовах глобалізації.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Бондаренко М. І., Бабенко В. О., Панкова Ю. М. Прогнозування міжнародної інтеграції України у світовому інтеграційному просторі // Механізм, стратегії, моделі та технології управління економічними системами за умов інтеграційних процесів: теорія, методологія, практика: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (6-8 жовтня 2017 р., м. Хмельницький). Хмельницький: ФОП-Р Сторожук О.В., 2017. 226 с. С. 5-9.

Особистий внесок здобувача: систематизовано ефекти міжнародної інтеграції України до глобального економічного простору.

8. Бондаренко М. І., Павленко А. О., Несвітайло М. О. Іноземні інвестиції як фактор розвитку національної економіки в умовах глобальної конкуренції // Наукові здобутки на шляху до вдосконалення економічного потенціалу країни: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 19-20 травня 2017 р.). Дніпро: НО «Перспектива», 2017. С.6-9.

Особистий внесок здобувача: визначено роль іноземного капіталу в розвитку національної економіки країни в умовах глобальної конкуренції.

9. Бондаренко М. І., Бунін С. В., Доля Р. М. Аналіз ринкової капіталізації фінансової системи світу // Європейська інтеграція: історичний досвід та економічні перспективи: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 26 жовтня 2018 р.). 2018. С. 10-14.

Особистий внесок здобувача: запропоновано шляхи підвищення рівня ринкової капіталізації світової фінансової системи.

10. Bondarenko M. I., Goncharenko N. I., Bunin S. V., Dolya R. M., Kovalenko R. Theoretical principles of the research of the financial systems impact on the national economies economic growth // Innovations of the Future: Materials of XXXIII international scientific conference (Nov. 8, 2018, New York). Morrisville, Lulu Press., 2018. P. 20-23.

Особистий внесок здобувача: визначено фактори впливу на стійкість національних фінансових систем.

11. Bondarenko M. I., Goncharenko N. I., Digtenko S. A. Private venture capital funds as a source of foreign direct investment in the Australia's capital market // Scientific achievements of the present: Proceedings of XXXII International scientific conference (Nov. 1, 2018. New York). Morrisville, Lulu Press., 2018. P. 29-33.

Особистий внесок здобувача: визначено роль венчурних фондів у системі іноземного фінансування інноваційних проєктів Австралії.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

12. Бондаренко М. І., Бабенко В. О., Фірсанова В. О., Панкова Ю. М. Формування перспективних напрямів зовнішньоекономічної діяльності України в міжнародному бізнес-просторі: Монографія. / Актуальні проблеми прогнозування розвитку економіки України [За ред. О.І. Черняка, П.В. Захарченка]. Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2017. 371 с. С. 50 – 65.

Особистий внесок здобувача: проаналізовано фактори розвитку зовнішньоекономічної діяльності України в міжнародному бізнес-просторі.